

Městská knihovna v Praze

Malá skleněná gilotinka

Eduard Bass

Praha

2017

e-kniha

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Malá skleněná gilotinka

Eduard Bass

Znění tohoto textu vychází z díla [Malá skleněná gilotinka](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím ARSCI v roce 1999. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Eduard Bass: Malá skleněná gilotinka), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 8. 9. 2017.

OBSAH

Tajemství Amalie Popelkové.....	7
Čirok.....	12
Fanyinka	21
Malá skleněná gilotinka	34
Nešťastný šafářův dvoreček	40
Pohádka o dírci.....	44
Identita.....	46
Rumočka.....	51
Kalhotky	53
Letohrádek Jeho Milosti.....	58
Martička.....	63
Perské koberce	72
Žluté plerézy	80
Světlo v tmách	85
Objev profesora Kanděry	91
Případ Karoliny Testové	98
Šílené oči	104
Šrapnel	108
Dobré srdce Jovana Stipančiče.....	113
Soukromé vlastnictví.....	117
Ústav pro sebevrahy	121
Příhoda statistika Vohnoutka	125
Struggleův zákon	142
Sealskin	147
Odpůldne na náplavce	150
Import-Johny	154
Šoférská pohádka	164
Sanace.....	169
Povídka, k níž nedošlo	173

Krásy našeho Krasu	178
I.....	178
II.	185
Pražský Sherlock Holmes	193
Kterak pan Patera na Nový rok o dva štamgasty přišel.....	196
Kartáče	202

Tajemství Amalie Popelkové

„Haló,“ zavolal na mne Mr. Hopkinson. „Jak se vám daří, stará kotvo?“

„Děkuji. Co dělá vašich 3420 licencí?“

„Chcete říci 3530! Sto deset jich zatím přibylo. Jsem rád, že vás vidím.“

„Máte zas něco za lubem?“

„Budu potřebovat několik obratných lidí od vašeho řemesla. Sedíte ještě ve *Vlasteneckém oznamovateli*?“

„Pokud nedřepím tady v kavárně.“

„Dobrá, nebyl byste ochoten provést se svými kolegy malou kontrolu? Jde o senzační experiment a rád bych měl u toho několik otevřených hlav.“

„S několika otevřenými sloupci reklamy v novinách, stará liško?“

„Reklama přijde sama, hošíčku. Je to prvotřídní fenomén.“

„Polykač ještěrek? Hypnotizér? Pětinohá kráva?“

„Nikoli. Hladovějící dáma.“

„Trochu starý nápad, ne?“

„Ano, ale v senzační variaci. Lékaři budou přítomni. Zítra pozvu i žurnalistiku.“

„Dobrá, Mr. Hopkinson, uvidíme, co se dá dělat.“

Hopkinson byl podnikatel. Zdánlivě nedělal nic; bylo ho celé dny vidět potloukat se po kavárnách a zábavních místnostech. Ale v jeho kanceláři sedělo osmnáct stenotypistek, šest úředníků, a když se přiblížila jeho přijímací hodina, byla čekárna nabita návštěvníky. Pošta přinášela každý den obrovské balíky dopisů a novin a na poštovním ředitelství záhy se ukázala nutnost vydržovat zvláštního posla jen pro telegramy pro Mr. Hopkinsona. Pršely celý den a ze všech stran; neboť Mr. Hopkinson měl v běhu na šest set atrakcí, od varietních zvláštností až po prosté boudy pouťové. Těchto šest set drobných podniků, trpaslíků, tetovaných dam, umělců v počítání, obrů, hlasových fenoménů, zvířecích zrůd, op-

tických klamů a mamů v rafinované úpravě projíždělo Evropu křížem krážem a když se spočítala všechna policejní a ministeriální povolení, která evropské státy přiznaly Hopkinsonově kanceláři, dělalo to zrovna oněch 3530 licencí, na něž byl můj přítel tolik hrdý. Pozvání přišlo, a tak jsme se sešli v malém produkčním sálečku Hopkinsonově sami staří známí: Kalivoda od *Pražského zpravodaje*, Kauble z *Deníku metropole*, Drahorád z *Prvních pražských*, Šušenečková z *Ženského hlasatele*, Ferry O. Löwy-Našinec z *Vlasti* a pak celá smečka přísluhovačů z ostatních redakcí. Na křeslech vpravo seděli univerzitní profesori a zástupci lékařstva s notářem Pieringem ve svém středu.

Úderem jedenácté objevil se Mr. Hopkinson a požádal přítomné, aby dovolili představit jim dámu, která podle všech příznaků bude fenoménem světa v hladovění. „Nejde tu,“ pravil, „o zastaralý způsob na podkladě fakířském, při němž umělec zůstane ležet, a zameziv veškeré pohyby, hradí minimální spotřebu energie ze zásob tělesného tuku. Slečna Popelková bude žít normálním svým životem, a přece nevezme potravu do úst.“

„Ani jinou cestou?“ zeptal se nedůvěřivý dr. Šebek.

„Ani jinou cestou. Osm hodin denně bude tu klepat na psacím stroji, přístupna jsouc veřejné kontrole. Jde mi však o zbývající hodiny denní a noční. Pochopíte snad, jak velkou váhu vědeckou nutno přikládat experimentu, jenž dokáže, kam až může jít výkonnost lidského organismu. V zájmu vědy, v zájmu veřejnosti bylo by žádoucí, abyste, pánové, ze svého středu ustanovili jakousi stráž, která by se střídala v kontrole.“

„Jak dlouho má pokus trvat?“

„Sto dní, pánové.“

Překvapení a nedůvěra objevily se na tvářích posluchačů. Ale Mr. Hopkinson stál tu důstojný a vážný a tón jeho řeči nepřipouštěl pochyb.

„Je možno, pánové, že to slečna Popelková vydrží i déle; sto dní je však zaručeno.“ Ve společnosti zavládl ruch a šum. Lékaři debatovali, někteří krčili rameny, někteří říkali: „Přesvědčme se,“ jiní kroutili hla-

vami: „Bláznovství štafáž¹ dělat nebudem.“ Nakonec zvítězili ti, kteří znali Hopkinsona jako obchodníka opatrného, který dovedl sice všemi úskoky balamutit obecnost, nikdy však se neodvážil podvést zástupce vědy a tisku, jehož pomoc tolik potřeboval. A tak projednávána ve spolek možnost a způsob kontroly. Slečna MUDr. Rybářová měla prohlédnout toaletu „umělkyně“ před produkcí, není-li v ní nic uschováno. Lékařské ohledání vlastní měli provést dva univerzitní profesori a jeden praktický lékař. Stanoven klíč, podle něhož se budeme všichni střídat v hlídkách denních a nočních. Smluveno znění úředního protokolu, a zatím než notář prozkoumal jeho stylizaci, Mr. Hopkinson představil nám slečnu Popelkovou.

Byli jsme překvapeni. Čekali jsme abnormální zjev, horečnaté oči, výraz tváře, jenž bude mluvit o zahloubání se v sebe a nutnosti odříkání. Zatím objevila se mladá, velmi příjemná dáma, spíše hubená nežli tlustá, trochu, pravda, pobledlá, ale jinak povahy živé a veselé. Lékaři konstatovali naprosté zdraví, a tak určeno, že se příští den v poledne započne s veřejným experimentem. Předběžný protokol byl sepsán i podepsán, my se rozešli a druhý den ráno měl Hopkinson, co potřeboval: senzační články ve všech denících a polednících, úvahy odborníků a posudky lékařů. Od počátku hrnuli se lidé do Hopkinsonovy síně. Slečna Amalie Popelková seděla na pódiu a klepala dopisy, jež jí Mr. Hopkinson nebo jeho zástupce diktoval. Po práci se bavila chvíli se svým kontrolorem, načež se schoulila na pohovce vzadu stojící, spala do rána a ráno, svěží a čiperná, pustila se znovu do práce. Bylo to neuvěřitelné, tato nezlomná energie a vytrvalost. Čím déle pokus trval, tím více zvědavců přicházelo. Kdekdo chtěl vidět na ní nějakou změnu, odcházel však zklamán a podrážděn k nové návštěvě. V obecnosti vznikaly prudké hádky. Tisíce lidí obviňovalo Hopkinsona z podvodu a darebáctví; Hopkinson dal plakátovat dobré zdání lékařů a protokoly jednotlivých kontrolorů.

¹ Vedlejší postavy doplňující pozadí děje nebo obrazu. *Pozn. red.*

Obecenstvo si vynutilo nenadálé inspekce: v poledne, večer, o půlnoci, ráno.

Hopkinson s úsměvem svolil. Zástupcové veřejnosti odtáhli s dlouhým nosem: nenašli nic.

Útočil jsem sám na něho. Zlobil se, že ho podezřívám, a pak mi přísahal, že v tom není ani špetka podvodu.

Jak jsem ho znal, musel jsem mu věřit. Ale bylo to vůbec možné, aby někdo pracoval, pravím: vytrvale pracoval šedesát dní a nepožil ani sousto? Nebyl-li to Hopkinsonův podvod, vězelo v tom jistě něco jiného.

Tajemství Amalie Popelkové dráždilo, lákalo, rozčilovalo.

Osmdesát šest dní hladověla, když došla řada kontroly na mne.

Čemu mám přičíst svůj úspěch? Osobnímu dojmu? Obratnosti konverzační? Vnitřnímu nutkání? Ženy jsou tolik nevypočitatelné...

Zkrátka a dobře: když skončila svůj denní úkol a poslední návštěvníci odešli, slečna Popelková, jindy tak zamlklá, navázala hovor, jejíž jsem opatrně načal. A po dvou hodinách zábavy počala se mi zpovídat.

„Zní to sice neuvěřitelně, ale je to jen pouhá pravda: byla jsem od malička strašný jedlík. Rodiče byli sice dosti zámožní, že mi mohli všeho dopřát, přesto však spínali nade mnou ruce. Pak zemřel otec a já šla do obchodní školy. Museli jsme se v mnohém uskrovnit, ale co se jídla týče, maminka nepřipustila žádné změny. Sotva jsem si našla první místo, maminka zemřela. Bylo to pro mne kruté rozčarování, když jsem se ocitla ve světě sama. Ale s úroky z malé pozůstalosti jsem přece jen mohla žít, jak jsem byla zvyklá. Potom však přišla válka, drahota stoupala, musela jsem sáhnout na kapitál, a jednoho dne jsem viděla, že jsem odkázána jen na své služné. Bylo pozdě vyčítat si svou lehkomyšlnost. Musela jsem se ohlížet po nějakém zajištění. Nastoupila jsem službu, jejíž podmínky převrátily celý můj způsob života. Tehdy se ve mně postupně vyvinula vlastnost, která dnes uvádí lidi tolik v údiv. Uvažte sám: za bídný byt platila jsem sedmdesát korun, nejjednodušší toalety, prádlo a obuv do roka mi přišlo rovněž na sedmdesát korun měsíčně...”

„To činí sto čtyřicet korun.“

„Ano. Připočtete k tomu praní a žehlení prádla, tramvaj a drobnou toaletní útratu, a dojdete lehce k částce dvou set korun.“

„Dvou set korun měsíčně bez jídla.“

„Ano. A můj měsíční plat byl dvě stě patnáct korun.“

„Dvě stě patnáct...! A tomu říkáte zajištění?“

„Tomu se vůbec říká zajištění. Nezapomeňte, že tu byla zajištěna penze!“

„Řas vzal penzi, slečno. Který vydřiduch, hraboš a otrokář opovážil se takhle ubíjet váš mladý život?“

„Ó, služba byla velmi příjemná, dokonce čestná. Práce bylo sice nad hlavu, ale byla to práce ve službách republiky!“

„Ve službách... republiky?“

„Ano, pane. Jsem úřednice ministerstva pro sociální péči...“

„Pro so-ci-ál-ní pé-či?!“

* * *

„Muži a člověče,“ třepal se mnou starý Hopkinson, když po chvíli vstoupil, „co se tak blbě smějete?“

Čirok

Kdyby byl Kovacs Lajos věděl nebo jen tušil, že se kdy setká s Mr. G. O. Alistere² z košťatového trustu chicagského, byl by zůstal u svého kramářství v Dolní Vatrě² a byl by se ještě dnes jmenoval Lövy Kohn. Ale tak se stal předním maďarským exportérem čiroku,³ a jeho žena Arasska zasedala celé dny u okna kavárny National.

Když se blížily žně, nahromadila se Kovacsovi korespondence: sedláci i ředitelé panství mu oznamovali, kolik metrůků věrojatně sklídí. Kovacs vyvolal několik rozčilujících hádek na burze, než se cena ustálila, a pak prodával rakouským továrníkům vagón po vagóně, dokud ještě měl něco v záznamu. Do dvou měsíců se mu sezóna skončila, měsíc pak ještě trvalo inkaso, koncem září byl už obyčejně volný. Od října do května přicházely pak stížnosti, reklamace, hrubiánské dopisy a hrozby žalobou. O to se však už Kovacs nestaral, to vyřizoval přímo JUDr. Kiss a byl by v tom čert, aby ten nevykouzlil aspoň pět procesů za zimu. A to byly procesy, panečku, srdce se smálo! Všechno „splatné a žalovatelné v Pešti – oba kontrahenti⁴ se podrobují uzancím⁵ pešťské burzy“ – tak to bylo na každé smlouvě černé na bílém. Jak se chýlilo k rozepři, oznámil doktor Kiss adresu odpůrcovu doktoru Hajnalovi a ten už si dovedl zařídit, aby dostal zastupování protivné strany. A když Kiss s Hajnalem uspořádali štvanici, mohl se nad cizím klientem udělat kříž. První instanci vyhrál Kiss, druhou pro útěchu Hajnal, pak však Kiss rekuroval až k sedmi kurfiřtům, Kovacs rozhoupal makléře, senzály⁶ a přísežné znalce, politikové intervenovali u soudců, maďarské zájmy byly navýsost ohroženy a maďarské zákony jim pomohly:

² Dolní Vatra – Dorna Vatra. Městys v Bukovině u hranice s Maďarskem. *Pozn. red.*

³ Čirok (*Sorghum*) je rostlina dávající tzv. „rýžovou“ slámu na košťata. *Pozn. red.*

⁴ Smluvní strany. *Pozn. red.*

⁵ Zvyklostem. *Pozn. red.*

⁶ Burzovní makléř. *Pozn. red.*

cizinec se ukličkoval a sít' výdajů obrovského procesu se nad ním zatáhla. Kovacs byl slušný, spokojil se s 10 % palmáre⁷ obou advokátů a nadehnal příští sezónu novou zvěř.

Někdy se arci Kovacs spletl a začal si při i se svými dodavateli. Ale pak klesl u maďarských soudců zájem a Lovy Kohn proces prohrál. A tak měl rok pravidelně rozdělený: tři měsíce pracoval a devět měsíců seděl. Jmění mu rostlo stejně hlavou jako zadnicí.

Jednou – bylo to ještě v těch dobách, kdy metrický cent sorgha stál třicet korun – seděl ve své kanceláři a prohlížel celou korespondenci. Bylo to těsně před sklizní a kupa dopisů před ním představovala věro-
jatný výsledek žní všech jižních komitátů,⁸ kde se sorghum pěstovalo. Najednou někdo zazvoní a služka přinese navštívenku: *Mr. G. O. Alister, Chicago, Illinois, U. S. A.*

Kovacs Lajos mu vyšel vstříc. Mr. Alister byl drobný mužiček s vycpanými rameny a hluboce vystřiženou vestou. Mluvil tvrdou němčinou a jeho zamyšlený pohled vypadal trochu nesměle. V klubovce skoro zmizel, nebýt mohutných žlutých střevíců.

Pomalů se rozpovídal: v Americe se čirok neurodil a trust výrobců košťat ho poslal, aby se poohlédl po sklizni evropské.

Kovacsovi zasvítily oči.

„Škoda, že jste nepřišel loni. To jsme nevěděli, kam se slámou. Letos je jí jen maličko a cena ovšem stoupla.“

„Na ceně nezáleží, Mr. Kovacsi. Hlavně na množství. Jde o to, abychom mohli naložit plné lodi, jinak se převoz nevyplatí.“

„Hm – to je arci trochu těžké. Část sklizně už je zakoupena. Museli byste ji přeplatit, abychom mohli rozvázat smlouvy.“

„Prosím, kolik žádáte za cent? Nabízím vám devadesát korun s dodáním do Terstu.“

Kovacs se musel zdržet, aby se prudkým pohybem neprozradil. On nakupoval za 25! A dopisy na stole nabízely mu sta vagónů!

⁷ Odměna advokáta. *Pozn. red.*

⁸ Správní oblast, župa. *Pozn. red.*

„Rozhodněte se, Mr. Kovacsi. Kolik set vagónů můžete dodat?“

Kovacs se obrátil ke stolu, aby zakryl své rozčilení. Proběhl korespondenci, tužkou si děláje poznámky. Mr. Alister čekal s ospalým výrazem.

„Měl bych tu sedm set vagónů.“

„Více ne?“

Kovacsovi se zachvěla ruka. Na těch sedmi stech by vydělal přes šest milionů. Cítil, jak se mu krev žene do hlavy a žíly na čele nabíhají. Podíval se na Mr. Alistera. Seděl v klubovce a div neusnul. Kovacs se znovu prohrábl korespondencí. Věděl ze zkušenosti, že výdělek žní překročí vždy o dobrých 30 % tyto nabídky. A kdyby se ostře šlo po sedlácích, sehnalo by se snad i více. Jen když mu nevpadne do toho konkurence. Ale při těchto cenách může vše přeplatit.

„Mr. Alister, co byste říkal tisíci vagónů?“

„Tisíc je víc než sedm set. Víc byste nesehnal?“

Kovacse div neranila mrtvice. Tohle už bylo devět milionů zisku!

„Řekněme, že ještě něco po vsích vyškrabu. Jedenáct set vagónů celkem. Velkých, stopadesátek.“

„Jedenáct set vagónů. To je 16 500 tun. Dobrá. Jakou mi dáte záruku za dodání?“

Kovacs se rozmýšlel. Jeho jmění vydřené z obchodů, z vyhraných procesů i z těch, jež si raději odseděl, odhadovali na milion, ve skutečnosti blížilo se dvěma. Kdyby se spojil s menšími handlíři, sehnal by snad tři miliony, kdyby přibral oba své doktory, dosáhl by i pěti milionů. Ale pak by se musel dělit a to se mu nijak nechtělo.

„Mr. Alister, podívám se zítra do banky. Vždyť tu stejně nějaký den zůstanete. Znáte Budapešť?“

Mr. Alister zavrtěl hlavou. Kovacse napadla myšlenka: prožene Amerikána nočním životem! Však on někde v šambru změkne a bude s ním jiné pohovoření.

„Musíte být mým hostem, Mr. Alister. Podíváme se dnes do Orfea. Jste volný?“

Mr. Alister ospale přikývl, ač se zdálo, že mu při zmínce o Orfeu očka trochu oživila. Smluvili se pak krátce: za hodinu se sejdou v kavárně.

Kovacs ho vyprovodil až na schody a vrátil se, aby si oddechl.

Vyhlídkou na ohromný zisk se přímo dusil. Ne, neřekne o tom nikomu, snad se mu podaří shrábnout vše sám. Měl by arci hned telegrafovat na všechny strany, aby si širok zajistil, ale byl příliš vzrušen. Ostatně je dost času až zítra, se sklizní se stejně dosud nezačalo. A zazvonil na sluhu, aby mu připravil večerní oblek.

Zato G. O. Alister se na schodech jako by vyměnil. Sotva za Kovacsem zapadly dveře, seběhl ze schodů, vyrazil z domu jako raketa, vskočil do jedoucího auta a za dvě minuty se vrátil do hotelu. V salónku se houpal v židli ramenatý chlap s lulkou.

„Haló, Murphy,“ křikl naň Alister, „jsou vaši lidé pohromadě?“

„Kdykoli poručíte, Mr. Alister!“

„Pusťte se tedy do práce! Za půl hodiny ať tu nikoho nevidím. Mohou jít až na 35 korun, rozumíte?“

„Rozumím, Mr. Alister!“

„A teď jděte ke všem čertům.“

Chlap s lulkou se zvedl a vyběhl ven. Kolem hotelu se potloukalo na dvacet Američanů s rukama v kapsách. Murphy ve vratech zahvízdl na dva prsty, jeho krajané se kol něho seskupili. Dal jim stručně nějaké rozkazy a zmizel s nimi v hotelu. Za pět minut nato snášeli všichni sluškové hotelu odřené kufry s namalovanými vlajkami, polepené cedulkami z drah i hotelů. Vzadu v garáži se pekelně rozhučely motory automobilů a než se poplašení hosté v prvním patře podívali z okna, co se to děje, vyjžděla z hotelu fordka za fordkou.

Mr. Alister si zatím napsal dvojí text dodací smlouvy a vložil jej do náprsní tašky. Když za 25 minut vstoupil do salónku, houpal se Murphy opět v lenošce, jako by se nic nestalo.

„Hotovo, Murphy?“

„Hotovo, Mr. Alister!“

„Vezmete si nyní na starost moji korespondenci. Zítra večer budou tu první telegramy. Sestavíte z nich každý den přehlednou tabulu

a dáte mi ji na noční stolek. Mimo to musí být pro mne stále připravena koupel s masáží. Budu mít málo času na spaní tyto dny, ať mě tedy nic nezdržuje. Rozuměl jste, Murphy?”

„Rozuměl, Mr. Alister. Buďte klidný!“

„Jste obratný hoch, Murphy. Když se to povede, víte, co vás čeká.“

Murphy se jen usmál a G. O. Alister mu potřásl rukou. A pak mu opět zmizela z tváře všechna živost a s ospalým výrazem šel do kavárny na schůzku s Kovacsem.

Teprve o páté hodině ranní se vraceli domů. O obchodních záležitostech však nepadlo ani slůvko. Naopak Mr. Alister projevil přání, že by si rád prohlédl město ve dne. Sešli se tedy o jedenácté hodině. Kovacs-Kohn nebyl příliš vyspalý, ale nechtěl, aby mu unikla jakákoli příležitost. Posnídal a spěchal na schůzku. Po obědě se hovořilo trochu o obchodě, ale Amerikán se vytasil s podmínkou, že místo plnění je Chicaga a kontrahenti se podrobí uzancím burzy chicagské.

„Však ty změkneš,“ myslel si Kovacs a objednal lóži ve Folies Bergères.

Probili noc ve dvou tančírnách, ale Mr. Alister o smlouvě ani muk. Seděl u stolku, pil a bavil se, ale ani Lola la Falière nevyburcovala ho z jeho ospalosti. Šli domů za bílého dne a Kovacs spal až do oběda. Místo aby poslal telegramy, přemýšlel, co by asi na Amerikána platilo. Vytáhl jej tedy večer do Varieté a pak do dvou vináren. Pomalu, pomalu Alister rozvazoval. Kovacs napjal všechno své úsilí. Šampaňské se rozlévalo po stole, cikáni bouřili s čardáši, děvčata jim tančila polonahá, likéry se střídaly s vínem a když ráno sedali do automobilu, rozjařený Kovacs se lehce potácel, kdežto Mr. Alister jen spokojeně mžoural očima.

Když se Kovacs odpoledne probudil, připadlo mu to vše jako šílená hra. Pět milionů měl vsadit, kde mohl vyhrát deset. Výhra byla jistá, jen šlo o to, jak zmenšit vklad a tím i riziko. Jeho sok byl vytrvalý: neústupně požadoval, aby garanční peníz byl uložen v bance. Nebylo lehké ho zdolat. Táhl spolu, každý s připravenou smlouvou v tobolce, ale po třech prohýřených nocích nebyl Kovacs dále než na začátku. A to pil

opatrně, dbal, aby se stále nalévalo Alisterovi, sám lil víno vedle a tajně si dával mokka i večere. A mužiček z Chicaga přijal každý chod, s úsměvem měřil baterii vypitých lahví a sám objednal novou, a tak zůstávala partie Kovacs – Alister stále nerozhodnou. Kdyby byl Kovacs neviděl na vlastní oči Alisterův šek na patnáct milionů, snad by již od hry upustil. Ale tento papírek musí patřit jemu! Co na tom, že čtvrtý den již neviděl kanceláře! Dnes nebo zítra musí Amerikán podlehnout. Kovacs sám cítil únavu z hýření, tím spíše se utluče cizinec, zvláště když pije tak hltavě jako pan Alister z Chicaga.

S novou nadějí šel Kovacs za svým soupeřem. Zdálo se, že poslední noc přece jen účinkovala. Mr. Alister byl v roztomilé náladě.

„Včera jsme se bavili výborně, Mr. Kovacsi! Pojd'me dnes rovnou na víno!“

Kovacs se arci nebránil. Po druhé lahvi tentokráte mužiček rozvázal, překypoval humorem a rozpustilými nápady. Při šesté lahvi jal se sám tančit a strhl i Kovacse do svého veselí. Při deváté lahvi obracel Mr. Alister vinárnu naruby, kdežto Kovacs cítil jasně, že se ho zmocňuje opička. Bránil se vši svou vůlí, ale podléhal nakažlivému smíchu Alisterovu a jeho opojení stoupalo. Ve dvě hodiny ráno mu Alister zaklepal na rameno.

„Mr. Kovacsi, dosud jsem byl vaším hostem. Nyní mi musíte oplatit. Pojd'te se mnou.“

Kovacs zabručel jakousi slabou obranu a usedl pak do automobilu. Mr. Alister zavezl ho do baru Continental.

„Tady je mixer krajan. Mohu vás tedy uctít po našem. Johnny, namíchejte mi dvakrát Mississippi; ale first class.“

Vyholený mixer se jen usmál a rozhlédl se po trpytivé baterii likérových lahví. Vzal z kouta jednu s hnědou vinětou Hendersonova ginu a nalil jej do dvou sklenek jako podklad, do něž stříkl Irish Whisky a Old Scotch. Rozbil tři žlutky do niklové nádoby, přidal cukr, pokryl ji jinou a rytmickým pohybem potřepával obsah, zatímco jeho pomocník drtil v ubrousku led. Johnny nalil žloutek do sklenek a přidával pak likér za likérem, slévaje je opatrně jako v lékárně. Pak stříbrnou lžičkou

nanášel na cobbler jahody, nakládané třešně, řízky broskví, citrónovou kůru, cukr, roztlučený led. Kovacs pozoroval jeho přípravy, ale v hlavě mu bzučel jen operetní valčík.

„Tož na vaše zdraví, Mr. Kovacsi. Můžete pít naráz, tohle je lehká směs!“

Kovacs ochutnal. Ledová směs likérů s lahodnou chutí ovoce působila osvěživě. Vyprázdnil sklenku a Mr. Alister objednal znovu. Po třetí sklence teprve Kovacs pocítil, jaké těžké lihoviny byly v drinku smíchány. Jeho oči rázem zeskelnatěly a každý pohyb těla byl nemotorný.

Mr. Alister jej pozoroval, objednával si čtvrtý drink. Pak řekl klidně míchači:

„Dost! Tohle již stačí.“

Objednal povoz. Kovacs se do něj svalil jako špalek. Mr. Alister ho poslal domů, sám se rozjel do hotelu, vskočil do koupele, dal si tělo proklepat studenou sprchou, pak zavolal maséra a po masáži usnul na tvrdé lavici. Za dvě hodiny se probudil, odbyl si svá protná a šel dolů k mohutné snídani. Murphy ho již čekal; celé dopoledne věnovali porádám.

Odpoledne navštívil Kovacse, ježž skoro musel stáhnout z postele. Byl bledý, jako z vosku, a potácel se zmámeně.

„Haló, Mr. Kovacsi, vy jste nemocen? Posad'te se, ať neupadnete! Měl byste snad poslat pro lékaře! A já chtěl dnes s vámi dodělat smlouvu. Vidíte, to máte z toho, že tolik pijete. Čtyři noci za sebou, to je na vás mnoho!“ Výsměch, který zněl z jeho slov, připomenul Kovacsovi stav jejich hry. A těžce sbíraje myšlenky cítil, že svou partii s Mr. Alisterem prohrál.

„Nic platno, příteli, chcete-li se Společností podepsat smlouvu, musí se to stát dnes. Dostal jsem nové rozkazy a zítra odjíždím. Jsem tu pro tu maličkost příliš dlouho.“

Kovacs se instinktivně vzchopil k odporu.

„Nemohu přijmout vaše podmínky. Nemohu dát pětimilionovou záruku. Mám k dispozici pouze dva miliony.“

„Nu, jste-li si jist svými jedenácti sty vagóny, spokojím se se dvěma. Jako záruka to Společnosti konečně stačí. A pojd'te podepsat smlouvu.“

V pohledu i řeči Alisterově bylo příliš energie a Kovacs se bezděky poddal. Podepsal smlouvu s cizími podmínkami a podepsal i rozkaz pro svoji banku.

Mr. Alister se přátelsky rozloučil. Očka mu svítila a svaly ve tváři ožily jako rtuť. Kovacs se převalil na pohovku a usnul znovu s jedinou myšlenkou: že musí zítra zatáhnout do této spekulace doktory Kisse a Hajnala, aby se riziko zmenšilo. Něco mu říkalo, že prohrál vše. Ale zatím se mu chtělo jen spát...

Ráno prohlédl důkladně smlouvu. Vypadala nevinně: zavazoval se dodat do dvou měsíců jedenáct set velkých vagónů čirokové slámy (sorghum S.) do terstského přístaviště. Sláma musí být prvotřídní, uherské provenience, nikoli druhá třída ze Srbska nebo Rumunska. Společnost vyplatí mu za každý metrický cent 90 K, dodá-li však do dvou měsíců méně než pět set padesát vagónů, propadá jeho záruka 2 000 000 korun, složená v Eskomptní bance. Při všech sporech podrobují se obě strany soudům a burzovním uzancím v Chicagu.

Oba advokáti prohlíželi smlouvu a probírali ji ze všech stran. Až na poslední větu nebylo v tom nic nebezpečného. Pět set padesát vagónů mohl Kovacs sehnat i při neúrodě. A pak ten zisk! Počítali sem, počítali tam, a vždycky to vylezlo na deset milionů. Amerika to může platit! K polednímu se domluvili: oba advokáti převzali polovinu záruky a dostanou třetinu ze zisku. Odpoledne konečně Kovacs mohl diktovat nekonečnou řadu dopisů dodavatelům a pěstitelům.

Pak byla neděle, Kovacs odpočíval. V pondělí čekal první odpovědi. Přišla jich kupá. A když je pročetl, zhroutil se do křesla s vypoulenýma očima.

V celých Uhrách nebyl na prodej ani vagón!

* * *

V té době seděl Mr. Alister na lavičce před Reiterovým hotelem v Sege-díně. Jeho tvář zářila veselím a Murphy s lulkou vedle něho šklebil se

taky. Náměstím rachotil třaskot a praskot automobilových motorů. Staré fordky primitivní konstrukce, s koly široce roztaženými a sedadly vysoko zdviženými, přijížděly jedna po druhé a řadily se před hotelem. A z nich vyskakovali Murphyovi lidé, opálení, zaprášení, ale veselí a hlásili se Mr. Alisterovi. Když poslal posledního z nich do jídelny na pivo, obrátil se ke svému společníku:

„Murphy, všechna čest, provedl jste s hochy znamenitou práci. Ještě dnes napíši o vás zprávu Společnosti. A teď si to zhruba spočítáme, protože je to pro mladého chlapíka, jako vy, poučné. Skoupili jsme přímo od sedláků celkem 1400 vagónů, což dělá 21 000 tun. Počítáno průměrně po 300 korunách za tunu, máme 6 300 000 korun. Výdaje naší výpravy i s tlumočníky a průvodčími nedělají více než 200 000,-. A teď pozor! S tím zlodějem v Budapešti jsem podepsal smlouvu na jedenáct set vagónů, nedodá-li je, propadá jeho záruka 2 000 000 korun. Kolikpak mu vaši hoši nechali ve vesnicích?“

„Ani stéblo, Mr. Alister!“

„Bůh vás požehnej! Můžeme ty dva miliónky připsat Společnosti k dobru. A tak je celkový výdej 4 500 000 korun, čili jeden metrický cent přijde nám i s dopravou na 22 korun.“

„A my jej v Americe nedostali při neobyčejné úrodě pod deset dolarů!“

„Ano, Murphy, to je výsledek veliké myšlenky: *Zaplatit své výdaje z cizích kapes!* Pamatujte si to, Murphy, budete to často potřebovat. Zůstanete tu ještě se svými lidmi dva měsíce a budete dohlížet při nakládání. Ale než přijдете domů, bude pro vás připraveno místo šéfa nákupního oddělení, rozumíte?“

„Děkuji vám, Mr. Alister! Nepůjdete taky na skleničku?“

„Děkuji, nemohu od nějaké doby alkohol ani cítit.“

Fanynka

Byl takový milý a hodný hoch, ale měl jednu chybu: pohlížel na všechno ukrutně vážně. Kráčel do života, jako by chtěl kondolovat bohaté tetičce a poradit jí, co dělat s pozůstalým jměním. A přece byl v letech, kdy řádné zamilování se je mladému člověku potřebou jako chlupatému psu letní koupel a stříž.

Stáli jsme tehdy před *Pasáží*,⁹ pěkně za větrem. A z neznámého davu se vynořila náhle Fanynka. Plula všemi plachtami do biografu, ale když mne spatřila, přehodila kormidlo a spustila kotvy dva kroky před námi.

„Kampak, Fanynko, na Portenku?“¹⁰

Věděla, že se mi Portenová nelíbí, odhrnula rty a řekla:

„Hm – mne už mrkové obrázky nebaví. Mám tu rande s kamarádkou, půjdeme snad do Varieté. A jak se máš ty, sígře?“

„Děkuji, Fanynko, děkuji. Do kavárny bys nešla?“

„Do *Pasáže*? Ale musíte mne někdo doprovodit domů!“

„Dobrá, Fanynko. A dovol, abych ti představil přítele – pan doktor Kalousek; slečna Fanynka, tanečnice, Oldro!“

Doktorát, jež jsem přišpendlil k Oldrovu příjmení, působil na Fanynku velmi dobře. Pokynula vznešeně hlavou, zapomněla na čekající přítelkyni a šla s námi. Oldra byl trochu neklidný, pokukoval v zrcadlech, má-li správně kravatu a jak mu padnou kalhoty a teprve když nic závadného nenašel, věnoval se Fanynce. Číšník jí přinesl kakao a nabídl bábovku.

„Děkuji, příteli,“ řekla mu milostivě, „já ten pečený vzduch nechci. Podejte mi mandlové kekсы s marmeládou.“

⁹ Kino Passage v budově stejnojmenného hotelu na Václavském náměstí. Pozn. red.

¹⁰ Henny Portenová (1890–1960) slavná německá filmová hvězda a zpěvačka. Pozn. red.

Vzala si dva kousky a odstrčila ták. Byl jsem užaslý: odjakživa si Fanyinka brala pět mandlových keksů s marmeládou! Kdopak to měl na ni poslední dobou takový vliv?

Fanyinka zachytla můj pohled i myšlenku a odpověděla naň opovrhlivým vytažením dolního rtu; načež se s laskavým úsměvem obrátila k Oldrovi. Kalouskovi bylo chvilku horko. Po prvé bavil se s mladou dámou, která nebyla ze společnosti. Byl velmi obřadný a velmi zdvořilý a Fanyinka kupodivu udala srdečný, ale společensky bezvadný tón, jenž mne překvapil. Nesmála se jako divoch, nekřičela, neřekla už ani mně „sígře“ a vůbec chovala se neobyčejně způsobně. Dal jsem jim oběma plnou volnost pustiv se do novin a jen občas jsem zaslechl, jak se Fanyinka Oldrovi zpovídala ze své lásky k divadlu a z touhy po činoherní kariéře, v níž „žena jediné může ukázat pravé umění“.

Pak musel Oldra na chvíli vstát od stolu a Fanyinka se hned otočila ke mně:

„Poslyš, ten tvůj kamarád je vlastně strašlivě hezký člověk!“

Věděl jsem, že je pro Fanyinku strašlivost velikým stupněm uznání, a proto jsem odvětil:

„Líbí se ti? Je to hodný hoch jen trochu příliš obřadný.“

„To je právě hezké, že není takový sígr jako ty! A je opravdický doktor?“

„Nu, mnoho mu k tomu neschází. Ostatně, chceš-li, mohu vás nenápadně opustit.“

„Co si to myslíš? Vidiš, jaký jsi ty nízký člověk! Snad si nemyslíš, že bych já na něho brala? Ani vopo...!“

„Nu, já bych ti ho jen přál. Ostatně už půjdeme. A když tedy o něho nestojíš, doprovodím tě domů sám.“

„Víš, to tě charakterizuje, že si hned představuješ, jako bych se prosila o tvé zprostředkování. A ostatně, abys věděl, že tě nepotřebuji: naschvál ho požádám, aby mne sám doprovodil, ty... ty... sígře jeden! A platit za mne bude taky on!“

Fanyinka sešpulila papulku a byla navýsost uražená, dokud se Oldra nevrátil. Dovedl jsem však touto oklikou věci, kam jsem chtěl, a šli

jsme. Před kavárnou jsem se srdečně poroučel. Z Oldrových očí sálalo vědomí neobyčejné důležitosti a Fanyнка si mne jen změřila zpod spuštěných víček.

Za tři dny nato přišel Oldra ke mně do bytu. Měl novou kravatu a na lakýrkách kamaše.¹¹ Mluvil sem a tam, až jsem mu konečně pomohl k jádru.

„A co Fanyнка, Oldro? Jak jste se dostali domů?“

„Ah tak. Prosím tě, jaké je to děvče? Měl jsi s ní poměr? Odpusť, že se tak přímo ptám, ale mezi kamarády...“

„Ale ovšem, Oldro, jen se neomlouvej. Našel jsem ji jednou v hipodromu. Ale teď jsem ji neviděl skorem rok.“

„Vypadá velmi roztomile...“

„Nesmírně. To uzná ostatně každý.“

„Představil jsi mi ji jako tanečnici...“

„Ano, tančila pak *U černého kocoura*. Ale to jsme se už vídali málokdy.“

„Hm... tedy ty si neděláš žádné nároky na ni?“

„Já? I bůh zachovej!“

„To jsem rád, to jsem velmi rád. Já jsem jí včera koupil jiný klobouk a měl jsem strach, co tomu řekneš. Nerad bych rozvedl kamaráda s milenkou. To mi není dost fair...“

„Záleží na okolnostech. A kde jste koupili střevíce?“

„Jak to víš, že jsme kupovali střevíce?“

„Odpusť, já přece Fanyнку znám. Dává se oblékat principlně od nohou. Když jsi jí koupil i klobouk, tož jste též byli u švadleny...“

„Skutečně!“

„Nu tak vidíš. Překvapuje mne mimoděk tvoje podnikavost. Nedostal se u ní každý až ke klobouku. Mnoho jich skončilo s blůžičkou a ještě víc došlo jen k podvazkům. Má to jednu vadu: Fanyнка má spoustu bot a žádné klobouky...“

Oldra byl poněkud dotčen mou poznámkou.

¹¹ Punčochy k ochraně nártu, kotníku nebo lýtku, aby do bot nevníkla voda. *Pozn. red.*

„Máš někdy divný způsob vtipkování. Prosím, aby sis uvědomil, že mi nejde o nějaký lascivní záměr. Mám o děvče zájem mnohem vyšší, ušlechtlejší, ba přímo morální. Kdyby bylo ponecháno samo sobě, nevím, jak by skončilo v tomto ovzduší a při svém způsobu života. To je jasné. A mám-li náhodou finanční možnosti, jak takové děvče zachránit, je to při mých životních názorech mou přímou povinností. A to je rovněž jasné!“

Rozhorlil se a byl opět tím ukrutně vážným JUC. Kalouskem z dobré rodiny. Chodil po pokoji a kázal.

„Fanyнка touží jít k divadlu. Mluvil jsem s paní Bergrovou, jež má dramatickou školu. I to by šlo. Má přece talent?“

„Fanyнка? Ah, ta má talentů, Oldro, to budeš ještě žasnout!“

„Nu tedy. Dopomohu jí k jejímu ideálu... Hm... činím to, jak jsem řekl, zcela nezištně... hm... ale přec jen chtěl jsem se tě zeptat, jestli je Fanyнка... jak to říci... dosti vytrvalá? Chápeš přece, co tím myslím. Investuji tu jistý kapitál a dotklo by se mne velmi nemile, kdyby snad Fanyнка, poblázněna nějakým fanfaronem, po dvou měsících všeho nechala. Ty ji znáš lépe než já...“

„Co se toho týče, záleží všechno na tobě.“

Chtěl jsem mu dodat několik případů, ale včas jsem ještě umlkl. Co by mu bylo platné vědět, že Fanyнка chodila s Kolomanem dva měsíce, s architektem Širokým osm neděl, s přítelem Horákem osm dní, s inž. Roubíčkem šest měsíců, s kapelníkem Hellerem čtyři dni, s panem Bartošem z Anglobanky dva měsíce a se starým panem Winterthalem po celou tu dobu dohromady, ani nemluvě o mé vlastní epizodě?

Všechno se zapřádalo docela hezky. A proč rozbíjet Oldrovi jeho první životní aféru, kdyžtě mu přinese jenom poučení a těch pár stovek by utratil mnohem hloupěji? Přál jsem mu tedy k jeho moudré činnosti, řekl jsem cosi o dobrém srdci a vzácném smyslu pro povinnost a Oldra odcházel, potřásaje mi rukou s vědomím člověka, jemuž je dáno řešit vážné problémy životní a jenž pochopil celý svůj úkol.

O tři dny později vrazila ke mně Fanyнка.

„Jenom na skok!“ volala už ve dveřích a hodila náruč kopretin na postel, „jdu si jen trochu odpočinout. Ah, můj zlatý, ty nevíš, co mi dá práce, abych toho dobrého Oldráška přivedla trochu do formy. Cyldr měl tři roky starý, víš, takový barokní, a šít dával u otcova krejčího! Hrůza, pravím ti, jediná hrůza! Vždyť ten hoch nevěděl ani, kdy se má vzít cutaway!¹² A spal, prosím, v podvlíkačkách a noční košili! To nemá nikdo ponětí, co dá takové zvířátko za práci. Nohy necítím. Ráno jsme objednávali nábytek, záclony, koberce, nějaké ty tretky...”

„Nábytek, záclony...?“

„Nu ano, zařizuji si byt. Nemohu přece zůstat u té staré báby na pavlači, mám-li na starosti výchovu takového strašlivě sladkého klacka! Teď teprve uvidíš, co z něho udělám. Schází nám ještě státnice, budeme nyní studovat a do jara bychom mohli udělat doktorát...”

„Fanyňko, proboha, ty budeš doktorem?“

„Pitomče! No, nezlob se, to já ještě po staru, víš, tehdy v hipodromu, jak jsem vypila čtyři kolínka¹³ a tys měl jen zrovna na kávu? Ale to už je všechno pryč...”

Zvedla se, ruce dala do kapes a pomalu přešla pokojem.

„A ty, starý surovče, neřekneš ani, že jsem teď hezká!“

Skutečně, chudák Oldra se tužil. Ta tam byla pětková halenka z konfekce. Fanyňka měla šedivé šaty z měnivého hedvábí, živůtek úzký, sukni s rokokovými boky a krátkou, hedvábné punčochy a vysoké boty se šněrováním po straně. Na hlavě měla klobouček jak skotský dudák, na zápěstí hodinky s řemínkem, na stole kabelku ze stříbrných řetízků s krejonem a dvěma klíčky na stříbrném kroužku.

„Dobře, Fanyňko, klobouk je model?“

„Inu ovšem! Snad bys nemyslel...”

„Dobře vypadáš. Trochu máš levou tvář víc načerveněnou než pravou...”

„Skutečně?“

¹² Pánský společenský oděv pro méně slavnostní příležitosti. *Pozn. red.*

¹³ Drink srkaný brčkem. *Pozn. red.*

A již vylétlo z kabelky zrcátko a kapesníček a Fanyinka si drhla tvář.

„A ted', Fanynko, buď moudrá, když máš takového hocha, a buď mu věrná! Nejsi přec husa!“

„Copak tě to napadá! Já a nevěrná! Pro mne ted' vůbec muži neexistují. Když on je Oldra takový ukrutně milý hoch! Jak on je pořád vážný a solidní! Člověk by praskl smíchy! Takový malý, neohrabaný hlupáček. Ale co se týče věrnosti – na tu bys mohl vzít jed. Po mužských ani nemrknu. A ted' mi dej pusu, ty starý medvěde, a ještě jednu a ještě jednu. Tak – a ted' mu zas budu věrná.“

A již sbírala květiny a kabelku, mrskla okem do zrcadla a letěla ke dveřím.

„Fanynko, pozdravuj Oldru! Ať se tu někdy ukáže!“

„To tak, ty sodomito, abys ho ještě zkazil! Dnes večer jdeme do *Alhambry*, myslím, že ta šilhavá Kristina pukne, až mne takhle spatří. Můžeš přijít za námi, uvidíš docela jistě, že pukne. Jdeme ted' vybírat hodiny; já ti mám starostí, to je děsné. Mám ti rezervovat místo? – Pukne docela určitě!“

A lavina se řítí po schodech...

V následujících třech měsících stal jsem se jejich bezděčným důvěrníkem. Fanyinka ke mně přilétla, aby zaplavila byt nářkem na starosti s výchovou toho hlupáčka a pochlubila se jeho roztomilostí. Oldra se občas zastavil, pronášel své názory o ženách a poučoval mne, jak možno z lehkomyšlného děvčete vytvořit ideální dámu. Zkrátka a dobře, oba měli plnou hlavu starostí o sebe navzájem a Oldra pomalu ztrácel svůj příliš zelený nátěr.

Jednoho dne Oldru odvedli a po dvou měsících měl nastoupit ke kádru v Uhrách. Přišlo to zrovna včas, aby snad nevyvedl opačnou hloupost, neboť lidé s tak vážnými názory, jako měl on, jsou schopni každé pošetilosti.

V předvečer odjezdu přišel ke mně. Mluvil trochu elegicky o vyrvaném štěstí a opuštěné milence.

„Dobrá, Oldro,“ přejal jsem konečně slovo. „Je velmi hezké i pocho-pitelné, že nechceš na ni zapomenout. Taková vzpomínka je lepší než nejkouzelnější amulet. Ale co mne hlavně těší, že uznal konečně mar-

nost celého poměru a uděláš mu včas konec. Fanyнка je moc hodné děvče, ale pro tebe je trochu lehkomyšlná. Při vážnosti tvého nazírání...”

„Co to mluvíš, nešťastníku? Kdy jsem řekl, že chci udělat konec? Jak můžeš tvrdit, že dneska je Fanyнка lehkomyšlná? Právě při vážnosti mého nazírání je přirozené, že nemohu jen tak od ní odejít. Naše štěstí je přerýváno, ne však zničeno!“

„Oldro, uvaž laskavě...”

„Ne, hochu, prosím tě, mlč! Téhle věci ty vůbec nerozumíš. Odpusť, jsem mladší, ale svědomitější.“

„Avšak, Oldro...”

„Mýlíš se. Víám vše, co chceš říci. Sejde z očí, sejde z mysli. Myslel jsem na to mnohokrát. Ale toho se bojí jen prostí, jednoduší lidé, jako jsi ty. Muži mého rázu se to přihodit nemůže.“

„Myslíš-li...”

„Ano. Mám svou metodu. Kamaráde, psychologii žen je nutno rozumět! Víš, hlavní věc je, aby člověk nesešel z mysli a dovedl ženu stále zaměstnávat. Duševně ovšem. Aby neměla chvíle volné a jediné postranní myšlenky. Tot' kořen všeho.“

Zase tak chodil pokojem jako před půl rokem, když se rozhodl zachránit Fanyнку.

„Jen o jedno tě prosím: navštiv ji občas nebo ji pozvi sem. A půjdeš-li sám do kavárny, vezmi ji s sebou. Bylo by to hrozné, kdyby takové děvče plné života mělo skomírat mezi čtyřmi stěnami. Slibuješ?”

Chtěl jsem vyjádřit jistou nedůvěru k představě, že by Fanyнка dovedla skomírat bez společnosti, ale koneckonců kamarád je kamarád a nač bych mu kazil poslední večer.

„Spolehni se na mne,” řekl jsem tedy dojatě a Oldra mi potřásl rukou.

„Finančně je vše zařízeno. Šatstva má prozatím dostatek a v bance jsem rozkázal, aby jí z mé apanáže vypláceli přímo, co na skromné, leč pohodlné živobyčí potřebuje.“

„A tvoje metoda?”

„Je prostá, příteli, a mohu ti ji vřele doporučit. Budu ji v dopisech stále zaměstnávat. Budu jí stále klást úkoly, jež budou dráždit její intelektuální ctižádost a zároveň ji docela zaujmou. Ano, můj starý hochu, odhalím jí kouzlo studia a vyvolám u ní to, po čem dávno toužím: duchovní spříznění, splnutí duší.“

Zíral jsem na něho v úžase. Kázal mi ještě dlouho. Co jsem měl dělat?

„Oldřichu,“ řekl jsem, „gratuluji. Překvapuješ mne důmyslem.“

Byl radostně zmaten a odešel všecek se topě v záplavě hrdosti, důvěry a sebevědomí.

Fanyňka arci plakala, když Oldra nazítří odjížděl. Dva dny nevyšla z domu leč na krátkou procházku, třetího dne se zastavila u mne.

„Staroušku, ani nevíš, jak mne můj pokoj rozlítostní. Nač se podívám, všechno mi připomíná Oldru.“

„Bud' klidná, Fanyňko. Zítra snad dostaneš už dopis. A zdrží-li se déle v garnisoně,¹⁴ pojedem se na něj podívat.“

Měla radost, tleskala ručkama a hned rozprávěla, jak by to bylo krásné.

„A což kdyby padl, myslíš, že bych mohla nosit smutek?“

„Nebyli jste sice zasnoubeni, ale smutek bys nosit mohla.“

„Mně černá barva nesmírně sluší! Vypadala bych strašlivě distingovaně. Víš, takový docela, ale docela jednoduchý kostým! To by byla krása!“

Za týden přišla s balíčkem knih pod paží.

„Oldra psal! Ukrutně krásný dopis. Takový... víš, jen pro nás dva. Pro něho a pro mne. Nevěříš? Prosím, tak si jej přečti! Není to krása? Chudáček zlatý, i s četbou na mne pamatoval. A jak mi trefil do noty: Maupassant. Podívej se, celého Maupassanta mi poslal. Je to náramně zajímavé čtení. To bys měl taky číst a ne pořád jen básně a ty věci, co jim není rozumět.“

„Aha,“ řekl jsem si. „Oldra již začíná se svou metodou. V Maupassantovi mají splynout jejich duše.“

¹⁴ Vojenská posádka. Pozn. red.

Ale mýlil jsem se. Po čtrnácti dnech přišel Musset, pak Hugo, pak Balzac a později Zola. Fanyнка ležela celé dny na sofa, kouřila cigarety a četla, četla, četla. Jednou za dva tři dny napsala Oldrovi dopis o všem, co se dočetla, a Oldra zas na to odpovídal. Metoda se rozvíjela. Čekal jsem, kdy už to praskne.

Po šesti týdnech přišla Fanyнка mrzutá. Sedla si na stůl, kouřila cigaretu a mlčela.

„Co se ti stalo, Fanyňko? A odkdypak zase si sedáš na stůl? Je to fair?“

„Není to fair. Ale u takového ničemy, jako jsi ty, je všechno dovoleno. A ostatně, co říkáš tomuhle?“

Hodila mi na hlavu Wildovo *De profundis*.

„Je tohle četba pro mladé děvče, jako jsem já? Co si Oldra myslí? Že prý mu mám napsat obsah. Já jsem nedřepěla osm let na gymnáziu jako on! Ať si to přečte, chce-li vědět obsah. Nebo ať požádá nějakou slepici z Minervy.“

„Nu, Fanyňko, musíš přece uvážit, co všechno pro tebe udělal, že tě chce mít vzdělanou...“

„Co pro mne udělal? Neříkej mi to! Já jsem udělala pro něho a ne on pro mne! Celý svůj život jsem opustila, s kamarádkami se rozešla, jen abych z něho něco stvořila. A jaképak vzdělání? Já už mám teď víc vzdělání, než toho vůbec potřebuji. Já jsem, jaká jsem a jestli se mu to nelíbí, stačí slovo a já ho nechám! Aby se snad ještě o Fanynce řeklo, že kvůli penězům...“

„Ale ne, Fanyňko, tak jsem to nemyslel. Ale nahlédni, že je to přece velmi příjemné, mít takovou jistou apanáž, která tě vlastně dělá nezávislou. Jen si všimni, jak ti to všechny holky závidí...“

„To je zas pravda. Včera jsem šla s Kristinou...“

„S tou šilhavou?“

„No víš, ona vlastně nešilhá. To jen tak, když se zapomene. Ostatně taková chybička vypadá velmi pikantně. Mužům se Kristina proto líbí. Není sice zdaleka tak hezká jako já, ale má taky moc dobré srdce. My teď někdy spolu chodíme.“

„A jaký byl program?“

„Moc pěkný. Portenka ti hrála šílenou hraběnkou báječně.“

„Nu tak vidíš. Už zase chodíš do biografů.“

Fanyinka se zarazila a najednou vypukla ve starý smích, jaký jsem u ní od éry Oldrovy neslyšel.

„Ty hloupý, ty myslíš, že jsi mne přistihl? Já – vždyť já to řekla schválně! Ale poslechni – napíšeš-li o tom jemu, do smrti se na tě nepodívám. Vid', že nenapíšeš, vid'?“

Krčil jsem přísně rameny. Skočila ke mně ze stolu a vzala mne pod paží.

„A víš, kdybys chtěl něco napsat, abych tě měla moc ráda, napiš mi na kus papíru obsah tamhleté příšery, ano? Ty přece Fanynce nic nemůžeš odepřít!“

Přijde někdy taková chvíle na člověka, kdy pár černých očí vypálí do přátelství díru tak lehce jako cigareta do kabátu. Sedl jsem a psal. Bylo to malé stylistické cvičení, ale sebrav všechny své znalosti Fanynciny duše, složil jsem extrakt z Wilda, jak by ho asi Fanyinka pochopila.

Byla nadšená a letěla domů jej opsat.

„Nezapomeň na pravopisné chyby!“ volal jsem za ní, ale ani mne snad už neslyšela.

Přemítal jsem chvíli o situaci. Fakt byl, že Oldrova metoda dostala trhlinu. Ale konečně bylo přece jen lépe, byl-li jsem to já, jenž měl bdít nad jejich poměrem, než kdyby to byl někdo jiný.

Fanyinka chodila nyní častěji a její tesklivost byla ta tam. Vypomohl jsem jí ještě s Multatulim, Dostojevským a Verhaerenem a byla pak docela spokojená. Žvatlala sedíc na stole, nabízela mi cigarety a vzpomínala na veselé doby hipodromu.

„Kdybys nebyl takový morous, řekl bys: Fanyanko, dneska ti to náramně sluší, a proto se půjdeme někam podívat. To svět neviděl takového bubáka, jako jsi ty. Kdybych takhle seděla například u sochaře Filípka, byl by bez sebe radostí. To bys koukal, jak na mne bere! Ale ty už jsi v těch škrabanicích ztratil docela smysl pro krásu ženského těla. A víš co, už toho mazání nech, tady máš klobouk a jdeme!“

Vytrhla mi rukopis, narazila klobouk a chtě nechtě musel jsem s Fanynkou ven.

„Taková jste vy muži. Do všeho aby vás žena strkala.“

Bylo už světlo, když jsem ji dovedl k bytu.

Však mi to tak nějak Oldra nařizoval, aby Fanyнка neskomírala mezi čtyřmi stěnami svého pokoje! Této noci tedy nebylo o skomírání potuchy. Ba ani po celý příští týden ne. Jen jedno mě zaráželo: co je s Oldrovou metodou? Fanyнка se mi už o ničem nezmínila.

Psal jsem mu tedy a učinil opatrnou narážku.

Odpověděl mi nadšeným dopisem:

„Fanyнка je anděl. Její pokroky jsou vpravdě obrovské. Ještě nedávno mi psala o Dostojevském a Verhaerenovi – jiskry ducha v tom nebylo. Takové ubohé, školácké nápady. Ale nepolevil jsem a ejhle: najednou, jako když do ní sestoupí Duch svatý! I pravopis se neuvěřitelně polepšil. Ach, kamaráde, až ti to dám jednou číst, to užasneš, jakou inteligentní ženu jsem si ve Fanynce vychoval! Poslední dopis o Nietzscheovi je pro mne malým mistrovským dílem. A jak chápe Schopenhauera! A její postavení k Darwinovi! Zázrak, kamaráde, hotový zázrak! Každý dopis teď je triumfem mé metody! Denně čekám, kdy dostanu dovolenou a rozjedu se za svou Fanynkou...“

Vyvalil jsem oči: Nietzsche? Darwin? Schopenhauer? Neměl jsem ani potuchy!

A Fanyнка se mi ani neukázala. Týden uplynul, po Fanynce ani stopy.

V neděli byl jsem ve vinárně, přisedl ke mně kamarád. Sochař Filípek. Starý známý ještě z dob *Žumpy*, *Mrtvoly* a podobných zapadáčků. Mluvil se sem a mluvilo se tam, až konečně uhodil zpříma:

„Poslechni, ty přece znáš dobře Fanyнку?“

„Fanyнку? Co je s ní?“

„Byl jsem s ní včera v *Alhambře*. Jaké je to vlastně děvče? Z lepší rodiny, což? Bratr na učitelském ústavu...“

Otevřel jsem oči.

„Fanyнка že má bratra na učitelském ústavu?“

„Tos nevěděl? Chachá! A tak dlouho jsi s ní chodil! Vidiš, to já za jediný večer ji dovedl takhle vyzpovídat. Nebude to asi příliš chytrý chla-pík. Prosila mne, abych pro něho udělal domácí úlohu *Kreutzerova so-náta* a *Chopinovo preludium*. Je to báječné, co teď se ti kluci učí! Tadyhle si nesu materiál: samá tolstojovská literatura!“

Když jsem se po dvou minutách vzpamatoval, byl jsem velmi pře-kvapen, že jsem vlastně nespádl smíchy pod stůl.

Tohle tedy byly důsledky Oldrovy metody!

Vyptal jsem se ještě Filípka. Nedošlo mezi ním a Fanynkou dosud k ničemu. Bohudík!

Neboť nyní jsem musel zasáhnout jakožto dobrý kamarád, jak jsem to Oldrovi slíbil. Filípek musel vypadnout, aby se Oldra udržel v sedle!

Poslal jsem ráno k Fanynce vzkaz. Přišla navečer, růžová, rozzářená a kus slunce jako by vpadlo mi do pokoje. Ještě nikdy jsem nezřel ji v takové kráse.

„Fanynko,“ řekl jsem tváře se přísně, „víš, v jakém poměru jsem já teď k tobě, že jsem zástupcem Oldrovým a že bdím, aby ti mohl věřit? Závazky přátelství jsou mi posvátné.“

Zírala na mne v překvapení. Takhle jsem ještě s ní nemluvil! A já sám, ač jsem byl zmaten novou její voňavkou, cítil jsem důstojnost okamžiku.

„Ve jménu Oldrově nemohu trpět, abys ho klamala s kdejakým štu-katérem. Fanynko, přiznej se: kdo ti psal výtah z Nietzscheho? Kdo ti psal Darwina? A kde jsi sebrala Schopenhauera?“

V jejích lesklých očích viděl jsem na vteřinku úžas a leknutí. Ale jen na vteřinku. Nato vypukla v smích, ve starý, bouřlivý smích, jak jsem jej slyšával v hipodromu i v *Černém kocourovi* a na nějž jsem měl tolik vzpomínek z tohoto tichého pokoje. Čím déle mi tu nyní jeho kaskády dováděly, tím více jsem cítil, jak se můj morální postoj hroutí a roz-padává.

A když se konečně přestala smát, padla mi kolem krku a řekla pros-tě, tak prostě, jak za starých blahých dob v hipodromu:

„Víš, stará kotvo, ty jsi přece jen strašlivý sígr!“

Její tělo, pohled, parfém, vzpomínky a pak tento důvěrný, hrdý titul z pražského argotu – to všechno mne přemohlo docela.

„Dobrá, Fanyňko. Dnes nepůjdeme nikam. Pošleme pro víno a uděláme si večírek jako za starých dob!“

Ukrutný polibek padl mi na tvář, čapka skotského dudáka létla do kouta a za chvilku bylo tu zrovna tak, jak kdysi před třemi lety...

Ráno se Fanyňka upravila k odchodu.

„Ale víš, sígře, jednu laskavost bys mi mohl udělat! Podívej, mám tady Březinovy básně – napiš mi stručný obsah!“

V té chvíli někdo zazvonil. Fanyňka šla sama otevřít a výkřik úžasu prolétl pokojem.

„Oldro! Oldráčku! Tys přijel na dovolenou? Ty můj zlatý, jediný – a jak ti to strašlivě sluší! Nu pojd' dál, to je přec náhoda, žes mne tu zastihl. Považ si, že jsem si zrovna přišla vypůjčit něco z Březiny! Ne, děti, tohle je jako v biografu!“

A záříc táhla našeho Oldru ke mně do pokoje, popadla pohozené verše Březinovy a vtiskla mu je do ruky.

„Tady tvůj přítel mne laskavě zásoboval lekturou. Poděkuj se mu, Oldro, poděkuj! A teď mi slib, že dokud tu budeš, nebudem mluvit o knihách. Teď chci mít jenom tebe, rozumíš, jenom tebe! Tak – a když jste si potřásli prackami, půjdeš ihned ke mně na návštěvu, rozumíš?“

Oldra byl dojat až k pláči tímto přívalem Fanyňčina citu. Stiskl mi mlčky pravici, snažil se chovat se korektně, ale dojmutí bylo přílišné. A tak, koktaje cosi o pozdější návštěvě, motal se ke dveřím tažen Fanyňkou a zmizel s ní tak rychle, jak se byl objevil.

Teprve večer se ukázal se vši svou obřadnou vážností a když mne blahovonně poučoval o úspěchu své vlastní metody, zářil mu z očí radostný triumf. Fanyňka byla šťastná v širokém novém klobouku s rajkou – a já?

Co jsem mohl dělat s takovým člověkem?

A tak jsme šli do *Alhambry* oslavit shledání ve třech...

Malá skleněná gilotinka

„Sečkejte, až v pokladně vyvolá vaše číslo,“ řekli u likvidačního okénka záložny Jiřímu Wernerovi. A nyní tu Werner seděl uprostřed tichého přecházení neznámých lidí, sám se svým kašlem a s celou svou bídou. Tady nebylo místo pro bujný smích. Starosti celé městské čtvrti se sem sbíhaly. Drobné paničky přinášely naškudlené úspory, aby je po čase opět vybraly; obchodníci si tu sjednávali úvěry nebo se tiše domlouvali o odsunutí splátek či úroků; lidé nezvyklí pracovat s velkými penězi vybalovali třesoucím se rukama blankety směnek a prohlíželi ostýchavě svůj podpis. Tisícero domácností, tisícero živností, tisícero obchodů se opíralo zde o těch několik okének a pultů. Každý větší výkyv v soukromém životě se urovnával nějak mezi těmito zdmi; od větších nákupů při příchodu zimy až po výdaje v nemoci a při úmrtí, od úvěru při zakládání existence až po hypotekární půjčky k stavbě rodinného domku, všechnen ten neznámý život mravenčích existencí se všemi svými radostmi i strastmi se tu převáděl v němou, tupou, lhostejnou, nic nepovídající, a přece vše ovládající mechaniku peněz.

Werner už dávno nevrle odsunul ohmataný *Věstník československých zálož*, který se povaloval na stole před ním a jež prolístoval nevěda vůbec, nač se dívá. Toužil jen po tom, aby už zaslechl volat číslo, které držel v potících se prstech, a už aby byl zase pryč odtud. Všecko mu zde připomínalo, že toto je poslední zastavení v jeho mučednické cestě; ještě to si odbude a pak přijde cosi neznámého, nač nemůže myslet bez hrůzy. Pomalu a neodvratně se poslední léta stáčela k této konečné kapitole. Nemoc podlomila vše: naděje v budoucno, existenci, radost ze života. Ze všeho toho, s čím před deseti lety tak důvěřivě nastupoval svou samostatnou cestu životem, zbyla jen ubohá tříšť žalostných trosek. Uprostřed toho obecného zhroucení zůstávala nedotčena jen krása jeho ženy. Zda také její láska? Netroufal si odpovědět. Nemohl vypátrat nic, co by se bylo změnilo v jejím chování. Starala se o něho

s touž milosrdnou něhou, utěšovala ho ve chvílích zoufalství se stejnou laskavostí a vlastní statečností, kterou si u ní zamiloval před desíti lety. A přece se mu někdy zdálo, že přistihl na její tváři stín nějakého tvrdšího odhodlání, v jejích očích záblesk nějaké myšlenky, které nikdy nevyšlovl a kterou dovedla zakrýt. Bylo tomu tak, či byly to jen klamavé dojmy jeho vlastní rozervanosti, neklidu a podezřívání?

Werner se tu potácel v bludném kruhu pochyb a nejistoty, z nichž nebylo vyvážnutí. Kdyby mohl mít víru a důvěru sám v sebe, vysmál by se těmto starostem. Nebylo by jich prostě. Z víry v sebe by prýštila prostá a pevná víra ve vše ostatní. Měl by zase svůj starý, bezpečný smích a svou starou, dávno už zmizelou jistotu, která strhovala a okouzlovala jeho okolí. Ale ta prokletá nemoc mu podryla především důvěru v sebe a s tím se rozpadl i všechn jeho klid. Co byl od chvíle, kdy ztratil poslední možnost práce a výdělku? Drobný přepych, kterým vybavil svou mladou domácnost, se už dávno odstěhoval kamsi k vetešníkům. Přišly dloužky a dluhy, pomohl si na chvíli směnkami, ale pak už byl v tom, řtil se nezadržitelně k okamžiku, kdy nebude mít čím zaplatit. Jaký zázrak ho uchránil, že ten okamžik už nenadešel dnes? Kdo mohl tušit, že se jeho ženě podaří přimět vzdálenou a nenáviděnou tetu, aby poskytla těch pár tisícovek, kterými se pro dnešek zachránili? Několikrát se musela žena za ní vypravit, než její stařeckou hrabivost oblomila. Ještě včera odešla k ní v nejistotě a vrátila se až v noci, rozčilená a unavená tím vyjednáváním, a přece zas šťastna, že měla úspěch. To bylo včera, ale jak bude příště? Peníze, které přinesla, odevzdá teď Werner záložně – leč co přijde pak? Co nastane po čtyřech měsících, až na ně udeří druhá směnka? Je možno doufat v opětou pomoc tetinu? Werner nevěřil. Nenáviděl ženino přibuzenstvo, nestýkal se s ním nikdy a teta, jediná, jež mezi nimi měla jakési jmění, splácela mu jeho antipatie dvojnásob. Jednou snad bylo možné z ní peníze vyplakat, po druhé se k tomu přimět nedá. A Werner tu seděl se smrtelnou únavou v údech i v duši, pln nervózní nenávisti k tomu chladnému, bezcitnému okolí, které jej tu nechávalo civět a trýznit se zoufalstvím při každém zavadění o bankovky, které by mohly znamenat pro něho několik měsí-

ců bezstarostného života, které však za chvíli tamhle v tom okénku zmizí navždy.

Kdyby se ta věc provedla aspoň rychle! Ale zákulisní manipulace se směnkami se vlekla. Werner viděl, jak úřednictvo kolem mechanicky provádí příjem a výplaty peněz, zkoumání podpisů, signování položek. Pro ně to byla všední práce, při níž se myslelo na jiný svět. U jednoho okénka stál starý klient a radil se s prokuristou o výletu do Paříže. Werner slyšel úlomky hovoru, informace o drahotě hotelů, zvláštnostech restaurací, senzacích divadel. U jedné likvidatury se přetřásala včerejší burza a uvažovalo o náhlém vzestupu kurzů a obrovských výdělcích spekulace. V jednom koutě se sešli dva mladí úředníci, kypící zdravím, a sjednávali si ve sportovní hantýrce na sobotu společnou cestu kajaky. Ale okénko u pokladny, k níž byl Werner poukázán, zůstávalo spuštěno. Viděl za ním kus bezvadně ušitého kabátu a nad bílým límečkem temeno hlavy, na níž bledě zlaté vlasy byly pečlivě přitahovány přes prosvítávající lysinu. Muž sám stál stranou u psacího pultu, před drátěnou mříží, kterou byla jeho úřadovna obklopena. Ve mříži byla síťová, překlápěcí sběrna, do níž z druhé strany vhadzovali likvidované směnky. Pokladník však měl patrně jinou práci a nechával je tam ležet.

Werner tedy znovu četl vyhlášky po stěnách, těkal očima po několika plakátech, zavadil o malby na stěnách, znázorňující Obchod, Průmysl, Zemědělství a Řemesla, nad nimiž uprostřed stropu byla obrazová apoteóza¹⁵ Kapitálu. Ale přímo vedle zlaté bohyně této kompozice seděla na stropě moucha a ta kupodivu upoutala roztržitou pozornost Wernerovu. „Hle,“ říkal si najednou s obdivem, „hle, takový malý tvor, bídná moucha s několika miniaturními bradavičkami svých tlapek překoná zemskou přitažlivost. Obrovská přírodní síla a malinkaté přísavací zařízení ji zruší.“ A hledal očima všechny mouchy po stropě, aby mohl sledovat tento div.

¹⁵ Přehnané uctívání. *Pozn. red.*

Zatím zlatovlasý pokladník stál nad bílým archem dopisního papíru, opíraje čelo o ruce sevřené jako k modlitbě. Pak vzdychl, vzal pero, opatrně je namočil a jal se psát bezvadnou kaligrafií obchodní akademie:

Milostivá paní –

A snad smím už napsat i: Má Nejdražší Marcello!

Osměluji si Vám psát tento dopis jako jedinou úlevu své těžce zkoušené duše. Já sám osobně bych nikdy nenalezl odvahu říci Vám, co jenom tomuto listu svěřit si trůfám. Má zbožňovaná, Vy víte, jak nesmírně Vás miluji a jak každé přání Vašich čarovných očí je mi rozkazem. Štěstí, které jste přinesla v můj život, zasvěcený jen odpovědnému, vysilujícímu povolání, je nesmírné. Když jsem se Vám v dopise z 12. m. m. vyznal ze svých citů, netušil jsem, jakého blaha bude mi dopřáno okoušet. Už za to, co jste mi poskytla po dnešní den, budu Vám, má nejdražší Marcello, zavázán nejhlubšími díky. A přece jen mívám, když jsem sám, chvíle, kdy přemýšlím o tomto mém štěstí a kdy se táži, zda není příliš veliké, než aby se neskončilo pro mne tím krutěji. Už ve výše zmíněném listě z 12. m. m. jsem se netajil obavami, že asi jsou mé touhy marné, protože Vy, Má jediná, Má Zbožňovaná – patříte jinému. Dnes, kdy jsou mé touhy splněny, vystupuje mi výše zmíněná okolnost tím jasněji před můj duševní zrak. Jsem prostý člověk občanského povolání, který žije v šedivém ovzduší cifer a sám jaksi v povaze tím zešedivěl. Víím, že přemnozí moji mladší kolegové ve svých milostných aventurách bez rozpaků překonávají některé, jak oni praví, šosácké, zastaralé předsudky. Ale já sám, který jsem dosud vedl bezúhonný život, nedovedu se výše zmíněných pocitů zbavit a nedovedu se osvobodit od pomýšlení, že počestný člověk a vzorný úředník nemá nikdy bažit po takovém štěstí, které znamená rozvrat rodinného života jiného spoluobčana. Nemám čest znát osobně Vašeho P. J. p. manžela, ale ze všeho se domýšlím, že je to jistě vzorný muž. Tím trapnější jsou pro mne výše zmíněné výčitky svědomí apod., jichž se nijak zbavit nedovedu. Nyní

pak jsem pronásledován ještě výčitkami jinými. Má Nejdražší Marcello, odpusťte mi, prosím na kolenou, že o tom mluvím, ale činím tah jen u víře, že Vaše nevýslovná moudrost pochopí moji situaci. Peníze, které jsem vám půjčil, nebyly moje. Nemám žádné úspory, neboť je mi pečovat o stařícké rodiče a pomáhat několika sourozencům. Obnos, o který jste mne žádala dopisem z 14. t. m., opatřil jsem Vám, přiznám se, cestou nezákonnou. Spěchala jste tolik na proplacení téhož, že jsem neměl kdy opatřit si potřebnou hotovost. Spolehl jsem se na Vaše ujištění, že jde jen o krátkodobou výpomoc, o půjčku na 2 až 3 dny, než budou likvidní jiné pohledávky Vašeho P. J. p. chotě. Vzal jsem tedy výše zmíněnou částku ze své pokladniční hotovosti v záložně. Mé postavení tamže je takového druhu, že nemusím den co den vyúčtovávat a mohu tedy i takovou transakci na krátko provést. Ale jen na krátko, neboť i já podléhám revizím. Co by se stalo, kdyby přišla dnes, nedovedu domyslit. Má kariéra, má skvělá budoucnost, má bezúhonná pověst, má neposkrvněná čest, mé zajištěné postavení – to vše by bylo výše zmíněnou revizí zničeno. Nemohu se bohužel o tom více rozepsat, ježto se mi tu hromadí nevyřízená práce, ale tolik jen chci ještě poznamenat: Miluji Vás, Má Nejdražší Marcello, miluji Vás šíleně, ale kdybyste mi oněch výše zmíněných 10 000 Kč nemohla do zítřka vrátit, byla by to má smrt.

Promiňte mi, prosím, mou otevřenost, ale má starost je veliká. Ještě nikdy v žití jsem neučinil ani stín něčeho takového, co nyní, Má Zbožňovaná, pro Vás! Smilujte se nade mnou a mějte pochopení pro mou situaci!

*V očekávání Vašeho laskavého rozhodnutí jsem
Váš hluboce Vás milující
Josef Podpěra v. r.*

P. S. Odpusťte! Tisíceré polibky! A t. l. ihned spalte! J. P.

Pokladník otřel si pot z čela, když došel až sem. V síťce od likvidace se kupilo plno vyřízených papírů. Přeletěl očima dopis, přeložil jej, vzal obálku a stejným, ještě zdobnějším krasopisem na ni napsal:

Milostivá paní

paní Marcella Wernerová

Zde!

Pak už spěšně uchopil vrchní akt z likvidatury, zavadil okem o číslo, otevřel okénko a vykřikl hlasem, který v půli se rozchraptil: „Osmdesát devět!“

Jiří Werner sebou škulbl. Konečně! Vyňal svitek deseti modrých tisícikorun a položil je na mramor pokladny. Při své vysoké postavě viděl v okénku jen dvě růžové, vymyté ruce s pečlivě pěstěnými nehty, které se navyklým obratným hmatem chopily bankovek. Jediným pohybem rozevřely vějířovitě celý balíček a jejich prsty se ihned postavily k obvyklé práci: palec, aby odtahoval bankovku za bankovkou, a malík, aby na každou z nich odspoda zaťukal; na stokoruny jednou, na pětistykoruny dvakrát, na tisícikoruny třikrát trojím rychlým poklepem. Ale byly to jen tisícikoruny, a jak je tyto staré pokladniční ruce odklopily, objevilo se na každém jejich pravém rohu malé znaménko inkoustovou tužkou, znaménko poslední pokladny, kterou prošly. A tu viděl Jiří Werner, jak se tyto dvě krásné, vypěstěné ruce roztráslly, jak se třepotaly ve vzduchu a pomalu, pomalu klesly s vějířem bankovek na mramorovou desku. A pak spadlo okénko, jako by padala malá, skleněná gilotinka nad třemi lidskými životy.

Nešťastný šafářův dvoreček

„Brávo! Ohromně! Velkolepé! Da capo, da capo, da ca-po!“¹⁶ řvali, tleskali a dupali studenti a Tonda Šeplarů si projel ukazovákem mezi košilí a krkem a otevřel oči. Tonda Šeplarů, náš hrobník, zpíval v hospodě jen mezi pátým a sedmým pivem. Pět piv mu nikdy nikdo ze sousedů nedal, leda byla-li causa.¹⁷ Zato když přijeli studenti, byla causa a padlo-li pět piv, padlo i více; leč po sedmém se Tonda Šeplarů, náš hrobník, už jen s lidmi objímal a hubičkoval a každému sliboval, jak ho pěkně na krchově uloží. Na zpěv měl uděláno při páté čarce; to soupal nohou, kroutil krkem, odtahoval košili, funěl a odkašlával, až se konečně oběma rukama vzepřel o stůl, hlavu zvrátil ke zdi, oči zavřel a s naběhlými žilami začal ječet: „Nešťas-ný šafaháruhův dvoreček.“ Hospoda se mohla svíjet smíchy, jak chtěla, Tonda Šeplarů nic neviděl, nic neslyšel, nic nevnímal, jen velebu svého křečovitého kokrhání.

Pro ty pražské uličníky byla to ovšem v prázdninách junda¹⁸ k potrhání. No a zrovna tenkrát, když mu takhle tleskali a Tonda Šeplarů celý zpocen vytáh šestou sklenici, zrovna tenkrát přišel MUC. Bohumil Varous na tu d'ábelskou myšlenku, že sám najednou uprostřed všeho řevu zvažněl, naklonil hlavu, natřásal ji, pleskl rukou o stůl a povídá, hrom ho zab, povídá jakoby autorita: „Páni – všechna čest stranou, já nechci nic říkat, ale já přece něčemu rozumím, aťsem trajcén, tohle by se nemělo tak nechat, to je přece tenor, vždyť on nejde jen na vysoké cé, on bere i čé, s tím by se mělo něco udělat.“

„To se ví, že mělo,“ povídá technik Jemelka, „to se ví, ale co? Tonda si už dává sedmý pivo.“

¹⁶ Pokyn k opakování skladby. *Pozn. red.*

¹⁷ Významný případ, důvod k napití. *Pozn. red.*

¹⁸ Legrace. *Pozn. red.*

„Já myslím,“ povídá MUC. Varous a už jsme věděli, že šije na hrobníka rubáš, „že by se takový naturtenor měl chytit na desku a uchovat na věčné časy.“

„To by se mělo,“ kývali všichni, „ale jak to provést?“

„To by šlo,“ vykládá Varous a levým okem strašlivě pomrkává, „my máme doma gramofon, kdybyste dva šli se mnou – ale ostatní musíte dávat pozor, aby nám Tonda nevyhláz tu sedmou, to by bylo po všem.“

Tot' se ví, že jsme se vrhli na hrobaře, vyrvali mu pivo a domlouvali, že musí nám nazpívat desku.

„Ale copak tudlec já,“ bránil se Šeplar, „vy holoto, copak tudlec trošku toho božího daru, kdepak já copak tudlec na gramofon!“

„Mlč, krchove, ať se nepřekřikneš. Ještě nám to jednou zazpíváš a pak dostaneš pět piv.“

„Copak tudlec pivo, vo to nejni, pivo de do těla, ale hlas de z těla ven, vy holoto, copak tudlec víte.“

No, nic platné mu to nebylo, pivo nedostal, dokud Varous nebyl zpátky a s ním ti dva s gramofonem.

„Tak koukej, ty mrtvoláku,“ poučuje ho Varous, „tadyhle tam dávám desku, tadyhle to natočím, tak, teď je to natažený a až to spustím, musíš začít zpívat.“

„No ja, vy holoto, ale copak tudlec kerou?“

„Kterou, kterou: tu o tom nešťastným dvorečku.“

Byla s ním ještě nějaká tahanice, až konečně to MUC. Varous energicky skončil: „Tak pozor, jedeme!“

A zmáčkl páčku, deska se tiše bez jehly roztočila. Tonda Šeplar honem se vzeprel o stůl, zavřel oči a začal uškrceně skřehotat. Řvát jsme do toho nesměli, ačkoli jsme nevěděli, co dělat, abychom nepukli. Tož jsme zatím aspoň zbili a zkopali MUC. Bohumila Varouse, který si musel ucpat hubu kapesníkem, aby neřičel. Ale pak už přišlo „Tříkrácme dvóreheček vóbjeli“ a my se museli chtěj nechtěj utiшит. Když hrobař otevřel oči, seděli jsme v dojetí jako pěny, Varous mlčky mu kývl na poděkování, zmáčkl páku, poklopil gramofon a k našemu úžasu povídá:

„Tak a teď bychom to měli jít do komory vyvolat.“

Nenapadlo nás, že ta komedie může mít ještě nějaké pokračování. Ale MUC. Varous byl sebevědomý jako šéf produkce. Skutečně odnesli gramofon do komory, zamkli se tam a teprve za nějakých deset minut vylezli, slavnostní a tajemní, a skříňku postavili doprostřed lokálu na stůl.

„Myslím, že se to povedlo,“ povídá Varous a otvírá gramofon. Mrkl jsem mu tam přes rameno a už jsem pochopil – zahlédl jsem uprostřed řádeček „...zpívá komorní pěvec Karel Burian“.

A už měkce zabrnkl klavír a teď, teď se vyřinul nádherný ten hlas, tu kov, tu samet, tu síla, tu něha, a stoupá a burácí a jásá a žaluje, nádherný a všemohoucí ve své pyšné volnosti.

Podívali jsme se na hrobníka Šeplara a vlastně nás smích přešel. Tonda Šeplar křečovitě ustrnul a díval se upřeně na rotující desku. Něco měl v tváři, co připomínalo blízkost mrtvice. Při druhé strofě odtrhl oči a bezradně šel jimi od jedné tváře ke druhé, jako by hledal pomoc. Pak se začal chvět, usedl bledý rozčilením a zavřel oči. Hlas přístroje se zvedl k závěrečnému forte. Šeplar zas otevřel oči a mlčel. Varous zastavil desku. Šeplar kýval lehce hlavou a po chvíli skoro zašeptal:

„Tohleto, tuhleto... můžete to pustit ještě jednou?“

Varous ochotně přešel s jehlou ke kraji. Šeplar vůbec neslyšel údery klavíru a nezeptal se, odkud se to vzalo. Když píseň znovu zazněla, pomalu dostával zas krev do tváří, pomalu se ze svého zhroucení pozdvíhoval, pomalu začal vypínat svůj hubený hrudníček, pomalu mu něco začalo hořet v očích, a když forte doznělo, pokrčil rameny a povídá – jako by byl, potvora, sám Burian:

„No ja, copak tuhleto, to je vod Pána Boha, za to já nemohu. Jak to tuhlec v tom těle je, tak to musí z těla ven. Ale jak to tam uprostřed tak zaškrbalo, to ste s tím tuhlec museli něco provést – to já tuhlec takovou vadu v mém zpívání nemám!“

Abych vám pravdu řek, my jsme měli vlastně po legraci. Nabrkli jsme chudáka hrobaře tak dokonale, že se s tím nedalo nic dělat. Snad to bylo v božské jistotě toho zpěvu, že náš dobráček převzal najednou jeho klidné sebevědomí; cítili jsme, že není na světě moc, která by ho

z jeho víry vyvedla. Jediný výsledek celé té komedie byl, že Tonda Šeplar zvedl taxu za zpívání na sedm piv, k čemuž došlo nanejvýš o posvícení, ale pak zpíval jen jako šeptavý Smith, při osmém pivě doporučoval významně, aby někdo došel dolů k Varousojic pro gramofon, při devátém plakal a při desátém prohlašoval, že tomu Varousojic doktorovi vykope hrob vpravo od kříže, co se nedrží myši, a že mu sám do nohou vsadí tuhlec takovej puxpaum.¹⁹

¹⁹ Buxus. Pozn. red.

Pohádka o dírcce

Byl jednou jeden nesmírně hodný gážista.²⁰ Na prvního si šel vždy pro služné a patnáctého už neměl nic. Ale nezlobil se, nesakroval, nýbrž přitáhl řemen a děkoval Bohu, že je ve službě a že nemá-li nic, má to aspoň jisté.

Přišla válka a s ní drahota. Nesmírně hodný gážista zpozoroval, že mu služné vystačí jen na týden. Přidělal si tedy na řemen díрку a děkoval Pánu Bohu, že je pod penzí, a že tedy žena nezůstane snad s holýma rukama, kdyby se stalo, a on ty zbývající tři týdny nevydržel.

Ale drahota vzrůstala, kdežto služné, potvůrka, zůstalo sedět. Už stačilo jen na čtyři dny, už jenom na dva a najednou, tumáš! ráno si jde pro penízky a v poledne neměl nic. Leda hlad a tři nové dírky na řemenu, které si byl zatím přidělal. Jak to těch zbývajících třicet dní vydržel, to nikdo neví, protože se tehdy všichni starali jenom o nezaměstnané, a on byl, zaplať Pán Bůh, zaměstnán. Někdo říkal, že byl živ z nadšení, někdo zas, že ze setrvačnosti. Zkrátka, živ byl. Ale když se historie se služným opakovala, napadla ho myšlenka, je-li tohleto vlastně život. Šel se tedy poradit ke kolegovi, a ejhle, ten byl tak hlady zmořen, že ani odpovédět nemohl. Šel ke druhému, ke třetímu, ke čtvrtému, a se všemi to bylo stejné. Jen že některý z nich nadával a některý klel.

Náš gážista však byl nesmírně hodný a nadávek se neodvážil. Raději se vzchopil a svolal sjezd nesmírně hodných gážistů a poprosil pana ministra, aby jim přišel říci, je-li tohleto život nebo ne a co jako mají dělat.

Pan ministr skutečně přišel, neboť to byl nesmírně hodný ministr, přišel a řekl:

„Vidíte, lidičky, já jsem vlastně taky gážista!“

²⁰ Státní zaměstnanec nižšího postavení než úředník. *Pozn. red.*

Ted' měli všichni nesmírně hodní gážisti nesmírně velikou radost, že pan nesmírně hodný ministr je taky kolega, a hned se ho ptali, co mají dělat. Služné že stačí jen na den a pak že třicet dní musí vždy hladovět.

Tu si dal ten nesmírně hodný ministr prst na nos.

„Víte, lidičky, tady v tom vám nepomůže nikdo, jenom já. Protože já jsem si vymyslel takový patent, kterým sice služné nenaroste, ale hlad aspoň tolik netrápí!“

„A jaký je to patent?“ volali všichni gážisti.

„Hned vám to povím. Můj patent je dírka!“

„O já,“ křičeli gážisti, „dírky jsme dělali všichni.“

Ale pan nesmírně hodný ministr se chytrácky usmál:

„Moje dírka je taková dírka, která se udělá ještě deset centimetrů dál, než je dírka poslední!“

Tu se shromáždění gážisti zarazili a nevěděli hned, co na to říci. Někteří bručeli, někteří byli rozpačití, ale pan nesmírně hodný ministr se zatím poroučel a odjel. A tak se shromáždění rozešli.

Ale náš nesmírně hodný gážista se ani neopovážil pochybovat o patentu pana ministra. Přišel domů, odepjal řemen, vyměřil si deset centimetrů a vyrazil díрку. Pak si řemen nasadil, začal utahovat, utahoval víc a více, ale k nové dírci to nedotáhl. Zavolal ženu a děti a poručil jim, aby samy řemen na něm utáhly. Táhly, táhly, ale řemen se ani nehnul.

Tu se nesmírně hodný gážista zamyslel, co v tom patentu vězí? Dírka je odměřena správně, jak pan ministr nařídil, ale tělo už nechce povolit. Či snad si špatně vyvolil místo?

Přemýšlel, přemýšlel, až se tůkl do čela. Řemen se musí přitáhnout jinde!

Ihned jej tedy odpásal a hledal užší místo. Přes boky to nešlo, přes prsa taky ne. Konečně našel krk. Nasadil řemen, žena s dětmi táhly, až tatínek zmodral, a konečně, konečně zapadla přezka do dírky.

Patent pana ministra byl báječný; nesmírně hodný gážista už nikdy nepocítil ani hlad, ani bídu.

Identita

Dřevěné hodiny v zajatecké kanceláři zarachotily devětkrát a pomocník Ivan Timofějovič Krivoručka zadíval se ke dveřím. Těžké kroky se tam ozvaly, klika vrzla a náčelník kanceláře 35. roty zajateckého „lageru“ v Petropavelsku, Aminskaia oblast, vstoupil.

„Dobrý den, Ivane Timofějoviči, dobrý den,“ děkoval na ponížený pozdrav pomocníkův, „penízky prý přišly pro zajatce?“

„Ano, Vaše Prevoschoditělstvo,“ uklonil se pomocník, „sto rublů přišlo Aloisu Papouškovi z Čech.“

„Tak, tak. Sto rublů. Krásný obnos! Na vojáčka dobří lidé vzpomněli a sto rublíčků poslali. Jaký to milý pocit, Ivane Timofějoviči! Nenajdeš mnoho lidí srdce tak dobrého!“

„Ano, Vaše Prevoschoditělstvo, ušlechtilý altruismus, zdá se, klesá v přívalu hnusného egoismu.“

„Velmi krásně řečeno, Ivane Timofějoviči, kupodivu krásně. To si musím zapamatovat.“

„A peníze – možno odevzdat?“

„Peníze? Ach, můj milý, nelze jen tak odevzdat peníze cizímu člověku. Což, identitu máš?“

„Jakou identitu?“

„Nu, identitu adresáta s adreskou. Nelze jen tak – jít a říci: sto rublíčků, bratře, přišlo, vezmi a poděkuj Panně Marii Volyňské. Mnoho lidí má baťuška car ve své říši, ale poctivců abys lucernou pohledal. Kde je adresa, Ivane Timofějoviči?“

Pomocník podal náčelníku poštovní poukázku. A náčelník kanceláře 35. zajatecké roty nasadil si skřípec s černou šňůrou a slabikoval namáhavě:

„Alois Papoušek, Zugsführer,²¹ Petropavlovsk, Aminskaja oblast, vojenoplěnný lager,²² 35. rota.“

„Tak,“ řekl poté starostlivě, „vida, adreska krásná – ale úplná není.“

„Není úplná?“ pozastavil se pomocník Krivoručka.

„Ovšem. Otecké jméno chybí! Vida je, západníky! Kulturu by nám dali, ale jasné památky otcovy uctít nedovedou. Ne, můj milý, zde v Rusku i oteckého jména potřebí!“

„Kde však vzít...“ zadíval se pomocník.

„Nu, holoubku,“ zahovořil opět náčelník, „starostí si s formalitou nenadělej. Vasiljevič je krásné jméno, překrásné jméno. I můj milý otec byl Vasiljevič, i já jsem. Sedni, Ivane Timofějoviči, sedni a napiš: Alois Vasiljevič Papoušek, Zugsführer...“

Pomocník opravil poukázku.

„A nyní, Vaše Prevoschoditělstvo,“ otázal se pak představeného, „nyní možno doručit?“

„Ej ty, horlivý! Proč tak rychle? Spěcháš,spěcháš a hloupost vyvedeš. I zákon lehce překročit možno. Klid, holoubku, klid a rozvaha je nejvíce potřeba. Považ jen, Ivane Timofějoviči, jak vzácná to zásilka! Zdaleka! Víš-li pak ty, sokolíku, kde leží Čechy?“

„Na západě, říkají, za uherskou zemí.“

„Pěkně daleko za uherskou zemí! Chacha! A jak ty to tak klidně řekneš: za uherskou zemí! Chacha! V Pyrenejských mezihorách leží Čechy, holoubku, daleko u moře. Sám jsem jednou korábem do Čech přijel. Strýček sestry mého tchána se tam vystěhoval a tolik psal, abych ho navštívil. Hodný člověk – koncertní děvčata posílal z Čech do Moskvy a dobře se mu vedlo. Poctivě živnost spravoval a bůh milostivě naň shlédl. Tak, tak, Ivane Timofějoviči, není dnes už tak poctivých lidí! Jakže jsi to řekl? Ušlechtilý altruismus klesá v přívalu ohavného empirismu...“

„Egoismu, Vaše Prevoschoditělstvo!“

²¹ Četař. Pozn. red.

²² Vojenský zajatecký tábor. Pozn. red.

„Vida, holoubku, jak záleží na slovíčku! Vteřinu si pozor nedáš, a už je chyba. Slovíčko, pane, dneska má velikou moc. Pro slovíčko už i generála, krom té drahé duše, pověsili. A proto, holoubku, buď raději opatrný. Nepiš tam na adresce: Alois. Jakýpak Alois? Na svaté Rusi je-
nom Alexěje známe. Kterak bys mohl identitu zjistit, když bys ruské jména neznal? Ne, dušičko, sedni a oprav.“

A Ivan Timofějovič Krivoručka sedl, po druhé škrtl v adrese a napsal:

„Alexěj Vasiljevič Papoušek, Zugsführer...“

„Tak, tak,“ usmíval se spokojeně náčelník kanceláře, dívaje se mu přes rameno. „Alexěj Vasiljevič – tomu už rozumíme. To už je po našem. Sami čerti saratovští vymysleli si taková potvorná jména. Jako by s pohany člověk jednal! Oj, řekni sám, Ivane Timofějoviči, psát umíš, krásně psát umíš, radost se dívat, jak písmenky skládáš: a vida! Přece ti písmenka nevystačí! Takových divných hlásek mají ti západníci – z hrdla křesťanského by ani nevyšly.“

„Svatá pravda, Vaše Prevoschoditělstvo! A nemoudří jsou ti chlapíci: prostě psát nedovedou. Jako by psaní bylo příjemné: řekne š a, hlupák, píše s, c, h! Podivný lid!“

„Tak, tak, Ivane Timofějoviči, podivný lid a podivné mravy. Strýček tchána mé sestry mnoho mi vypravoval... A nejjasnější imperátor prostě nařídí: identitu třeba zjistit... Nu – pravdu má baťuška, identita je potřebná věc... Což, ty, já a my tu všichni – nač nám třeba identity? Ale u cizího lidu je jiná věc. U toho je identita nutná... Ale řekni sám, Ivane Timofějoviči, kolik činovníků dovede řádně zjistit identitu? Nu, řekni, Ivane Timofějoviči!“

„Nemnoho, Vaše Prevoschoditělstvo!“

„Správně jsi řekl, holoubku. Ne-mno-ho! Mnoho lidí má baťuška car ve své říši, ale poctivců abys s lucernou pohledal. A tak i s identitou... Oj, oj, těžko někdy rozlousknout oříšek... Na každém slovíčku záleží. Změň slůvko, a celé jmění přijde nepravému... A správné adresky nedostaneš. To švýcarská kancelář, Ivane Timofějoviči, je vinna. Tchán strýčka mé sestry o mnohém mne poučil.“

„Ráčil jste dříve mluvit o strýčku sestry vašeho tchána...“

„Nikoliv, Ivane Timofějoviči, docela jistě jsem mluvil o tchánu strýčka mé sestry. Přeslechl jsi se, holoubku. Léta letoucí už je v Čechách usedlý, zrovna u moře, na švýcarské hranici. A občas i na svého příbuzného malým obnosem vzpomene – nechť ho Matka Boží Novgorodská za to ochraňuje! A ten mi o Švýcařích vyprávěl. Oj, ty čerte, jací to pokrokáři, tito páni z republiky! Chacha! Republičku mají, cara dědičného že prý nepotřebují – a adresu správně vyplnit nedovedou... Chyba na chybě! Jakže dnes zase napsali adresu? Přečti, holoubku, jméno rodné!“

„Rodné jméno? Papoušek, Vaše Prevoschoditělstvo!“

„Oj, čerte! Papoušek! Chacha, to zase páni republikáni... Papoušek! Smíchy bys puk... Pohani hanební. A pak si chytej identitku! Přijdeš k adresátovi, na rameno zaklepeš a řekneš: ‚Sto rublíků přišlo, Alexeji Vasiljeviči Papoušku!‘ A on pokrčí rameny a řekne: ‚Těžko, Vaše Prevoschoditělstvo. Mně říkají Alexěj Vasiljevič Babuškin!‘ Chacha, holoubku, tak to chodí! Ne, Ivane Timofějoviči, nás páni Švýcaři neoklamou! Sedni, dušičko moje, a oprav adresu. Ne Papoušek – Babuškin!“

Ivan Timofějovič Krivoručka, pomocník, vyvalil na svého představeného oči.

„Vaše Prevoschoditělstvo, ráčíte snad...“

„Nic neráčím,“ vskočil mu náčelník spěšně do řeči, „poslechni muže moudrého a scestovalého. Hodný jsi hoch, Ivane Timofějoviči, ale zkušeností nemáš: Kdepak ty a identita... Jen sedni a oprav!“

A Ivan Timofějovič Krivoručka sedl a opravil. Náčelník sledoval, jak mu pero klouže po papíře, pak si zamnul ruce a řekl:

„Vidíš, holoubku, ještě chvilku a budeme mít identitu pohromadě. Podle rozkazu nejjasnějšího imperátora... Chacha! Jakápak šarže je udána?“

„Zugsführer, Vaše Prevoschoditělstvo!“ jaksi zastrašeně odvětil Krivoručka.

„Zugsführer! Čerti zrzaví! Jak si všechno překrouť, aby spravedlivého ošidili. Zugsführer! Víš-li pak, Ivane Timofějoviči, co značí Zugsführer po rusku?“

„Poslušně prosím, Vaše Prevoschoditělstvo,“ odpovídal pomocník už docela potichu, zatím co představený naň upřeně zíral, „nevím...“

„Hodný jsi hoch, holoubku, velmi hodný. Zugsführer je po rusku náčelník... Nu, přepiš, sokole můj, i tuhle ohavu, přepiš...“

A Ivan Timofějovič Krivoručka zaťal rty a zase změnil adresu.

Jeho představený stopoval rozčileně jeho práci. Poté se rozběhl po kanceláři, aby zakryl vzrušení, a konečně zvolal:

„Nu, Ivane Timofějoviči, přečti adresku!“

A pomocník vzal přeškrtnutou poukázku a četl:

„Alexěj Vasiljevič Babuškin, náčelník, Petropavlovsk, Ainskaja oblast, vojenoplěnný lager, 35. rota.“

„Hej!“ vykřikl představený kanceláře. „Kolikátá rota?“

„Třicátá pátá, Vaše Prevoschoditělstvo!“

„Ale, holoubku můj, pak jsem adresátem já!! A odkudže jsou peníze?“

„Z Čech, Vaše Pre...“

„Z Čech? Oj, oj – vida, sestra tchána mého strýce opět vzpomněla na ubohého příbuzného... Necht' Svatá Panna Volyňská... Ivane Timofějoviči – co jsem říkal? Znamenití lidé!... Oj, oj...“

A zastaviv se konečně u stolku pomocníkova, zabubnoval prsty na balíček desetirublovek a zadíval se na uděšeného Krivoručku. Pak zvažněl a nakloniv se k němu, řekl velmi otcovsky:

„Ivane Timofějoviči, holoubku, moudrý jsi hoch a mnohému se naučíš. Poctivě jsme splnili, co nejjasnější imperátor ráčil nařídit. Když identitu, tož identitu... Zde vezmi deset rublíčků, holoubku, a zeptá-li se kdo jednou, řekni podle pravdy: Mnoho lidí má baťuška car ve své říši, ale takových poctivců, jako byl náčelník Alexěj Vasiljevič Babuškin, lucernou abys pohledal...“

Rumočka

Čeští legionáři v Rusku sloužili s řadovým vojskem a lišili se malými rudými kalichy, vyšitými na rukávě.

Ivan Petrovič Kuročkin obchází bratra legionáře, obchází, postojí, okukuje. Konečně mu zvědavost nedá mlčet.

„A co ty, za český stát se biješ?“

„Za český stát,“ kývá hlavou legionář.

Ivan Petrovič prohlíží si kalich zblízka. Ale nevidí kalich, vidí jen kalíšek, číšku na rum, pravou ruskou „rumočku“. A pití rumu je přece v armádě zakázáno!

„No dobrá, biješ se. Ale pročpak máš tady tu rumočku?“

„Rumočku? Ach tak,“ usmívá se legionář, „to že smíme pít.“

„Rum?“ – „Rum.“ – „I vodku?“ – „I vodku, holoubku.“ Ivan Petrovič Kuročkin dívá se nedůvěřivě na bratra legionáře.

„A to váš stát dovolí i vojákům vodku pít?“

„Zajisté, dovolí.“

Ivan Petrovič potřásá lítostivě hlavou.

„Inu, jiná vláda, jiný pořádek. Kdo by si pomyslel: i rumočku jim přišijí!“

A Ivan Petrovič jde ke svým. Vojáci stojí v kroužku a hádají se, kde asi je český stát.

„Jakýpak stát,“ povídá jeden, „to si tak páni ve válce vymyslí.“

„Oho, dušičko,“ vpadá hned Ivan Petrovič, „neznáš a mluvíš. Nejlepší stát je český stát. I vodku tam v armádě možno pít!“

Vojáci dívají se, jako by pochybovali. Ivan Petrovič Kuročkin ukazuje jim mimojdoucího legionáře.

„Podívej se mu na paži!“

„Vida ji! Rumočku!“

„Vidiš, holoubku,“ vítězně triumfuje Ivan Petrovič, „tomu se říká stát! Rumočku na rámě přišili, aby žid věděl, že se panu vojákovi nalít musí...“

A díky horlivosti Ivana Petroviče Kuročkina je do večera český stát uznán v celém sektoru za nejlepší, nejideálnější stát na světě.

Kalhotky

Pan Fernão Nunes, velkoobchodník, přecházel rozčileně pisárnou. Otevřeným oknem vnikalo sem hrčení kočárů, šum obecnstva a pokřik kamelotů; neboť Rua da Victoria, jedna z oněch slavných příčných ulic mezi Rociem čili náměstím Dom Pedra²³ a Esplanádou Obchodu, koncentruje v tuto hodinu veškerý obchodní ruch metropole portugalské. Pan Fernão Nunes byl příliš rozčilen. Prudkým pohybem zavřel okno a v nastalém tichu se opět sklonil nad své obchodní knihy. Než ticho netrvalo dlouho: trojí energické zadrnčení zvonku se ozvalo v předsíni a sluha Pedro vstrčil hlavu do dveří.

„Dona Maria-Joaquina, senhore!“

Vzápětí však křikl za ním velitelský hlas ženy:

„Mne není třeba ohlašovat, Pedro!“

Pedro skrčil hlavu do ramen a otevřel dveře dokořán. Z předsíně zavánula těžká vůně Peau d'Espagne a chvilku bylo slyšet jen šustot hedvábí.

„Hned přijdu, Fernão! Jen co najdu pudr!“

Pan Fernão Nunes vstal dosti rozmrzele a zíral ke dveřím. A vtom se již vhoupla do místnosti záplava bílých krajek, pod nimiž šumělo hedvábí jako větřík v lese. A z krajek, jež se vlnily nad sebou jako pěna mořského příboje, odrážela se hluboká dekoltáž pevného hnědého poprsí a nad tím vším se tyčila pod miniaturním kloboučkem výbojná hlava sebevědomé krasavice.

„Nuže, příteli Fernão,“ volala rozčileně již ve dveřích, zavírajíc pouzdro s hnědým pudrem, „zdáte se mít prapodivné pojmy o povinnostech galantního milovníka!“

„Co je vám opět, Mario-Joaquino?“ tázal se rozmrzele Fernão Nunes.

²³ Pedro IV. De Alcantara (1798-1834), brazilský císař, portugalský král. *Pozn. red.*

„Zanedbáváte mne. Nevšímáte si mého stavu. Má garderoba je tak zanedbána, jako bych byla milenkou básníka. Nemohu už skoro ani do společnosti. Svou nejlepší přítelkyni donu Madalenu jsem neviděla už tři dny jen proto, že nemám ani kousek nové toalety. Její mecenáš, senhor João Coelho, je k ní mnohem pozornější!“

„Senhor João Coelho je ministrem a já jsem jen obchodník. Pracuje s většími procenty než já. Před týdnem jsem vám koupil tyto krajkové šaty. Co chcete víc?“

„Co chcete víc? Matko Boží, jaké to hloupé plemeno, tito senhorové z obchodů! Cožpak nevíte, že předevcírem vypukla válka?“

„Bohužel! Ale...“

„Žádné ale! Ráda bych věděla, kdy dostanu svou válečnou toaletu?“

„Vá-leč-nou toaletu?“ koktal poděšený Nunes.

„Nu arcí! Přece nemohu běhat po Lisabonu v krajkách pacifikující barvy, kdyžtě nastává republice doba slávy a triumfů? Hrdinské činy nutno oslavit novým úbořem! Dona Madalena...“

„Čert vzal vaši donu Madalenu! Pěkně mi to spískala!“

„Jak to? Dona Madalena je vrchní instance ve věcech módy...“

„Právě proto!“

„Nechápu!“

„Nuže, Mario-Joaquino, jsem na pokraji úpadku, ježž zavinila vaše zbožňovaná dona Madalena. Šest neděl je tomu, kdy prohlásila, že vrcholem elegance budou v této sezóně krajkové kalhotky. Dobrá, věděl jsem, že se budou ženy portugalské okamžitě shánět po krajkových kalhotkách. Nic není počestným paním tak posvátné jako mínění milenky prvního ministra. Skoupil jsem tedy, kde co bylo. Moje skladiště jsou nabitá krajkovými kalhotkami a moje švadleny v Belemu nestačí našívat vzdušné volánky. Celé své jmění vrazil jsem do ženských kalhot. A co se stalo? Jakmile byly lodi zabaveny a válka vyhlášena, pekelná dona Madalena prostě prohlásila: ‚Vlastenecké srdce pravé Portugalky projeví své city svým úbořem. Až do těch košil a kalhot...!‘“

„Jak krásné to heslo: Až do těch košil a kalhot!“

„Ano, ale u všech čertů, řekněte mi, Mario-Joaquino, co si mám počít s tisíci svých krajkových zásob, když zblázněné ženy kupují pouze kalhotky z pentlí v národních barvách? Jsem ruinován. Ruinován ženou, jíž osobně ani neznám. Bylo by to komické, kdyby...”

A starý vivér²⁴ Fernão Nunes stál před svou krásnou milenkou a snažil se pevně sevřít rty chvějící se rozčilením. Dona Maria-Joaquina chápala situaci: její válečná toaleta byla vázána přeplněnými skladišti jejího přítele. A její mozek, chytrý mozek holky od břehů horního Taja, pracoval horečněji než mozek starého šejdíře.

Náhle zvedly se nalíčené řasy jejích očí, kol úst zahrál úsměv a dlouhé, pěstěné prsty zabubnovaly po stole.

„Nu, milý Fernão, cožpak nějaká vojenská dodávka?”

„Ženy ještě nerukují, Mario-Joaquino!”

„Ale nesmysl! Dodáte své kalhotky prostě pro vojáky! Vláda kupuje spodní prádlo v každém množství!”

„Ale!”

„Žádné ale! V předpisech není zatím udáno, jaké má prádlo být... Bojíte se?”

„Přiznávám se...”

„Nuže dobrá. Chopím se věci sama. Co vás stojí kus?”

„Dva milreisy, Mario-Joaquino.”

„Dostanete-li tedy čtyři, zaplatíte mi nejen švadlenu, ale koupíte mi i auto. Platí?”

„Platí. Ale jak...”

„To je mou věcí, příteli Nunese! A nyní sbohem, spěchám!”

„Ke komupak, Mario-Joaquino?”

„K švadleně, můj drahý! Ke komupak?”

A ve dveřích již zmizel svítivý a vonící oblak krajek, pudru, parfému, který slul dona Maria-Joaquina.

²⁴ Světák. Pozn. red.

Téhož večera, když hasly již obloukovky na Avenida de la Liberdade, sklonila se dona Madalena v ministerském autu k Excelenci senhoru Joãnu Coelhoovi a řekla důvěrně:

„Bobečku, mám velmi dobrou přítelkyni, jež by byla ochotna zprostředkovat znamenitý obchod. Jde o větší dodávku podvláček pro mužstvo.“

„Jak drahé?“ řekla ospale Excelence.

„Šest milreisů,²⁵“ odvětila dona Madalena. „Kontrahent by byl však ochoten účtovat osm a vzít jen šest a neptat se, kam zmizela difference. Je to velmi dobrý vlastenec, pravý Portugalec.“

„Je-li tomu tak, přihlédnou, aby dobří vlastenci byli podporováni.“

„Bude však nutno přimhouřit oko, neboť látka, tuším, je poněkud řidší. Ale pro výpravy do tropických kolonií...“

„Nuže, musím-li už přimhouřit oko při zboží, přimhouřím i při účtu. Ať účtuje vládě deset milreisů. Vyplatím mu arci jen šest.“

„Bud' bez starosti, bobečku. Jde o 30 000 spodků. To už bych mohla dostat malou jachtu, že ano?“

„Uvidíme, drahousku, až jak dlouho potrvá válka. Vidíš, že dělám, co mohu...“

* * *

O týden později zastavila dona Madalena svůj povoz na Rociu právě před divadlem a kývala na donu Mariu-Joaquinu, jež kráčela stromořadím.

„Nejdražší přítelkyně, jste dnes vskutku velmi elegantní! Bud'te tak laskava a doprovod'te mne v autu. Mám s vámi tolik co mluvit!“

Maria-Joaquina vhoupla se do vozu, jenž se rozjel.

„Abych se vám přiznala,“ začala dona Madalena opět hovor, „jela jsem vlastně k vám. Vezu vám šeky z ministerstva. Bohužel, nemohla jsem vymoci pro vašeho přítele než pět milreisů za kus, vláda musí spořit, má zlatá! Nemáte ani ponětí, jaké mám starosti s válkou! Zde je

²⁵ Portugalská měnová jednotka v letech 1854-1910. Pozn. red.

pět šeků, každý na 30 000 milreisů. Dejte je sama svému medvědovi. Je to vždy rozumnější, přinášíme-li my, ženy, peníze do domu. Jinak by ti přítelíčkové docela zapomněli na naše drobné potřebičky. Ach – už jsme v Rua da Victoria; jaká škoda, že mne opustíte. Ujišťuji vás, že jste velmi elegantní!“

„Snažím se být vaší žákyní, dono Madaleno!“

„Až budete zase něco potřebovat u ministerstva, obraťte se na mne, má zlatá. Jsem vám k dispozici!“

Dona Maria-Joaquina vrátila se do pisárny Nunesovy jako velká voda.

„Fernão! Vezmi klobouk a hůl a pojď!“

„Kampak? Co je?“

„Tady máš čtyři šeky na 120 000 milreisů. Jak jsem řekla: čtyři milreisy za kus. A nyní pojď koupit auto a pak zaplatit švadlenu!“

„Jakže, Mario-Joaquino! Je-li možno?“

„Všechno je možno, vede-li naše republika válku!“

* * *

Když generál Jeronymo Saldanha přejímal dodávku „spodků pro mužstvo“ a vytáhl z bedny něžné krajkové kalhotky, klesly mu ruce a pobočník Pedro Barros musel ho zachytit, aby nepadl v mdlobách.

V tu chvíli se otevřely tapetové dveře a Jeho Excelence pan ministr João Coelho vstoupil.

Generál Saldanha držel roztažené kalhotky ukazováčkem a palcem napřažených rukou jako obrovského bílého motýla.

Senhor ministr naklonil se k prádélku, ocenil znalecky jemné krajkoví a řekl:

„Nu – nejsou drahé za deset milreisů. O krajky je nyní velká nouze.“

„Ano, Excellence, ale jak bude vypadat naše mužstvo?“

„Jak by vypadalo? Do tropických kolonií je to znamenitá akvizice; je to vzdušné a lehké a nepřekáží to v běhu.“

„Excellence, ale v boji...“

„Tím líp – už jsou prostřiženy!“

Letohrádek Jeho Milosti

Malý, přitloustlý stařeček, usmívající se stále jako u fotografa, přijížděl denně navštěvovat nemocné. Nepřístupnou vznešenost své biskupské hodnosti přenechával kočímu a lokajovi, kteří – jako by si byli vědomi, že jim zbývá jen tato vnější uzavřená forma – vypracovali ji důsledně a neúprosně do nejmenšího, chladného mrknutí okem. Kočí a lokaj zůstali však před vraty a do nemocnice vstupoval pouze usměvavý stařeček, těšící nemocné. Konal svou pochůzku těsně za židovským primářem. Rozdíl své sladké jedy nebeské jako onen pozemské, jenže nikdo mu úředně nestanovil toxickou dózi. Bylo to na počátku války; všechny nemocnice byly přeplněny, ani ne tak raněnými, jako spíše těmi, jichž konstrukce podlehla prvnímu nárazu útrap a hrůz. Revmatikové, srdeční vady, chycené plíce; diagnózy se opakovaly postel za postelí.

Ale všechna ta vzedmutá vlna lásky, která zaplavovala odjíždějící do pole i vracející se do nemocnic, zdála se slabá a nedostatečná. Již museli ležet tři vojáci na dvou postelích a biskup-stařeček strávil ve špitále celé dopoledne. Nejhorší bylo, že se ani duchovní útěchou, ani dotýkanými obrázky, ani svěcenými růženci nelepšil zdravotní stav mužstva. Lanšturmáci,²⁶ kteří přibyli z pole, trpěli zřejmě nemocemi neobyčejně těžkými a komplikovanými. Měsíc za měsícem míjel a nikdo se necítil zdrav, spíše mu bolestí přibývalo. A že transporty z pole chodily stále, nebylo už ve špitále ani hnutí. A tu viděla Jeho biskupská Milost, že se musí něco učinit.

Druhého dne seděl v lenošce u velitele.

„Tak a tak, pane vrchní štábní. Mám vilku ve vsi, dvě hodiny odtud. Ne velkou, ne malou. Nemohu se na tu hromadu neštěstí tady dívat, a proto vám dávám vilku k dispozici. Dvacet vojnů tam můžete ubyto-

²⁶ Záložníci domobrany povolávání za války. *Pozn. red.*

vat a já je dám stravovat na svoje útraty. Je to sice málo, co mohu učinit, ale kdyby každý vykonal, co může...”

Komandant děkoval v pohnutí a J. M. biskup vybatolil se do chodby a cupital vesele ke kočáru.

Nazítří byla již transferace dvaceti nemocných nařízena. Případ nebyl lehký. Vila byla vzdálena, takže lékař nemohl dojíždět; proto muselo se vybrat dvacet lidí tak těžce nemocných, že si tuti zvláštní milost zasloužili, a přitom zase tak lehce nemocných, aby mohli tu cestu denně vykonat. Primář si s tím nevěděl rady, komandant v duchu sakroval, jaké to budou zas „sviňské starosti“, a vojáci byli všichni poplašení. Konečně zvítězilo u nich přesvědčení, že není dobře hýbat se odněkud, kde se člověku dobře daří, a od té chvíle jali se naříkat na takovou spoustu bolestí, že se primář neodvážil je přeložit z postele na postel, natožpak na dvě hodiny cesty. Šikovatel Mařánek zkusil to s nemocnými zostra, ale bylo z toho křiku, pláče, nářku a rámusu, že raději utekl z pokoje a venku si jenom odplivl. Nezbylo než zavolat kaprála Moučku, diplomata. Po dlouhém hledání, řvaní a sakrování stáhli ho ve třetím patře z kavalce, který měl dezinfikovat po erysipelu.²⁷ Přišel rozvážně do kanceláře, zasalutoval fajfkou a vyslechl rozkaz. Že jako má po dobrém pohnout dvacet nemocných k transferování do vily Jeho Milosti a když to provede bez rámusu, že padne viržinko. Vyslechl rozkaz bez hnutí, jen zamrkal okem na viržinko. Pak si dal čepici do týla a rovnou na číslo 55.

Pětapadesátka – největší pokoj. Před dveřmi jako by Moučku přešla všechna čilost. Pomalu je otevřel, pomalu šoural se pokojem ke stolu. Sedl na lavici, fajfku natáhl přes stůl, čepici stáhl na levé oko, odplivl a zaklel.

„Co je, kaprále?“ ozvalo se z postelí.

„Ale – hrom už aby to všechno vzal. Ani chvilky není klidné. Zase už přijde nějaká přehlídka.“

„Přehlídka? A kdy?“

²⁷ Růže, infekční kožní choroba. Pozn. red.

„Koncem týdne. Nu, mne se to netýká, tentokrát to jde na pacienty, ale nějaký malér je při tom vždycky.“

Mezi nemocnými vznikl poplach. Těžké případy zdvíhaly se z postele a přisedaly ke stolu.

„Přehlídka pacientů? Jak to?“

„Jak to! Přijede komise, nějaký vrchní obrštába s generálem a budou prohlížet. Kdo je tu přes tři měsíce, musí být představen. A u koho nic nenajdou, poplave ke kádru.“

Plivl daleko přes stůl a zpod štítku čepice mrskl okem po nemocných. Už byli všichni kolem něho.

„Tamhle ve druhém patře to pár hochů vyhrálo. Půjdou zítra k biskupovi do vily – to je, pane, štístko! Tam přijdou s novým datem a pak ta volnost! Žádný doktor, žádný dohled, žádná přehlídka...“

„Hm... pane kaprál... je už těch dvacet vybráno?“

„Nu, ještě není. Povídal mi dole felák,²⁸ abych se odpoledne po tom koukl.“

Zas mrskl okem po okolí. Vzadu se dva moníci radili. Potom šli, vytáhli kufírky a šťourali se v nich. V pokoji kolem se debatovalo. Pak se ti dva promáčkli až k Moučkovi.

„Povídám, pane desátníku, není libo kousek buchty? Maminka mi poslala...“

„Ukaž, jestli je bílá. Černou já nejím!“

Vzal bílou buchtičku, posypanou cukrem, rozloupł a půlku dal do úst.

„Povídám, pane desátníku, tento... napište mne tam k tomu biskupovi!“

Moučka se dal do smíchu.

„Kamaráde, takových by bylo! Tamhle na dvaapadesátce mi nabízí jeden už pět korun, abych ho tam vzal!“

„Co na tom, desátníčku! Dám třeba deset!“

„Deset? Ale to hned vyplatit!“

Moník vytáhl tobolku a vylovil pětku. To hnulo ostatními.

²⁸ Šikovatel. Pozn. red.

„Kaprále! Já dám taky! Já bych taky jel! Já přidám uzené!“

Moučka nestačil shrabovat. Nacpal si pětky do notesu, cigarety za čepici, maso a buchty do kapes a šel poslušně hlásit, že je dvacet mužů pro transport pohromadě. A pak si zapálil slíbenou viržinku a natáhl se ve třetím patře zas na kavalec po erysipelu.

Druhý den transport odešel. Ubytovali je ve vile s přísným rozkazem, aby každého dne přišli v devět hodin ráno k vizitě. Jeho biskupská Milost se rozplývala rozkoší. Navštěvoval dvakrát týdně své vojáčky, nařizoval, aby se jim dobře vařilo, i sklep dal pro ně otevřít a všichni měli jen jim sloužit. Vojáci táhli vždy ráno k vizitě, ale za týden už je to začalo mrzet. Jednou vynechal ten, podruhé onen, a když se lékaři v návalu práce po nich nesháněli, usnesli se, že vyšlou do špitálu vždy jenom tříčlennou deputaci. Pak jednoho dne nepřišla ani ta, a když lanšturmáci ve vile zjistili, že se svět nezbořil, nešli už k vizitě vůbec.

Kde by si taky v nemocnici na ně vzpomněli! Venku v poli se postupovalo a zas ustupovalo, transport šel v patách za transportem, přišly nové odvody a s nimi přehlídky, komise sypaly se jako z rukávu, přehlížečci komise, posádková komise, ministerská komise, letačí komise, jednou byl odkomandován ten a podruhé onen, odešli šikovatelé, četaři, desátníci i svobodníci, vyměnili se lékaři i důstojníci. Jeho biskupská Milost churavěla, komandant byl povýšen a přeložen, v kancelářích byl všude zmatek, a tak po čtyřech měsících věděl o dvaceti revmaticích nejvýš jen kaprál Moučka, který tu jediný zbyl se svou fajfkou a plival a klel, kudy chodil.

Bylo tedy nemalým překvapením, když se jednoho dne zastavil před nemocnicí krásný kočár s černými hřebci, z kozlíku seskočil lokaj a pomohl z vozu stařečku s červeným kolárkem. Velitel nemocnice sám spěchal Jeho biskupské Milosti vstříc. A když stařeček usedl do lenošky, dověděl se velitel zajímavých věcí.

Že prý před dávným a dávným časem nabídl biskup svůj letohrádek pro osvěžení dvaceti těžce nemocných vojinů zdejší nemocnice. Ještě za ctěného pana bývalého komandanta.

„Z čisté lásky křesťanské jsem tak učinil, pro dobré srdce Pána našeho Ježíše Krista i z hluboké lásky k vlasti a nebohým vojáčkům. Ale pak se to nějak potočilo, sám nevím jak. Dobře jsem to mínil, ale – hm – dočkal jsem se – hm – ne, nevděku neřeknu. Ale těžká zkouška je to pro ubohého starce! Letohrádek byl slohu gotického, pěkně zařízený, všechno se tam jen svítilo. Ve sklepech měl jsem víno, ve chlívech dobyteček. Ale ti... páni nemocní... jaksi nedobře hospodařili... Sám jsem tam pro kvíčalky nemohl... ale zprávy odtamtud mám... skorem bych řekl... hrozné. Všecko prý naruby, víno ze sklepů vypili, o dobytečku ani nevím. A co toho snědí... celý jeden dvůr nestačí je zásobovat. Skorem bych neřekl, že jsou to těžce nemocní... A pak... i pohoršení v obci dělají... jeden si tam i ženu nastěhoval... a ti ostatní... hm... byla tam kucharka, mladší, služky, myčky a podruhyně... hm... všechno je... Bůh odpusť!... v jiném stavu... A tak bych prosil, možno-li, to trápení ze mne sejmut...“

Za pět minut nato ujížděl kočár s biskupem i velitelem k vile. Na kozlíku seděl místo lokaje kaprál Moučka. Po cestě se velitel ještě dověděl, že páni pacienti kus zdíva vybourali, ježto jim zahradní dvířka byla již příliš úzká.

Když dojeli, bylo boží dopuštění.

První, co spatřili, byli čtyři tlustí páni, rozložení na trávniku a mastící mariáš. V besídce hověl si jiný se ženou a dětmi a všichni si pochutnávali na bílé kávě. Dva seděli nad bazénem se zlatými rybičkami a koupali si v něm nohy. Tři velmi tlustí páni vyhřívali se na zápraží na sluníčku a bavili se vzpomínkami, o čtyřech se dověděli, že jsou někde v hospodě, jiné čtyři našli v kuchyni a čeledníku, objímající ženský personál, jeden byl v prvním patře a spouštěl na gramofonu v otevřeném okně „Šup sem, šup tam, nám už je to všechno jedno“ a posledního, o kterém se výslechem zjistilo, že kdesi vyspává po včerejší opičce, vytáhl z hromady sena kaprál Moučka, který měl pro takové „úkryty“ náramně vyvinutý smysl.

Martička

„Ne, jak jste drzý! Okamžitě přestaňte!“

Rozdurděná Martička si srovnávala klobouk, jež Jiří Konopásek při prvním políbení pošinul.

„Bohužel, Martičko, jsem hrozný chlap. Ani ponětí nemám o slušnosti. Podívejte se: vím například, že jste docela bezbranná dáma, a přesto vás znova obejmů!“

A než ho mohla Martička škrábnout, stiskl ji do náruče, líbal ji na ústa, na ouško, na krk, že jí bylo, jako by jí tělem probíhaly elektrické rány. Husí kůže jí naskočila a bylo jí tak horko, že myslela, že omdlí. Když ji pustil, vstala z lavičky, ale kolínka se jí třásla tak, že musela zase usednout.

Konopásek jí šeptal nějaká horoucí slova, ale Martička nerozuměla. Byla příliš omámena. Když se trochu vzpamatovala, zvedla se a šla z parku. Konopásek šel s ní. Když vyšli do matně osvětlené ulice, podala mu ruku a nedívajíc se na něho řekla:

„Nemyslela jsem, že se odvážíte takových věcí. Víckrát už vám na rande nepřijdu. Mějte se hezky, pane Konopásku, a styďte se.“

Pak se mu vyškubla a utíkala domů. Nerozsvítila ani lampu, jen se vrhla na pohovku a div se nedala do pláče. Bože, Bože – a to je prý Konopásek ze slušnějších lidí! Cožpak teprve ti neslušný! Slíbila mu, že přijde v sedm hodin k Jindřišské věži. Ten si počká! Do smrti smrtící se tam Martička neukáže.

* * *

Dvě minuty po sedmé hodině šla Martička mimo Jindřišskou věž. Nemůže přece za to, že tudy jde cesta domů. Ostatně po tom, co se včera stalo, se jí Konopásek jistě neodváží přijít na oči.

Ne, je to drzý člověk! Tamhle stojí – zrovna na rohu! A dokonce smeká a usmívá se!

Martička sotva poděkuje na pozdrav.

„Pane Konopásku, nemyslete si, že jdu na rande. Nechci s vámi nic mít. Neříkám, že bych se s vámi nemohla bavit. Ale co jste si včera dovolil, to byl skandál.“

Konopásek brumlá nějakou omluvu a prosí, aby ji směl doprovodit.

„Dobrá, abyste neřekl. Ale slibte mi rukoudáním, že se to už nestane!“

Konopásek jí na to podal ruku.

„Dejte mi ještě čestné slovo!“

Konopásek dal čestné slovo.

„Přísahajte, že je to tak!“

Konopásek přísahal, že je to tak.

„Řekněte ještě na mou duši!“

Konopásek řekl „na mou duši“.

Martička tedy dovolila, aby se s ní šel projít.

O desáté hodině se přihnala zase všechna vyjevená. Konopásek zrušil dané slovo, podání ruky, přísahu i dušování!

* * *

Dva měsíce chodila již Martička s Jiříkem Konopáskem a on se nepolepšil. Naopak, byl každým dnem divočejší a divočejší. Martička se chvěla v jeho objetích a vracela se domů rozčilená, nervózní, nesvá. V noci nespala, a když usnula, objevil se zase Konopásek a jeho vášnivě polibky. Probouzela se unavená, práce v kanceláři jí nešla od ruky, dělala chyby a šéf ji začal plísnit, že se kolikrát rozplakala. Tak se nějak cítila opuštěná ve světě, nikdo jí nepomohl v těžkém životě. Jediný Konopásek s ní laskavě a mile hovořil o jejím kancelářském trápení, ale pak si zase za to dovoloval ji líbat. A šeptal jí takové hrozné, hrozné řeči... Lákal ji, sliboval, prosil. Co si ten člověk myslí? Martička ho přece vůbec, ale vůbec nemá ráda! Ale ani ždíbínek. Že s ním chodí, to je přec jenom ze soucitu k němu. Neříkal už tolikrát, že by bez ní nemohl být živ? Nu tak. Martička si ho přece nevezme na svědomí. Ale kdyby aspoň nevedl ty ohavné řeči. Bylo jí z toho úzko. Tak jako by na samém krajíč-

ku propasti chodila. A nikdo, nikdo není, kdo by jí mohl poradit, ke komu by utekla, u koho by se ze svého žalu vyplakala...

Leda snad Helena Drábková?

Ano, to byla taková podivuhodná žena, která měla za sebou několik románů a přesto neztrácela hlavu. Všecka děvčata chodila ke slečně Heleně a svěřovala se jí se svými tajemstvími. A veselá Helena Drábková radila a pomáhala, ochraňovala mladé lásky, smiřovala rozvaděné milence, utěšovala opuštěné; Helena Drábková byla strážný anděl lásky.

Ano, Martička půjde k ní. Půjde k ní a vyzpovídá se jí, jak je nešťastná, jak ji ten Konopásek trápí, jak ona přece nemůže ani pomyslet na ty ošklivé věci. Ze všeho se jí vyzpovídá a o radu ji poprosí.

* * *

Takový jasný, útulný pokoj se žlutými kosatci ve váze. Martička sedí na pohovce, v rukou škube bílý šáteček a s usazenými očima končí svou zpověď.

Helena Drábková sedí u ní lehce opřena o lenoch a náhle ji teplým, sesterským gestem přitahuje k sobě. Martička cítí najednou všecku svou bídu a na hrudi Helenině propuká v křečovitý pláč. Helena hladí jí vlasy měkkou, laskavou rukou a moudře čeká, až první záchvat pláče přejde. A pak se potichu rozhovoří:

„Takhle, ano, zrovna takhle, Martičko, bylo to s námi se všemi. Ať nás vychovali střízlivě nebo pokrytecky, ať jsme prosyceny představou ctnosti či morálních zásad, nebo se chvějeme touhou po neznámém dobrodružství, o němž jsme si tolik šeptávaly, najednou přijde Kdosi a všechno se s námi zatočí a řítí do propasti. Kousek pevné půdy pod sebou nemáme a není nikdo, kdo by nám pomohl. Nikdo není opuštěnější než děvče v těchto věcech. Všechno, co v nás bylo vychováno a co jsme samy vypěstovaly, nás zrazuje. Chtěla byste se bránit, chtěla byste křičet, ale nic to není platné, není rady, není pomoci a z té hezké, veselé, dovádivé Martičky se najednou stane takováhle hromádka neštěstí. Ale to celé není tak strašná tragédie, jak se vám zdá. Miliony žen před vámi

takhle trpěly, miliony budou trpět po vás. A se všemi to dobře dopadlo a dopadne. To je láska, děvečko moje. Milujete svého Konopáska a..."

„Ale když já ho nemiluji!“ zavzlykala Martička a znovu se rozplakala.

„Ach ne, děvenko, vy ho milujete. Ale jste všechna vyděšena, protože cítíte, že je dobyvačný. Nu víte, to je na mužích to nejhezčí. Až trochu ty potvůrky poznáte, uvidíte, jak by byli nudní, kdyby nebyli dobyvační. Ne, má zlatá, to je starý světský řád: oni dobývají a my se bráníme – až podlehneme. Jde jen o to, abychom podlehly jen jejich dobyvačnosti a ničemu jinému. Ani penězům, ani spekulaci, ani nátlaku nebo rozkazům odjinud. Aby to zkrátka přišlo samo ze sebe. Děvečko moje, vyplní-li se osud, nemůže to být nic špatného. Naopak, musí to přinést štěstí. Nebylo by souladu v životě, kdyby tohle nebylo pravda. Ostatně, to jen první prohra stojí nás takové hoře. Možná, že ani slovo prohra není správné. Jaká prohra, znamená-li štěstí? A více ještě, znamená-li vítězství ženy nad mužem? Tomu vy teď arci ještě nerozumíte. Ale jedno je jisté. Bránila jste se už dost. Teď je čas, abyste už pomalu myslela na prohru. Nebo na vítězství. Pojmenujte si to, jak chcete.“

„Ne, ne a nikdy ne,“ jektala zuby Martička. „Je to ohavné, je to ošklivé, je to mrzké a nikdy bych k vám nešla, kdybych byla věděla, co mi řeknete.“

Helena Drábková se usmála a pokračovala ve své filozofii, jako by Martička docela nic neřekla. A Martička poslouchala s obličejem zaboreným do dlaní, šubala tvrdošíjně hlavou, opakovala svoje ne a ne, dupala zlobivě nožkou a poslouchala dál.

* * *

Po této návštěvě bylo jí ještě hůř než předtím. Dříve se aspoň mohla obelhávat o smyslu toho všeho, ale teď, co Helena jasně všechno vyslovila, stalo se tušení skutečností a pronásledovalo Martičku ve dne v noci. Bránila se zoufale a nepřipustila si nikdy, že by měla Konopáska ráda. Ta celá věc je jenom proto, že on má na ni nějaký tajný vliv. A když o tom Martička přemýšlí, najednou se jí všechno vysvětluje: Konopásek je hypnotizér! Ano, on ji prostě hypnotizoval. On je takový

záhadný mág, namluví všelijaké podivné věci, a když se na ni podívá, Martička se musí zachvět. A tím pohledem ji pronásleduje, i když není přítomen. Jak si Martička na něj vzpomene, mráz jí běží po těle. A musí jít k Jindřišské věži, i kdyby nechtěla.

Taková hypnóza je strašná věc!

A nejsilnější je, když jsou spolu sami v parku. Jenom proto se Martička nemůže vytrhnout z jeho objetí. Konopásek ji tak hypnotizuje, že je pokaždé všecka bez sebe. A jen malinko, docela malinko vědomí jí zbývá, že ten poslední krůček nesmí udělat.

Tohle vědomí nesmí ztratit, to si musí udržet, děj se, co děj. Jinak by mu padla docela.

Ano, takhle to je. Ať si Helena Drábková vykládá svoje teorie. Dělá to beztoho, aby nějak omluvila svůj vlastní život a jeho romány.

Martiččin případ je docela jiný. Zde nejde vůbec o lásku. Jen o to, že Konopásek je strašný mág a hypnotizér a Martička jeho ubohá oběť.

* * *

Bohužel, tato rozřešená záhada nijak Martičce neulevila. Byla již všechna vysílena svým zoufalým odbojem. Konopásek dorážel víc a víc. Jako by mu to dělalo zvláštní rozkoš, vidět ji tak zmatenou, klesající a předrážděnou. Martička už vůbec nespala. Jen někdy padla únavou do jakési mdloby, z níž se probouzela jako polámaná. Ve dne, při práci, byla jako z jiného světa, neviděla, neslyšela, nechápala. Probudila-li se z tohoto snění, byla dráždivá, nervózní, neklidná, s pláčem pořád na krajíčku. A zrovna teď se jí nic nedařilo, stenogramy i diktáty do stroje dopadaly čím dále tím hůře, šéf se zlobil, Martička plakala. Pak ji bolela hlava, na jídlo neměla ani pomyšlení, hubla a všecka se trásla při každé nehodě, která ji při práci potkala. Pramalou útěchou jí bylo, že její kolegyně v kanceláři, Ada Wertheimerová, kopá diktáty zrovna jak ona. A bylo to jednoho dopoledne, kdy obě byly šéfem pro nedbalou práci vyplísněny, že se daly po jeho odchodu do pláče a naříkaly na svůj hořký osud a kříž.

Ada Wertheimerová byla mladá židovka, která se jednou docela upřímně Martičce přiznala, že ji ještě žádný mužský nepolíbil. Měla tak vybrané způsoby, že se žádný z jejích ctitelů neodvážil překročit meze zdvořilého zbožňování. Uvnitř však nebyla Ada tak vznešeně klidná, jak se navenek zdálo. Hořela touhou po lásce a o samotě proslula celé hodiny uměle přivolanými představami divokých rozkoší. Vysilovala se svou obrazností, ale jakmile se octla ve skutečnosti v přítomnosti muže, přepadl ji děs před neznámými tajemstvími a Ada se uzavřela v nepropustnou formu společenské vybroušenosti. Jenže se její vnitřní neklid časem zvětšoval, prorážel navenek při práci, a tak se Ada najednou viděla se stejným údělem jako Martička.

Plakaly tedy obě.

„Já za to... přece... nemohu,“ vzlykala Ada ze slz a štkání, „já bych ráda... pracovala..., ale já... jsem nemocná... tolik nemocná...“

Martička zvedla trochu zvědavě a trochu uraženě hlavu.

„Prosím ji, Ado, co jí schází? Takhle kdybych to já řekla, po tom všem, co mě potkalo. Ale ona? Kde má jakou nemoc?“

„Kde! Všude! V hlavě, v srdci, v rukou, v nohou všude. Nespím, nejím, nic mě netěší, hlava mě bolí, srdce mi tluč, pořád jsem taková rozčilená, hned je mi do pláče, hned do vzteku to je přece neurastenie.“

„Kdo jí to, Ado, řekl?“

„Oskar to povídal. On to jako medik zná. A pak, máme doma takovou tlustou knihu *Der praktische Hausarzt*. Všecko je to tam vypočítáno, zrovna jak já to mám.“

„Poslechla, Ado, ví, že to všechno já mám taky?“

„To je možné. Oskar říkal, že prý tím trpívají mladá děvčata, jsou-li chudokrevná.“

„A není v té knize, jak se to léčí?“

„Stojí to tam, ale nejlíp prý je se obrátit na nějakého specialistu. Je-
nomže já se stydím. Prosím ji, svlíkat se před doktorem! Co kdyby to byl náhodou mladý člověk?“

„Hm – Ado, co kdybychom tam šly spolu?“

Martička se třásl rozčilením hlas. Což kdyby to nebyla hypnóza, nýbrž ta – jak se to jmenuje? – neurastenie?

Ada se dívala na zeď před sebou, oči jí plály nějakou představou a po chvílce řekla odhodlaně a s jakýmsi vzdorem:

„Já bych šla.“

* * *

Oběma bylo velmi zle u srdce, když seděly v čekárně profesora Mahulíka. Martička by byla nejraději utekla, ale Ada jí poručila, že musí zůstat. Ada se vůbec najednou chovala, jako by měla svést hlavní bitvu.

Profesor Mahulík byl ošklivý, tlustý člověk se zarputilým pohledem. Dlouho trvalo, než mu obě dívky třesoucím se hlasem vypověděly svoje útrapy. Vyptával se jich a rovnou po takových věcech, že Martička jen hořela. Ada měla zase svou neporušitelnou masku klidu, odpovídala přesně a Martička žasla, odkud nabrala všelijaká slovíčka, kterými tak jasně mohla říci všelicos, co by Martičce přes rty nepřešlo. Profesor už jen pokyvoval hlavou, trošku je prohlédl, pak jim poručil, aby se zase oblékly, a když stály čekající jako na ortel, podíval se na ně ostře a diktoval jako do stroje:

„Medicínu vám žádnou nedám. Prášky taky ne. Pro vás je jeden medikament: provdat se! Rozumíte? Vdát se, a rychle! A nejde-li jinak, může to být i bez svatby.“

Martička vyrazila od doktora, že ji Ada nemohla ani dohonit.

* * *

Všecko se spiklo, aby Martičku zničilo. Co zkusila, když Ada po několika dnech si v kanceláři prozpěvovala a po velikých oklikách konečně Martičce svěřila, že profesor měl pravdu! Martička už neměla sil, aby si opakovala své předsevzetí. Šla na schůzku s Konopáskem jako v mátohách. Ani si neuvědomovala, že Jiřík byl poslední dobou nějak změněný. Toho večera šel dlouho podle ní mlčky, až sama zaútočila, proč nemluví. Posadil ji na lavičku a vzal ji za ruku.

„Martičko, víš přece, že tě mám rád. A proto ti musím otevřeně říci něco, co je pro mě hrozné, ale je to přece pravda. My se k sobě nehodíme. Já cítím jasně, že bychom mohli být šťastni, ale ty si to nepřiješ. Trpíme oba a nemá to konce. Buďme rozumní, Martičko – rozejděme se!“

Konopáskovi nebylo nijak veselo, když ze sebe vypravil těch několik vět, o kterých již dlouho přemýšlel. Martička byla zdrcena. Toho se nenadála. Seděla podle něho zaražena, hryzla šáteček, ale nedovedla domyslit jedinou větu. Konopásek se zatím vzchopil a dokazoval jí oprávněnost svého rozhodnutí. Myslela, že se jí srdce rozskočí, ale nemohla se vzepřít jeho domluvám. Hlava se jí, ubohé trpitelce, skláněla, až klesla Konopáskovi na rameno. On sám byl zmaten, měl slzy v očích a chvějícím se hlasem se jí zeptal, mohla-li by ještě změnit své rozhodnutí.

„Nevím,“ zaúpěla Martička. „Proboha, Jiříku, nechtějte to vědět. Nevím. Snad vám to řeknu zítra, snad pozítří. Ale teď nemohu, nevím.“

* * *

Ta noc byla v Martiččině životě nejhroznější. Všecko rozvážila, všecko promyslela a nakonec přišla na to, že jí není pomoci. Ne že by chtěla ještě vzdorovat. Ale není pomoci, protože sám Konopásek se jednou zmínil, že jeho bytná netrpí dámské návštěvy.

A Martička se rozplakala, jak je to hrozné, že jsou na světě takové bytné.

A když se dost vyplakala, začala zase sbírat myšlenky. Něco jí blesklo hlavou, maličký nápad, který ji překvapil a zaujal. Najednou se jí myšlení otočilo jiným směrem. Může být Konopásek v takovém bytě šťasten? Je to nějaký domov, necítí-li se v něm volný? A nezaslouží si ten hoch, aby byl živ co nejlépe? Martička se s ním asi rozejde, ale neměla by se napřed postarat o jeho osud? Tihle mladí hoši jsou takoví nezkušení a neobratní, není povinností ženy, aby jim pomohla? Chudáček Jiřík, jak on asi v té své díře zakouší!

Když Martička usínala, byla rozhodnuta. Než se rozejdou, ještě se o Konopásku postará.

Ráno vzkázala do pisárny, že je nemocná, a zatím vyrazila do bytové kanceláře. S dlouhým seznamem adres jezdila pak křížem krážem po městě. Všechno prohlížela, všude se vyptávala. Někde byl pokoj tmavý, neveselý, někde špinavý. Někde slyšela příliš křik dětí, někde ji odradil odraný nábytek. Někde se jí nelíbila bytná, někde se jí nezdála ulice. Teprve odpoledne našla v Riegrových sadech pokojíček, který se jí zamlouval. Prohlédla jej jako při nejostřejší inspekci, bytná musela u ní dělat hotovou maturitu, a když bylo všechno v pořádku, najala jej pro pana kandidáta filozofie Jiřího Konopáska, který je jejím bratrancem.

* * *

Čekal na ni večer jak obvykle, ale šel s ní s tesklivou zdvořilostí. Mlčeli oba, až na lavičce se jí otázal, jak se rozhodla.

„Prosím vás, Jiříku, nemluvte mi o tom. Pamatujete se, jak jste si stěžoval na svou bytnou?“

„Jak to, že jsi si vzpomněla zrovna na ni?“

„Na tom nezáleží. Řekněte rovnou: jste v bytě spokojen?“

„Nejsem.“

„A proč jste si nenašel lepší?“

„Dá to moc práce. Nemám kdy na hledání!“

„Vidíte. Takový jste. Bůh ví, jak vlastně žijete. Pořád byste někoho potřeboval, kdo by se o vás staral. Nemusela jsem vám již kolikrát přišívat knoflík? A přitom chcete, abychom se rozešli. Dobrá, rozejdeme se, když myslíte, že se k sobě nehodíme. Ale abyste viděl, že na vás myslím, budete se stěhovat. Já jsem vám našla byt.“

„Byt?“ vytřeštil oči Konopásek.

„Co tak křičíte? Není to ode mne hezké? Zítra sbalíte svoje věci. Máte veselý pokojík do sadů. Tam budete docela jinak moci studovat. Já myslím, že se vám bude líbit. Mně by se aspoň nesmírně líbil, kdyby...“

Martička se poočku, utrápeně podívala na Konopáska, pak sklonila hlavu a nespouštějíc oči ze svého střevíčku, tiše dodala:

„...kdyby... kdybyste mě někdy pozval.“

Perské koberce

„A byl v rukou jejích jako vrabec ve spárech orlích.“

— Tisíc a jedna noc

Není mi známo, zda si Peršané vymysleli své koberce, aby dali nejdokonalejší pozadí favoritkám svých harémů, nebo zda vynalezli harémy, aby nahota ženských těl kontrastem vyzvedla a uplatnila všechnu krásu jejich koberců. Marně jsem se na to vyptával osoby nad jiné povolané, totiž perské věštkyne paní Romováčkové, u níž jsem bydlel a kteráž hádala mi minulost i budoucnost, ačkoliv nikdy nevěděla, co budu mít horší.

Jedno je jisto: z 5,5 obyvatel, kteří tam připadají na jeden čtvereční kilometr, zabývá se pěstěním tabáku 0,75 obyvatele, čtvrt Peršana falšuje růžový olej, čtyři celí Peršané tkají a prodávají koberce a zbytek připadá na satrapy a eunuchy, což je obojí živnost velmi výnosná, ačkoliv satrapové mají konečně lepší postavení než eunuchové.

Jak zřejmé, jsou koberce jakýmsi národním produktem Persie. V kobercích Peršané spí, jedí i milují; jaký div, že i v kobercích cestují? Vskutku, perští *cestující v kobercích* zaměnili nešťastnou taktiku Thermopyl a Salaminy za pohodlnější dobývání světa z pokojů mezinárodních hotelů. A tak potomci protivníků lakedaimonských občanů prolévají dnes svou krev pod nápory hotelových štěnic; nelze říci, že by boj ten byl méně krvavý.

Ale tyto hrůzy obchodních výprav jsou plně vyváženy sladkými dobrodružstvími lásky, jakých prožívají cestující Peršané na sta. Jako všichni synové Orientu jsou i oni zvláště uzpůsobeni k věcem lásky; a jejich podivné, jakoby mrtvé, a přece propastné oko fascinuje ženy bílého plemene, jako pohled indických hadů omamuje nebohé oběti.

I Arkavian Kerkafiz znal dobře tajemnou sílu svého pohledu; partie koberců, kterou přivezl s sebou do Prahy a rozložil ve třech pokojích

hotelu U Zeleného slunce, mohla by vyprávět o zajímavějších věcech, než jsou objednáací lístky, kopie, potvrzenky, dodací listy a faktury. Jeho oko povyhaslé neřestmi, prožitými již v útlém mládí, klouzalo se strašlivým klidem po postavách elegantních zákaznic. Nebyl to přívětivý, rozkoše slibující pohled Francouze, nebyly to ohnivé, horoucí oči Itala; nebyl to planoucí zrak Španěla, věštící štěstí nebo smrt; byl to hrozný pohled člověka, jenž poznal *všechno*: největší vášně, nejrafinovanější požitky, nejtajnější neřesti. Tento pohled svlékal ženy a oceňoval jejich schopnosti. A ženy obcházela tajemná hrůza i nevědomá touha. Kulturu a výchovou zkolébané pudů šelmy burcoval tento pohled; a probudiv a vydráždil je, zase je srážel zpět ledovým svým chladem. Byl to pohled krotitele, a ženy stejně jako dravci se ho bály.

A Arkavian Kerkafiz, jenž věděl, že ženy touží po tom, čeho se bojí, založil na této jejich lásce k nebezpečí zcela klidně svou obchodnickou kalkulaci. Nemýlil se; elegantních a vzrušených zákaznic přibývalo a platily, zmámeny a zhypnotizovány, třikrát tolik, kolik požadoval i nejzlodějštější z obchodníků domácích. Nabízel ženám své koberce a ženy mu nabízely své srdce; tento artikl však neměl pro něho cenu. Jeho život se nevzrušil a nerozčeřil. Sedal nehybně v kavárnách jako šachista, jemuž na chvíli odešel partner; ani jeho holiči se nepodařilo zapříst s ním konverzaci.

Byl nerozřešenou záhadou *Zeleného slunce*; první portýr aspoň říkal ve své lóži, kde se na chvilku scházival personál, než šel spát:

„Lidičky, pamatujte na má slova: buď to dá spropitné jako ruský velkokníže, nebo nám foukne bez zaplacení jako Mexičan. Znáám Peršany.“

„Já také,“ řekl pan vrchní, „obyčejně pocházejí z Haliče, tam od Bukoviny.“

„O kom mluvíte?“ ptal se ficák²⁹ Franc, který stále tloukl špačky.

„O čísle čtrnáct,“ řekla pokojská Luisa, „jestli nám nepráskne do bot.“

„Má jich sedm párů,“ poznamenal Franc, „na lakýrkách s vložkou spadla guma z pravého podpatku. Řekl bych, že je hochštapler.“

²⁹ Pomocná síla v kuchyni. Pozn. red.

Přesto, že slečna Luisa nechtěla připustit tuto profánní domněnku, byl postaven Arkavian Kerkafiz pod tajný domácí dozor. Od pikoly a liftboye až po ředitele hotelu každý jej měl na očích. Ale Arkavian Kerkafiz neměnil své chování, prodávaje koberce, jak tvrdil, 30 procent pod cenou, při čemž 300 procent vydělával. Jeho oko chladně vybíralo si ženu mezi sty návštěvnic; ale žádná se mu nezalíbila a svůdný Peršan zůstával vždy sám.

Koberce kus za kusem opouštěly jeho tři pokoje; po čtrnácti dnech ohlásil řediteli, že pouští třetí pokoj, ježto mu pro omezený sklad stačí dva.

„To je mi velmi milé,“ odvětil ředitel Mr. Hawke, „právě přijela hraběnka Hartenbrecherová z Vídně a potřebuje o pokoj více. Děkuji vám, Mr. Kerkafizi!“

A ještě téhož dne otočila slečna Luisa klíčem ve dveřích, jež spojovaly vyprázdněný pokoj s komnatami Peršanovými, a otevřela dveře protější, vedoucí z téhož pokoje do salónku hraběnčina. Za hodinu byl nový pokoj proměněn v ložnici, a když večer Arkavian Kerkafiz ležel v posteli, slyšel vedle jemný šustot hedvábných šatů hraběnčiných a tiché povely komorné. Otočil tastrem³⁰ a naslouchal. Vedle šplouchala voda a ozval se chvílemi přidušený smích.

„Koupe se!“ pomyslel si Kerkafiz a v duchu viděl cestovní kaučukovou vanu a vymýšlel si nahou ženu v ní. Jaká asi je? Mladá? Štíhlá? Černovlasá? A zachytává ve tmě kadence jejího smíchu, představoval si celou galerii žen, od silných, robustních, s prsy překypujícími, po hubené, hysterické, s poprsím nevyvinutým; ženy s pletí růžovějící zdravou krví, ženy údů sněhově bílých jak mladá slonovina, i ženy s pletí nahnědlou, s nádechem zralých broskví. Ke kterým patří neznámá sousedka? Tma a přidušené zvuky pobouřily jeho fantazii; jako kočka vyklouzl z lože a přiblížil se ke dveřím. Klíčová dírka byla zakryta. Vedle se ozvalo cupitání bosých nohou po podlaze a pak jemný, tichý pravidelný zvuk.

³⁰ Vypínač. Pozn. red.

„Masáž!“ prolétlo mu opět hlavou a přivřel oči, aby vyvolal v duchu přesnější obraz. Podivné, tolik žen prošlo před jeho očima a nechalo ho chladným, jediná, neznámá, jej rozčilila. Číhal dlouho za dveřmi, lapaje každý šust, a vracel se zpět, teprve když dávno vše ztichlo a proužek světla pode dveřmi zmizel.

Ráno byl proti svému zvyku velmi časně u snídaně a hlídal očima dveře jídelny. Běžní, fádni a nepříjemní hosté se střídali. I několik žen přišlo; svezl se po nich pohledem a instinktivně cítil, to že není ona. Náhle však rozlétly se dveře a vstoupila dáma v červenohnědém kostýmu, s lakovými botkami s vysokou žlutou vložkou. Byla postavy štíhlé a tuhé, boky měla pevně nasazené, pružné, hrud' oné příjemné linie, která svádí položit na ni hlavu. Neznámá vkročila jistě, sebevědomě, jako dáma velkého světa. Pohled Kerkafizův střetl se s pohledem jejím: měla oči zelené jako absint, zalité neobyčejně vlahým leskem.

Z propastné hloubky Peršanova oka vyšlehl divoký blesk.

Její oči zachytily tento pohled; a zornice se jí na vteřinu rozšířily, aby jej pohltily, a chřípí se jí jemně zachvělo.

* * *

Slečna Luisa seběhla jako vítr po schodech a vrazila do lóže vrátného. Ten seděl důstojně u stolu, skřípec na nose, a pročítal korespondenci hotelových hostů.

„Pomalů, pomalů, holka,“ řekl, zvedaje oči přes skřípec, „být to starý Hawke, skorem bych se lek.“

„Představte si,“ vyhrkla Luisa s očima navrch hlavy, „představte si, že dveře mezi číslem čtrnáct a patnáct jsem právě našla odemčeny!“

Vrátný mrskl okem na tabuli, kde pod číslem patnáct stálo „hraběnka Hartenbrecherová“. Pak tiše hvízdal a prohodil: „To se dalo čekat, holka. Je to kujón, ten Peršan! A zrovna hraběnkou, kluk stará, zlodějská!“

„Myslím, že je to hochštapler,“ řekla slečna Luisa nanejdvůš rozhořčena. „Něco takového v prvotřídním hotelu! A v takovém domě má člověk sloužit!“

„No, Lojzičko, snad to není tak zlé. Šla a zamkla zase dveře!“

Slečna Luisa vykonala radu s největší svědomitostí; ale nic naplat, druhého dne prožlукlé dveře byly opět otevřeny. Ba, co více, v poledne objevil se Arkavian Kerkafiz u oběda společně s hraběnkou Hartenbrecherovou. Odpoledne objednal fiakr do Stromovky. Večer koupil lóži ve Varieté. V noci potkal slečnu Luisu a vtiskl jí do ruky pětikorunu.

Nikdo ho nepoznával. Tato vtělená mumie oživila, oči se mu rozehrály, kol úst se mu chvěl úsměv; promluvil dokonce i tu a tam s personálem.

„Má svůj čas!“ řekl ficák Franc, krče rameny. „To dělá láska! Vočima to do člověka vleze a portmonkou vyleze.“

A vskutku, to, co se dalo s Arkavianem Kerkafizem, celá ta změna potvrzovala pravdu, kterou Crébillon mladší³¹ vystihl prostými slovy: „Srdce touží po pohybu, madame!“ Nuže, pohyb, jež hraběnka Hartenbrecherová vyvolala, byl tak prudký, komplikovaný a vehementní, že se ubohé srdce Peršanovo nedalo přirovnat leč k plavidlu zmítanému a pohazovanému bouří mořskou. Přesto, že se jeho kapitán dovedl znamenitě plavit v těchto vodách, nezbývalo mu často než zbavit se přítěže a vyhazovat plnými rukama zásoby zlata, jež tolik do té doby opatroval.

Zelenooká hraběnka se jen usmívala. Arkavian Kerkafiz, vida docházet úspory svých obchodů, objednal novou kolekci a vrhal nyní své výrobky do světa za každou cenu. Pražské domácnosti se plnily perskými koberci. Byly tu čtvercovité koberce z Tabrizu s vetkanými pestrobarevnými arabeskami, dlouhovlasé předložky z Mešhedu se vzorky v bílé a žluté, nádherné přehozy kirmanské v barvách temných a vášnivých, rozměrné koberce z Reštu, jež jsou měkké a hebké a zdají se toužit po nahém těle ženy, malé koberčičky, jež tkají Tadžikové a jež zahánějí d'ábla, i ony, jež zhotovují Lurové a jejichž vetkaná znamení přinášejí štěstí v lásce a bohatství. Opatrný Mr. Hawke dovolil si jemně

³¹ Claude Prosper Jolyot de Crébillon (1707–1777) syn francouzského dramatika, autor lascivních próz. *Pozn. red.*

varovati Peršana; leč Arkavian Kerkafiz byl hluchý a slepý a zelenooká hraběnka se jen usmívala.

„Lidičky, pamatujte na má slova,“ řekl při večerní besedě starý vrátný toho dne, kdy dal Arkavian Kerkafiz odnést tři nejkrásnější koberce do ložnice hraběnčiny, „tohle neskončí dobře. Poblázní-li jeden Peršan deset žen, je to přirozené, protože ženy čekají na někoho, kdo by je pobláznil. Ale začne-li trojčit sám Peršan, pak to volá k Pánu Bohu.“

„Ledaže by nebyl žádným Peršanem,“ odpověděl nedůvěřivý pan vrchní.

„Viděla jsem u něho rád *Lva s napřaženou prackou*,“ podotkla slečna Luisa.

„Ten se prodává po dvou zlatých tomanech,“³² řekl skepticky vrátný, „to je asi desítka na našich penězích.“

„Je to všecko perverzní,“ vzdychl si ficák Franc, který rád mluvil učeně.

„Mně se nelíbí ona,“ začal opět vrátný. „Když jsem byl v hotelu *Savoy* v Mnichově, měli jsme tam jakousi baronku von Radás. Byla to taky taková historie. A nakonec vzala jednoho mladíka o osmdesát tisíc a ujela.“

„Nejlépe bude,“ rozhodl vrchní, „povíme-li vše starému Hawkemu. Je chytrý jak albánský četník.“

Mr. Hawke naslouchal druhý den deputaci personálu s napjatou pozorností. Byl jako větřící chrt, šlo-li o čest hotelu. Objednal si okamžitě šlechtický almanach a hledal hrabata Hartenbrechery. Nebyly v soupise. Tu si starý Hawke hvízdнул, vzal klobouk a šel na policejní ředitelství. Čtvrt hodiny poté sestoupila hraběnka Hartenbrecherová se svou komornou, dala si podat účet, vyrovnala jej, zavolala drožku a odjela se svými zavazadly. Slečna Luisa vrazila do její ložnice: spojovací dveře k číslu čtrnáct byly zamčeny.

Když se Mr. Hawke vrátil, přivedl zároveň tlustého pána v mohérovém sáčku, jenž pozorně naslouchal zprávě personálu o odjezdu hraběnčině.

³² Perská obchodní zlatá mince. Pozn. red.

„Co tomu říkáte?“ ptal se Mr. Hawke pána v saku.

„Kdybych věděl, měla-li paní hraběnka modrou neštovičku pod levým prsem, dalo by se už něco říci.“

„Pod levým prsem! Tot' se ví, že měla!“ vykřikla slečna Luisa. „Viděla jsem ji, když se koupala!“

„To stačí,“ zvolal pán v mohéru, „tedy je to Tonka Landaaur. Tohle je její specialita. Kde je telefon?“

A v minutě drnčel zvonek a letěly rozkazy k zadržení vídeňské prostitutky Antonie Moučníkové, nazývané Tonka Landaaur. Ještě rychleji však přiletěl Arkavian Kerkafiz, oblečen pouze v županu, s očima vytržštěnými.

„Kolik to dělá?“ zeptal se ho klidně pán v mohérovém saku.

„Sto dvacet tisíc!“ vykřikl Kerkafiz a klesl do křesla.

„Sto dvacet tisíc!“ opakoval pán v saku, „to stojí za trochu rychlosti. – A preciózy³³ nevzala vám žádné?“

„Tři perské koberce!“ vzlykl Peršan a už nepromluvil.

* * *

Když ho vyšetřující soudce vyslyšel, ohlásil Kerkafiz, že ukradené koberce měly cenu tři tisíce korun. Soudce požádal, aby předložil účet původní.

Arkavian Kerkafiz se drbal, přísahal, že to byly nejkrásnější kusy jeho kolekce, dušoval se a zaklínal. Soudce však chtěl vidět účet.

Jako by přistupoval ke gilotině, šel Kerkafiz ke svým aktům a vyňal fakturu. Soudce vykřikl. Účet byl od firmy *Königliche Preußische Teppichweberei in Potsdam*.

„Co chcete, pane soudce,“ omlouval se Arkavian Kerkafiz, „kam bychom přišli, kdybychom své zboží vsutku vyráběli. S touhle fabrikací nelze konkurovat.“

„Dobrá,“ řekl soudce, „ale člověče, vždyť vy vlastně podle účtu jste Chaim Moses Rappaport z Delatynu?“

³³ Šperky. Pozn. red.

„Nu, milostpane,“ odvětil Arkavian Kerkafiz, Peršan, „čím kdo zachází, tím taky schází. Když člověk prodává dvacet let *pravé* perské koberce...”

Soudce se naň jen podíval a řekl stručně:

„Lumpe!”

* * *

Když jsem tuhle příhodu vyprávěl perské věstkyni Romováčkové, kývala smutně hlavou, hodila na stůl pět zrněk kávy, pozorovala je napjatě a řekla s nevýslovnou melancholií: „Vědí, mladej pane, my Peršani jsme tajuplněj národ. Tohle je vlastně případ čtvrtý dimenze...”

Načež jsem jí dal dva šestáky a šel domů.

Žluté plerézy

Pan Julius Koláček byl nejúžasnější akvizitér, jaký kdy jezdil po českých vlastech. Byl zástupcem pojišťovny *Minimal*, kteréžto jméno vztahuje se na výši členských příspěvků, nikoli na vyplacené pojistky. Konkurence mluvila o něm s největším uznáním; řekl-li pan Siegfried Perthes od pojišťovny *Aequa Vita*, že by Koláček umluvil nemocnou kobyly, byla to největší pochvala pod sluncem. Obchodní kariéru možno založit pouze na solidním podkladě, a ten pan Koláček měl. Jiní mladí lidé v obchodě zakládají si budoucnost na zásadách vyčtených z Carnegie,³⁴ Vanderbilt³⁵ neb různých pokoutních knížek. Pan Koláček šel svou vlastní cestou: uposlechl několika rad, jež mu místo novoroční remuneration³⁶ poskytl jeho první šéf Jakub Kaubeles ve firmě *František Novák*, první český křesťanský závod se sukny. A hlavní zásada tohoto starého rutinéra byla:

„Nejlepší obchod, jež může mladý člověk provést, je dobře se oženit.“

To si vzal pan Koláček nejvíce k srdci! Pátral jak četnický pes mezi svými rozsáhlými známostmi, až konečně našel partii hodnou uznání. Vyženil svých osmdesát tisíc korun, načež byl pojišťovnou jmenován inspektorem bez zvýšení platu i jakékoliv jiné změny. Jmenování probudilo jeho ješitnost; o svatbě pojistil všechny svatební hosty, faráře, restaurátéra, osmnáct fiakristů a dva posluhy. Vyneslo mu to v uznání čtrnáctidenní dovolenou, ovšem bezplatnou. Po dlouhých úradách celého příbuzenstva zvolena za cíl nutné svatební cesty Paříž, a když se pan Koláček s chotí vrátil, byl z nejšťastnějších a neklidnějších manžerů.

³⁴ Andrew Carnegie (1835–1919) slavný velkopřemyslník, je po něm pojmenována Carnegie Hall. *Pozn. red.*

³⁵ Cornelius Vanderbilt (1794–1877) vlastník parníků, lodí a železniční král. *Pozn. red.*

³⁶ Příplatek k platu. *Pozn. red.*

lů v celé sluneční soustavě. Neboť přesvědčil se, že jeho žena je anděl nejen finančně, ale i morálně.

S lehkým srdcem odjížděl co inspektor na své turné po venkově; pojišťoval konduktéry, sedláky, pasažéry ve vlaku. Jeho neúnavná ústa pracovala jako perpetuum mobile; stačilo požádat jej o oheň k zapálení fajfky a už našel nit k hovoru o hrůze požárů na venkově. A když vylíčil nejživějšími barvami utrpení, nebezpečí a nástrahy, jež číhají na každého z nás, bylo naslouchající publikum jato nevylíčitelným děsem. Smrt číhá všude; neunikneš, neunikneš... A když vše v hrůze ztichlo, ozvala se jako vysvobození konejšivá slova Kolářkova:

„Ano, pánové, smrt je všude a neuniknete jí; ale přestává být pohromou, jestliže jste pojištěni u pojišťovny *Minimal*, jejíž podmínky jsou vskutku nejmírnější.“

To bylo tajemství jeho úspěchů, jež mu vlévaly vedle domácího štěstí klid a spokojenost do žil.

Až jednou...

Seděl v Benešově v hotelu *Pošta*. Benešovské pojistky byly všechny zapsány v jeho kopírce a nyní srkal klidně černou kávu a listoval v *Politice*.

Náhle padl jeho zrak na malý inzerát a v jeho obličeji nervózně to trhlo. Četl se zděšením:

ŽLUTÉ PLERÉZY³⁷

Přijďte dnes do Uranie.³⁸

Pařížan

Žluté plerézy! Žluté plerézy!

Jediné žluté plerézy v celé Praze měla jeho paní; byla to tehdy *derrière création*³⁹ Paříže, již si přivezla do Prahy.

³⁷ Pleréza – splývavá pera na dámském klobouku. *Pozn. red.*

³⁸ Lidové divadlo v Praze Holešovicích. *Pozn. red.*

³⁹ Nejnovější módní výtvar. *Pozn. red.*

A současně vynořil se Koláčkovi před očima onen podezřelý mladík, jenž při celé jízdě z Paříže neustále se potloukal kolem jejich kupé.

Panu Koláčkovi strnula krev v žilách... Nejlepší obchod jeho života se řtil, hroutil a v duchu se mu objevil hrozivý bankrot, bankrot celé jeho existence.

Odjezdy vlaků, vtlučené dlouhou prací do paměti, prolétly mu moz-
kem. Zaplatil a letěl na nádraží, aby stihl rychlík. Vrhł se do vagónu, zdr-
cen a zničen; konduktéři nepoznávali v něm hovorného pana Koláčka.

Ani jediné pojištění nebylo ve vlaku provedeno; světová pojišťovna *Minimal* ani jednou doporučena. Její inspektor seděl nehybně v koutě vozu a naslouchal, jak kola vozů zpívají dutě: plerézy, plerézy...

Teprve když vlak vjížděl do pražského nádraží, vzchopil se ze své apatie. Není možno, aby jeho žena, jak ji poznal, tak brzy ho podváděla; musí se napřed o všem přesvědčit, než učiní rozhodný krok. A pln trapných obav i slabých nadějí vrhl se do tramvaje.

Bylo k osmé hodině; po Václavském táhly davy mladých lidí z ob-
chodů nahoru na Vinohrady; tramvaje zvonily a prodíraly se hloučky
pěších.

Panu Koláčkovi trvala jízda jako věčnost. Proklínal správní radu, ři-
diče, publikum, a když již neměl, komu by klel, vyskočil z vagónu
a spěchal domů pěšky.

Vyběhl tři patra k svému bytu jako mladík; otevřel klíčem dveře –
pokoje pusté a prázdné zely mu vstříc. Nikdo nebyl doma, ani paní, ani
služka. Tikot hodin bodal ho přímo do srdce. Vešel do ložnice; divadel-
ní plášť jeho ženy byl pryč – a na stole stála ohromná, známá krabice
na klobouk – prázdná.

Studený pot vyrazil mu na čele. Žluté plerézy za tři sta franků houpají
se teď někde vedle vyžehleného cylindru a jeho žena, jeho dokonalá žena
naslouchá lichotkám bezvousého mladíčka, frejříře s vyžehlenými kalho-
tami. Ó, prokletý Jakube Kaubelesi, kdybys věděl, jak končí nejlepší ob-
chod, tebou tolik doporučovaný! Kdybys věděl, co je žena, nezačínal bys
s ní žádného podniku, jehož základ má být solidní! Bůh ti odpusť tvoje
remunerace; stačily zničit jednu lidskou existenci!

A pan Koláček zvedl se resignovaně; ale myšlenka spravedlivé odplaty prolétla mu hlavou. Ano, dopadnout ji, hada, a zničit, zdrtit morálně! Řeřavé uhlí na její hlavu a pak rozchod, definitivní rozchod...

S nuceným klidem vyhledal drožku a tryskem hnal ji z konce Vinohrad do *Uranie*. Nekonečnost Prahy uváděla jej v zoufalství; kobyla se jen vlekla a drožkář byl nejpotutelnější bídák světa. Konečně Holešovice. *Uranie*. Vlétl jako puma do hlediště.

V hledišti byla tma!

Ve žlutém obdélníku scény hráli poslední akt nějaké cizoložné komedie. Publikum se smálo komickým situacím a všechen ten smích vzbudil v panu Koláčkovu zuřivou touhu po mstě.

Konečně dohráli. Žárovky se rozsvítily, ale proudy obecnstva zneumožnily by každý rozhled. Koláček vyběhl ven a číhal, číhal. Lidé chodili kol, rozesmáli, šťastní, a bičovali tak zuřivost Koláčkovu až k šílení.

Vtom spatřil, jak třicet metrů od něho vstoupila dáma do drožky; jen tak se zamihly žluté plerézy jejího klobouku. Pak nějaký cylindr a drožka se rozjela. S výkřikem vrhl se Koláček mezi lidi, probil se ke své drožce a ukázal na prchající.

„Desítku dostanete, dohoníme-li je!“

Drožkář se podíval a zavrtěl hlavou:

„Milostpane, to nepůjde. Ten pekáč tam, to je Pepíček Ťutů – a ten má jelena jako Švanciperk.“

„Nemluvte a jed'te!“

A tak začala divoká jízda. Ale marné vše, pan Koláček zůstával stále zpět, a když vjížděli do Slezské ulice na Vinohradech, potkali již Pepíčka Ťutů s prázdnou.

Pan Koláček běžel jako šílený po schodech nahoru. Předě dveřmi se zarazil: otevřel je tichounce a po špičkách vstoupil.

V jídelně na stole byl pohozen klobouk se žlutými plerézami.

Skočil k ložnici a rozrazil dveře. Ženský výkřik ozval se ve tmě. Otočil tastr, žárovky zazářily – a v koutě u postele choulila se služka Máry, svlékající ze sebe šaty jeho ženy.

To byla nejděsnější rána, jež mohla pana Kolářka stihnout. Klesl na okraj postele a nechápal, neviděl, neslyšel.

Máry v nedbalkách stála zoufale.

Koláček se nehýbal. V hlavě se mu pletly pojmy: žluté plerésy, Paříž, *Uranie*, Máry, cylindr.

Náhlý výkřik jej probudil. Vyskočil a spatřil svou ženu, vracející se v šále z *Varieté*, která klesá ve dveřích do mdlob.

Neboť přistihnout krátce po svatbě svého muže in flagranti se služkou je jistě věc hodná omdlení.

Světlo v tmách

„Čert vás vem, inspektore: vy sám jste osobně toho Vodvářku zatkl?“

„Poslušně hlásím, pane policejní rado, já sám.“

„A věděl jste, že ten chlap oddělal toho chudáka profesora?“

„Nevěděl, pane rado. Já ho najednou spatřil proti sobě, hlavou mi blesklo: Vodvářka Václav alias Brčko, bytař – a už jsem mu povídal: Václave, pojď s sebou, ať to nemusí být jménem zákona. Ty tři byty v družstevních domech na Pankráci, pane rado, to nebyl nikdo jiný než Brčko. No a ráno přišel okružní telegram, že jako Vodvářka Václav alias Brčko je hledán pro tu loupežnou vraždu na profesorovi. Povídám ještě kolegovi Fingerhutovi: Sakra, to jsem ho nachmát...”

„Dobrá, ale kolik to bylo hodin, inspektore, když jste ho sbalil?“

„Takhle před šestou to bylo, pane rado, poněvadž když jsem s ním došel, kšíroval se manšaft na šestou směnu.“

„Před šestou večer – to je právě to nadělení. Profesor Kalous byl ještě o deváté večer živ.“

„I sakra, sakra, s odpuštěním, pane rado, tak to Brčko nebyl?“

„Ale byl, člověče, o tom nejsou žádné pochyby. Ten kluk řádl tak pitomě, že jsme měli za patnáct minut všechno pohromadě. Důkazy jsou tak usvědčující, že bych ho mohl v tu chvíli poslat vyšetřujícímu soudci – kdybyste mu vy, člověče nešťastná, neopatřil největší alibi, jaké kdo může mít.“

„A to je mi líto, poslušně prosím, pane rado. To je mi moc líto. Kdybych to věděl, byl bych ho nechal běhat až do noci, aby to moh udělat. Totiž – on to přece udělal?“

„Udělal, ovšem, o tom není pochyb. Jenže má alibi jako hrom a já si netroufám poslat to na vyšetřovák, když v tom mám takovou díru. Pořád jsem si liboval, jak jsem to pěkně ve čtvrt hodině vyloup – a teď se tu celý den mořím a ne to srovnat. Vražda byla spáchána po deváté

večer a vrah byl už od šesté hodiny předtím za mřížemi. Mohu s tímto vyrukovat před prokurátora?“

„To je jasné, pane rado, že ne. To je jasné, jak panenský pohled.“

„Já se vám vykašlu na panenský pohled, člověče. Kdybyste byl Vodvárku nesebral, měl jsem to z krku a všechno bylo v richtiku. Nějaké jiné alibi bychom už tomu lumpovi rozebrali. Ale katr je katr, pane, s tím já nemohu hnout!“

„Právě proto, pane rado, si poslušně myslím, že třeba bude chyba jinde. Když je chlap za katrem, nemůže být v Bělehradské ulici. A když byl chlap v Bělehradské ulici, nemoh být u mne za katrem.“

„To je právě to, člověče: seberete mi vraha před vraždou, a vražda se přece stane! Vždyť je to k zbláznění! Vám je hej, ale co já? Pan policejní inspektor Neherna si nachmátne chlapa a skřípne ho a to je fakt, s kterým se nedá hýbat. A pan policejní rada Wengraf rozlouskne mord a je to jen konstrukce. Jen konstrukce! Ale já s ním nemohu také hnout! Já tam mám taky fakta! Copak si může zabítý profesor za čtyři hodiny po smrti rozsvítit lampu?“

„Ajaj, pane rado – a to ten mrtvý udělal?“

„Ano, inspektore. V pracovně profesorově hořelo v noci světlo, které tam zvečera nehořelo. A to je zrovna tak fakt, jako že byl Vodvárka v tu dobu za katrem. Kdo teda tu lampu rozsvítil?“

„Jaká to byla lampa, s dovolením?“

„Elektrická, u stropu, s tastrem u dveří, zrovna jako tady. To se přece nerozsvítí průvanem!“

„Snad tam někdo přišel, třebas příbuzný nějaký, rozsvítil, polekal se...“

„Ale kdepak; to neznáte situaci. Koukejte: takhle je pracovna profesora Kalouse. Tadyhle jsou dvě okna do Bělehradské ulice. Tadyhle proti nim jsou dveře do chodby. Ta se takhle lomí, jak běží podle ložnice ke kuchyni. A tady proti ložnici, před kuchyní, odbočuje z ní chodbička jako předsíň ke dveřím na schodiště. Rozumíte tomu, inspektore?“

„Poslušně hlásím, nerozumím. Ale jistě to tak je.“

„Děkuji vám, že to aspoň uznáváte. A tady u těch dveří v předsíni se to stalo. Odtud do pracovny se musí teda kolem dvou rohů. Je to divná

dispozice, ale v mansardě, jak ten starý Kalous bydlel, bývají takové zvláštnosti. Když tedy ten lump Brčko tady u vchodu toho dědečka oddělal, měl před sebou dveře do ložnice a vpravo dveře do kuchyně, vlevo chodbu, která se zatáčela někam, kam nebylo vidět. Co je přirozenější, než že vrazil do těch dvou nejbližších dveří a tam koukal rychle sebrat, co kde bylo, a vymáznout!“

„A v bytě nikdo nebyl?“

„Živá duše ne, Kalous byl samotář. Po obědě šel do kavárny a zatím mu posluhovačka uklidila. Ve čtyři se vracel a posluhovačka šla domů. On pak sedl a psal do devíti večer.“

„Pro pána – a co to psal?“

„Co by psal – paměti. Paměti na činnost ředitelů středních škol a zemských školních inspektorů, pod nimiž sloužil. Ale to je vedlejší. Já mám i jinak zjištěno, že po něm včera už nikdo do pracovny nevstoupil. Posluhovačka toho dne odpoledne voskovala parkety v předsíni. Nanesla trochu víc vosku a špatně jej rozleštila – on profesor Kalous prý náramně šetřil světlem a nedovolil jí, aby si na to v temné chodbě rozsvítila. Všimněte si toho, že náramně šetřil světlem. To byl zrovna jeho koníček, jak to u takových starých kantorů bývá. Ta podlaha byla tedy silněji navoskována a zachovala nám do rána každou tlápotu. Povídám vám, inspektore, že od vchodu k ložnici a ke kuchyni je na té podlaze přesně napsáno, co Vodvářka dělal, i že to byl on. Ale v té dlouhé chodbě k pracovně jsou zachovány jen dvě cesty: jednou, jak šel profesor Kalous odpoledne dovnitř, a jednou, jak šel ven, ke vchodu, když Brčko patrně zazvonil. A na konci této druhé cesty klesl navždy a už zůstal ležet. A v jeho pracovně se kolem deváté hodiny rozsvítila žárovka, která pak hořela až do rána. U všech čertů tedy, stal se ten mord před šestou anebo až po deváté? Není rozsvícená žárovka zrovna takový fakt jako zločinec za mřížemi?“

„Inu, je to taky fakt. Ale co je to platné, když můj fakt je silnější. To se nedá vymluvit, chlap za katrem, to je jako trumfové eso v mariáši.“

„Trumfové eso! Ale co já mám, to je jako sedm trumfů se čtyřicítkou a sedmou! S tím se přece, inspektore, musí hrát!“

„To je pravda, pane rado, ale na ducha to není. Na ducha ne. Jeden štych bych musel udělat. Přece si neodhodím plonkové eso.“

„No a já přece nebudu hrát ducha s barvou bez esa. To budu hrát trumfy, sto a sedmu a to eso vám vyženu. To je můj fakt!“

„A tak mi tedy vyžeňte Vodvářku ze Čtyřky,⁴⁰ když už tam od včerejška je. To je marné, pane rado, poslušně hlásím, ne že bych byl nepřejícný, ale katr je jiný argument než žárovka. Copak nemohla svítit už odpoledne? Nebo nerozsvítit ji někdo až ráno, když se na to přišlo? Bývá takový zmatek!“

„Ne. Zmatek se ráno zarazil hned u vchodu do bytu. Do pracovny jsme přišli my první – a lampa svítila. Že by ji rozžal už odpoledne, nelze si myslet, protože zrovna na spoření světlem byl Kalous jako posedlý. Ale mimo to tu máme svědectví. Naproti v tom nižším domě bydlí nějaká slečna Fáčková a ta se nám přihlásila k výpovědi. Kdepak mám to lejtro... tadyhle. Prosím. Jarmila Fáčková... 31 let... svobodná... a tak dále, vypovídá: „Přicházím domů vždy po sedmé hodině večerní. Protože včera odpoledne bylo větrno, měla jsem okno zavřeno a po příchodu jsem je otevřela. Přitom jsem se chvíli dívala do ulice a na protější dům. Byl krásný večer, slunce zapadalo a náš dům vrhal stín naproti na fasádu. Náš dům je nižší a jeho stín leze k večeru po tom protějším domě. Já jsem se tím vždycky bavila – bylo to pro mě jako sluneční hodiny. Když v tuhle roční dobu dolezl stín nad okna bytu pana profesora Kalouse, bylo osm hodin. A jak jsem se včera tam podívala, stín byl ještě pod okny. Okna měl pan profesor zavřena a žádné světlo jsem tam neviděla. Dívala jsem se tam hezkou chvíli, protože po obloze lítaly jiříčky.“

„Nějaká citlivá ženská, pane rado. Krásný večer, sluneční hodiny, jiříčky na obloze a jedenatřicet let je jí – ta by neměla být v tomhle věku tak opuštěná.“

„No, vy se jí ujmout, to bychom měli po svědectví. To je výpověď na beton, koukejte: „O půl desáté jsem šla spustit záclonu. Venku byla již tma a v hořejších patrech naproti svítilo světlo jen v oknech profesora

⁴⁰ Pražská kriminální policie podle jejího sídla v Bartolomějské 4. Pozn. red.

Kalouse. Věděla jsem, že pan profesor pracuje každý den do desíti hodin, nebylo mi to tedy nijak nápadné. Ráno, když jsem vstala, všimla jsem si, že tam svítí ještě. Když jsem pak v poledne slyšela, co se stalo, považovala jsem za svoji povinnost přihlásit se co svědkyně.' – Prosím!"

„Opravdu, ohromná výpověď. To musí být moc správná ženská. Bělehradská ulice, že ano?“

„Nebýt jí, už by se to dalo nějak s tím vaším faktem srovnat. Ale tady o téhle výpovědi nelze pochybovat, ta ženská se zapřísahala, že je to tak, a mimo to v tu dobu nevěděla o žádných souvislostech. A teď to máte: v sedm tam světlo nebylo, v půl desáté bylo, nikdo tam nepřišel, ergo byl profesor Kalous mezi sedmou a půl desátou ještě živ. Ale člověk, který ho zabil, byl už v šest hodin u vás na policii. Takovýhle nepořádek ve vraždě jsem ještě neměl. Takhle to přece nemohu státnímu zástupci postoupit. Tot' se ví, on by si taky moh trochu lámat hlavu, ale ty řeči, které by se o nás nahoře vedly. Už jsem z toho jarek. Vysedávám tu denně do desíti večer, ale dnes půjdu pryč už teď. Projít se, dokud je ještě trochu světla. Snad mě přitom nějaké rozluštění napadne. Vy, jak vidím, mi už nepomůžete. Vás baví víc panenské pohledy a ženská s jiříčkami. Pěkně jste mi to nadrobil, ale rozlousknout si to musím já sám.“

Inspektor Neherna stál nehybně a jen očima sledoval, jak policejní rada Wengraf za řeči mechanicky sbírá pouzdro s cigaretami, klíče, sirky, jak přibouchává stůl, jak bere klobouk a hůl a jde ke dveřím. Inspektor zdvořile mu ustoupil z cesty, ale jak pan rada sáhl ke dveřím, inspektor najednou sebou škubl.

„Halt! Stát!“

Zařval to tak, že se rada Wengraf polekán otočil. Spatřil Nehernu rozčileného, jak se vrhá k telefonu.

„Haló, je tam Čtyřka? Tady inspektor Neherna. Kdo u telefonu? Nazdar. Karlíčku, prosím tě, připrav mi Vodvářku k transportu na Pankrác. Mluvím z kanceláře pana rady Wengrafa a za chvíli tam přijdu s akty. Ano, už je to hotovo.“

„Člověče, inspektore, co jste se zbláznil?“

„Poslušně hlásím, pane rado, skoro. Vždyť už to mám!“

„Vy jste to rozlousk?“

„Já... vy... jak se to vezme.“

„Já – vy – tomu nerozumím. Vůbec nerozumím.“

„Pane rado, s dovolením, vy jste povídal prve, že tu denně vysedáváte do desíti hodin, a mě tak v duchu napadlo: zrovna jako ten Kalous. A pak jsem se na vás koukal, jak si sbíráte věci, jak jdete ke dveřím a najednou... podívejte se!“

„Cože? Rozsvícená žárovka! Ve dne! Kdo ji tu u mne rozsvítil?“

„Poslušně hlásím, že pan rada sám.“

„Já?“

„Ano. Jak jste došel ke dveřím, mechanicky jste podle zvyku sáhl na vypínač, abyste zhasil. Ale on není večer, je den, a vy jste tedy bezděky rozsvítil.“

„Člověče... a to tedy myslíte...“

„Ano, poslušně prosím: zrovna tak to proved ten roztržitý profesor, když mu Brčko odpoledne zazvonil v předsíni.“

„Ale ta ženská tam přece světlo neviděla!“

„Vy byste ho tu také neviděl, pane rado. Světlo ve světle není vidět, až když je tma...“

„Pravda, pravda, člověče... počkejte, ať si to zopakuji. Ona se koukala při slunce západu, okna byla zavřena... ovšem, inspektore, vždyť se ty tabule musely blyštět v slunečním světle a žárovku za nimi nemohlo být vidět. V noci ovšem ano... a ráno, ráno byla ta západní stěna ve stínu, to mohlo být taky světlo z pokoje vidět – to je báječné, člověče... posluhovačka odešla ve čtyři, ano, všechno se to mohlo odehrát kolem páté a ten kantor byl zrovna tak připitomělý jako já, dej mu pámbů nebe, chudákovi – už je to tak.“

Objev profesora Kanděry

Když se pan profesor Kanděra nastěhoval k paní Romováčkové, sledovala se zářícím okem každé zavazadlo, jež posluha ukládal dle jeho pokynů. K večeru však přišel nový podnájemník, v náručí maje síťkové skřínky, které přenášel pokojem opatrně jako spící milenku. Paní Romováčková, jež zrovna prohlížela krabici s jeho korespondencí, lekla se zprvu, ale pak s tím větším zájmem běžela k oknu, kam skládal své drahocenné zboží.

„Zajisté rodinné šperky, pane profesore,“ vyzvíдалa sladkým hlasem.

„Oh, milá paní,“ odvětil Kanděra, dívaje se na ni přes okuláry, „něco mnohem, mnohem cennějšího! Práce celého mého života chována je v těchto neúhledných skřínkách. Závist kolegů, touha sběratelů, zvědavost diletantů směřují k těmto mým pokladům, jichž nelze zlatem vyvážit.“

„Snad tu nemá radium?“ pomyslela si bytná, jež čítala noviny.

„Jsou to jedinečné exempláře, sbírka skoro kompletní. Zabývám se totiž, milá paní Romováčková, studiem hmyzu, o nějž přou se učenci, zda patří do řádu dvojkřídlých čili much, nebo do řádu polokřídlých. Tato zajímavá skupina, milá paní, nazývá se, jak vám již bude asi z dřívějšíka známo, vědecky Aphaniptera a česky – blechy.“

„Pro Krista Ježíše – blechy?“ vykřikla paní Romováčková.

„Ano, paní. Je to správné pojmenování, a není proto třeba křičet. Pochopíte zajisté mou hrdost, řeknu-li vám, že z dvaceti pěti obecně známých druhů blech třiatvacet jich chovám živých za účelem studia. Právem se může i vám pýchou dmout hrud', že vaše okno poskytl pohostinství stejně bleše lidské, *Pulex irritans*, jako odrůdě *Ceratopsyllus pentactenus*, bleše netopýří. Ano, milá paní, jediné, co vám kladu na srdce, jsou moje blechy!“

Paní Romováčková se vypotácela z pokoje.

„To je mi pěkné nadělení,“ říkala si zděšeně, vytrásajíc v předsíni sukně, „takový čistý pán a takové svinstvo!“

A maně se uchýlila do kuchyně, popadla karty a rozhodila je na pět hromádek. Ale ať hádala z pěti hromádek nebo ze čtyř řad nebo ze sedmi obrácených karet, vždy se ukázal červený svršek s esem a sedmou. Od těch dob, kdy pan Romováček spadl z lešení a mladý student odnaproti se vystěhoval, nevyšel paní Romováčkové červený svršek až teď.

A tak přemohla svůj hrozný odpor, vzala si čistou zástěru a čepeček a vklouzla do pokoje profesorova zeptat se, co si přeje k večeři.

Pan profesor Kanděra stál u okna a kýval jí, aby byla tiše.

„Moji miláčkové právě večeřejí,“ pravil jí nijak se nehýbaje.

Paní Romováčková div nevykřikla: Kanděra stál u svých skřínek, z nichž jednu otevřel a vstrčil do ní pravici. Podoban antickému Scaevolovi⁴¹ snášel hrdinně zuřivou zlobu svých vyhladovělých chovanců.

„Ale, pane profesore,“ osmělila se bytná, „to se nám tu do týdne rozplemí...“

„Mýlíte se, milá paní,“ odvětil Kanděra vlídně. „Za šest dní líhnou se teprve larvy, jež se po osmi dnech zakuklí, a teprve za jedenáct dní poté líhnou se mladé blechy. Je tudíž váš strach, že by se mohly již za týden rozmnožit, zcela zbytečný. Pokoušel jsem se sice urychlit plemenitbu některých vzácných druhů, ale podařilo se mi to sotva o 24 hodin.“

„Pro pána – co vás to napadlo? To přec není možné.“

„A přece se mi to podařilo. Byla to *Sarcopsylla penetrans*, blecha písečná, kterou právě krmím.“

A vytáhnuv ruku nadšeně se díval na hmyz pevně zakousnutý. Paní Romováčková zděšeně vykřikla a už byla za dveřmi.

„Podivné,“ bručel si profesor Kanděra, „jak málo mají obyčejní lidé smysl pro vznešenou krásu přírody. Slon jim imponuje, ale zázračné jemnosti blešho ústrojí nepostřehnou. Skutečně, v každé rodině by se měl chovat mikroskop. Jak blaží člověka například, může-li se kdykoli

⁴¹ Gaius Mucius Scaevola (6. stol. př. n. l.) na důkaz své vůle a neohroženosti vložil pravou ruku do ohně a upálil si ji. *Pozn. red.*

přesvědčit, že hrudní kroužky blechy liší se podstatně od hrudních kroužků much. Ano, ano, příroda je veliká, ale mikroskop nám schází...”

Té noci měla paní Romováčková zlé sny. Ležela na písčném pláni, netopýr přilétl a zapletl se jí do vlasů, z netopýra seskočila obrovská blecha a ukousla jí pravou ruku. Červený svršek přiběhl a utloukl netvora volaje přitom: „Já ti dám, tak pozdě se líhnout!”

Druhého dne, sotva pan profesor odešel, pobila paní Romováčková dveře do jeho pokoje vatovými ucpávkami *Průvantos* a obsypala nešťastný práh perským práškem,⁴² jemuž dávala přednost od dob, kdy bývala ještě perskou věštkyní.

Profesor Kanděra žil velmi pravidelně a nečinil nároky na velkou obsluhu. Byl to ideální podnájemník a paní Romováčková by byla zcela šťastna, kdyby ji neustále nevolal k prokletému oknu.

„Pohled’te,“ lákal ji, sotva vstoupila do pokoje, „kuří blešky, *Ceratopsyllus gallinae*, jsou dnes jaksi neklidné. Jaká to elegance skoků! Čtyřicetinasobnou délku svého těla přeskochí jako hoch stružku. Zdaž dokáže podobného výkonu slon, jenž tolik imponuje prostým lidem? Nikoliv, milá paní, je nutno mít smysl pro složitost přírodní tvorby. Zdaž nepřipomínají nám výkony těchto tvorů obrovské skoky, jimiž se věda řítí kupředu, aby uskutečnila lidské ideály? Toho dne, kdy i prostý nádeník, ozbrojen mikroskopem, naučí se rozeznávat hřebenité články břišní od článků hladkých, toho dne, pravím, shledá každý velikost Stvořitele i v nejmenších jeho dílech, toho dne bude naplněn onou úctou a vážností ke studiu, o níž mluví školní řád i nová osnova učební. A tomu nás učí blecha lidská, *Pulex irritans*, jež klade bělavá vajíčka, sedm desetin milimetru v průměru, do štěrbin a skulin podlahy...”

Paní Romováčková naslouchala jeho nadšeným kázáním s nejasným pocitem úcty a podivu. Když tak myslela přitom na jeho zrasovanou pravici, srdce jí jihlo a před očima tanul jí červený svršek, jenž znamená vyvoleného muže, červené eso, jež prorokuje manželství, i srdcová

⁴² Prostředek k hubení domácího hmyzu vyráběný z kopretin rostoucích na Kavkazu, v Arménii a Persii. *Pozn. red.*

sedma, jež zaručuje život klidný, šťastný a spokojený. A toho dne, kdy profesor Kanděra obdržel od pařížského Rothschilda objednávku dvou párků blech skalních, vyšvihl se v jejích očích tichý hmyzopravec na takový ideál, jakými byli pro ni dosud jediné Valdemar Psilander⁴³ a Asta Nielsenová.⁴⁴ Mlékařka, hokynář, domovnice s úžasem viděli toho dne vznešeně odměřené způsoby své klientky; ale jak se mohli tito chudáci měřit s paní Romováčkovou, na jejímž stolku ležel vlastnoruční dopis barona Rothschilda? Tito lidé dovedli sotva slušně pozdravit, natož pak aby si dopisovali s Rothschildem, se skutečným, pravým, nefalšovaným baronem Rothschildem!

Jednoho dne však, kdy červený svršek ležel přímo mezi sedmou a esem, zastihla paní Romováčková profesora Kanděru zamlklého. Zasmušile stál u svých skříněk a vážně pozoroval jejich obyvatele.

„Drahá paní,“ odpověděl konečně na její naléhavé dotazy, „nevím, co se děje. Moje zvířátka přestávají žrát...“ Smutek a tesknota chvěly se mu hlasem.

„Má krev už jim nechutná... Snad je pravda, co říká lid: na starého mládence blechy nejdou...“

Paní Romováčkové mihla se v duchu dnešní konstelace karet. Až dech se jí zatajil. Bylo by snad přece možno...?

Upravovala se hodinu před zrcadlem a vstupujíc do profesorova pokoje, měla úsměv sladký jako griotka. Ale profesor Kanděra pošinul již dávno svou estetiku z oblasti lidské v říši blech.

„Vizte tuto psí blechu,“ říkával, „jaká to krása forem! „jak rozkošně vyvinutý zadeček!“

„Máte rád vyvinuté zadečky?“ ptala se paní Romováčková mírně se vypjevši.

„Zajisté,“ odpověděl profesor, „jsou tolik typické pro bleší skupinu.“

A byl přitom tak prostý, tak počestný, tak ideální, že paní Romováčková se neodvážila již zkoušet ho podobnými otázkami. Ba vůbec úcta

⁴³ Slavný dánský herec v němých filmech. *Pozn. red.*

⁴⁴ Nejslavnější dánská filmová herečka. *Pozn. red.*

k němu mírnila všechny její projevy, a když jedné noci probudilo ji silné svědění a shledala, že je pokousána patrně jedním z jeho miláčků, mlčela a tiše snášela tuto pravidelnou trýzeň, majíc před očima vzácný příklad Jeho, jenž tolik vlastní krve již prolil na oltáři vědy.

Jedné noci, když cítila, že věrný její příživník je navýsost při chuti, zaslechla náhle, jak profesor rozčileně přechází pokojem. Bylo to v onu dobu něco naprosto nezvyklého, proti všem pravidlům jeho spořádaného života. Jistě se mu přihodilo něco důležitého. Nemeškajíc vyskočila z postele a zaťukala na jeho dveře. Otevřel překvapen.

„Považte, milá paní,“ zvolal, jakmile vsunula hlavu mezi dveře, „jsem v nejkrásnějším pokusu a náhle shledávám, že nemám dost pokusných exemplářů. Jeden kousek mi chybí, aby práce byla dokonána; leč mám pouze vzácné druhy exotické. Taková čistota v pokojích je hrozná: v celé místnosti není jediná blecha!“

„A musíte ji skutečně mít?“

„Naprosto. Právě se chystám obléknout se, abych ji někde ulovil.“

„Dejte pokoj, pane profesore. Bůh ví, co byste v noci venku ulovil.“

„Není jiné pomoci. Jste příliš čistotná, paní Romováčková.“

„A což, pane profesore, kdyby se přece něco našlo?“

„Myslíte? Anděli můj, do smrti bych vám toho nezapomněl.“

Anděli! Božský Kanděra jí řekl anděli! Paní Romováčková rozplývala se blahem.

„Už několik dní, pane profesore, cítím, že mne pronásleduje jedna z vašich potvůrek.“

„Sem s ní!“ vykřikl profesor. „Kde ji máte – ukažte!“

A jak nyní prudce otevřel dveře, stál před paní Romováčkovou, jež se cudně zarděla, ježto považovala za vhodné stydět se za své negližé. Ale profesor Kanděra byl hluchý a slepý.

„Kde je? Kde je?“

„V punčoše, pane profesore!“ odvětila paní Romováčková, stahujíc opatrně punčochu ze své nohy, jež připomínala svou formou nohu ku-lečnicku.

„Jen opatrně!“ velel profesor a již přiskočil se zutou punčochou ke světlu, zvolna ji rozvíraje. Kdyby té chvíle vstoupil hokynář, domovnice nebo mlékařka do bytu, dali by jistě všechnu korespondenci Rothschildovu za slastný pohled na hubeného profesora, jemuž malá, tlustá paní Romováčková držela nastavenou punčochu. Náhle vjel Kanděra nasliněnými prsty do temných hlubin široce zející punčochy.

„Mám ji!“ vykřikl radostně.

„Má ji!“ oddechla si paní Romováčková.

Uchopiv dvě sklíčka, vsunul blechu mezi ně a vložil je do mikroskopu. Ale sotva otočil šroubem a nahlédl, začaly se mu třást ruce a rozčileně pohlédl na svou bytnou.

„Paní Romováčková!“ vyrazil ze sebe.

„Copak je?“ ptala se bytná marně se snažíc natáhnout svou košili střídavým taháním nahoru a dolů.

„Vaše blecha – moje blecha – tahle blecha,“ koktal rozčilený profesor dívaje se chvílemi v mikroskop, „ano, tahle blecha nepatří do žádné dosud známé odrůdy! Je to druh úplně nový! Je to zřejmý přechod mezi blechou psí a blechou skalní – je to objev! Podívejte se sama, prosím vás, jen se podívejte!“

A mnul si ruce a pošinoval si brejle a smrkal a smál se hladil si vousky, zatím co paní Romováčková marně zírала do drobnohledu, otvírajíc vždy nepravé oko.

„Skutečně, pane profesore, je to zřejmý přechod!“ tvrdila nakonec.

„Že ano, že ano? Nuže, starý profesore Kanděro, dnes jsi dospěl mety dávno kýžené, dnešním dnem zapsáno bude tvé jméno zlatým písmem v dějinách lidstva. Ceratopsyllus Kanděrae! Jak krásně to zní! Či snad myslíte, milá paní, že bych měl užít klasického tvaru Kanděrius a pak příslušné formy Kanděrii? Mluvte, prosím, bez obalu! Ale, dobrotivě nebe, jak to přede mnou stojíte? Vždyť jste – s odpuštěním – v košili!“

Paní Romováčková začala rozpačitě koktat, profesor úplně zmaten díval se upřeně do levého rohu na zaprášenou palmičku.

„Jděte spat, milá paní!“ řekl konečně pevným hlasem, klada důraz na jediné české supinum,⁴⁵ „vím, co jste pro mne učinila, a zítra si o tom promluvíme.“

Paní Romováčková vyklouzla z pokoje všecka růžová a pan profesor Kanděra chodil energickými kroky po svém pokoji. Nebylo pochyby, meze počestného soužití byly překročeny, paní Romováčková obětovavla čest a dobrou pověst, aby jemu pomohla k slavnému úspěchu. Je nutno dát jí plnou satisfakci.

Druhý den dopoledne vytáhl svůj dvacetiletý frak, uhladil rozčepýřený cylindr a zaklepal na dveře kuchyně. Paní Romováčková div neomdlela, spatřivši ho v takém lesku. Jeho proslov, sestavený v krásná a mohutná souvětí, měl prostý závěr: požádal o její ruku. Paní Romováčková zmatena utřela si ruce o novou zástěru, pohlédla bolně na portrét pana Romováčka a přijala nabídku.

Svatba byla, jak se na vědátora Kanděru slušelo, prostá a důstojná. Téhož dne vyšla v *Muzejníku*⁴⁶ zpráva o nové odrůdě *Ceratopsyllus matronae Kanděrae* a počestný profesor rozplýval se blahem, že současně dělí se o své jméno se svou blechou a s paní Romováčkovou. A když přišli domů, nalezla paní Kanděrová v kuchyni zbrusu nový mikroskop.

„Milovaná Františko,“ pravil Kanděra slavnostně, „nezapomeň nikdy, že tomuto nedocenitelnému přístroji vděčíme dnešní své štěstí. Neopomeň nikdy v denní praxi užít jeho znamenité služby. Pro dnešek počneme s larvou blechy kuří, Gallinae, a všimni si zvláště jejího zadečku, opatřeného dvěma ostny...“

⁴⁵ Slovesný tvar blížký infinitivu, vyznačuje se krátkostí samohlásky (spat/spát). Pozn. red.

⁴⁶ Časopis Národního Muzea. Pozn. red.

Případ Karoliny Testové

Dobrodružství, které potkalo paní Karolinu Testovou krátce před jejím provdáním, je z těch historií, které dosvědčují, že věci zvláštní a nezvyklé nečíhají jen na lidi vynikající a mimořádné, rozené hrdiny románů, nýbrž že jsou vetkány i v běh života zcela všedního. Neviditelný osud letí před námi a klade nám v cestu všelijaká překvapení. I ten, kdo prožil život nejšedivější, ocitl se někdy ve hře náhod, jež ho zcela překvapila a vzrušila. Nejinak tomu bylo i s paní Karolinou Testovou.

Za svobodna se jmenovala Nováčková a měla na Vinohradech módní síň. Byla bez příbuzenstva, a když ji zklamala veliká láska jejího života, zůstala se svým smutkem osamělá. Nebyla však z povah tragických. Smířila se s osudem, urovnala si svůj nevýbojný život a pokojně přihlížela, jak v drobných strastech a radostech odkapávají dny, měsíce a léta života. Nestýkala se celkem se žádnou společností kromě svých zákaznic, které ji však zato zásobovaly klepy, historkami a pomluvami z celého města. Ze svého salónku, kde se povalovaly odstřižky látek, odpadky nití a poztrácené špendlíky, prohlédla nejmámivější lesk velké společnosti a viděla jeho pozadí. Zнала peněžní potíže dobrých rodin, pozorovala úskoky paniček, jež si chtěly opatřit toalety nad své prostředky, dovídala se o klíčících nevěrách a jako zasvěcená důvěrnice sledovala vznik i konec milostných románů, v nichž touha po nějakém neznámém velkém štěstí nebo jen přelétavé rozkošnictví nebo konečně cynická žízeň peněz hrály střídavě hlavní roli. Jsouc svědkyní tolika vzrušených nadějí a tolikerého zdrcení, bála se trochu života. Někdy se jí před usnutím vynořila tvář hezkého muže, kterého někde zahlédla, ale když usedla ráno ke své práci, odehnala vzpomínku na něho lehce a rychle jako věc marnou a nebezpečnou. Oblékala se pěkně, distingovaně. Nesmírně ráda měla krásné prádlo. Vedle salónku, kde přijímala zákaznice, měla pokojík, kde jedla a večer čítávala romány z půjčovny knih. Pokojík souvisel s ložnicí, jež místo dveří měla jen závěs. Ježto

dům byl starší a neprakticky stavěn, byla v ložnici kamna pro obě místnosti. Ta kamna byla příčinou jejích největších útrap. Měla špatný tah, komín se stále zanášel a kominík musel saze pokaždé vybírat přímo v bytě. Na oknech měla slečna Nováčková plno květin a u okna salónku visela klec s kanárkem Maníkem, který nekonečnými trylky doprovázel hřmocením šicího stroje.

Dlouho si chtěla slečna Nováčková koupit gramofon, neboť toužila po trošce hudby večer. Ale nakonec si pořídila malou rádiovou stanici na krystal.⁴⁷ Dole u domovníka bydlil elektromechanik, který jí to pořídil za babku. Po nějakém čase se jí však stanička nějak porouchala a když vzkázala dolů, aby jí to pan Roubal přišel spravit, dověděla se, že se v sobotu odstěhoval. Horší bylo, že slečna stanici nepřihlásila, a nyní měla strach, že bude pokutována, přizná-li se v nějakém závodě, že chytala načerno. Sedávala tedy trochu lítostivě nad lesklým válečkem a marně po něm posunovala kovový jazýček: stanice byla němá.

V těch týdnech nemilého zklamání jela jednoho večera tramvají do divadla. Vůz byl přeplněn, takže musela stát, přidržujíc se držátka zároveň s cizím pánem, který o krok ustoupil. Byl to vysoký, snědý muž příjemné tváře, ale zvlášť hezkých očí. Byly velké, černé a jakoby zasněné. Bezděky se k nim musela několikrát pohledem vrátit. Pokaždé se na ni podíval. A když se jejich oči setkaly po třetí, muž se k ní naklonil a řekl hlasem tichým a důvěrným:

„Co dělá vaše rádio, slečno? Ještě je němé?“

Úžasem a leknutím otevřela ústa. Poslední její myšlenka, než se podívala na tohoto muže, týkala se porouchané staničky. Ale jak mohl vůbec něco vědět o její soukromé zábavě, o níž se nezmínila nikomu a kterou znal jen onen zmizelý elektromechanik? Vždyť ani ten nemohl mít tušení o poruše, která ji nyní zlobila! Slečna Nováčková se nemohla vzpamatovat. A zatím neznámý, upíraje na ni stále svůj lesklý a pevný pohled, dodal:

„Hledáte chybu v anténě. To není správné. Vy máte zemní vedení připojeno na vodovod v kuchyni a tam vám prorazavěl drát.“

⁴⁷ Nejjednodušší rozhlas. přijímač s výstupem zvuku do sluchátek. *Pozn. red.*

„Prosím... prosím vás...,“ zakoktala slečna, „kdo jste, že tohle všechno...“

Podíval se na ni téměř smutně, a nakloniv se ještě více, řekl jí, že to nikdo nemohl slyšet:

„Jsem člověk, kterému je skryté otevřeno. Jsem ten, který vnikne všude a nikdo ho nevidí. Jsem Vševěd a Všudybyl. Nemyslete si, že je to šťastný osud.“

Hrůza ji obešla, takže se musela pevněji přichytit držátka. Bezděčně zavřela oči. V tu chvíli zaslechla ještě:

„Budu vás čekat po divadle na rohu Spálené ulice!“

Když opět prohlédla, byl tajemný muž pryč. Vběhla do divadla a proseděla tam tři akty, aniž věděla, co se před ní a kolem ní děje. Říkala si, že nemůže tu být nic nadpřirozeného, a rozpomínala se horečně, zda snad přece jen s někým nemluvila o své tajné zábavě. Zjistila si zcela určitě, že onen Roubal byl jediný muž, který o tom věděl, ale i on jen částečně. Teprve když se oblékla, napadlo ji: Bože, snad je to někdo z protějšího domu, jenž kukátkem sleduje moje počínání. Ale vzápětí si uvědomila, že dům naproti je mnohem nižší. Zachvěla se v novém zmatku a měla bezděčný pocit, že musí co nejrychleji prchnout domů. Když však vyšla na ulici, přemohlo ji to jako tajemný rozkaz cizí vůle. Šla slepě ke Spálené ulici.

Čekal tam, temný a nehybný. Pozdravil ji tichou úklonou a beze slova se k ní připojil. Taková úzkost ji z toho dobrodružství přepadla, že nemohla ze sebe vypravit ani hlásku. Šli kus cesty beze slova. Konečně se vzchopila a téměř vykřikla:

„Kdo jste?“

Pohlédl na ni zase tak tesklivě a řekl:

„Nechtějte to vědět. Byl by mezi námi konec. A my jsme si neřekli ještě poslední slovo. Myslete si, že jsem váš kaktus, který vám minulý týden vykvetl na okně. Myslete si, že jsem váš Maník, který ve dne sleduje z klece každý váš pohyb a v noci o vás sní... Myslete si, co chcete, jen nepátrejte po pravdě, dokud vám ji sám neřeknu.“

„Jak víte o Maníčkovi, jak můžete vědět o kaktusu v mé ložnici? Kdo vám donáší zprávy o mém soukromí?“

„Nemluvil jsem s nikým o vás a vašich věcech. Neopovážil bych se mluvit o tom, co miluji.“

„Pane...“

„Slečno Karolino Nováčková, nezakazujte mi mluvit, když chcete, abych mluvil. Znáám vás již mnoho let a znám vás více, než můžete tušit. Sleduji váš tichý život a vaši moudrou povahu. Řekl jsem vám, že je mým posláním, abych vnikal do cizích tajností neviděn a nepoznán. Není to vždy úděl příjemný. Ale u vás jsem byl okouzlen. V salónku, kde hovor víří všemi špatnostmi žen, viděl jsem vás uprostřed ošemetných řečí klidnou a vyrovnanou. Nejste jiná ani ve svém soukromí, když zmizí zákaznice a odejdou vaše děvčata. Milujete květiny, hudbu a knihy. Posledně jste četla Dickense. Nyní leží ve vašem pokojíku Kipling. To není četba obyčejná. Vyznám se v tom ještě z dob, kdy jsem netušil, že budu tím, co jsem. Vaše vkusná ušlechtilost proniká celý váš život. Vaše pyžama, která máte uložena v pravé střední zásuvce prádelníku, jsou rozkošná. Zvláště ono žlutohnědé, hedvábné, jež jste si oblékla minulé pondělí, ale pak jste je odhodila na pohovku, rozhodnuvši se raději pro růžovou košilku...“

„Pro boha živého...“,“ zaúpěla slečna Nováčková. Vzpomněla si, že stahuje rolety přesto, že proti oknům má čirou oblohu.

„Každý kus vašeho prádla je okouzlující. Promiňte, působím-li vám rozpaky, že mluvím tak otevřeně o těchto věcech. Ale je to prádelko ženy, která má úctu sama k sobě. Mimo to je ve vás umělecké nadání. Všiml jsem si, že každá vaše košilka má jinak komponovaný monogram. Některé z nich jsou pravé zázraky umného vyšívání. A při všem tom jste spořivá. Jiná žena ve vašem postavení a s vašimi zálibami by možná užívala svět. Vy ukládáte peníze. A s překvapující opatrností: jedny na své jméno, jedny na tajné heslo. ‚Sama, samotinká‘ je heslo, které mne zrovna dojalo... Snad to souvisí s oním balíčkem zežloutlých dopisů...“

Slečna Nováčková se musela opřít o zeď. Nohy pod ní klesaly. Viděl, jak se chvěje, upadl do rozpaků a zmlkl. Po několika vteřinách téměř jen vydechla:

„Člověče... člověče, jste kouzelník, ďábel nebo duch?“

Kousl se do rtů a sklopil oči.

„Odpusťte mi, slečno Karolino. Ale nemohu vám říci, kdo jsem, dokud si mne nezaamilujete. Kdybych se vám přiznal, dala byste se mi do smíchu, do strašného smíchu, který by všechno zničil a zabil. Nemohu se vám odhalit. Mohu vám jen říci, že můj život není šťastný. Toužil jsem po jiných cílech a připravoval se k jiným úkolům. Ale osud spjatý s naší rodinou mne strhl z oné dráhy. Náš rod není původem český. Můj praděd sídlil ve Florencii. Ani on nechtěl být tím, čím se stal. Vždy byla u nás touha po něčem vznešenějším. Já chtěl být filozofem. Nyní jím musím být, abych našel útěchu ve svém osudu. Kdykoliv jsem však hovořil s vámi...“

„My že jsme spolu mluvili?“ vykřikla slečna Nováčková.

„Ano... nesčetněkrát! Říkala jste, že vám nesu štěstí...“

Šli zase spolu k Vinohradům a slečna Nováčková přemýšlela, není-li to všechno tlach šilence. Ale v jeho řečech bylo tolik nezvratných skutečností, že i tuto domněnku zavrhl.

„Říkala jste, že vám nesu štěstí, a já říkal, že bych vám je skutečně mohl přinést, kdybych nebyl právě odsouzen k té neviditelné a nepoznatelné existenci. Život je krásný, ale bezohledný a nikdo nesmí bez-trestně překročit formy, které mu byly určeny. Ledaže by si stvořil druhou existenci. Já se tohoto pokusu odvážil. Pro vás. Jedině pro vás. A nyní, když se naše rozmluva chýlí ke konci, řekněte mi, zda byste byla ochotna spojit tyto dvě existence v jednu. A nadto je sloučit s vaší. Snad vám nemusím více dokazovat, jak vás miluji. Můžete i vy – později, časem – mít sympatie k muži, který má tolik zájmu o vás a vaše štěstí jako já?“

Zastavili se proti sobě. Pohlížel na ni tak vážně a jeho velké oči byly tak prosebné, že cítila pojednou lítost s ním a jeho záhadnou existencí. Hlas jí velmi zjhl, když mu po chvíli váhavě řekla:

„Ale pochopte přece, že... opravdu... nemohu... nevím-li, kdo jste...“

Cítil, že už s ním mluví jinak. Vzal ji za ruku a řekl jí:

„Odhalím vám tedy své tajemství. Vypuknete v smích... Ale snad už to nebude tak zlé. Slečno Nováčková... já jsem váš kominík...“

Odskočila od něho a vzápětí se dala do smíchu.

„Vidíte!“ zvolal náruživě, „přesně tak, jak jsem to byl řekl. Ano, jsem kominík, od chvíle, kdy můj starší bratr padl a já musel odejít ze studií, abych převzal rodinný závod. Jsem váš kominík, a prolézaje půdu vašeho domu, měl jsem dost příležitosti podívat se jemnosti vašeho prádélka. Jsem váš kominík, kterého jste si někdy dvakrát v týdnu volala, aby pročistil onen nemožný komín ve vaší ložnici. Leccos jsem přitom slyšel a viděl, ale vy jste mne znala jen jako černé nebezpečí, které jste přesto po starém zvyku vítala vesele. Jako počerněný řemeslník nebyl jsem pro vás ničím a nikým. Ani mou tvář jste neznala, natožpak abyste si všimla mého vzhledu. Nemohl jsem se odvážit přijít k vám s přímou nabídkou. Až dnes, kdy jsem vás spatřil vedle sebe v divadelním plášti a viděl jsem, že nemáte potuchy, kdo jsem, dodal jsem si odvahy a oslovil jsem vás. Slečno Nováčková, ten komín u vás je vskutku nemožný. Jediná odpomoc je: vystěhujte se. Mohu vám nabídnout byt s bezvadným tahem v komíně. A s velkou pětilampovou stanicí rádia...“⁴⁸

Zasmála se ještě jednou, ale teď už docela vesele. Bylo to všechno tak zajímavé.

„Odpusťte, ale já do té chvíle nevím, jak se vůbec jmenujete!“

„V naší rodině se podnes dávají stará italská jména. Jmenuji se Niccolò Testa.“

Jeho velké oči zářily radostným svitem. Zadívala se do nich a bezděky řekla:

„Máte hezké...“

Zarazila se. Slovo očí se jí zdálo trochu příliš důvěrným. A proto po malém zaváhání dodala:

„... hezké jméno. Niccolò Testa!“

Co třeba dále vyprávět? Myslím, že nikdo nepopře, že dobrodružství, které potkalo prostou paní Karolinu Testovou tři měsíce před její svatbou, bylo opravdu zvláštní a nezvyklé.

⁴⁸ Kvalitní přijímač s elektronkami a reproduktorem. Pozn. red.

Šílené oči

„Volno!“

Muž, jenž vstoupil, vypadal by velmi blahobytně a spokojeně, kdyby měl jiné oči. Ale jeho pohled zpod svrážtelého obočí byl vyděšený starostlivou úzkostí.

„Mám čest s panem J. O. Kalivodou, detektivem?“

„Prosím,“ uklonil se James O. Kalivoda, „co vás přivádí?“

„Kaťata,“ pravil muž.

James O. Kalivoda podal návštěvníku židli.

„Je to neuvěřitelná historie s těmi kaťaty, pane Kalivodo, ale jsme tím nesmírně rozčileni. Totiž moje žena a já. Představte si počestné manžele, vzorně vychovávající svou dospívající dcerušku. Ze Sacréccœur⁴⁹ jsme ji loni vzali domů, abychom ji více užili a teď – kaťata!“

„Prosím vás, co máte s kaťaty? Jaká kaťata?“

„Jaká, jaká... kaťata, gatě, spodní kalhoty, spodky, podvlékačky, pojmenujte si to, jak chcete. Mužské nebo pánské spodní prádlo. Zkrátka: obyčejná kaťata. Vlastně neobyčejná: hedvábná, zelená, krátká, jen po kolena, dokonce se stužkou. Jakživ jsem něco tak nemravného neměl na sobě.“

„A co s nimi vlastně bylo? Vyprávějte po pořádku!“

„To se vám řekne! Ale kde začít? Od naší svatby? Od dceřina narození? Od návratu z kláštera? Od včerejška či od minulého roku? Cožpak já vím, kdy, kde, jak a proč se to začalo?“

„Řekněte aspoň, co se stalo?“

„Dohromady nic, a přece mnoho. Děvče je dokonalost sama, ale tím hůře hledat vysvětlení! Matka se od ní nehne. Dopoledne stráví v kuchyni, po obědě hraje na klavír, dokud neusnu. Odpoledne jdou

⁴⁹ Kongregace srdce Ježíšova. Pozn. red.

s matkou do biografu. Holka přec musí mít nějaké vzdělání, že ano? Čert vezmi peníze za vstupenky, když jde o výchovu jediné dcery. Večer jdou někdy do divadla, někdy na koncert, někdy do tanečních. Jindy sedí doma. A jak jsem řekl, matka se od ní nehne. Nekontrolovaný rozhovor s mužským je vyloučen.“

„Ale jak přicházejí do toho kaťata?“

„To bychom právě chtěli vědět. Moje žena a já. Představte si: včera šly z *Bia umělců*, dcera byla podle tvrzení matčina trochu zamlklá. Vyjdou na Václavské náměstí, na rohu sebou děvče náhle škubne a než se matka naděje, holka se rozběhne na Příkopy do obchodu Niněry a Břehulíka. Do obchodu s pánským prádlem! Žena letí vyjevená za ní, ale setká se s ní až ve dveřích. Dcera se vrací s balíčkem, mlčí, jde s matkou zcela pokojně domů, doma otevřeme balíček a v něm mužská kaťata!“

„A slečna dcera?“

„To je to nejpodivnější! Kouká na to, jako když spadne z měsíce. Dotíráme na ni, ptáme se, prosíme, hrozíme, zapřísaháme nic platno: holka pláče a zaboha neřekne, proč ty kalhoty koupila. Jsme zoufalí. Co to znamená? Jdu tedy k vám. Vyšetřte to, vysvětlete to, jděte tomu na kloub!“

„Případ je zajímavý,“ odvětil J. O. Kalivoda. „Přijďte sem, prosím, zítra!“

* * *

James O. Kalivoda sedí v lóži *Bia umělců*. *Život v Simle* je u konce, světlo se opět zhasíná, bílé plátno hlásá triumf sezóny, pětidílné domácí drama *Šílené oči* s nevyrovnatelným Florencem G. Fidibusem v hlavní roli. Hudba hraje Butterfly, stroj v projekční komoře frčí, figury na plátně se mňhají, nápisy vyskakují. Hrdina se obětuje pro svou lásku. Ničí svou rodinu. Opouští zaměstnání. Stane se zločincem. A ona ho opustí! Ženy v hledišti jsou na ni rozhořčeny. Zato on, Florenc G. Fidibus, roste v jejich lásce. O čem kdy snily, po čem toužily, co si marně představovaly, rek, hrdina, rytíř bez bázně a hany, hle, tu je, toť on, toť Florenc G. Fidibus! Pohled'te, jak trpí pro svou lásku, jeho mozek nesnese strašli-

vosti nevěry, hle, šlíl, popatřte v jeho děsivě vytřeštěné oči! Šílené oči! Jsou fotografovány s mnohonásobným zvětšením. Zírají přímo do objektivu, takže se zdá, jako by se každému divákovi vbodávaly do tváře. Zjevují se nevěrníci, rozvracejí její štěstí, bičují svědomí, pronásledují, děsí a hrozí. Nemůže se jich zbavit, nemá klid, neví kudy kam, až vyloví indickou dýku (byl to jeho dar, dar Florence G. Fidibuse!) a vráží ji do svého muže a po malé chvíli váhání i do sebe. A Florenc G. Fidibus, uprchlý z blázince, zvedá dýku, šílené oči obracejí se v sloup a třetí mrtvola klesá v elegantně zařízené komnatě. (Režie: Florenc G. Fidibus.) Na shledanou!

Davy se valí na Václavské náměstí. James O. Kalivoda nechává se unášet proudem. Jde dolů, pak na Příkopy. Před jedním obchodem nastává tlačence. J. O. Kalivoda se podívá na firmu: Niněra a Břehulík! Detektiv protáhne se davem do krámu. Je nabit mladými dívkami. J. O. Kalivoda je pozoruje. Podivná věc! Jedna po druhé si kupuje zelené mužské podvlékačky!

* * *

„Haló, zde detektiv James O. Kalivoda.“

„Zde *Filmová společnost Grand*.“

„Mohl bych mluvit s vaším panem Fidibusem? Jde o věc o ryze soukromou.“

„Pan Florenc G. Fidibus bývá touto dobou v kavárně *Sanspareil*.“

„Děkuji.“

Po deseti minutách se slavný detektiv seznamuje se slavným mimem. Florenc G. Fidibus je rozložen v křesle a dává pozor, aby vypadal malebně.

Hovoří se o všem možném. Nejvíce o filmovací technice. Florenc G. Fidibus tváří se milostivě a se sebevědomou nonšalantností poučuje J. O. Kalivodu, který se na všechno vyptává.

„Myslím, pane Fidibuse, že největší umění je zkoncentrovat celou svou vůli, všechno své myšlení tak, aby bylo obsaženo v jediném pohledu,“ sleduje J. O. Kalivoda svou nit. „Vezměme například váš nehyb-

ný pohled v *Šílených očích*. Jak se tam zadíváte přímo do obecnstva. Takový pohled by mohl zrovna hypnotizovat!“

„Hm, pane, to snad začátečníci si musejí dát s tím nějakou práci. Člověk mé techniky zahraje takový pohled levou rukou.“

„Vy tedy tvrdíte, že jste si sám sobě nesugeroval šílenství? Nač jste tedy v té chvíli myslel?“

„Ah, na nějakou lapálii. Můj drahý, je to tak vedlejší, nač člověk při filmu myslí! Tehdy například, ano, tehdy jsem si zrovna myslel, že už je nejvyšší čas, abych si zašel k Niněrovi a Břehulíkovi pro krásné zelené spodky, jež jsem tam viděl ve výkladě.“

Šrapnel

Když dlouhý Jack dokončil své vyprávění o koni, který ho zraněného přinesl v zubech do lazaretu, vyklepal lulku do ohně a rozhlédl se kolem.

Seržán Winnipield kopl do ohořelého polena, až se skulilo do plamenů, a zabručel: „Někdy mají ty potvůrky víc rozumu než člověk. Jako Foxy...”

„Haló, co bylo s Foxym?“ zeptal se Oliver Hawthorne od Královských londýnských střelců. „Povídej, Panenko!“

Seržán Winnipield, přezvaný Panenka, podíval se na Oliviera a řekl jen suše:

„Povím-li, nebudete věřit. Ale zachránilo mi to život.“

„Jen se neupejpej, Panenko,“ přidal se Kenneth Grindley od G. G. G. „Odhadni vzdálenost a pal!“

„To se zas bude prášit,“ ušklíbl se zrzavý Mac O'Calwey, také od tří G, „když se Panenka zdráhá, práší pak jako starý Churchill.“

„Ať mi první granát hlavu utrhne!“ rozkřikl se Panenka. „Copak vy víte, zelenáči! Sotvaže jste si strčili nos k Hulluchu, už jste utíkali k mamince pro náplast. Pamatujte si, chlapečkové: seržán Winnipield je z Huddersfieldu a není-li každé jeho slovo jako bible, ať mi první granát hlavu utrhne...”

„Znameníť nápad, Panenko,“ zvolal Hawthorne, „než se čaj uvaří, poví každý z nás jednu historku, jako byla Jackova. Ale každý se musí zavázat, že bude mluvit čistou pravdu, sic mu dá první granát rozhřešení!“

„Pro mne a za mne...” mručel Winnipield.

„Nehrajte si s ohněm,“ popíchl Mac O'Calwey, „Germans, zdá se, už se probudili.“

„Mladý pan Calwey bude tak laskav,“ odsekl Panenka, „a vlezte mi na záda. Odtamtud je vidět Němcům přímo do oken.“

„Nezlob se, Panenko, a začni. Co bylo s Foxyem?“

Seržán Winnipield prohrábl oheň a podíval se kolem. Tábořili v údolíčku a tam vlevo, za kopcem, krčily se v zákopech formace, jimž oni tu leželi zálohou. Byla tichá noc a jen odkudsi z velké dálky přinášel větérek táhlé a vytrvalé dunění kanonády. Vzadu, podél potoka, vozili střelivo; ale jinak bylo tu ticho a klidno.

„Nebudete tomu věřit,“ začal Winnipield, „ale kdo zná Foxyho, ví, že je to pravda. Je to nízký airedale-terrier a chytrý jako Senegalec. Dneska je u paní Winnipieldové v Huddersfieldu, v malém domku s břechťanem, a nevím, nezkazila-li mu ta dáma paštikami žaludek. Slyšeli jste všichni o řeži u Roye; to bylo tehdy, dokud se fronta neprotáhla až k moři. Jeli jsme tam rovnou z Calais a šlo o to, vpadnout druhé německé armádě do boku. V noci jsme vyskákali z vagónů a už se šlo zrychleným pochodem kupředu. Ráno přišel rozkaz k odpočinku. Leželi jsme v lese, třetí skotský pluk vlevo od nás. V devět hodin se mihli naproti na kopci němečtí huláni a zase zmizeli; podle rozkazu naše hlídky na ně nestřílely. Ve dvě hodiny vrčel nad námi aeroplán, za hodinu nato začali do nás Němci houkat ze dvou baterií. Byli jsme tiše až do večera. Ve tmě jsme vyrazili, Foxy se mnou. Lezli jsme pomalu, tak čtyři sta yardů za hodinu. Po půlnoci byli jsme z lesa venku; říkali, že na dva tisíce yardů před námi je silně zarostlý břeh potoka, kde je nutno se uhnízdít. Foxy byl neklidný; pohladil jsem ho, ale byl bych dal dva penny za to, kdybych byl mohl zůstat v lese. Ale vše marné. Museli jsme ven. Vylítli jsme z křovin jako kolčavky a hnali jsme se temnou rovinou. Víte, jak to dopadlo; na půl cestě vyšlehlo naproti světlo, veliké světelné tykadlo klouzlo po krajině a opřelo se zrovna o nás. Strojní pušky spustily pekelný cake-walk,⁵⁰ a nejveselejší hoši jali se metat divné kozelce. Běžel jsem kousek zpět; pak jsem cítil, jak mi něco žvachtá v botě. Pak jsem cítil, že mne něco pálí; pak se to všechno kolem začalo točit, že jsem nemohl udržet rovnováhu a svalil jsem se.“

⁵⁰ Černošský tanec. Pozn. red.

V té chvíli ozval se táhlý hvizd nad kopcem a zrovna nad hřebenem vybuchl šrapnel.

„Haló,“ zvolal O’Calwey, „začíná to zase ztuha. Panenko, buď tak laskav a mluv pravdu. Nerad bych, abys pil čaj bez hlavy.“

„Zdá se,“ řekl jen Winnipield dívaje se na kopec, nad nímž vybuchávaly teď šrapnely jeden za druhým, „zdá se, že nám chtějí omakat tamhle trén.⁵¹ Něco se chystá, hled’te, i generál přijíždí.“

„Obléká si rukavičky, aby se nepošpinil. Doufám, že se v klidu navečeřel a že mu útok nepřekazí trávení. Ale pokračuj, Panenko. Co bylo s Foxym?“

„Probudil jsem se, když svítalo. Leželo nás tam jako šišek a Foxy běhal mezi námi, čmouchaje a hledaje mne. Haló, Foxy! zavolal jsem a přilétl ke mně, jako když běžel v Huddersfieldu o závod. Měl jsem tříkrát prostřelenou nohu – čistě prot’uknutou, nutno říci, jako zpáteční lístek dostavníku. Zvednout se nešlo. Čekal jsem tedy, co bude, a Foxy mne tiše olizoval. Ráno vylezli Germans z vrbiček u potoka a táhli, pušky před sebou, jako když jdou na koroptve. A za nimi hned sanita s nosítky. Foxy vtáhl do sebe vzduch a zakňučel. A když se blížili ke mně, postavil se, potvůrka, na zadní nohy a dělal mi u hlav panáčka, zrovna jako když v Huddersfieldu prosil o cukr. Zůstali stát a dali se do smíchu. A já sám jsem té chvíle plakal i smál se současně. Cizí důstojník přišel a chtěl Foxyho pohladit, ale pes začal vrčet. Důstojníku se to líbilo, volal na něj, ostatní Germans pomalu stáhli se k nám a začali Foxyho škádlit. A Foxy štěkal a skákal, točil se do kolečka, rafal po nich a zase utíkal a najednou všichni jsme zapomněli, že jsme u Roye a že se na kopcích kolem rozduněla kanonáda. Trvalo to asi čtvrt hodiny; Foxy už vyplazoval jazyk. A vtom to třesklo v lese napravo a někdo vykřikl: ‚Jesus‘ a začalo to praskat tu a tam a Germans nechali Foxyho Foxym a horempádem hrnuli se zase do vrbiček. Ležel jsem tam do večera a v noci si naši pro mne přišli; byl to třetí skotský pluk, který se někde zdržel a přitáhl až ráno. Ale nebýt Foxyho, byli by mne chlapíci dávno odnesli na své obvaziště a dnes bych seděl někde v koncentračním táboře a neposlouchal, jak to nad námi praská.“

⁵¹ Zásobovací útvar vojenská. Pozn. red.

„Vypadá to vážně,“ prohodil Olivier Hawthorne. A vskutku, Němci natahovali dostřel a šrapnely vybuchovaly již na úbočí kopce.

„Zdá se, že pán v rukavičkách chystá se oslovit vojáky,“ zamručel Dlouhý Jack, dívaje se na generála, jenž přicházel k jejich ohni.

„Vskutku,“ zvolal Winnipield, „Calweyi, nabídni mu čaj!“

A už vyskočil, salutuje:

„Sire, poslušně hlásím: seržán Winnipield, tři muži od Královských londýnských střelců, tři muži od Gardových granátníků glasgowských – jako spojovací hlídka zákopů a rezerv.“

„Dobrá, hoši,“ odvětil generál, „doufám, že se všem vede dobře?“

„Vypadá to jako malý piknik s ohňostrojem, sire. Je snad libo trochu čaje? Je znamenitý – od Hulstena & Co.“

„Nemůže škodit, hoši. A o čem jste si povídali? Díval jsem se na vás.“

„Sire, jen tak, z dlouhé chvíle. Každý má svou historku, jak mu někde šlo o kůži.“

„Ba, až půjdeme domů, budeme moci všichni vyprávět.“

„Ale my tady, sire, jsme se zapřísáhli, že promluvíme jen svatou pravdu. Ať nám raději šrapnel hlavu utrhne. Tak zní formulka.“

„Výborně hoši. Já sám prožil jednou po čertech horkou chvíli.“

Winnipield zahleděl se nahoru, kde to bzučelo a třeskalo, a bručel si do vousů:

„Pán v rukavičkách hodlá vyprávět. Ať si dá pozor.

I pro něho platí formulka.“

Generál vzal šálek čaje a začal svou historii.

„Bylo to tehdy u Loosu. Třetí brigáda byla v ohni, a bylo zle. Všechny rezervy už se bily a Němci hnali se na nás jako d'áblové. Náhle přijede ke mně pobočník a křičí: ‚Na konci vesnice začínáme kolísat!‘ Byla to pravda, tam byla nejostřejší palba. Jako blesk projela mi hlavou myšlenka: ‚Teď, anebo nikdy!‘ A odhodiv mapku popadl jsem vedle ležící karabinu a vrhl se do spojovacích příkopů. Ano, přátelé, v té chvíli jsem pocítil, že mé místo je v prvních řadách mých vojáků. A přes volání pobočnickovo vrhl jsem se, kde vřava byla nejprudší, nedbaje nebezpečí, vnikl jsem do nejpřednějšího zákopu, kde smrt řádila...”

„...húúúú – bums!...“ zařvalo to ve vzduchu a šrapnel rozhodil generála, seržána, tři muže od Královských střelců i tři muže od G. G. G.

* * *

Když se Winnipield probral z omámení, pomohl na nohy i zrzavému O'Calweyovi a spolu shledávali ostatní. Byli všichni až na generála.

„Říkal jsem,“ bručel Panenka, vida na zemi ruku v bílé rukavičce, „že i pro něho platí formulka. Nedal si říci. Calweyi, postav znovu na čaj!“

Dobré srdce Jovana Stipančiće

Konduktér u prvního vlečného vozu hvízdal, konduktér u druhého zatroubil, konduktér v předním voze zatáhl za zvonec, tramvaj se rozjela. A vtom se přirítíl Jovan Stipančić, za nímž se hnál kluk s obrovským kufrem.

„Boga mi, oni mi ujedou!“ zařval Stipančić, popadl kufr, hodil jej na plošinu, popadl kluka, hodil ho za ním a sám ještě v poslední chvíli vskočil.

Jovan Stipančić, poddůstojník královské srbské armády, je chlapík plecitý, rozložitý jako starý dub a pleť má taky tak rozprýskanou. Šedivý knír se mu valí dolů po stranách brady, pak se mohutně otáčí podél čelisti a vystupuje opět až k uším. Místo obočí má Jovan Stipančić obrovské chumáče štětín a oči vyhlížejí z nich jako dva supi z hnízda.

„Co to stojí?“ ptá se Jovan Stipančić průvodčího.

„Tři šestáky na osobu. Za kufr taky.“

„A hrom aby vás všechny pobil! Vždyť já jedu jen pár kroků! Svatá Panno, jsou tu ve městě zlodějové! Pánové, není tohle vyděračství? Z dobrého srdce si sem přiskočím, jen abych tady toho chlapce dřiny ušetřil a co si ten darebák řekne? Devět šestáků! Devět šestáků za kousíček cesty, za takový kousíček, že jej přeplivnu bez odkašlání!“

Tramvaj kodrcá ulicí, vychrtlý, slaboučký konduktér drží se tyče, aby nespádl, Jovan Stipančić bohatýrsky rozkročen láteří a stěžuje si pasažérům.

„Podívejte se na chlapce, pánové, na Dušana! Jsou to nějaké kosti? Jsou to nějaké svaly? Kostičky to jsou, jako u kuřátka. A potěžkejte můj kufr! Hromský kufr! Řekl jsem si: dobrý skutek uděláš, když Dušana svezíš. Načpak se má on, slaboučký, dřít s tvým kufrem? A on tu na mne konduktér, že prý mám platit korunu osmdesát! Za co? Za kousek svezení!“

„Odpusťte, pane,“ skáče mu do řeči konduktér, „já za to nemohu. To je sazba.“

„I ty d'áble!“ zahoukne na něho Stipančić, „kdepak máš sazbu na dobrý skutek? Aha, ted' mlčíš, chytráku! Já sám se ti vykašlu na ježdění, jen pro dobrý skutek jsem sem přiskočil. A ty bys chtěl toho chudáka Dušana utiskovat? Sazbu na něj vymýšlet, na něj a ještě na kufr? Matko Boží, jaký jsi ty bezcitný člověk! Což ti ten kufr překáží? Vráží do něko-ho? Povykuje? Chová se neslušně k dámám? Ne. Kufr dřepí v koutě a Dušan sedí na něm. Ani víc místa nezaberou, jen ty si vezmeš do pali-ce, že musíš z každého šestáky ždímat!“

„Odpusťte, pane, nevěděl jsem, že si hoch sedne na kufr. To stačí te-dy dva lístky za korunu dvacet.“

„Aha, už slevuješ, bratříčku! Nekřesťansky jsi jednal, když jsi nás odřít chtěl. My jsme poctivý pravoslavný lid a tys šel na nás jako žid nějaký. Sazbu jsi na nás vytahoval. A což, je tvá matka ještě naživu? Jako je Bůh nade mnou, styděla by se za svého syna, že za svezení ubo-hého hošíka požadoval korunu osmdesát! Ne, bratře, to musíš mít taky srdce, když chceš být ve službách veřejných! Kolik že to dělá?“

„Korunu dvacet.“

„Tady máš, abys viděl, že se nechci s tebou hádat.“ Jovan Stipančić vytahuje z náprsní kapsy obrovskou tobolku, vyjme z ní dvacetikorunu a podává ji milostivým gestem konduktéru.

„Všecko snesu,“ vykládá zatím Stipančić pasažérům, „jenom hádavé lidi ne. Jsou takoví, kteří se pro každou maličkost rozčertí a nadělají křiku, jako by je bajonetem píchal. A přece je možno se dohodnout. Vždyť nejsme dobytek, pánové, srdce máme dobré a dobytek nejsme. Ne, ne, ne...“

Konduktér zatím loví ve své kabelce koruny a dvoukoruny. Konečně je má v hrsti, jen drobné mu scházejí. O ty je v Záhřebě zle.

Konduktér se rozhoduje učinit jako obvykle: dá devatenáct korun zpět a požádá o dvacetihaléř.

Srovná tedy znova koruny a podává je poddůstojníkovi. „Prosím vás, pane, dejte mi dvacetihaléř!“

Jovan Stipančić vyvalí na něho oči.

„Ochocho, jaký jsi to zloděj! Bože na nebi, jaký je to okradač!“

Hlas Jovana Stipančiče bouří zase celou tramvaj.

„Dvacetikorunu jsem mu dal, darebákovi, a on chce na mně ještě šesták! Strážníka na tebe zavolám, zavřít tě dám i s celou správní radou! To je taky sazba, vzít dvacetikorunu a ještě vymáhat šesták?“

„Promiňte, pane poddůstojníku, zde vám dávám nazpátek, ale nemám drobné...“

„A co si myslíš, že já budu pro tebe drobné shánět? Pročpak jsi si poručil korunu dvacet? Moh jsi říci korunu a měl bys po starosti. Až dost jí bylo za ten ždíbínek cesty. Když nemáš, vypůjč si. Ty jsi tady domácí a ne já. Na dobrém skutku chceš vydírat...“

„Pro pána boha,“ zaúpěl konduktér, objímající zoufale tyč vagónu. „Rád vám dám, jen kdybych měl.“

„Aáá, na to nic nedám. Jste tu všichni nějak židovinou nasáklí. Spaniol má lepší srdce než vy. Dej mi spravedlivě zpět nebo vrať dvacetikorunu.“

„A vy opravdu nemáte v kapse šesták?“

„Co je ti do mé kapsy? Co ty mi budeš kapsy pročmuchávat? Víš, kdo já jsem? V dvaceti bitvách jsem stál, devět let jsem na frontě a ty mě budeš vyslýchat, zdali mám šesták?“

Jovan Stipančić křičí, dupe, rozkládá, kyne konduktérovi i matce, jež ho zplodila. Tramvaj se zastavuje, konduktér se naklání k nově přistoupným, zda ti nezaplatí v drobných. Tramvaj se rozjíždí, konduktér se vrací zářící, ulovil vpředu nějaké drobné. Ale než se dostal na zadní plošinu, spouští Jovan Stipančić nový řev a křik.

„U boha nebeského, vždyť já měl tady vystoupit! Prokletá bando elektrická, kam mě to vezete! Lidičky dobří, podívejte se na ta okna, zrovna semhle jsem chtěl jít! Vidíte krčmu Josipa Crnkoviče? Kamarád můj, pobratim! V zajetí jsem ho našel! Sem jsem chtěl zajít a zatím tramvaj jede jako pomínutá! Pořád mě zval, abych k němu přišel, až sem přijedu! Přidal se k našim a přes celou Albánii jsme spolu táhli! Oj, Josipe, Josipe, chtěl jsem k tobě, ale vezou mě bůhví kam. Dušane,

chudáčku, kampak nás asi dovezou? Živou duši tady neznám, proklatci!“

„Na příští stanici můžete vystoupit!“

„Ach, ty čubko proradná, tys mě pěkně okradl! Jednu stanici chtěl jsem se svézt, abych Dušanovi dobrý skutek prokázal, a teď mě jednu stanici převezete. A hoch bude se zas muset dříť s kufrem! Že vy lidé kousek citu nemáte! Což vám není líto hocha, jak se tak s mým kufrem dře? A korunu dvacet jsem za to dal a k čemu? Vyhodil jsem je, zbůhdarma vyhodil, zase se musíme pěšky vláčet. A ještě mi ten darebák dvacetikorunu sebral...“

Tramvaj se zastavuje, do Jovana Stipančiče vjíždí nový život. S křikem a hartusením vyhazuje Dušana, na hlavu mu hází kufr a pak konečně i sám vylézá. Před vagónem stojí konduktér, s papírovými korunami v hrsti.

„Pane poddůstojníku, zde je nazpět. Dva, čtyři, pět, šest, osm, deset, dvanáct, třináct, patnáct, sedmnáct, osmnáct korun a zde máte čtyři poštovní známky nazpět místo drobných!“

Jovan Stipančič je šťasten, že už je z té pekelné tramvaje venku. Dívá se na známky a tvář se mu vyjasňuje.

„Tak, marky místo šestáků? I ty mudrci! No pravda, co ty za to můžеш, není-li drobných! Tys chudák jako my. Co bychom si nadávali? Tu máš, bratře, ať vidíš, že Jovan Stipančič má dobré srdce!“

A Jovan Stipančič sáhne do kapsy, vytáhne čtyři železné dvacetihaléře a vsype je konduktérovi do dlaně.

Nato se otočí k hochovi, naloží mu svůj hromský kufr na hlavu a křikne:

„Hybaj, Dušane, pospěš si! Nebud' tak líný, junáku!“

Soukromé vlastnictví

Malý mužík s pichlavýma očima vstoupil do pokoje k mužíku ještě menšímu s očima ještě pichlavějšíma.

„Dobré jitro, soudruhu Sedmatřicítko Šestnáctkoviči,“ uklonil se malý menšímu. „I tobě dobré, Pětašedesátko Čtyřiaadvacítkoviči,“ přeska-kujícím hlasem odpověděl menší malému. „Čekám na tebe.“ „Právě jsem přijel rychlíkem z Rybinska. Stávky mě zdržely, měl jsem tu být už včera.“

„Nevymlouvej se příliš na stávky! Nechtělo se ti, vid’? Špatné svě-domí, co? Checheche!“

„Nevím, Sedmatřicítko Šestnáctkoviči, proč jste mne zavolali.“

„Tož ty nevíš proč. Kupodivu. Ty asi myslíš, že tě na čaj zvu z Rybinska až do Petrohradu. Na číšku čaje nebo na piknik na Něvském. Checheche! Či snad že tě do šantánu povedu, k zpěvačkám a tanečnicím?“

Menší mužík zrovna sršel zlobou. Hlas mu sípěl a chrastil, obličej se všecek zešklebil a zešpičatěl a pravice bezděky luskala před tváří malého soudruha, který stál tu rozpačitě a pomalu v ruce otáčel čepicí. „Nevím o ničem, soudruhu Šestnáctko.“ „O ničem nevíš a my tadyhle máme už celý fascikl!“

A menší mužíček uchopil pravicí svazek úředních spisů, pleskl jimi o dlaň levice a ostře se zadíval na Pětašedesátku.

„Pěkně vedeš sovětu vzorný podnik. Všechno jsme nasadili, aby-chom správnou výchovou odstranili privileje, výhody a rozdíly mezi lidem pracujícím. Příjmení i jméno otecké jsme odstranili a nahradili číslicí, abychom dokumentovali rovnost všech. Pracovníci zrození ve druhé generaci přizpůsobili se po celé širé Rusi našim zákonům. Každý pracuje o svém díle ve prospěch republiky, nikdo se nevyvyšuje, nikdo se nehonosí a nevypíná nad druhé. Rovnost lidí, dosud jen diktovaná zákonem, dnes přechází lidem do krve. A co tys učinil na této dráze pokroku? Nic, zhola nic. Ba naopak: tys živil reakci. Tys choval tajnou

úctu k jednotlivým zástupcům bývalé inteligentní buržoazie, dával jsi jim přednost před kvalifikovanými dělníky a těmto zas přednost před dělníky prostými. Posiloval jsi ideu soukromého majetku. Rozvracel jsi naše dílo, lichotil jsi potomkům měšťáků, nadbíhal jim a to všechno jen proto, aby ses dostal s jejich pomocí na moje místo do Ústřední správy. Je to pravda nebo ne?”

„Není to pravda, Sedmatřicítko. Vychovával jsem soudruhy v Rybinsku přesně podle výchovného předpisu Ústřední správy. Všichni mají stejná práva a stejné povinnosti. A na tvé místo jsem ani nepomyslel.“ „Mlč!“ rozkřikl se Sedmatřicítko. „Všechno je tu dokumentárně zjištěno. Mne neoklameš, chlapíčku! Víš, jaký je trest za pobuřování, jak ty je provádíš?”

Malý mužík zkřížil teď pohled s pohledem mužíka menšího.

„Stěnka, Pětašedesátka Čtyřiadvacítkoviči! Postaví tě hezky ke stěně, salva do tebe práskne a máš po soukromém majetku!“ Malý mužík se přimračil a hněvivě si změřil menšího.

„Takhle chceš, Sedmatřicítko, zbavit se nepohodlného?”

„Chci, nechci. Je prokázáno, že podporuješ ve vzorném podniku ideu soukromého vlastnictví. Je prokázáno, že pracuješ pro reakci. Dávám ti tedy první výstrahu. Všichni jsme si rovni, majetek je odstraněn a kdo spoléhá na to, že něco má, rozsévá první semínko protirevoluce. Pamatuji si to a vrať se. Tentokrát vycházíš z toho hladce, ale oko sovětů bude bdít nad každým tvým konáním! Odejdi, Pětašedesátka, a pamatuj, že potřeujeme každou reakční propagandu vlastnictví v zárodku!”

* * *

Za čtvrt roku stál zase Pětašedesátka Čtyřiadvacítkovič před soudruhům Sedmatřicítkou Sestnáctkovičem.

„Zdráv buď, Sedmatřicítko!“

„Zdráv buď, Pětašedesátka!“

„Přijel jsem z Rybinska.“

„Co nového ve vzorném podniku?”

„Pracuje bezvadně. Máte zas nějaké výtky?”

„Hm – zdá se, že jsi se vzpamatoval. Není tu úředních námitek. Ku-
podivu! Ani se mi věřit nechce, že bych se byl klamal. Jsi teď po čertech
opatrný.“

„Nepodezírej pořád, Sedmatřicítko, není to hezké. Štveš-li, porušuješ
kázeň sám a víš, co tě čeká.“

„Jakže, Pětašedesátko? Stěnkou mi vyhrožuješ? Áá, chlapíku, mys-
lím, že jsem se přece nezklamal! Na mé místo se chceš dostat, vid'? Re-
akčníku!“

„Kde vidíš reakci? Pracujeme vzorně jako nikde jinde. Omezili jsme
pracovní hodinu na dvě a půl hodiny. Všechno je společné: bydlení,
jídlo, žena. Soudruzi jsou šťastni a spokojeni a pod mým vedením mají
jen jednu myšlenku: jak pomoci...“

„Počkat! Ted' jsi se chytil! Mají jedinou myšlenku! Co jsem ti řekl po-
sledně? Kdo něco má, rozsévá semínko protirevoluce. A ty trpíš nejen,
že něco mají, ale že mají dokonce myšlenku! Nic není nebezpečnější,
než když někdo má myšlenku. Myšlenka se vymyká kontrole. Myšlenka,
toť zárodek kontrarevoluce. Mít myšlenku, toť soukromé vlastnictví,
jež stát nemůže zabrat. Mít myšlenku, toť velezrada. Tak se, brachu, na
mé místo nedostaneš! Přátelsky jsem tě varoval a ejhle! ty i myšlenky
mezi soudruhy pěstuješ. Nic platno, půjdeš před soud, holoubku!“

A Sedmatřicítka Šestnáctkovič vykoul za dveře a sípavým, udýcha-
ným hlasem zavolal soudruhy strážníky.

„Zatkněte tohoto muže. Přiznal se, že šíří mezi soudruhy myšlenky.
Každý prý má jednu. Mít něco je zločin. Předved'te ho k soudu. A ty,
Pětašedesátko, můžeš v pevnosti přemýšlet, dostaneš-li se na mé mís-
to, chachacha! Od tebe mám už pokoj!“

Pětašedesátce zablýskly oči.

„Jdu s vámi, soudruzi strážníci. Ale dříve zatkněte tohoto muže!“

Strážníci se udiveně podívali na Pětašedesátku.

„Jen se ho chopte! Copak jste to neslyšeli? Právě prohlásil, že má ode mne pokoj. Nuže? Mít něco je zločin. Mít něco je ohrožení sovětů. Obviňuji ho z reakce, kolčakovství,⁵² bílého teroru.“

Strážníci se vrhli na Sedmatřicítku Šestnáctkoviče, připoutali ho k Pětašedesátce Čtyřiadvacítkoviči a pak hnali oba spokojeně ze dveří.

„Tohle máme pěkný případ,“ smál se jeden.

„Neříkej to, Stodvanáctko!“ napomenul ho druhý. „Mít něco je zločin, a řekneme-li, že máme pěkný případ, musíme se sami zatknout pro velezradu.“

⁵² Admirál A. V. Kolčak (1873–1920) byl po porážce Rudou armádou popraven. *Pozn. red.*

Ústav pro sebevrahy

V *Ústavu pro záchranu sebevrahů* na Walker Street 129, jež tam zřídila Armáda spásy, otevřely se dveře a jimi vstoupil muž. Jeho pronikavé oči přelétly místnost a utkvěly na mužičku, který vyskočil od psacího stolu a zamířil k příchozímu.

„Jsem Atkinson, major Armády spásy a ředitel tohoto ústavu. Těší mne, že jste se na nás obrátil. Naše úspěchy jsou ojedinělé. Vy máte již číslo 6123. Doufám, že budete spokojen.“

Oslovený cizinec naslouchal přívalu slov s rezignovaným klidem.

„Jsem G. O. Burton a přicházím...“

„Víme, víme, proč přicházíte. Nemusíte ani říkat. Je to náš hlavní princip, že nenecháme nikoho se zabývat svou záležitostí. Dlouholetá praxe nám umožňuje uhodnout všechno, co každého člověka trápí. Tuším váš případ, ba mohu říci, znám jej, znám dokonale. Jste na omylu, pane, na hrozném omylu. Ona dívka nezaslouží si, abyste si celou věc bral tolik k srdci.“

„Ale dovolte...“

„Ne, nemohu, drahý příteli, nic dovolit. Informace, jež jsme o oné ženštině obdrželi, jsou hrozné. Vy jste byl pouhou hříčkou v jejích rukou. Vy jste byl pouhý nástroj sloužící jejím hamižným cílům. Vy jste měl být uvržen do zločinu, a až by trestající ruka spravedlnosti vás dopadla, ujela by pravá vinice s vaším nejlepším přítelem, kterého mimo to podváděla se starým, plešatým továrníkem, jemuž taky svedla syna. Vidíte, mladý muži, můžete a musíte být rád, že jste vyvázl ze spárů takového netvora. Zahod'te revolver a hlavu hezky vzhůru, my vás ze všeho vyléčíme.“

„Ale dovolte, majore, nejsem žádný zamilovaný mladík. Příčina, proč přicházím, je zcela jiná...“

„Ach, chápu úplně, jedná se o malou manželskou nevěru, totiž spíše zdání, pouhé zdání nevěry.“

„Prosím vás...“

„Nic neproste. Obvinit svou legitimní, milující ženu na základě pouhého podezření, pouhého klepu, ano, pane, mizerného klepu – to není jednání hodné muže. A pokud vím o vašem případě, je vaše paní velmi rozšafná. Zahod'te revolver a hlavu vzhůru!“

Pan Burton učinil zoufalý posuněk.

„Vždyť já nemám žádné ženy! Jsem svobodný...“

Pan Atkinson se chytrácky usmál.

„Vždyť jsem to tušil, že to nebude tak zlé. Taková malá defraudace, jakou jste vy spáchal, nemůže nikomu zkazit život. Opatříme vám výnosné místo a vy budete moci po částech škodu nahradit. Zahod'te revolver a hlavu hezky vzhůru, my vás z toho...“

„Ale u všech d'asů, nechte mne mluvit. Nejsem ani nešťastně zamilovaný, ani mne nepodvádí žena, ani jsem nikomu nic neukradl. Jsem prostě Američan...“

„Američan, pane? A pročpak jste to hned neřekl? Ale nic nevadí. Znáš ty věci dokonale. Burza, milý pane, je ošemetná věc a dílo d'áblovo; měl jste se jí varovat. Ale když už jste prohrál celé své jmění, nic nevadí – máte přece dvě zdravé ruce a mozek a s tím už možno u nás založit existenci. Zahod'te revolver a hlavu hezky vzhůru, my vás již z toho vyléčí...“

„Ke všem kozlům, já mám peněz, že nevím kam s nimi...“

„Pane Burtone, amerických milionářů měli jsme tu již skoro celou kopu. Znáš to důkladně, ani mi nemusíte nic vysvětlovat. Peníze nemají požehnání, protože nevíte, jak s nimi naložit. Při všem bohatství je jenom ohromná nuda, že ano, vy jste otrokem svých peněz. Žaludek zkažený, špatné trávení – měl jsem těch případů spousty. Nu, tady je recept: ještě dnes se seberete a půjdete rybařit, ano, pane, rybařit v prosté rybářské lodici, sám veslovat, dvě hodiny tam, dvě zpět, hodně slunce, vzduchu, vody a máte po nudě. A co se vašich peněz týče,“ tu pan Atkinson sklopil cudně oči, „učiníme, co bude v naší moci. Vystavte nám šeky postupně na celé své jmění, a my je užijeme k účelům naší

znamenité Armády spásy. Zahod'te tudíž revolver a hlavu hezky vzhůru, my vás již z toho vyléčíme!“

Pan Burton sklesl do křesla a hleděl zuřivě na pana Atkinsona. Jakmile byla závěrečná formule o revolveru pronesena, vyskočil, zacpal mu ústa a srazil jej do svého křesla. Držel jej tam, dokud panu Atkinsonovi nedošel dech. Pak mu teprve poněkud povolil a řekl s obvyklým svým klidem:

„Majore, držte zobák na pět minut, dokud nedomluvíme – a pak si kláboste, co chcete. Nic z toho, co si domýšlíte, není pravda. Četli jsme prostě onehdy v klubu o vašem *Ústavě pro záchranu sebevrahů*; výsledky vaší činnosti nás překvapily. A tu uzavřel jsem s Mr. Watsonem zajímavou sázku. Vsadil jsem se, že se zastřelím a že vaše veškeré namáhání mi v tom nezabrání. Co tomu říkáte?“

Mr. Atkinson vylétl jako čertík ze škatulky.

„Jakže, pro pouhou sázku riskovat svůj život? Zbláznil jste se, pane? To se mi ještě nestalo. Každý dosud měl nějakou příčinu, proč se zastřelit, nějaký důvod, který sahal až ke kořenům jeho existence. Ale vy chcete utratit svůj krásný mladý život plný nadějí jen pro malichernou sázku s nějakým panem Watsonem?“

„Ano, pane. Kdyby mne k tomu nutily okolnosti, vzepřel bych se, vzdoroval a jistě je přemohl. Ale takto, hled'te, když jsem úplně bez závazků, když má smrt ani nikomu neublíží, ani neprospěje, když je to zcela bezdůvodný nápad – mohl jsem sázku odmítnout? Já, který jsem si dosud mohl dovolit vše, nemohl bych si dopřát ani malý luxus smrti?“

Major Atkinson, bledý, přemýšlel usilovně.

„Mr. Burtone, řekněte mi ještě jednu věc. O co jste se vsadili?“

„Regulativ sázek v našem klubu je prostý. Kdo prohraje, ten se zastřelí.“

Pan Atkinson chytil se za hlavu.

„Tedy, rozumím-li dobře, můžete vyhrát, jen když se zastřelíte; a nezastřelíte-li se, prohrál jste a musíte se zastřelit?“

„Ano!“

„Pane Burtone, prosím vás, musím si tu věc celou promyslet. Buďte tak laskav a přijďte sem zítra!“

„Pozdě, majore! Mám tři hodiny času na rozmyšlenou!“

Pan Atkinson, studený pot na tváři, oči vytřeštěné, snažil se usilovně přemýšlet.

„Pane, drahý pane, buďte tak laskav a přijďte sem za dvě hodiny! Tady vám dám balíček letáků Armády spásy, přečtěte si je a pak sem přijďte!“

Mr. Burton vzal objemný balík a s tajuplným úsměvem opustil místnost.

Mr. Atkinson uzavřel se do své pracovny a oddal se usilovnému přemýšlení. Myslel, myslel, myslel – – –

Za tři hodiny nato byl na dvou místech Londýna malý sběh lidu.

Z Hyde Parku odvážel ochranný sbor nějakého Američana, který se smál, až mu šla pěna od úst. Našli u něho balík brožur Armády spásy.

Z Walker Street č. 129 odváželi ředitele ÚPZS majora Atkinsona. Nebožák hleděl vypoulenýma očima před sebe a šeptal stále:

„Když se nezastřelí, tak se zastřelí. Když se zastřelí, tak se nezastřelí.“

Příhoda statistika Vohnoutka

Možná, že nad celou touto historií pokrčíte rameny, ale kdo poznal muzeálního statistika Vohnoutka, ví dobře, co si o něm myslet. Je to muž cifer a výpočtů a geometrických obrazců; je to duše střízlivá, nemilující pošetilého blouznění básníků; má rád pouze to, co lze sčítat, násobit, dělit, co roste kvantitou a z čeho lze vypočítat průměr. Jeho fantazie neopustí nikdy ciferních kolon a rastrovaného papíru, na nějž možno vykreslit klikatou, lomenou linii, značící vývoj čehokoliv, co lze graficky znázornit. Sní-li, zdá se mu nejvýše o nekonečných řadách číslic, jichž součet možno dělit určitým počtem beze zbytku. Tot' jeho ideál; ale přesto jeho svědomitost propočítává každý výsledek se zbytkem až do patnácti desetinných míst; a je nešťasten, shledá-li se s číslem iracionálním.

Snad se to všechno bude zdát někomu zbytečným, ale pan Vohnoutek věděl dobře, co znamená. Bez něho by Praha nebyla velkoměstem. On vypočítával, kolik jí ročně přirůstá obyvatel včetně místní posádky, on zjišťoval přibývání domů a vzrůst zastavěných ploch. Byl šťasten ve svém úřadě nahoře v Zemském muzeu, neboť zřejmě viděl, že milovaná jeho Praha kráčí nezadržitelně k metě milionové. Byly to jeho výpočty, jež ukázaly, že se tu denně narodí dvacet sedm a jedna polovina Pražana, kdežto ve stejné době umírá pouze dvacet jeden a jedna třetina obyvatel. Matematické průměry za dlouhá léta dosvědčily správnost těchto fakt, a tak mnul si pan Vohnoutek spokojeně ruce u vědomí, že denně přirůstá v Praze šest a jedna šestina obyvatel; a toto množství opakuje se den za dnem, po měsíce i léta, přesně tak, jak to Vohnoutkova statistika určila. I kdyby přikvačila náhlá epidemie, nemohla by ohrozit stálý vzrůst Prahy, zaručený Vohnoutkem.

„Dejme tomu,“ říkával své stolní společnosti *U stromečku*, pomalu ťukaje ohnutým prstem na stůl, „dejme tomu, že epidemie skosí nám šest lidí, o něž se tu denně více narodí, než jich umírá; připusťme tento

nevítaný případ. I pak poroste naše město! Neboť stále ještě zbývá tu jedna šestina novorozence. A to bych se podíval na nemoc, která by dovedla usmrtit pouhou jednu šestinu člověka! Můžeme být klidní, přátelé; i když se nám narodí denně jen o jednu šestinu děcka více, počet obyvatelstva poroste a Praha bude městem milionů!”

A tak počítal pan Vohnoutek spokojeně, co se počítat dalo. Radoval se, že tuberkulózy v Praze přibývá tak pravidelně, že se dotyčná linie na grafickém obrazci nikde nelomila a stoupala příslušnými obdélníčky v přímce jak podle pravítka. Probral poměry obyvatelstva všemi směry a vytasil se s netušenými statistikami nemocí, povolání, stáří, vzdělání, křestních jmen, nemanželských dětí, prostitutek, spotřebované vody a vypůjčených knih. A to všechno řadil do procent a promile a přepočítával zase na jednotlivce. Jeho grafické obrazce názorně ukazovaly, kolik umělců v Praze padne na hlavu a kolik na hlavu padlých sedí v různých úřadech. A když tak probral poměry obyvatelstva ze všech hledisek, zamnul si spokojeně ruce a po krátkém rozvažování vrhl se na dopravnictví.

Dráhy a tramvaj daly mu materiál na půl roku houževnaté práce. Konečně dospěl až k drožkám. Sotva se však jal sestavovat výpočty pro grafické znázornění drožkářského provozu za těch sto let, kdy tento melancholický vehikl drkotá po pražském dláždění, poslední data ho poněkud zarazila.

Přepočítával znovu, nebylo pochyby: drožkáři spějí vstříc úplnému vymření a vyhynutí! Jakmile vypukla válka, scvrkl se jich počet na polovinu a od té doby ubývalo jich s takovou pravidelností, že pan Vohnoutek nechtěl ani věřit očím. Ale ať počítal, jak počítal, statistika vždy nakonec ukázala, že s příšernou jistotou ubude každých 89 dní jedna drožka z celého počtu a náhrada žádná že nepřichází. Devětaosmdesát dní byla šibeniční lhůta, po níž nezbytně zmizel zas jeden povoz z pražských ulic; dvouletá statistika mluvila zřejmě.

Nebylo věcí Vohnoutkovou, aby pátral po příčinách tohoto úkazu. Člověk jiného duševního založení by přemýšlel o tom, zda drožkáři vymírají, protože již splnili své určení ve vývoji lidstva a kolotání světa

a že je jim ustoupit novému druhu, lépe uzpůsobenému. Jiný by uvažoval, zda by nebylo vhodné vydat včas ochranný zákon a zřídit jakýsi *Národní park drožkářů*, kde by poslední exempláře této odrůdy mohly žít ve vší divokosti, oddávající se beztrestně týrání zvířat, nadávání pasažérům i nedodržování úředního tarifu. Kde by se přísně zakazovalo zavádět tramvaje, jezdit auty, zřizovat taxametry a mluvit o policejním řádu uličním. Takový kout světa zkrátka, kde by se drožkáři mohli cele oddat volnému kočovnému životu podle své původní přirozenosti a kde by vzájemným křížením dochovali pozdním generacím lidstva několik polozuřivých, polochočených jedinců jako vzácnou ukázkou speciálního typu, vyhynuvšího na počátku dvacátého století.

O tom všem pan Vohnoutek nepřemýšlel. Drožka byla mu jen pohodlným prostředkem, jak se občas dostat po půlnoci od *Stromečku* do svého bytu u Kanálky,⁵³ a to měla jeho ubohá hlava vždy již tolik práce s nejprimitivnější logikou myšlenek, že se naprosto nemohla zabývat úvahami o podivném osudu čistokrevných drožkářů.

Dnes bylo arci jinak: dnes promluvil k němu tento tragický problém neomylnými ústy přesné statistiky a pan Vohnoutek zíral na vypočtený průměr s nepopíratelnou dávkou lítosti a soucitu. Tedy za 89 dní bude zas o jednoho drožkáře méně, za 178 dní o dva, za 267 o tři, za 356 o čtyři. V tichém přemítání uchopil kalendář: ano, 20. ledna 1925 zbudou již jen dva drožkáři v celé Praze, 19. dubna osamějí na svém štaflu poslední exemplář a 17. července zazní umíráček i tomuto mohykánu a žádná drožka od toho dne nebude překážet rozvoji pouličního ruchu!

Krok za krokem, s jistotou kyvadla postupovat bude neúprosný osud přesně podle statistiky páně Vohnoutkovy a každý 89denní interval značit bude záhubu jednoho drožkáře.

Náhle však sebou pan Vohnoutek trhl. Jediná myšlenka bleskla mu mozkiem: co bude potom? Dokázala-li statistika, že úbytek drožkářů spjat je již s nezlomnou periodou o 89 dnech, ubývá-li jich s matematickou přesností, takže jich množství tvoří jednoduchou sestupnou řadu

⁵³ Bývalá zahrada pod dnešními Riegrovými sadv Praze Vinohradech. Pozn. red.

čísel zmenšených vždy o jednu, – co bude potom, až poslední členové této řady 4, 3, 2, 1 dospějí nuly a až uplyne dalších 89 dní předepsaných Vohnoutkovou statistikou? Co se stane 14. října roku 1925? Což může pouhá nula, nic neznačící nic, zastavit kovové kročeje osudu? Může se ohromný, nechybující, precizní stroj matematiky zarazit před ubohou nulou, prostým mezníkem dvou řad, jež se rozbíhají oběma směry do nekonečna?

Statistik Vohnoutek rozčileně přeběhl kanceláří. Nikdy ještě se mu nevyskytl problém takové záhadnosti. On, jenž po celý život hromadil statistiky vzrůstu a rozmachu, nevěděl si na stará kolena rady s výpočtem, který s takovou houževnatou pravidelností sledoval tendenci sestupnou. Nebylo východisko ze slepé uličky; matematická věda nestrpí kompromisy. Jen 14. říjen 1925 mohl by přinést rozřešení...

Statistik Vohnoutek po prvé po dlouhé době pozorně se poohlédl v zrcadle. Vlasy měl šedivé a prořídlé, levé rameno se protáhlo za drahná léta strávená u psacího stolu. Vrásky se mu křížovaly v obličeji, lopatky byly jaksi vysuty... Dočká se ještě onoho data? Statistika mu přinesla mnoho blažených chvil; dožije se i okamžiku, kdy se mu odhalí tajemná záhada jeho zamilované vědy?

Probíral se výpočty lidského věku v jednotlivých čtvrtích města. Nebyla vyloučena naděje: ulice kol Riegrových sadů měly zřejmě menší úmrtnost než některé části Nového Města. Jak děkoval Bohu, že se neubytoval někde u Červeného domu,⁵⁴ kde lidé umírají, jak statistika vykazuje, průměrně již ve 3. měsíci svého života! Kdo by se ujal číselného kontrolování velkoměsta, kdyby byl statistik Vohnoutek vyrván ze středu svých tabel a výpočtů již jako nebohé tříměsíční děcko!

A tak upřel svůj tajný zájem na sledování úpadku živnosti drožkářské. Přes neochvějnou víru ve správnost svých výpočtů kontroloval je při každém úmrtí. S tichou důstojností doprovázel každý drožkářský pohřeb až do Volšan a zarudlí pání ze štaflu brzy si všimli staříka v omšelém svrchníku, který němě stál za hrobem každého jejich kolegy

⁵⁴ Porodnice u Apolináře má fasádu z červených cihel. *Pozn. red.*

a kamaráda. Na stanovištích drožek se rozpřádaly o něm nejpodivuhodnější legendy: jedni v něm viděli strážného ducha ctihodného cechu drožkářského a přísahali, že se vždy propadne do země, když poslední hrouda zaduní na rakev; jiní se dušovali, že je to zakletý pasažér, který marně čeká, aby ho některý umrlý drožkář dovezl na věčnost. Jednou se stalo, že právě o půlnoci zavolal kdosi na drožku před výčepem *U stromečku* a Kódl Bartošek, řečený Fialová Nanyňka, zajel se svou šimlou pěkně k chodníku. Ale když spatřil ve světle lucerny pohřebního staříka, prásk do šimly a ujel bez rita, div že se nesvalil z kozlíku. Nu, není si co žertovat s pasažérem, který se beze slova koukne každému drožkáři do hrobu; a všichni kočové na štaflu hlučně souhlasili s Fialovou Nanyňkou a znalecky, s hlubokým pochopením sledovali ho, kdykoliv si při té vzpomínce tak na tři sáhy odplivl.

Zatím Praha rostla a rozmáhala se a tempo jejího života se zdesetinásobilo. Vysoko nad ulicemi se řítily jednokolejné vlaky, po ulicích se táhly nekonečné řady vozidel oběma směry jako dva strakatí hadi, jen drožky se stávaly stále řidším zjevem v šíleném shonu křižovatek. Tajemný osud splňoval krok za krokem, co předpisovala statistika páně Vohnoutkova, a když 17. července 1925 večerníky hlásaly úmrtí posledního drožkáře, zachvěl se pan Vohnoutek u vědomí, že nyní stojí bezprostředně před odhalením největší záhady.

Osmdesát devět dní zbývalo do onoho okamžiku; pan Vohnoutek byl příliš rozrušen, než aby vydržel celou tu dobu doma. Sedával večer co večer v horečném rozčilení u zadního stolu *U stromečku*, a teprve když se blížila půlnoc, putoval zvolna Václavským náměstím nahoru, do vzdálené ulice u Kanálky. Ypsilonové paprsky⁵⁵ vyzařované z obou nezměrných pólů na Petříně a na Žižkově svítily jasně nad celým komplexem města, že nebylo rozdílu mezi dnem a nocí, reklamní stroje a figuríny řvaly po cestě svá dotíravá hesla a Václavské náměstí podobalo se o půlnoci se svými 1289 kabarety a 3485 biografy jakési iluminované aleji o nejslavnějších dnech výstaviště. Od několika měsíců ne-

⁵⁵ Sci-fi protiváha rentgenových paprsků. Pozn. red.

objevila se drožka v tomto hemžení; tím více se zachvěl Vohnoutek, když zabočil 14. října na náměstí a pohlédl vzhůru k svému Muzeu.

Ze starých věží, jež se krčily mezi obrovskými činžáky, pomalu bila půlnoc. A jak poslední údery se rvaly s hlukem a rykem ulice, nahoře od Muzea kodrcala pomalu drožka, odrážející se svým opatrným hlemýždím tempem od prudkého letu aut a elektrik.

Pan Vohnoutek div že se nerozběhl jí vstříc. Konečně dohrkala až k němu a on zavolal na kočího. Drožka zajela k chodníku. Pan Vohnoutek si ji prohlížel v zanícení. Ano, byla to drožka, jež před 89 dny zmizela z ulic, byl to kočár, kočí, kůň a číslo, a přece bylo na ní něco, co bylo novým panu Vohnoutkovi. Kočár byl trochu zvláštního tvaru, poněkud bachratý ve spodní části, titěrný v hoření; kočí měl jakousi divnou uniformu s vysokým límcem, pruhovanou vestou a tvrdým kastorem⁵⁶ na hlavě. Pan Vohnoutek již začínal pochybovat, ale když se podíval na kobylu, vychrtlou, žebrovitou, podobající se spíše preparátu zbavenému masa a tuku, uznal ihned, že to rozhodně nemůže být žádný jiný tvor pod sluncem než pravá, čistokrevná drožkářská kobyla blahé paměti.

„Pánbůh dobrej večír, vážnosti,“ vyrušil pana Vohnoutka dobrácký hlas z kozlíku, „tak kam pojedem?“

A zatím co se kobyla zoufale namáhala udržet a zastavit vzepřenýma předníma nohama rozměrnou archu, která jí už najela na odřená kolena zadních nohou, snesla se z výše kozlíku neuvěřitelná hromada plášťů, kabátů a šálů, která s podivuhodnou čilostí otevřela dvířka drožky a spustila malé stupátko, aby pan Vohnoutek mohl pohodlně dovnitř.

„Hm – je to asi nějaký nový vynález,“ řekl si rozčilený statistik a vklouzl do úzkých poměrně útrob bachratého kočáru.

„A kampak zajedeme, milospáne?“ ozvalo se ze šatů s kastorem a pan Vohnoutek teprve nyní zpozoroval dvě zarudlé tváře a modré vodnaté oči.

⁵⁶ Tvrdý klobouk z bobřích chlupů. Pozn. red.

„Jed'te do Kanálky, drožkáři, do Kanálky! První stavení vlevo, to je můj dům!“

„Do Kanálky?“ a hromada šatů sebou zřetelně šklubla.

„Sou bez starosti, vážnosti, hned tam budeme. Beztoho musím bejt v jednu zase zpátky.“

Dvířka bouchla a drožka se rozkolébala, jak se zabalený drožkář drápal na kozlík.

Vtom si však pan Vohnoutek uvědomil celou tíhu nerozřešené záhady. Spustil tedy rychle okénko, vystrčil hlavu a volal, než se kobyla rozběhla:

„Hej! Drožkáři! Hej!“

Kočí se nahnul nad boční svítilnou, že péra vozu zasténala.

„Co libějí, milospáne?“

„Jaképak máte číslo, drožkáři? Jaké máte číslo vozu?“

Kočí se podíval upřeně panu Vohnoutkovi do rozčilených očí.

„Minus jedna!“ řekl pak významně a zamrkav třikrát pravým okem, zmizel kdesi nahoře a drožka se rozjela.

* * *

Pan Vohnoutek zapadl do vypérováných sedadel a zamnul si spokojeně ruce. Nu ano, co by taky mohlo přijít po nule než minus jedna? Řada je dodržena, Vohnoutkova statistika jde nezadržitelně kupředu. Dnes minus jedna, za osmdesát devět dní minus dvě a tak zas až do nekonečna... Je to vlastně velkolepý okamžik: statistik Vohnoutek se po prvé ve svém živobytí ocitá napravo od nuly, v oblasti negativního, ve sféře toho, co není... Myšlenky mu příliš vířily horkou hlavou. Otevřeným okénkem proudil chladivý van. Vohnoutek neodolal a vystrčil oknem hlavu.

Ale co se stalo na ulicích? Město, zatopené ještě před chvílí jasným ypsilonového záření, hrouží se v šero dávno překonané! Snad nějaká porucha nových elektráren zastavila paprsky Y a v ulicích se narychlo rozmžouraly starodávné obloukovky, ponechané tu jen ještě na památku. Jistě se něco přihodilo, neboť domy byly tmavé, v ulicích plno stínů

a náměstím, kde ještě před chvílí proudily davy do zábavních místností, nyní sotva přešel tu a tam jednotlivý chodec.

„Hej, drožkáři!“ volal udivený pan Vohnoutek, „zastavte! Hej, nevíte, co se stalo?“

Ale drožkář, zdálo se, neslyšel. Prudkým trhnutím zabočila drožka mimo Muzeum do Jungmannovy třídy. Na Vinohradech ani obloukovky nesvítily. Byla tma v ulicích, světélko nezablikalo, krok chodce se neozval. Tu si Vohnoutek uvědomil novou, neméně zarážející okolnost: ticho, naprosté, těžké, mrtvé ticho! Ani řítící se drožka neharašila po dláždění. Tiše, nezvučně, jako stín šinula se kupředu a temné obrysy domů mňhaly se před oknem. Té chvíle se roztrhly mraky, modravé světlo měsíce se vylinulo na domy a ulice. Byly pusté. Vohnoutek zaražen vyhlédl zadním okénkem. Stromořadí ubíhalo tam dolů, k Muzeu, a teď, na samém konci, objevil se kočár. Vohnoutek si oddechl. Bylo mu již úzko z té děsivé prázdnoty. Nyní věděl, že vzadu za ním jede taky takový opozdílý pasažér. A tím uklidněn všímal si zase podivného vzezření města.

Ale jak to, k čertu, že neslyší hluk vlastního vozu? A má-li gumy, že aspoň kopyta vpředu necvakají ve známém drožkářském rytmu? A pak ta rychlost, již ujížděli! A ta podivná jízda, bez hrkotu, bez otřesů!

Vohnoutek zas se vyklonil z okna. Na nebi se honily mraky jak obrovští krkavci a studený měsíc ujížděl oblohou stejně zběsile. Vohnoutek pohlédl na kola. Vlasy mu vstaly na hlavě; točila se v šíleném kolotání, ale dobrých třicet centimetrů nad zemí! Vyrazil dvířka, aby seskočil. Stupátko bylo zataženo, lekl se skoku.

V úděsu vzpomněl drožky, jež jela za nimi. Ale což mohla to být drožka? Nebylo přece jiné v Praze než této tajemné minus jedné! Přitiskl obličej k zadnímu okénku. Vykřikl úžasem. Ne jedna, ale dvacet, třicet drožek se tam řtilo dlouhým pruhem za nimi. Zřetelně viděl, jak se koně vzpínají, kočové praskají biči a vozy se kolébají. A přesto, že se jeho tajemný kočár hnál kupředu jakoby větrem nesen, povozy vzadu jej zřejmě doháněly. Ale žádný rachot neotřásal nočním vzduchem, kočáry letěly neslyšně jako sovy a jen praskání bičů třeskalo jako

drobné výstřely. Vohnoutek klesl do sedadla, že zpuchřelá látka praskla napříč. Od drožky za nimi očekával záchranu, a zatím bůhví jaké zjevení řítilo se tu v míhání světla a stínu!

Té chvíle se ozvalo protáhlé: „Aóóó!“ Drožkářské volání zmužilo Vohnoutka. První kočár je předjížděl. Bílá hlava koně klátila se mu před oknem; a jak se kůň po něm ohlédl, zděšený statistik spatřil pod černou klapkou tmít se oční důlek; byl prázdný. Hlava zmizela, trup koně se zjevil. Ale světlo měsíce procházelo jeho žebrovím. Vohnoutek viděl: byla to kostra, zbělená kostra, zapřažená do drožky a uhánějící s ní nezměrnou rychlostí!

„Přesvatá Panno, smiluj se!“ drkotal nešťastný statistik, ale kam se podíval, nalevo, napravo, za ním, všude se řítily neslyšné drožky tažené bílými kostrami. A zahlédl-li příčnými ulicemi souběžné třídy, všude tam se hnaly příšerné povozy, kostry se vzpínaly, kola se točila, bylo jich sta, byly jich tisíce a všechno to pádilo jedním směrem, tak jako měsíc, nahoru, za město, k Olšanům...

Měsíční záře byla jak záplava nehmotné studené vody, Vohnoutek umíral chladem a hrůzou. Nebylo pochyby: umrlí drožkáři jedou tu kamsi, snad na hřbitov, snad do pekla, a Vohnoutek octl se uprostřed nich, jediný živý, nešťastná oběť, ubohý, ubohý pasažér! Vyrážel chuchvalce modliteb, tam vzhůru, k milosrdnému měsíci, jenž probíhal mračnými hejny krkavců a netopýrů. Vohnoutek blábolil o milost, ale luna podivně zrudla a zírala jak ohromné krhavé oko Vohnoutkovi posupně do tváře. A jak se tak skrčil na prasklých polštářích, měsíc zarazil tichý svůj let a kočáry kolem stanuly.

Vohnoutek zašilhal oknem...

Stáli na velkém prostranství, tisíce drožek, groteskní tahouni ještě se vzpínali a plašili. Drožkáři stáli na kozlících jako o koňských dostizích, někdo něco volal a pomalu se kočáry řadily v ohromném čtverci, vůz u vozu, dvě řady za sebou, jak ve Stromovce o koncertě. A když všechno stanulo nehybně, zakolísala drožka Vohnoutkova, hromada šatů s kastorem se spustila na zem, otevřela dvířka, upravila stupátko a z rudého šálu zaznělo zvolna:

„Tak prosím, milospane, liběji vystoupit!“

Vohnoutek se vtiskl ještě více do kouta, ale vozka se nahnul dovnitř, oznobenou rukou uchopil ho v týle a vytáhl jako vyplavenou myšku.

Bylo to, jak Vohnoutek tušil: parcely určené na nové pohřebiště, obehnané zídou, ještě nevysvěcené, bez kříže. Jen složené cihly řadily se tu v nízkých hromádách a na ně usedali drožkáři pochmurného vzezření. Jak jeho drožka odjížděla na své stanoviště, statistik mohl se trochu rozhlédnout. Ano, byli tu všichni, jak je znal ještě za živa, než je vyprovodil k olšanskému hrobu. Tady hned na kraji seděl Fialová Nanyňka, vedle něho Pepíček Tutů, za ním stál Honza Chyťho. Tam zase funěl, nemoha se uvelebit, Ferdinand Parkos, řečený Paprička, u něho mžouravý Jebálek, onde se rozložil Mates Kočvara vulgo Pipergr, ⁵⁷ tam zas hubený Štábrle a vzadu se po kočovsku pro zahřátí rozháněl Frantík Havránek, jemuž říkali Prohraný Pagátl. A ještě mnoho jiných tu sedělo a stálo kolem, jejichž přezdívek pan Vohnoutek neznal, ale na něž se pamatoval z dob, kdy trůnili na svém kozlíku a mnohdy ho vezli od *Stromečku*. Jen výraz obličeje měli jiný, tvářice se jako novopečení porotci, když po prvé mají říci ano.

Zatím už čekání některým trvalo dlouho. Fialová Nanyňka se netrpělivě pohoupl, posunul klobouk na pravé oko a kouknuv se levým na Vohnoutka, řekl chraplavým basem:

„Povídám, Josefe, že bys už jako moh do toho šloupnout. Povídám, pánové!“

Mrtví drožkáři kolem zabručeli na důkaz souhlasu. Vohnoutkův kočí tedy sňal kastor, točil s ním chvilku rozpačitě jako by vzpomínal, u které firmy jej koupil, načež si odkašlal, utřel vousy a spustil:

„Velevázení pánové, ctění kolégři!“

Prohranej Pagátl přestal se rozhánět a považoval za svou povinnost vykřiknout: „Výborně!“

„Tak to jsi se tedy blamnul!“ změřil si ho pohrdlivě Štábrle. „Na tohle se nevolá ‚výborně‘, na to patří ‚slyšte, slyšte‘!“

⁵⁷ Nelichotivá přezdívka. Jan Křtitel Pipergr byl pražský kat. Pozn. red.

„Tak je!“ zařval Paprička, ale protože se naň hlavní řečník zadíval, vytáhl modrý kapesník a utíral si rozpačitě pot ze zátylku.

„Ctění kolégři!“ opakoval mluvčí, „vy to víte všichni, proč jsme se tady sjeli. Vy to víte dobře, pánové! Já to vím taky. Ale tady můj pasažér to ještě neví, pánové!“

Nato se řečník významně odmlčel, aby viděl účinek těchto vývodů. A protože všichni mlčeli, uchýlil se opět k svému kastoru, mávl jím prudce a vyrazil hněvivě:

„Tak my mu to teda povíme!“

„Slyšte, slyšte!“ zaječel Prohranej Pagátl, načež se Štábrle k němu natočil a řekl velmi pomalu:

„Ty chytřej! Teď si měl křičet ‚výborně‘!“

„Povídám, Štábrle,“ zvedl se Fialová Nanyňka, „zašlajfuj a neruš pana řečníka, povídám!“

Shromáždění chvilku mručelo, načež se Nanyňka zase posadil a mluvčí se ujal slova.

„Pánové, vy to víte, že sme v tom pozemským životě nejezdili na gumový obruči. Ve dne v noci sme se starali vo ubohý lidstvo, aby si ušetřilo jedenáctky. Přivezli sme červíčka ke křtu, když povyroste, vozili sme ho v noci s holkou, jeli sme s ním ke svatbě a byli sme mu na funuse. Regma sme měli ze štaflu, že nám to v kolenou praskalo jak v hospodském gramofonu. Pasažéři nám strhovali, elektrikáři nám nadávali, policajti si nás zapisovali a tak se každý z nás trápil na šejtroku⁵⁸ celej život, než byl z něho studenej pasažér. A co sme za to všecko měli? Kapku toho bumbáníčka do žaloudku a trošku ovsu pro ty naše jeleny!“

Kobylí kostry otočily v řadách hlavy a mrtví drožkáři zase pobručovali.

„Ale my to všechno, drazí kolégři, brali klidně, páč sme věděli, že to ubohý lidstvo bez nás bejt nemůže. A všecko šlo dobře, až se objevil tuhle můj pasažér. Jaktěživ mu žádnéj drožkář živej ani mrtvej neublížil a on tu najednou na nás se štatystykou. A kdyby ještě nějak slušně, ale

⁵⁸ Sedadlo vozky. Pozn. red.

on né: takové samé čtverečky si nadělal a že prej tam celej stav drožkářský zakreslí...”

„A povídám, Josefe, zakreslil? Povídám!“

„Pěkně zakreslil, Nanyňko,“ odpověděl lítostivě Josef s kastorem, „červenou čáru přes všecko udělal a vod tý doby našinci padali jako mouchy kolem souchotináře! Takovej krásnej rozšafnej cech sme byli, až tady milospán přišel, do čtverečků nás vrazil a už to šlo s náma jako z Václaváku. Šak to taky víte, každý tři měsíce mušel jeden z nás skápnout a tak dlouho nás amortizoval, až nás s tou štatystykou umořil docela. Svatej Tomáš ví, kde se v něm ta zloba bere; jen se naň koukněte, teď tu stojí jako prezident vzájemně se pohřbívajícího bratrstva ‚Smiluj se!‘ s koktavýma kolenama!“

„Povídám, Josefe,“ podotkl Nanyňka, „mně se zdá, žes na něho moc měkkej. Vem to víc parlamentně, povídám!“

„Tak je!“ zahřměl zase Paprička, který si už obložil celý krk modrým kapesníkem.

„Já myslím,“ poznamenal Pepíček Tutů, „abychme zahájili křížovej vejslech. V tom se i ten nejchytřejší drožkář utopil.“

Mates Kočvara, řečený Pipergr, zamával jenom bičem jak o parádních svatbách.

„Já mám tu myšlínku, že by bylo lepší votevřít na něj bubnovou palbu!“

Drkotající se Vohnoutek zaslechl ještě několik líbezných návrhů, na něž tajemný Josef odpovídal jen uklidňujícím mrkáním. Konečně si Josef nasadil kastor na hlavu a drožkáři zase utichli.

„Já myslím, pánové, že eště není všecko ztraceno! Já myslím, abyste z toho nedělali hned burzovní paniku! Já myslím, že třeba stačí moudrý slovo tady s milospánem a že se to dá eště napravit!“

Josef zamrkal tak prudce na funícího Papričku, že ten se jal prudce rozmotávat šátek a vykřikl souhlasně:

„Tak je!“

Drožkáři kolem mručeli a Josef se obrátil k Vohnoutkovi:

„Líbějí rozumět, milospane, já vodjakživa nerad přerušuju s někým diplomatický styky. Aby věděli, s kým mají tu čest: já sem Baltazar, Josef Baltazar, nejstarší drožkář a jakoby vopatrovník celýho cechu. A tak si myslím, milospane, když už jim pámbů dal tu moc, že mohli v těch čtverečkách tolik hodnejch a spokojenejch drožkářů vodsoudit k umření, nedá se proti tomu nic dělat, to je horší než policejní řád a čtyřčlennej senát. To poslední rito v rakvi čeká na každýho a zubatý kmotře neuje-
de ani fiakrista. Ale tak si myslím, milospane, já, sprosták, že to s tím minusem jako není v pořádku. Když už jednou truchlící pozůstalí vrátili ouřadu číslo, tož se drožka škrtla a není – po mým sprostým rozumu. A najednou tady milospán udělal čáru a ani před smrtí ji nezastavil. Libějí povážit, vážnosti, čára se lehce natáhne, ale co my, drožkáři? My museli zmobilizovat celej umrlej cech, abysme jim nespletli v štatystyce koncept. A tak bysme my v ouctě podepsaný kladli k vážnostem poníženou žádost, aby milospán to jako nějak v těch ouředních čtverečkách zavonačil, abysme jako... tento... esli by...”

Josef Baltazar už zase rozpačitě otáčel kloboukem a Vohnoutek stál tu jako opářen. Všechno na světě čekal, ale takovéto supliky se nenadál. Nejstarší drožkář však vykládal si jeho mlčení jinak, a když trvalo chvíli, změnil barvu ve tváři do fialova, odkašlal a spustil poněkud důrazněji:

„Líbějí uvážit, milospane, že jako to žádáme s veškerou ouctou. Váž-
nosta přijel v mým pekáči a pasažér je přece pasažér. Ale přijde chvíle, kdy i pan štatystyk zaleze do hlíny a to už je potom jiná. To už má kaž-
dej rád trochu pokoje, a když mu zpívají ‚Vodpočinutí lehké dej mu Ó pane‘, to si i ten největší divoch v rubáši řekne ‚Dejž to!‘ Ale má-li na svědomí takovou věc, že kvůli němu mušejí nevinný umrlí drožkáři brousit Prahou, je to s tím lehkým vodpočinutím jako nahnutý. Libějí uvážit, milospane, že je tu jakejsi ohnivěj kočár pro takový ukrutníky, že je tu taky ohnivej chomout, do kterýho musí dotyčnej strčit hlavu a tahat mrtvej omnibus každou noc na Hradčana, že je tu ohnivej voves...”

„Pro všechny svaté,“ vykřikl Vohnoutek, „zadržte, pane Baltazare! To-
ho přec není zapotřebí! Ne, ne, ne, toho není vskutku zapotřebí!“

„Dyť sem věděl, že se dá s milospánem promluvit!“

„Ale ovšem, ovšem, milý drožkáři, jen řekněte, jak si to představujete!“

„Inu, tak si myslím, že milospána pěkně dovezeme do ouřadu, pošleme s ním nahoru deputaci a milospán nám před očima vyradýruje tu červenou čáru, abysme zas měli pokoj a nemuseli dělat minusy...“

„Výborně, pane Josef, znamenitě! Jen už abychom jeli!“

Drožkář Baltazar se otočil k ztichlým kolegům.

„Nu tak, hoši, co jako říkáte?“

„Povídám, Josefe,“ zvedl se Nanyinka, „že to bylo moc správně a zdělaně mluveno. Řekls to pánovi jak soudce při rozvodu a esli někdo z těch mužskejch tady myslí, že není dobře, že se to v míru dohodlo, tak si s ním Fialová Nanyinka promluví mezi čtyřma vočima tady přede všema, povídám!“

„Tak je a jedeme!“ vybuchl radostně Paprička a už se hrnul ke kočáru. Po celém prostranství povstal nehorázný ruch a hluk. Drožkáři se křičíce rozbíhali, stahovali houně z koster, vylézali na kozlík a roztáčeli brzdy.

„Tak, vážnosti, liběji nasednout,“ ozvalo se tu za omámeným Vohnoutkem a drožkář Baltazar otvíral dvířka nejstarší drožky. Vohnoutek vklouzl dovnitř, dvířka bouchla a Baltazar se škrábal nahoru. A již se ozvalo spokojené „Aóóó“ a všechny kočáry s bílými tahouny se daly zase v pohyb.

Vohnoutek plakal pohnutím; bylo to příliš mnoho dojmů na ubohého statistika. Tak tedy vypadal rub jeho krásných výpočtů, takhle se končila exkurze napravo od nuly, v oblasti negativního, ve sféře toho, co není... On to byl, jenž výsledek z minula aplikoval na budoucnost, a tak sklátil do hrobu nesčetné drožkáře, uvrhl rodiny jejich do bídy a po smrti ještě šťval je po světě... Zapřísahal se, že nebude již pokoušet budoucí osud a vymaže každou stopu červené čáry v diagramu, nejen tam za nulou, ale i před ní, pokud nebyla dána skutečnými daty a fakty. Dojat vyhlédl z okna. Slzami viděl, jak všemi ulicemi se hrnou drožky po Vinohradech dolů k Muzeu, jenomže tentokrát jelo se slavnostním,

důstojným tempem. A Vohnoutek si před vozovou tou hradbou připadal jak Prokop Holý, když milost dal městu Naumburku...

U Muzea se drožky zastavily. Josef Baltazar pomohl Vohnoutkovi z kočáru a kráčel s ním nahoru na rampu. Fialová Nanynka a Prohranej Pagátl stoupali důstojně za nimi. Celé Václavské náměstí až dolů na Můstek bylo plno čekajících drožek.

Dveře se tiše otevřely a deputace prošla mramorovými chodbami až do pracovny Vohnoutkovy. Diagram drožkářského provozu ležel na stole. Vohnoutek k němu přikročil.

„Pánové,“ řekl chvějícím se hlasem k drožkářům, kteří smekli klobouky, „pánové, lituji, co jsem přivodil... Neměl jsem ani potuchy... Ale tu před vašima očima vymaži osudnou linii, nejen ve čtverečcích negace, ale i nad nulou až do 12. srpna 1916, kdy naposledy byla stanovena skutečným úmrtím... Necht' zůstane diagram nedokončen, co na tom? Budu šťasten již vědomím, že neruším posmrtný spánek ani jednoho vašeho kolegy, abych z něho učinil minus drožku!“

Tři mrtví drožkáři zírali důstojně, jak ze sítě čtverečků červená linie mizí. A když zbyl jen úsek od začátku do zmíněného data, podrbal se nebožtík Baltazar za uchem, podíval se na své kolegy a přešlápl rozpačité z nohy na nohu.

„Přejete si ještě něco, přáteli?“ zeptal se ochotně Vohnoutek.

„Nu, tak si myslím, vážnosti, jako pro jistotu, kdyby líbili vymazat i ty křížky v kalendáři... Člověk nikdy neví... a jistota je jistota...“

Vohnoutek se usmál. A vzav svůj statistický kalendář na 25 let, vymazal křížek pod datem 14. října 1925, obrátil o 89 listů zpět, vyškrtl křížek ze 17. července, pak z 19. dubna, 20. ledna a tak stále zpět vždy po 89 dnech, až octl se zas u 12. srpna 1916.

Teprve tehdy si deputace mrtvých oddechla. Potřásli srdečně rukou panu Vohnoutkovi, poděkovali jemu, on poděkoval jim a ještě ve dveřích se navzájem všichni ukláněli. Pak se pan Vohnoutek rozběhl k oknu.

Zahlédl, jak na muzejní rampě drožkář Baltazar cosi provolal. A nato se mrtví drožkáři rozjeli a náměstí bylo, jak když vymete.

Vohnoutkovi spadl kámen se srdce. Po přestálém rozčilení se rozběhl uklidněn pokojem. Ne, ne, ne, je to příliš ošemetná věc, tyto linie sestupu a úbytku! Pro zbytek svého života se přidrží již jen statistik vzrůstu a rozmachu, tam možno budovat hypotézy do budoucna bez omezení potměšilou nulou a bez ohrožování lidských životů předsmrtných i posmrtných!

V té chvíli někdo zaklepal.

Vohnoutek se lekl. Což kdyby...?

Ale to jen muzejní sluha Koudelka vstoupil. Jestli prý si pan statistik všiml, že úřední hodiny se skončily a Muzeum že se zavírá?

Vohnoutek vytřeštil na něho oči.

„Kolik že je hodin?“

„Právě odbila jedna s poledne, vašnosti!“ usmál se Koudelka.

„A kolikátého... máme... dnes?“

„Nu, vždyť tamhle je kalendář! Dvanáctého srpna, vašnosti!“

„Dvanáctého srpna devatenáct set šestnáct!“ zaúpěl Vohnoutek, zatím co se Koudelka tiše vytratil.

Nato se Vohnoutek štípal pět minut do stehna, aby viděl, zda nesní. Konečně popadl klobouk a vyrazil ven. Vyběhl do druhého patra. Stála tam vybělená kostra diluviálního koně a prázdné oční důlky se potměšile usmívaly.

Vohnoutek zmaten ubíhal dolů, do síní s vozy a vehikly. Ano, ano, tu stála ta rozměrná archa, poněkud bachratá ve spodní části, titěrná v hoření. Dvířka byla otevřena a starodávné stupátko spuštěno. Vohnoutek se naklonil dovnitř a dech se mu zatajil: zpuchřelé hedvábí sedadla bylo napříč prasklé!

Vzdálené volání sluhů Vohnoutka vzbudilo. Zmaten a nechápaje ploužil se ven, z Muzea, do sluneční srpnové záře...

Řekl jsem, že možná nad celou tou historií pokrčíte rameny. Ale když statistik Vohnoutek zahrnul za roh a spatřil tam na štaflu Prohraného Pagátla, div se pod ním nohy hrůzou nezlomily. Prohranej Pagátl seděl na podlaze kočáru, nohy skrčeny na stupátku, v ruce miskou

s bramborovou kaší. Spatřiv Vohnoutka, nadzvedl uctivě klobouk, ale vyděšený statistik uháněl pěšky k Vinohradům.

Všichni drožkáři od těch dob ho zdvořile zdravili, všechny je Vohnoutek znal ze svého hřbitovního dobrodružství. A kdyby ještě měl nějaké pochyby, jediný pohled na jejich kobyly řekne mu pravdoucí pravdu: neboť nejsou to normální koňové, ale jak statistik Vohnoutek nyní ví, diluviální kostry, pokryté koňskou kůží...

Struggleův zákon

Ve státě Iowa vyhlásili zákon proti sňatkovým podvodníkům: Každému muži, který bude z této šalby usvědčen, vypálí se tři výstražná znamení na pravé předloktí. Zákon moudrý a prozíravý, jako všechny zákony světa. Senátor Al Struggle, otec tohoto zákona, byl den po jeho přijetí oslaven všemi vdovami a staršími dívkami státu Iowa a do tří dnů dostal 713 nabídek k sňatku. I viděl z toho, že vykonal dílo záslužné.

* * *

Na ranči *Růžová naděje* zacvakla na dvoře kopyta jezdeckého koně a Helena Bettinsová zvedla hlavu. „To je Jim,“ zašeptala, ale než to došeptla, rozlétly se dveře a Jim vstoupil. Vysoký, širokoplecí, v bezvadném kabátci, s nedbalou, ale rozkošnou vázankou, nad pevnými rty hezký hustý knír, nad vysokým čelem černé, ale už šednoucí vlasy.

„Haló, Jimmie, co dělá noha?“ zvolala Helena rozkládajíc přibory k snídani.

„Haló, Helen, všechno v pořádku. Myslím, že dnes mohu už odjet.“

Heleně Bettinsové se nějak zachvěla při nalévání kávy ruka, crček jí ujel mimo koflík na talířek. Jim Sherburn jí podal širokou mužnou pravici, usmál se na ni svým zářivým úsměvem, usedl na židli ne tvrdě a zešíroka jako zdejší arizonští jezdci, ale tak nějak skladně, jako gentleman; a pak si několika půvabnými pohyby urovnal před sebou šálek, chlebíčky, máslo a řízky roastbeefu jako člověk, který nejprostším, nejpřirozenějším způsobem vykouzlí ve všem pořádek.

Helena velmi bystře vnímala a oceňovala každou tuto podrobnost. To byl jiný a jaksi vzácný svět, který s tímto mužem vpadl sem na zapadlou *Růžovou naději*, která znala jen hulákání kovbojů a za života nebožtíka Bettinse drsné a divoké pitky farmářských sousedů. Po jeho smrti před třemi lety přijížděl ještě tu a tam některý z nich, všelijak starosvětsky nafintěný a napomádovaný, motal se tu neohrabaně půl

dne, než se po mnoha sklenicích whisky dostal k tomu, že plácl do stolu a vyrazil ze sebe: „Haló, Helen, jářku, nebudete přece pořád vdovou... koukejte, můj ranč a *Růžová naděje*...”

Ano, už je celkem ze sebe střásla, jednoho po druhém; ale když jí hoši z Bukového údolí před týdnem přivedli tohoto cizince, který si tam při pádu z koně pohmoždil nohu, na první pohled viděla, ten že by byl ten pravý. Jim, Jimmy, Jimmie, vyspělý, mužný, ve všem pán – a s jakou srdečnou dvorností se k ní choval! Ten týden se Helen musela mnoho přemáhat, zvláště za večerů na verandě, kdy se jí pomalu vyzpovídal z celého svého dobrodružného života, od školní škamny přes vojančení na Filipínách a obchodní plavby po Orinoku a jednatelství v Quicu až k tomu tajemství, které ho znovu a znovu, a také nyní, táhlo tam, na severozápad, za Údolí smrti, za Owensovo jezero, pod severní boky Mount Whitney. Přiměla ho nakonec, že i s tím se jí svěřil – neboť měla na něho vliv, to viděla zřejmě a blažilo ji to nesmírně – vypověděl jí tedy, drže její ruku pevně ve své jako na přísahu, že tam, v Nevadě, ví ne o jednom, ale o třech údolích plných zlata, nezměrném bohatství, které hlídá a střeží a které vyjeví až teprve tehdy, kdy bude mít všechno kolem skoupeno a zabezpečeno. Ta klidná opatrnost zcela odpovídala jeho nádherné rozvaze, ale Helen Bettinsová se přitom nemohla ubránit hrůzné myšlence, že někdo jiný ho může zatím předskočit. Ti muži jsou tak pošetile sebevědomí, i ten nejdokonalejší mezi nimi potřebuje vlastně ženského důvtipu, aby bděl nad jeho konáním!

Jimmie jí pověděl své tajemství, ale patrně ne celé. Neboť když jí líčil krásu onoho pralesa a jak už byl jednou na prahu toho, že bude jeho pá-nem, nějaký neznámý stesk a smutek vešel v jeho zamyšlené oči, nějaká těžká a trudná hořkost se mu navěsila na hlas, který bezděky zpomlkal. Neřekl ani slovo, neučinil sebemenší náznak, ale Helen ve svém rozechvělém srdci věděla, že tu je nějaká velká rána, kterou si tento muž ponese mlčky až do hrobu. A nyní, když mezi trochu melancholickými a trochu roztržitými žerty při snídani věděla, že Jimmie dnes opustí *Růžovou naději*, aby jí zmizel na věky, že odjede patrně jen a jen pro tu neznámou a nevyslovenou hořkost, která zřejmě vytváří jeho podivnou

osamělost, když to si uvědomila, rozhodla se se vši vůlí ženy, která dovedla vládnout kovbojům i indiánům svého ranče: Jimmie nesmí odejít s tímto tajemstvím. Helen ho donutí, aby je položil před její rozumné oči. A ona mu pak poví, je-li to taková věc, pro kterou má muž... ano, pro kterou má muž opouštět ženu: nebála se to domyslet.

A pak přišla ta napjatá chvíle, kdy ho vši vůlí své bytosti dostala k tomu, že po prvé sklopil před ní hlavu a urputně sevřel ruce. Byla by ho zlíbala za ten nádherný vzdor, ale musela ještě chvílečku vytrvat. A vskutku zvedl hlavu, zadíval se jí hluboko do očí a pak nějak dutě řekl:

„Helen, vy jste tomu chtěla.“

A vykasal pravý rukáv kabátce nad loket, rozepjal košili a natáhl před ní krásné svalnaté předloktí. Radou nad sebou byly na něm tři zjizvělé křížky.

„Struggleova znamení!“ zašeptala Helen.

„Ano,“ přikývl Jim, „památka na Iowu.“

A shrnuv prudce rukáv košile a kabátu, zahleděl se v její užaslé oči a pomalu, vážně dodal:

„Přísahám vám, Helen, že byl jsem odsouzen nevinně. Nic jsem s tou dámou neměl, nic jí nesliboval, nic po ní nechtěl. Ale zbláznila se, a když jsem ji odmítl, udala mne a před soudem přísahala...“

Heleně bylo náhle vše jasné. Ano, ano, ano, takovým nebezpečím od všelijakých hysteriček jsou vystaveni mužové tak dokonalí, jako je Jim. A tupý zákon, který nechápe hru lidských srdcí, naplňuje život tragédiemi.

Třikrát musela projít verandou, aby utišila své pobouření. Pak však stanula u Jima s celým klidem a rozhodností velitelky ranče.

„Jime Sherburne,“ pravila pevně a zvučně, jak ji Jim ještě neslyšel, „vaše noha je v pořádku a odjedete dnes do Nevady a Kalifornie. Jsme tu u hranic. Jak dlouho potřebujete jet k vašemu údolí u Whitney?“

„Šest dní, Helen.“ Odpovídal jako kdysi při raportu na Filipínách, neboť i on věděl, že jsou před velkým rozhodnutím.

„Kolik dní je vám třeba na zakoupení pozemků?“

„Dva dny do Fresno a den jednání. Ale...“

„Žádné ale. Kolik myslíte, že to bude stát?“

Vnímal její žhoucí tvář a planoucí oči. Byla nádherná. Všecko ho hnalo k tomu, aby ji uchvátil a zlíbal. Ale zdržel se a vteřinu uvažoval. Měl na jazyku osm tisíc, ale bezděky mu přišlo polknout slinu. Pak řekl:

„Deset, možná dvanáct tisíc. Je to samá stará sekvoje...“

„Dobrá, Jime Sherburne. Půjdete se mnou do kanceláře a já vám dám šek na patnáct tisíc dolarů pro banku ve Swansea. Za sedmnáct dní se vrátíte... a kupní list na ty lesy, sekvoje tam jsou, říkáte, ten kupní list, nemyslíte, Jimmie, ten kupní list by mohl být... na vaše i na mé jméno, nemyslíte, Jimmie? A pak bychom mohli, Jimmie, také *Růžovou naději* převést na společné jméno, nemyslíte, Jim...“

Tohle už mluvila překotně, měkce a slastně, a nedomluvila pod jeho polibkem.

Za hodinu se vyhoupl do sedla a vytočil odpočatého koně k bráně. Helen stála před domem a mávala šátkem. Smekl velkým obloukem klobouk, pak jej vítězně zvedl nad hlavou jako k přísaze a vyrazil ven na cestu do Swansea. Nebylo mu v první chvíli lehký, klusal mezi travnatými loukami a říkal si vytrvale: „Hlupáku, hlupáku, do smrti moh jsi tu mít ráj.“ Ale pak přeskočil potok, který zde ohraničoval pozemky *Růžové naděje*, půda přecházela v poušť a v mysl Jima Sherburna se čím dále tím více usazoval blažený pocit svobody a volnosti.

* * *

O tři roky později seděl Tomáš Caddigan, usedlý majitel ranče *Sedm bříz*, pohodlně a zešíroka u snídaně, kostnatýma rukama si krájel chleba a přes šálek koukal do přeložených předvěčrejších novin, které si tam opřel o konvici. Proti němu seděla mladá paní Caddiganová a s tichým steskem sledovala jeho tuhé, neohrabané pohyby. Tomáš Caddigan najednou zvedl hlavu od novin, ukazovákem přidržel v nich jedno místo a přes noviny oslovil manželku:

„Holka, buď ráda, že ses ještě včas vdala. Já vím, že byl Bettins hodnej mužskej a dobrej soused, to všechna čest. A vím taky, že ses uměla jako vdova na ranči otáčet. Ale na věky truchlit pro nebožtíka, to není

lidský, když je ženská mladá a vedle je soused při majetku. Bůh ví, co by tě bylo potkalo, kdyby sis to byla se mnou rozmyslela jinak. Tadyhle to je, z Charlestonu. Chytili tam zase takovýho ptáčka, co mámí vdovy. Dvanáct jich má za tři roky na svědomí, vo statisíce je připravil a představ si, Helen, že měl přitom na ruce ty Struggleovy křížky, takže každá mohla vědět, vo co běží. Já nevím, jaký vy ženský jste a kam dáte rozum. Jako tenhleten Morley, von si taky říkal Sherburn... copak, Helen, nák si se zakuckala?“

Sealskin

Je mnoho záhadných, podivných a nevysvětlitelných věcí pod sluncem, ale nejzáhadnější, nejpodivnější a nejnevysvětlitelnější věcí je pravý sealskinový⁵⁹ dámský kožich. Kožišník Veitinger žádal zaň 5000 korun a to ovšem nebylo nic záhadného, podivného, ba ani nevysvětlitelného po všech jeho nekonečných výkladech, jež při koupi kožichu na mne vychrlil.

Ale když jsem mu na jaře 1913 dal kožich zase v uschování, prohlédl si jej starý Veitinger bedlivě a napsal mi na potvrzenku:

Dámský kožich (sealskin) v ceně K 3500,-.

Slovíčko pravý z ocenění zmizelo a to mne stálo 1500 korun. Na jaře 1914 dostal jej Veitinger zase. Tentokrát si jej rozložil, hladil a prohlížel a konečně napsal:

Dámský kožich (Bisam-Sealskin) v ceně K 2400,-.

Záhadné slovíčko *Bisam*⁶⁰ stálo mne tedy dalších 1100 korun. Věc se stávala podivnou. V dubnu 1915 už se Veitinger nespokojil běžnou prohlídkou. Donesl kožich ke světlu, díval se na srst ze strany, foukal do ní a tvářil se velmi starostlivě. Po nějakém váhání vydal mi konečně potvrzenku:

Dámský kožich zánovní (Elektric-Bisam) v ceně K 1800,-.

Sealskin z odhadu zmizel! Tupě vzal jsem na vědomí opětnou ztrátu 600 korun. Na jaře 1916 si Veitinger k odhadu přizval i mistra. Nasadili si brýle, prohlíželi kožešinu chloupek po chloupku, šuškali cosi po-šeptmu a výsledek byla potvrzenka:

Dámský kožich obnošený (Elektric-Bisam-imitace) v ceně K 1100,-.

⁵⁹ Sealskin je velmi drahá kožešina z mladých tuleňů a lvounů s aksamitově nízkým a hustým vlasem. *Pozn. red.*

⁶⁰ Kožešina ondatry zbavená pesíků, aby se podobala sealskinu. *Pozn. red.*

Ted' už to začalo být na pováženou. Kožich byl týž a ted' už to byla jen imitace! A to ještě jakási záhadná, podivná a nevysvětlitelná Elektric-Bisam-imitace! Celková ztráta 3900 korun.

Loni na jaře jsem se starého Veitingera zrovna bál. Seděl na prahu svého obchodu jako pavouk na síti. Tušil jsem, že se stane něco hrozného. Přivítal mne ledově, vzal kožich, prohlédl a pomalu škrábal potvrzenku:

Dámský kožich starší (králík)... K 400,-.

Tu to máme, řek jsem si. Žádný sealskin, žádný Bisam, žádná Elektric-Bisam-imitace. Ale králík, sprostý, chlěvový králík na černo zbarvený. Ostuda jej nosit, holá ostuda! Ale co bylo platné, pravé vzácné kožesiny tak stouply v ceně, že nebylo možno koupit nový. Jen jedna myšlenka pronásledovala mne celou zimu. Co řekne Veitinger letos, 1918? Jeho uctívá ochota z roku 1912 klesala každým odhadem až v nepříjemnou nadutost, když ve vlastním sealskinu rozpoznal králíka. Co najde ted'? Šel jsem tam jako na porážku. Nedovedl jsem si představit, jakého ponížení se mi dostane. Budou to potkani, německé myši z kanálů? Či najde v tom kůži psí, nějakého prašivého vořecha z vesnice? Připravil jsem se na nejhorší. Uctivě jsem pozdravil. Veitinger ani nepoděkoval. Vzal kožich a odtrhl podšívku.

„Kůžičky již jsou zpuchřelé. Trhají se, kde se jich člověk dotkne.“

Zachvěl jsem se hrůzou. Tedy ještě tohle! Kdepak budu moci pořídít nový kožich za dnešního strašného stoupnutí cen!

„A moli se tu taky usadili!“

Jeho příšerný pohled mne zdrtil. V duchu jsem počítal, že na to ještě doplatím. Chtěl jsem učinit poslední pokus a předložit mu jeho původní účet na *pravý sealskin se zárukou*.

Ale on jediným pohybem hodil ubohý kožich pod pult a skřípavým pérem psal mi svou potvrzenku. Bojácně vzal jsem ji do ruky.

„Dámský kožich starý, zpuchřelý a potrhaný, částečně od molů (pravý sealskin) v ceně K 6500,-.“

Ruka s potvrzenkou mi klesla. Druhá ruka s původním účtem klesla mi taky.

Teprve za dvě minuty byl jsem schopen řeči. A v dalších dvou minutách jsem kožich prodal.

Jak pravím: je mnoho záhadných, podivných a nevysvětlitelných věcí pod sluncem, ale nejzáhadnější, nejpodivnější a nejnevysvětlitelnější je pravý sealskinový dámský kožich.

Odpůldne na náplavce

Na náplavce pod Františkem, tam, kde jdou z podbřeží úzké schůdky do vody, stojí podkasaná žena, máchá ve vodě prádlo a naklepává je rýžákem. Nad ní na kraji nábřeží je rozvalena stará, tlustá fenka s prošedivělou tlamou. Funí a chruní na rozpálených kamenech a jen občas líně přendá vyplazený jazyk z jedné strany na druhou.

Z hořejšího nábřeží se sem valí sádelnatý, kulhavý jezevčík. Vidí čubičku a chodí rozpačitě kolem a neví, jak by zapředl rozhovor. Konečně se zastaví na tři kroky od ní, zadívá se na vodu a praví tak na půl huby:

„Krásné počasí, milostpaní, co?“

„Krásný, krásný,“ odpukuje fenka.

„Až moc horko, co?“

„Horko, horko. Ba jo.“

„Prosím jich, milostpaní, co to tu je? Tolika různých vůní po psech pohromadě jsem hned tak nenašel.“

„To dělá koupaliště. Tadyhle, co jsou ve vodě ty řetězy, vodí koupat psy.“

„To jim sem přinesou vaničku?“

„Co vaničku! Do řeky je hodí!“

„Do řeky! Pro všechny svaté Šóshundy! To by tak bylo něco na mé revma!“

„Však já si taky na to nepotrpím. To je marný. Co je slušný salonní pes, vědí, jak se říká Salonhund, ten přece do řeky nepatří. Aspoň za mých mladých let se to tak praktikovalo. Ale kdepak teď, teď už jsou psi docela jiní. Teď takový necuda letí už tamhle z mostu a marš rovnou do vody.“

„Kouknou na to, so ein meschuggener Hund!“⁶¹

„Co povídaj?“

⁶¹ Takový bláznivý pes! Pozn. red.

„Já? Nic. Jen nad tím vrtím hlavou. Jejich páni nejsou židi?“

„? ? ?“

„Na ja, also,⁶² já nic neříkám, naprosto nic. Vědí, já jen tak podle řeči soudím, že jsou taky z nějaký lepší familie.“

„Z čistokrevný. Má matka byla čistokrevný mopsi a můj tatínek prej byl výstavní pudl s rodokmenem. Ale u mých pánů je dycinky všecho český, rozumějí?“

„Nono, dyť já jim to neberu. Za vychování nikdo nemůže. Já jen, že řekli prve Salohund.“

„Naposled to není česky?“

„Kouknou tamhle toho vlčáka, jak se sem žene.“

„To se nemusejí hned tak ježit. Ten jde rovnou do vody, aportovat dřevíčka.“

„Na mou duši! Ani si nezaskočil k patníku. Großer Hund, to to žbluňklo! Nein, sóóó was!“

„To nic není. Ted' mu pán hodí nějaký klacík a ten pitomec popluje pro něj do řeky.“

„Kdyby tak dostal křeče, byl by hotov. So ein Blödsinn!“⁶³ Sádelnatý jezevčík se posadil, aby se mohl podrbat. Z druhé strany se blížil jiný pes. Totiž byl přibližován. Někaký strašně tlustý hostinský vlekl k vodě štěňátko kolie, zoufale se zmítající na provaze. Štěně se třáslo hrůzou z řeky, všemi čtyřmi se vzpíralo, chlupy mělo zježeny a zoufalé oči dvojnásob vybuleny, protože pásek na krku se stáhl a skoro je uškrtil. Baňatý pán si ho však nevšiml. Klidně je dotáhl až ku břehu, zvednutím ruky vyzvedl na provaze i štěňátko, pomalu je rozhoupal a mrskl jím do vody. Štěně vyjeklo, napilo se a začalo plácát nohama jako šílené. Tlustý pán se na ně chvílku spokojeně díval, jak se tam hrabe a potápí, a pak zas pokračoval v pochůzce po břehu, táhna polomrtvé štěně ve vodě za sebou.

⁶² Nu, ano, tedy. *Pozn. red.*

⁶³ Taková blbost! *Pozn. red.*

Vlčák ve vodě stříhl ušima, jak zaslechl pleskot. To asi je nějaká lepší zábava! A pustiv dřívko, vyhoupl se na břeh a čtyřmi skoky byl u štěněte.

„Baf!“

„Šmarjajósef!“ kviklo štěně a už bylo zas dole. Vlčák zavrtěl hlavou a položil ji na přední pracky.

„Ty kluku hloupá, co se bojíš? Nestav se pořád na zadní nohy! Natáhni se po vodě a dělej tempa! Dělej tempa! Jako bys běžel! Ted’ se můžeš postavit. Tam už je půda!“

„Jejejeje, m... m... mně je zima,“ jektalo štěně lezouc z vody.

„Běhat! Honem běžat!“ zařval vlčák, vrazil do štěněte a rozlítl se k mostu. Dělal takové skoky, že přední nohy zadním nestačily a on se všecek hrbatil. U mostu se obrátil a jako bouře se přihnal k štěněti, přeskočil je, ale pořád se ještě nemohl zastavit a letěl dál. Najednou spatřil jezevčíka, zkameněl a ulehl na zem.

„Kouknou, milostpaní, dieser Trottel mě fixíruje,“ stěžoval si jamník⁶⁴ čubičce.

„Panečku, s tím mužou mít pěknou patálii. Proč tak cenějí zub?“

„To já jen kvůli nim. Kdyby jim chtěl ublížit.“

„Ale staroušku já jsem přece dáma!“

„Já bych tomu pánovi radil, aby šel svou cestou. Jak na mě šáhne, rafnu.“

„Já jim radím, jsou vopatrnej! Už se zvedá!“

Vlčák se pomalu zvedl, všechny svaly se v něm napjaly a pomalu, ale jako na pružných pérách blížil se k jezevčíku. Obrovská jeho hlava se sklonila k zkřivenému psu, který se ještě trochu přimáčkl k zemi.

„Ráčejí si přát?“ vrčel jezevčík.

„Promiňte, co jste měl dobrého k obědu?“

„Vždyť to cítějí: kosti od husy a knedlíky.“

„Hm, no – s nějakou čubičkou jste se nesešel?“

„Ráčejí si čuchnout.“

⁶⁴ Pes používaný k lovu zvěře v norách (foxteriér, jezevčík). Pozn. red.

Vlčák vyšetřoval celou záležitost tak podrobně, že byl z toho jezevčík nervózní. Zadíval se k oddychující čubičce a vzdychl si:

„Frechheit!“⁶⁵

„Co jste to řekl?“ vyrazil vlčák a položil mu tlapu přes rameno.

„Ráčejí dovolit, tam mám revma.“

„Povídám, že jste něco řekl?“

„Mein Ehrenwort“⁶⁶ ani slovo.“

„Já myslel, že jste něco řekl, co by mě v očích té staré dámy snižovalo. Snad jste přece něco poznamenal?“

„Großer Hund, ani mi nenapadlo!“

„Tak si dejte pozor, abyste ještě něco neřekl. Vaše vůně mi nejde zrovna pod nos.“

Vlčák se všecek naježen otočil a šel ke zdi, kde uznal za nutno výhrůžně si přibrousit drápy čtverým odhrábnutím. Pak se usmál na čubičku a zase se rozletěl za štěnětem kolie.

„Ten se měl splést a něco začít!“ vrčel jezevčík, rovněž si brouse drápy.

„Amino!“ vykřikla vtom pradlena, která byla hotova s prací a vystupovala po schůdkách.

Stará čubička zavrtěla přátelsky ocáskem, vstala a batolivě šla za svou paní. Jezevčík se rozhlédl a když viděl, že je tu sám, popoběhl za čubičkou.

„Milostpaní, já se nechci vtírat, ale kdyby – tento... jako se chtěly běhat... s nějakým usedlejším, rozvážným... nu... miláčku...“

Ťukl něžně čumákem fenku za ucho, ale ta se naň strašně utrhla.

„Necháš mě! Frejříri necudná!“

Jezevčík se lekl, zabrebtal něco po židovsku a belhal se se svým sádlem i revmatismem stranou k patníku.

⁶⁵ Drzost! Pozn. red.

⁶⁶ Na mou čest. Pozn. red.

Import-Johny

Import-Johny byl šestnáctiletý zrzavý kluk, samá noha a ruka, jako bernardýnské štěně. Byl neohrabaný a neobratných pohybů, zrovna jako štěně a když ho pan John W. Eppley starší poslal zastupovat firmu do Curychu, myslel, že musí všechno sežrat, zrovna jako štěně. Tehdy přišly Eppleyovy psací a počítačí stroje poprvé do Evropy a mladý Eppley, kterému bylo přiděleno celé Švýcarsko, vrhl se do obchodů s takovou hltavostí, že z toho přecházela hlava jak Ferrymu Lehmannovi, který tam zastupoval Recordky, tak Samueli Weisskopfovi, který dočista zamrzl se svými Condorkami.

Oba zástupci začínali být z toho nervózní. Ať se v republice vrhli nalevo nebo napravo, všude narazili na Eppleyův Koh-i-noor. Mladý Eppley zdál se být všudypřítomný jako Pánbůh a kdyby oba poražení konkurenti nebyli životem tak ukováni, jak byli, možná, že by v tom viděli prsty nějaké Prozřetelnosti. Takto však byli jen dráždění poznat svého soupeře, tím více, když se neklamně proslýchalo, že je to jakýsi výrostek. Doufali první čas, že se s ním osobně srazí při obchodech, ale mladý Eppley byl nezvěstný a když se neobjevoval, musela jít hora k Mohamedovi. Byl to nápad tlustého Lehmannna. Pod záminkou, že by bylo záhodno smluvit jednotné prodejní podmínky, pozval jménem továren Condor a Record továrnu Koh-i-noor ke schůzce v kavárně. Čekali tam s napjatou zvědavostí, baculatý, připlešatělý Lehmann s brilianty na masitých prstech, i vytáhlý Weisskopf, který byl úzkostně oděn jako gentleman a pohled měl jako dravec. Oba se na schůzku vypravili vší možnou noblesou, elegancí i parádou. Chtěli stůj co stůj mladého Američana-milionáře přetrumfnout. Čekali, že se jim objeví vrchol dokonalosti a byli dočista zkoprnělí, když ke stolu přistoupil zrzavý a pihovatý chlapec v brejlích, s rozpláclym nosíkem jako buldok a v nemožně kostkovaném a pruhovaném obleku. Lehmannovi bylo najednou strašně k smíchu pomyšlení, že tenhle chlapec je jeho soupeřem.

Weisskopf se však v duchu zlobil a v jeho očích byl němý vztek, jako se vzteká sup v kleci, že vrabec venku poletuje. Nejhuře však byl na tom mladý Eppley. Starý pán ho zaučoval do obchodu a na všechny případy ho upozornil, ale Johnny brzy docházel názoru, že v životě je případů mnohem více, než kolik jich starý pán znal; ba někdy se mu zdálo, že život má vůbec docela jiné případy než je zakladatel firmy předpokládal. Johnny se docela dobře pamatoval na vysvětlení, jak to vypadá, když se zakládá trust. Věděl, že se to začíná vždy smluvením jednotných podmínek prodejních. Věděl i mnoho jiných věcí, ale naprosto nevěděl, co a jak má mluvit s dvěma soupeři, kteří si ho pozvali na výslech do kavárny. A tak mu bylo zrovna jako štěněti, když se setká se dvěma starými psy. Byl všecek vyjeven a vlasy jako by se mu naježily. Byl to instinktivní strach z těch dvou hafanů, aby ho nezahnali někam do kouta a nespořádali. Cítil, že by byl hrozně šťasten, kdyby aspoň ten tlustší z nich začal žertovat, aby mohl Johnny dováděním zakrýt svou úzkost. Bylo už v běhu věcí, že Lehmann mu v tom vyšel vstříc. Pocit směšnosti z tohoto soka uvolnil si průchod několika větami dobráckého, skoro oteckého humoru. A Johnny, chňapaje po každé pomůcce, našel si v pěti minutách pevnější půdu a jen dával pozor na elegantního Weisskopfa, z jehož studené bezvadnosti a dokonalosti nebezpečí zrovna číselo. V hodině se dohovořili. Lehmannovy návrhy byly tak prostinké, že se o nich skoro ani nemuselo jednat. Poseděli ještě chvíli a Johnny se rychle zaučoval, jak možno se srdečně bavit s konkurencí a neřící ani slůvka z toho, co není pro její uši. Pak se smluvili, že se budou pravidelně scházet a Johnny se poroučel.

Po jeho odchodu mrskl Weisskopf úkosem očima po Lehmannovi a pak si odplívl.

„Moc čestná soutěž,“ vztekal se, „potírat se s klukem! A ten utřinos to ještě vyhrává! To jsou pěkné doby, kdy zkušenost, zapracovanost a odborné vzdělání mohou jít k čertu! Bluf je heslo, bluf je všecko, poctivá práce je na psu.“

Lehmann se znovu rozesmál.

„Samy, vy chcete dělat morálku? Jakživ jsem nic takového neslyšel. Samuel Weisskopf hájí poctivou práci!“

„Mlčte, vy vídeňská opice! Kdybyste nebyl tak zateklý sádlem, přemýšlel byste raději, jak to škrvně přimáčknout.“

„Nechte ho, blázínku, on se utahá sám. Sázím se, že ho to za čtvrt roku přejde. Je jako roční hříbě, nohy mu nestačí tančit. Za tři měsíce pozná, že obchod náleží vytrvalcům a ne sprinterům.“

„Za tři měsíce může být pozdě.“

„Nesmysl. Obchody přece jen jdou. Dnes večer jedu do Winterthuru. Městská rada potřebuje čtyři stroje. Nepůjdete domů?“

„Půjdu. Ostatně vám děkuji za upozornění, že ve Winterthuru hledají čtyři stroje. Abyste se nemýlil: já tam nepojedu. Protože mluví-li Ferry Lehmann tak klidně o Winterthuru, pojede jistě do Sv. Havla nebo do Churu nebo do Chaux-de-Fonds.“

Lehmann se zase tak vesele rozřehtal, poplácal Weisskopfa po koleně, rozloučil se s ním a šel si koupit lístek do Lucernu. Nekupovali tam čtyři stroje, nýbrž osm a Lehmann měl už obchod skoro v kapse. Jel proto v nesmírně dobré náladě. Historie s mladým Eppleyem ho bavila. Ten brejlatý zrzounek byl vskutku k smíchu, jak stříhal ušima, kdekoli se zavadilo o obchod. Tomu nebude třeba nastavovat nohu, aby klopýtl. Zakopne o své vlastní kotníky. Ostatně nemohl teď Lehmann uvěřit, že by to škrvně dělalo takové zázraky. Solidně vypracovaný obchod se nedá jen tak zvrátit. Ne, Lehmann nechá toho kostkovaného uličníka, ať se tuží. Jeho to může nejvýš jen pobavit.

Toho mínění byl Ferry Lehmann po celý večer, celou noc a příští den do deseti hodin dopoledne. O desáté svůj názor na americké škrvně poněkud změnil, protože se dověděl, že oněch osm strojů bylo právě zakoupeno od pana Eppleye mladšího. Dotklo se ho to trochu nepříjemně, ale nebyl by ani mukl, kdyby nebyl utrpěl v témže týdnu ještě další porážky v Solothurnu, Rohrschachu a Freiburgu. A když pak přišla ještě prohra v ředitelství lázní ve Vevey, zatvrdil se Ferry Lehmann a uznával, že s tím přimáčknutím měl Weisskopf pravdu. Při tom chodil mladý Eppley za nimi do kavárny, tvářil se, jako by věřil i největším

bulfkům, které mu věšeli na nos, a byl to napohled nejhoupější chlapec, který kdy přijel z Ameriky do Evropy.

„Vypadá to vskutku, jako by celý dovoz už byl v jeho rukou,“ poznamenal kysele Lehmann toho dne, kdy se dověděl, že obchodníci říkají p. Eppleyovi Import-Johny.

„Nejhorší na tom je, že on prodává stroje a já s nouzí jen uhlové papíry,“ zlobil se Weisskopf. „Musíme s ním začít jinak. To nejde, vodit ho odpoledne do kavárny jako slečinku a dělat mu tady garde. Musíme ho vytáhnout na noc. Víno, šampaňské, likéry. Ať něco praskne! Nejspíš to bude on.“

Tak dostali Import-Johnyho do nočního třeštění, ale mnoho s ním zprvu nesvedli. Smál se, když otvírali láhev za lahví, ale sám pamatoval na poučky starého pána a držel se malinové šťávy. Stálo to mnoho domluv a ponoukání, než ho přesvědčili, že aspoň pro čest hvězdnatého praporu musí okusit whisky. Tenkrát se jim to povedlo. Import-Johny se smál, kuckal se při pití, ale pil, při čtvrtém kalíšku uvěřil, že musí s nimi držet krok a držel jej tak dlouho, až se nemohl vůbec udržet a museli ho naložit do drožky. Tehdy se zase přesvědčil, že je více případů v životě, než jich znal starý pán. Jeho případ byl takový, že vytáhl obrovskou zásuvku z registratury a protože si nemohl vzpomenout, co s ní má podle starého pána udělat, vyklopil celou kartotéku na podlahu a do zásuvky si lehl, ve svrchníku, tak jak byl.

Dalo mu to tři dny práce, než zase kartotéku podle abecedy urovnal, ale ani deset Lehmannů by ho pak už nepřimělo, aby upustil od své malinové šťávy. Oba jeho přátelé byli z toho mrzutí. V těch třech dnech se jim tak hezky pracovalo, sotva však byl Import-Johny s kartotékou hotov, začaly se zase jeho jízdy a jejich porážky.

„Alkoholem ho nedostaneme,“ konstatoval pak Ferry Lehmann, kterého přecházela veselost. „Museli bychom najít něco silnějšího.“

„Všiml jste si, jak větří, když přisedne ke stolu číšnice?“

Samuel Weisskopf zabodl svůj šikmý pohled Lehmannovi do očí. Zlo a špatnost plály v něm jako dva uhlíky.

„Systém Condor,“ blesklo Lehmannovi mozkiem, když viděl tu supí tvář. Ale myšlenka na zničení Eppleyova škvvrněte už se v něm zahníz-dila a Lehmann, veselý Lehmann, stáhl nehezky tvář a řekl jakoby pro sebe:

„Ženská by byla arci něco silnějšího...“

Supí tvář Weisskopfova se přiblížila o dva palce. A jako by jediným slovem odhalil hotový plán, pronesl krátce: „Margit.“

Lehmann sebou škubl.

„Vy ji máte zase tady?“

„Přijela minulý týden ze San Remo. Její plantážník se vrátil do Gal-vestonu. Hned mi to napadlo. Je to nejzpůsobilejší ženská pod sluncem. Zhoupne Eppleye, jak si budeme přát. Budu ji zase vydávat za svou snoubenku.“ Slovíčko *zase* nějak se dotklo Lehmannu. Malý stín nevole přeletěl mu tváří jako vzpomínka na ošklivou aféru. Ale byl už v tom a myšlenka na zničení Eppleyovo ho držela ve spárech. Radil se dlouho s Weisskopfem a rozešli se trochu zamyšleni.

Pak jednoho dne oznámil Weisskopf oběma přátelům, že jeho snou-benka, slečna Margit Rosé, přijede a že bude velice šťasten, přijmou-li jeho pozvání do lóže městského divadla, kde jí budou představeni. Byla to nová událost pro Import-Johnyho. Co byl v Evropě, nebyl představen žádné dámě ze společnosti. Samuela Weisskopfa neměl rád, ale když už osud svedl tento triumvirát psacích strojů dohromady, stýkal se s ním a byl zvlášť vděčen Lehmannovi, že svým žertováním tento styk umož-ňuje. Do divadla šel značně vzrušen a rozpačit. Neměl nejmenší ponětí, o čem se s dámou hovoří. K tomuto případu se starý pán ve svém pou-čování vůbec nedostal. A mladému Eppleyovi se zdálo, že to je vlastně to hlavní.

První, co v lóži spatřil, byla bílá, hluboce dekoltovaná záda. Nato se Margit obrátila a Import-Johny byl zavalen její krásou. Brada mu bez-děky poklesla a vědomě se zmohl jen na směšné šoupnutí nohou na-místo úklonu.

„To je pan Eppley mladší, Margit,“ zaslechl hlas Weisskopfův a viděl, kterak se její ručka sune jemu vstříc. Zvedl pravici jen napolo a jeho

vztyčené prsty dotkly se její dlaně. Uchopila pevně jeho ruku a zatřásla jí. Bylo mu, jako by ho ty velké zornice přitahovaly a objímaly.

„Posad'te se, Johnny, podle Margit,“ ozval se opět hlas Weisskopfův, „můžete si aspoň popovídat anglicky.“

Teprve teď ho napadlo, aby se ohlédl. Spatřil Weisskopfa a Lehmana, oba skvěle oblečení a zářící. Bránil se trochu místu podle Margit, ale Weisskopf ho tam přímo zatlačil.

Lóže byla úzká. Jak dosedl, ucítil, že jeho noha se dotýká po celé délce nohy Margitiny. Byl znova zmaten jejím žářem. Připadalo mu to jako svatokrádež. Tiskl se úzkostně do kouta a jen po očku se odvážil polhlédnout na její profil.

„Tolik jsem již o vás slyšela, pane Eppleyi,“ obrátila se s úsměvem na něho. V její angličtině bylo znát lehké americké zpívání. „Ale nevěřila jsem, že byste byl skutečně tak mlád. Jste zázračný muž!“

Import-Johny cítil, že musí v tu chvíli shořet. Začal cosi koktat, ale ouvertura, která právě zazněla, vysvobodila ho od povinnosti odpovédět. Neměl ponětí o muzice mimo řvaní černošského kupletu s banjem a harmonikou. Nechodil ani do divadla ani do koncertů. Na takové hlouposti bylo škoda času a peněz. Ale když tam dole zpívaly, trylkovaly a hopkaly Mozartovy melodie, cítil, že ta celá věc je znamenitě sladěna s tímto profilem a zlatou kadeří, které teď mohl nerušeně hltat. V přestávkách mluvili Weisskopf s Lehmannem o obchodech a Import-Johny, ačkoliv věděl, že tam je jeho pevná půda, zůstal v hovoru se svou sousedkou. Byl to hovor poněkud jednostranný a Import-Johny byl všecek zoufalý ze své hlouposti a neobratnosti. Ale Margit se usmívala tak laskavě, že jí byl neskonale vděčen za to, jak lehce hovoří o všem možném.

Po divadle šli na večeři do hotelu Bauer-au-Lac. Všichni byli nesmírně veselí, vtipní, roztomilí a šťastní. Import-Johnymu se zdálo, že nemůže být dokonalejší společností pod sluncem. Margit seděla proti němu, a po celý večer měl stále týž omamující dojem, že ho ty velké zorničky přitahují a objímají.

Rozloučili se až pozdě v noci. Import-Johny šel domů a nešel. Najednou shledal, že je u jezera daleko za městem. Vrátil se, ale bezděky se dal vpravo po nábřeží, až přišel k hotelu Bauer. Protože mu tlouklo srdce, řekl si, že je to z toho bláznivého pochodu, a že si musí sednout na lavičku. Bude se chvilku dívat na spící jezero. Našel si lavičku v nejtemnějším koutě a usedl zády k vodě. Před ním byla budova hotelu, oblitá září měsíce. Klouzal očima od okna k oknu. Co kdyby se někde vyhrnula záclona a Margit se chtěla podívat do noci! Bylo tu tisíc oken, jedno druhého tajemnější. Seděl před nimi, až začalo svítat. Pak šel doopravdy domů. Když usínal, věděl jen jedno: že Margit je dokonalá krása, jejich, americká krása, jak ji tolikrát zachytil Gibson;⁶⁷ ale že proti nedostupné, kruté kráse jeho krajanek je Margit sladká a nějak blízká. A že v těch jejích zornicích je nějaké volání, kterému nerozumí nebo se neodváží rozumět.

V týdnech, které pak ve společnosti Margitině a obou konkurentů prožíval, cítil se Import-Johny dokonale ubohý, neschopný a nešťastný. A byla to právě Margit, která ho pozdvíhovala z té pokorné nicoty, do níž se vmýšlel.

„Máš to škrvně dokonale v hrsti,“ smál se Samuel Weisskopf po několika dnech, když s Margit obědval.

„Tak dokonale, že je mi ho až líto,“ odvětila Margit.

„To nevadí. Až přijde čas, zmačkneš,“ odsekl Weisskopf s takovou krutostí, že se Margit, která byla na ni zvyklá, přece jen zachvěla.

Nešlo to však tak rychle, jak si Weisskopf myslel. Najednou dostal telegram od své firmy, aby ihned přijel na čtyři neděle do továrny. Byla to obvyklá výměna sil, kterou se firma Condor pojišťovala proti náhlému odchodu vedoucích úředníků. Weisskopfovi nezbylo než ponechat Margit, aby sama zpracovávala mladého Eppleye. Stýkala se s ním nyní denně. Přišla si pro něho do kanceláře a jeli spolu buď nahoru do anglického klubu hrát tenis, nebo projíždět se po jezeře. V tu dobu bojoval

⁶⁷ Charles Gibson (1867–1944), americký malíř, významný představitel secese, ilustrátor a karikaturista. *Pozn. red.*

Import-Johny těžký boj. Celé jeho mládí hnalo ho k Margit, celá jeho výchova všemi důvody mu v tom bránila. Nebyla to malá věc pro mladého hochu a musel napínat všechnu energii, aby se aspoň v obchodě udržel jakžtakž pohromadě.

Ale nejhorší dny přišly později, když se nepřítomnost Weisskopfova chýlila ke konci. Margit změnila znatelně své chování. Import-Johny měl dojem, že nemůže pochybovat o volání jejích zornic. Mezitím Weisskopf přijel, ale omluvil se, že má příliš mnoho práce a naopak požádal Johnyho, aby byl tak laskav a i dále se věnoval Margit. Večer však měl s ní krátkou rozmluvu, která skončila ostrým rozkazem:

„Od pondělka za týden budou se zadávat dodávky strojů v Lausanne a v Ženevě. Rozdělili jsme si to s Lehmannem a nepřejeme si, aby se tam Eppley ukázal. Už je té komedie dost. Nejpозději od neděle za týden ho musíš zhoupnout.“

„Od neděle za týden. Dobrá.“

A Margit zamyšleně zakývala hlavou. Nebyla při tom hezká.

Na tu neděli navrhla Johnymu výlet koňmo do hor. Jeli nahoru do lesů, opustili poslední výletní restauraci a klusali po horském hřebenu na sever od města. Toulali se lesíky, poobědvali v malé vesničce a jeli zase dál. Odpoledne sestoupili na pasece, kde svačili. Po celý piknik se Johnymu zdálo, že je Margit nějak rozčilená. Cítil její pohled, i když vstal, aby koňům přitáhl řemeny. Margit se nechtělo do návratu. Seděla na trávníku polonatažena a v černých jezdeckých šatech byla její plavá krása dvojnásob svůdnou. Import-Johny seděl na dva kroky dále. A právě když vzpomněl na zítřejší jízdu do Ženevy a svěřoval se, že neví, jak rozřešit soutěž na dvou místech zároveň, natáhla k němu ruku a ucho-pila ho v zápěstí. Ustal, jako by dostal elektrickou ránu. Pohlédl na ni a z jejího volajícího pohledu padla na něho bázeň, že se chvěl. Margit ho lehce táhla k sobě. Neměl síly se jí vzepřít. Padl jí do náruče, přitiskla ho k sobě celým tělem a začala ho šíleně líbat. Chvěl se jako list pod jejími polibky, ale když ustala, nepatrný zlomek vůle, který v něm zůstal, stačil, aby se vzchopil a doklopýtal se ke koni. Přitáhl mu podpěnk-u a zvedl ruku k sedlu, jako by chtěl vyskočit. V tu chvíli však ho to

všechno přemohlo. Hlava mu klesla na vztyčenou paži a do ticha paseky zaštkal jeho pláč. Margit ho do té chvíle sledovala bez hnutí. Když chtěl vyskočit do sedla, vstala; a když zaslechla jeho vzlykání, vytřeštila oči, přitiskla si obě ruce na spánky a za vteřinu poté zaúpěla:

„Můj bože, vždyť je to dítě! Vždyť je to ještě dítě!“

Popošla tři kroky a zastavila se. Potichu, něžně, sestersky zaprosila:

„Johnny! Pomůžete mi do sedla?“

Mladý Eppley sebou trhl. Ještě když byl zády k ní, osušil slzy. Pak se obrátil, šel k jejímu koni, prohlédl podpětku a spustil přehozené třemeny. Pak přidržel levicí uzdu a pravicí pomohl Margit nahoru. Nato odvázal svého koně, vyšvihl se naň a zamířil lesem k silnici. Margit jela beze slova za ním. Mlčky dojeli až k jízdárně, mlčky ji doprovodil k hotelu.

Pět kroků před vraty se Import-Johny zastavil.

„Slečno Margit!“ řekl vážně a všečen se dusil. „Slečno Margit... miluji... miluji vás, ale jste zasnoubena. Sbohem.“

Smekl čapku, ale nenasadil ji už, nýbrž zmačkal ji v ruce a dal se do běhu po nábreží, za město, tam, kam zabloudil té noci, kdy Margit uviděl po první.

Přišel domů pozdě v noci s pevným odhodláním napsat ihned starému panu Eppleyovi, aby ho poslal zas někam jinam. Ale toto psaní nebylo nikdy napsáno, neboť když Johnny doma rozsvítil, spatřil Margit, pobledlou a uplakanou, sedět za stolem. Zvedla se pomalu a podávala mu ruku.

„Odpusťte, Johnie, dala jsem si domovníkem otevřít. Mám vám mnoho co říci.“

* * *

Pan Weisskopf a pan Lehmann byli druhého dne v rychlíku v nejveřejší náladě. Margit nepřišla – to bylo dobrým znamením. Pan Weisskopf v Ženevě napřed posvačil a pak šel s vědomím vítěze k radnici. Před vchodem ho zarazilo zaprášené auto, které mu připadalo velmi povědomým. Když zneklidněn vystoupil po schodech, srazil se s mla-

dým Eppleyem. Vycházel ze dveří a ukládal svou smlouvu do tašky. Weisskopf nemohl ovládnout svůj nenávistný pohled, ale přece jen zavolal přátelsky:

„Haló, Johnny! Vy tady?“

A teď byl královský pohled na toho šestnáctiletého kluka Eppleyova, zrzavého, pihovatého, s rozpláclym mopsličím nosem a brejlemi, kterak se podíval na pana Samuela Weisskopfa a vůbec ho neviděl. Samuel Weisskopf byl pro něho méně než žebrák. Sestoupil k autu, vstoupil do vozu, vykřikl: „Lausanne!“ a odejel.

Pan Weisskopf bledl a zelenal. Nahoru do radnice už nešel. Jediná jeho myšlenka byla varovat Lehmannu, a tak tomu klukovi zkazit druhé vítězství. Rozběhl se do hotelu, aby napsal telegram. Portýr ho uvítal jako starého hosta.

„Mám pro vás depeši, pane.“

„Depeši? Pro mne?“

Pan Weisskopf roztrhl zálepku. Telegram byl od Lehmannu.

„Objednávku dostal Eppley, zastoupený sekretářkou Margit Rosé.“

Šoférská pohádka

(v dialektu Breitfeld-Daněk)⁶⁸

Poidám, pane šef, to by neřekli, jaký maléry se eště dnes dějou. To sme takhle byli tři ve fabrindě, fšecky tři správný holajzníci, jako noha. A přídě první dělák:

„Koukejte prej bejt ráno kštelt,⁶⁹ bude se vodvádět, vy tři si to podrančíte na Kometavu.⁷⁰ Ale to vám poidám – žádněj hic v tom nesmí bejt, jen tak ta-ta, čundr štyrycítkou, válce nejsou eště zaběhaný.“

Nám potřebuje vykládat, jak s mladým vozem! Ale to von, dyž má vod inžinýra auftrák,⁷¹ hned se šprajcuje jako špatně vyřezanej svatej. Ale na Frantu si nepřide – Franta má drškafon na moc krátkou vlnu, tak ho taky hned naremploval:

„Koukej, Václave, ty seš blázen na palec u nohou, dyž se chceš tady na nás vytahovat. Vo tobě přece stojí psáno, že dybys vyskočil, jak seš blbej, tak ani nedopadneš na zem. Co si tu couráš rozum. Tak se tu moc na nás nebav, ty kuře cucavý, já to nemám rád, dyž mi něhdo hraje starýho a vypadá jako šofér vod štyrkolovýho hadru.“

Václav se rozpálil jako hasičskej kalendář, aby prej mu Franta prominul, že se narodil, a že prej by nerad vo Frantu zavadil, aby z něho neudělal dva malý do školy.

„Heled', Václave,“ poidá mu na to Franta, „heled', ty máš už ted' kušnu jak rozšlápnutý mejdlo v bazéně, dybych se náhodou do tebe strefil, tak podruhý už nemám do čeho. Bud' teda tak vod tý dobroty a koukej se vodgázovat, dokud tě nevypařím.“

⁶⁸ Strojírenská akciová společnost vzniklá r. 1872 spojením firmy Breitfeld a Evans s firmou Daněk a spol. v Karlíně. *Pozn. red.*

⁶⁹ Stát, připraven. *Pozn. red.*

⁷⁰ Chomutov. *Pozn. red.*

⁷¹ Rozkaz. *Pozn. red.*

„Ten má ránu,“ přidával Honda, „ten má ránu a flastr na to není. Heleď, Václave, kolikpak jich je u vás blbejch, dyž si sám doma?“

No, začali si to přihrávat a tak si ho podávali, že Václav vyčich, třebaže je to takovej kolohnát, že by moh žebrať přes vrata.

A ráno sme teda fárovali s třema vozy přes Dlouhou míli. Ale tagle-nonc za Černým Volem⁷² Franta zarazí, nechá nás dojeť a poidá:

„Kluci sígrácký, co se budem sejřit po císařský, vemem to tuhle doleva a já vám vodkreju tajemství.“

„Jakýpa tu máš, ty palubo schnilá, tajemství?“ poidám mu na to já.

„Ty mašle utahaná,“ na to von, „pivko by ti štěкло, vid’? A párek vuřtů bysi už taky rád do tý tvý vopičí almárky vrazil?“

„Co se teješ vuřtů,“ poidám já, „na ty tak kách nejsem. Tuhle sem vo-bědval dvacet vuřtů a při patnáctým sem scíp hladý.“

„Utři si nos cihlou, ty vejžvaro – dyž ti poidám moje tajemství: bah-no jako cumel, vuřty s cibulí na fleku a krom toho racajda.“⁷³

„Pěhná?“ ptá se hned Honda a už šaltoval první.

„Móóc pěhná,“ poidá Franta, „štěpná.“

„No servus,“ poidám já, „dyž je to Frantovo gusto, tak bude mít nohy, že přidat jí mezi prsty plovací blánu, došla by pěšky až do Ameriky.“

„Ty chytřej, ty si akorát výpad ze salónu krásy – hlavu to má jak hr-nec dynamitu, kušnu jak prasklý jelito a zuby jak noty na buben, samá pauza. Dyž ti poidám – já sem ipt pro molet holku.⁷⁴ A tahle je přitom droboučká...”

„...jako hromádka šutru, že jo?“

Ale to už sem neslyšel, co na mě řval, dali sme tam první a plyn a už se jelo.

Vedí, pane šef, to se zas musí Frantovi nechat: gusto na holku von má. Byla to divná putyka, smrdělo to tam, jako dyž se vopice mlátějí kuframa, ale racajdička byla jako řemen. A ksiftíček – no, žádněj fantom

⁷² Obec severně u Prahy. Pozn. red.

⁷³ Lehká děvka. Pozn. red.

⁷⁴ Bujný (üppig) pro buclatou (mollig) holku. Pozn. red.

vopery to nebyl, ale měla svůj cajk v pořádku a na to sem holt udělanej. A tak sme se tam při tom bahně rozšoupili. Honda se smál, jako dyž se sype nádobí, a Franta se dal do zpívání:

Ta šoférská chasa,
bóže, to je krása,
pivo pije, maso jí,
žádnýho se nebojí.

A potom furt tu svou:

Já sem ipt pro holku molet,
jenom nesmí bejt moc do let,
ňákej tejden přes dvacet,
k tý se možno navracet.
Dyž má člověk holku molet,
přestane ho srdce bolet,
inu, ta de k figuře
jako k nátuře.

A jak tak zpíval a pil, začal sem já s tou Eulálií špásovat a dyž kluci vstali, že se pojede dál, mně se z toho logálu namouduši nechtělo. Kluci venku houkali, ale já měl holku kolem krku – depak se můžu tak narychlo trhnout; to de přece vo nemoc. A dyž sem teda vyšel ven, malér byl hotovej: tady stál můj vůz dočista v prázdným teréně a já nevěděl, vodkud sme přijeli, ani kudy dál, ani vůbec kam jedem. Holka stála ve vratech, usmívala se a abych prej ji svez. V tu chvíli sem si připadal jako rozšněrovaný baganče a dyž sem se na ni kouk, bylo po kráse koukám, že má nos jako kliku vod blázince. Poidám jí „i depak, tady je vůně, jako dyž někdo stůně“ – ale to sem řek jen tak, abych ji rovnou neurazil. Zmáčknu startér, motor naskočí, šoupnu první, druhou, třetí, cvrnknu do plynu, dám čtvrtou, hospoda už je daleko za náma – ale propána, kudy to mám ject ke Kometavě a kde jsou ti rošťáci?

Mastil jsem si to asi čtvrt hodiny, až sem před sebou viděl sloup prachu. Sláva, to sou voni – přišlápnu pedál a hrrr za nimi. Ale nebyli to voni. Dyž sem už do toho prachu vlít, viděl sem, že je to nákej červeněj prevít, bugatka či co. Poidám si, to se musíš kouknout, esli to je vopravdu bugatka. Tak sem to přišláp, ale ten mamrt, co v tom seděl, si to nechtěl nechat líbit, aby ho někdo vzal, a přišláp taky. Tak sem tomu dal třikrát fajr a přimáčk sem – a von eště zrychlí a začne se vodlepovat. Tak sem se dožral, a začal sem z vozu pumpovat, co v něm bylo. Že je novej a že mu to neprospěje, to už mi bylo fuk. Kus za kusem sem se vmáchl vpravo vod toho prevítu, ale dyž sem užuž ho bral, stačil von s dechem eště kapánek přidat, a tak sme se hnali jako dvě splašený vopice. Vlízť nám něco do cesty, tak by nás žádnéj metař nevyškrábal ze země, jakej by to byl bugar. Mrk sem tam na něho, šofér to nebyl, ten by už nadával – tak sem to držel přišlápnutý furt vedle něho, chlup na chlup. Snad i ta holka to způsobila, že byl ve mně takovej gajst.⁷⁵ Ale po chvíli si poidám: „Ty blboune, co se tak ženeš do krchovní garáže – dyk přece už vidíš, že to je dovopravdy bugatka.“ A začal sem povolovat, ale pán v ní taky. Já pustil šlapku, von pustil šlapku, já cvrnk na brzdu, von cvrnk na brzdu – zkrátka, jak sme se prve bláznivě vedle sebe hnali, tak sme najednou docela pitomě vedle sebe stáli. Ale von vám v tu chvíli vyskočí a poidá:

„Šofére,“ poidá, „šofére, já vám děkuju, že sem si zas jednou moh pěkně zajezdit. Tady všecko jezdí jak s hnojem a todlec byla první jízda podle mý chuti. Jedťe za mnou, šofére, a dostanete jíst a pít, co budete chtít. Já sem hrabě Kristián z Voškobrhu a co tu vidíte, všecko je moje.“

Tak sem mu zasalutoval a poidám:

„Jé, uctivá poklonka, pane hrabě – to bylo rito. Už sem měl vítr, že z tý bugatičky uděláme dirigenckej uzal. Pámbůhví, že tamhle v těch dvou zatáčkách sem měl zadnici tak ouzkou, jako dyž mrtvola sepne ruce!“

⁷⁵ Duch. Pozn. red.

„Nu, šofére,“ poidá von, „ste statečnej muž a na mým zámku dostanete, co hrdlo ráčí.“

Tak sem jel za ním a vono to vopravdu bylo jako v pohádce: najednou, kde se vzal, tu se vzal, v rovině zámek, my sme s hrabětem vjeli do nádvoří, služebnictvo se seběhlo, ale hrabě Kristián prohlásil:

„Milý lidi, nejdříve tady pod kaštanama prostřete tomuto statečným šoférovi a noste mu, co si poručí, sogár⁷⁶ i moje víno, dyž bude chtít. A já vám, šofére, eště jednou děkuju a nedejte se vyrušovat. Kometava není daleko.“

Tak sem mu to eště jednou hodil a salutoval sem, dokud nevystoupil po schodišti k paní hraběnce. Já přece vím, co se patří. Ale pane šef, pak přišla taková žranice, že sem to jakživ nezažil. Tři lokaji furtumfurt nosili na stůl, nač sem si vzpomněl: volejovky, vepřovou se zélím, zmrzlinu, buchty, šunku v aspiku, paštiku, vočka, celerovej salát, černý kafe – no hrabě Kristián se holt chtěl před Pražákem vycajchnovat.

A dyž sem večer přijel do Kometavy a vyptal se, kde tam má fabrika sklad, našel sem tam Frantu s Hondou a voni měli ze samý starosti nosy jak heligóny, že by s tím mohli vystrkovat vandráky za ves.

„Čoeče,“ poidá Franta, „čoeče, kde ses vinul, amoleto? Snad si nebyl dotedka připečenej u tý nány?“

„Hod se rybám,“ poidal sem mu, „u jaký nány? Já přijíždím právě z hostiny u hraběte Kristiána z Voškobru.“

„Fóre vopršelej,“ poidá na to Franta a vodpliv si.

A vědí, pane šef, že mi to ani Franta, ani Honda dodnes s tím hrabětem nevěřejí?

⁷⁶ Ba, dokonce. Pozn. red.

Sanace

Kulturní historikové marně pátrají po příčině, proč pan Joachym Beneda zanevřel na hnutí plusquamperfektické.⁷⁷ Ví se dobře, že tento velkoobchodník drenážními trubkami stál u samé kolébky plusquamperfektismu a že byl jediný laik, který od počátku přísahal na tento prapor nové revolty. Z různých poznámek vysvítá, že byl rovněž jediným kupcem plusquamperfektických obrazů, ač není nám známo, zda nepovažoval největší dílo nového směru, proslulého *Drbajícího se černocha*, za hromadu drenážních trubek. Z dochovaných účtů a upomínek o zaplacení vysvítá, že rovněž on sám financoval umělecký týdeník *Muří noha*, a tak se stal jedním z oněch vzácných českých mecenášů, kteří otevírají cesty novému umění. Avšak uprostřed třetího a posledního ročníku *Muří nohy* shledáváme pojednou, že jméno pana Joachyma Benedy mizí z rubriky, oznamující pravidelně šlechtné kupce plusquamperfektických děl. Je to tím nápadnější, že do té doby celá tato rubrika byla vždy vyplněna pouze jménem páně Benedovým. Nic nenapovídá o příčinách této rozluky, s níž právem se může uvádět ve spojitost náhlé ukončení ročníku i existence *Muří nohy* nezvykle efektním vydáním sedmičísla.

Historie umění mlčí o tomto významném bodě. A pokoušíme-li se tuto odhalit clonu ze zákulisního tajemství, činíme tak stejně z úcty k této ctihodné vědě, jako z obdivu pro ono umění, jež vidělo budoucnost v předminulosti.

Počátek roztržky nutno hledat v onom výroku Joachyma Benedy, jenž při vši stručnosti znamená konec přátelského spojení drenážních trubek s obrazy.

„Víc už nepůjčím ani findu.“⁷⁸

⁷⁷ Plusquamperfektum je slovesný tvar vyjadřující čas předminulý. Pozn. red.

⁷⁸ Vindru – nejmenší peníz. Pozn. red.

Redakční rada plusquamperfektistů sice strnula, ale památný výrok byl učiněn a zkalený poněkud poměr k šlechtnému mecenáši se rázem vyjasnil. Situace byla tím pikantnější, že *Muří noha* nepotřebovala žádnou findu, nýbrž spíše dvě nebo tři tisícovky, za něž by byla tiskárna ochotna sloužit i dále nedoceněnému umění. Sanační debata skončila se jistotou, že nutno získat nové inzeráty. Pan Joachim Beneda pak poskytl ještě poslední výhodu: uvolil si kupovat všechno, co dostane *Muří noha*, bude-li si inzertní sazby vybírat v naturáliích.

Byla to slibná myšlenka a plusquamperfektisté se sami rozběhli po městě, aby dokázali kdekomu, že nejlepší a nejvýhodnější inzerce je v *Muří noze*, *listech mladé kultury*.

Pan Joachim Beneda stál stranou jako nepovolaný manažer. Příští číslo vyšlo a ejhle! celá zadní strana, pokrytá obyčejně oznámením drenážních trubek, rozložila se na dvaatřicet políček, na nichž inzerovalo – dvaatřicet biografů. Sanace byla na postupu!

Pan Joachim Beneda gratuloval plusquamperfektistům. První úspěch se tedy dostavil. Zářice přijali plusquamperfektisté toto blahopřání, načež předložili panu Benedovi ke koupi sto dvaadevadesát vstupenek do biografů, jež úhrnem představovaly inzertní hodnotu zadní strany. Pan Joachim Beneda akceptoval vstupenky s úsměvem, neboť milerád si tu a tam zašel na slušný film.

Bohužel záhy se ukázalo, že teď přestává *tu a tam a na slušný film*. Sto dvaadevadesát lístků zavazovalo, popohánělo a nutkalo. Pan Beneda nebyl mužem, který by dovedl nechat ležet ladem to, do čeho jednou investoval peníze. Bral vstupenku za vstupenkou a navštěvoval jeden biograf po druhém. S manželkou a oběma dětmi zkonsumoval jednu návštěvou čtyři lístky. Nesměl vynechat ani jednoho představení. Musel absolvovat program o čtvrté, šesté i osmé hodině. Musel v neděli jít již na matiné a rozloučit se s poledním spánkem, aby nepromeškal první představení odpolední. Musel pamatovat zvlášť na biografy nepřetržitě hrající, aby neztratil ani minutu. Musel skákat z tramvaje na tramvaj, aby včas dorazil z jednoho kinematografu do druhého. Musel být od rána do noci na nohou a místo spánku musel kombinovat návštěvy pro příští den, aby nic nevy-

nechal a na nic nezapomněl. Musel putovat do rozestavěných předměstí, o nichž neměl dříve potuchy a musel se tlačit v návalech do velkoměstských podniků na hlavních třídách. Během týdne poznal všechny hrdiny a hrdinky, krasavce a krasavice unylé, elegantní, heroické, něžné, robustní, komické, sentimentální, groteskní i pikantní. Viděl Psilandra, Tolnaese, Mayovou, Portenku, Bunnyho, Prince, Carmiovou, Maxe, Jacobsonovou, Nielsenovou, Neumannovou, Heliu Moju, Kastnera, Kaisera-Titze, Negryovou, Liedtkeho, Treumannovou a Larsena, Vemonovou, Zuzannu Grandais, Fónsse, Bonna, Lubitsche, Magdu Sonju, Bertiniovou, Warwicku, Oswaldovou, Girardiho i Marischku. Znal 45 dobrodružství Deebsových a 60 dobrodružství Webbsových. Ve snách se mu zjevoval Phantomas a k ránu ho vystrašil *Der Hund mit dem Monocle*. Šestého dne začal pan Beneda pózovat jako Max Landa, dvanáctého dne se při chůzi klátil jako pospíchající filmový policista, patnáctého dne se díval upřeně před sebe jako Psilander a osmnáctý den se dostavil nervový šok a pan Joachym Beneda se od té doby klepal, třepal, třásl jako všichni ti hercové bílého plátna. Drenážní trubky se hromadily ve skladištích, ale pan Beneda nestačil konzumovat lístky, jež mu administrace plusquamperfektistů dodávala každý pátek přímo do bytu.

Z pana Joachyma Benedy byla ruina. Chtěli-li jej plusquamperfektisté udržet ve schůzi, museli zhasit světla a řečnit před bílým plátnem. Přikročili i k tomuto úskoku, neboť situace *Muří nohy* byla stále ještě nevalná. Třepající se mecenáš dal se pohnout k rozšíření svého závazku. Slíbil svým přátelům, že nejen odkoupí vše, co za inzerci dostanou, ale půjde-li o inzerci řemeslníků, živnostníků a podobných, že učiní u nich příslušné objednávky pro svou rodinu, aby tak získal plusquamperfektistům úhradu inzerce. Děkovali mu vřele za jeho blahovůli a rozběhli se po druhé po městě.

Ale když vyšlo příští číslo *Muří nohy*, svalil se pan Joachym Beneda jako podřatý. Neboť i předposlední stránka měla teď svých dvaatřicet okének, jenomže v nich nabízelo své služby dvaatřicet porodních babiček.

To bylo nad síly dobrého pana Benedy.

Toho dne zanevřel na hnutí plusquamperfektické, vrátil se k drenážním trubkám a výsledkem bylo poněkud neočekávané a obecně překvapující sedmičíslo, jímž *Muří noha* zapěla svůj labutí zpěv.

„Čili zařvala,“ dodal slovnutný plusquamperfektista, z jehož vyprávění jsme tuto významnou historii čerpali.

BRATRŘÍ BASSOVÉ:

Povídka, k níž nedošlo

Nikdy se mi nepodařil vypovědět, jak lituji, že nemám bratra. Nevím, jaké trpké zkušenosti měla se mnou stará paní Bassová, že se po mém narození zapřísáhla oním slavným citátem *never more*. Ze svého hlediska měla asi ta hodná paní pravdu, ale z mého dnešního hlediska musím toho jen litovat. S trpkou závistí pozoruji, jak soužití dvou bratrů ulehčuje existenci každému z nich; a dvojnásob je mi hořko, shledávám-li, že i na Parnasu se etabluje rychleji firma o dvou společnících než jedinec sebesilnější. Od bratrů Goncourtů⁷⁹ až po bratry Vaňky potvrzuje se stále výhoda takového vzájemného doplňování: co neví jeden, ví druhý, co nedovede druhý, svede okamžitě první, a když z nich neví už žádný nic, dohromady přece jen něco vyvedou.

Z tohoto úvodu vidíte, že chovám k svému neexistujícímu bratru po-city úcty velmi něžné, ba že můj poměr k němu je, skoro bych řekl, sentimentální. Ale jsem přesvědčen, porovnáte-li to, co jsem v úvodu napsal, s prvními velkými literkami nadpisu, že si řeknete: tuto jde o nějaký úskok.

A přece lpím úzkostlivě na pravdě. Ale stojím-li i padám-li se svým úvodem, musím nicméně přiznat, že autorem této historie nejsem nikterak já sám; a mám-li každý svůj výrok přetáhnout po prubířském kameni svého svědomí, pak musím opravit jen stylizaci odstavce druhého: k svému neexistujícímu bratru jsem *choval* úctu velmi něžnou a můj poměr k němu *byl* velmi sentimentální. Proč a jak se to změnilo, poznáte sami.

Trápil jsem se neexistencí bratra svého drahnou dobu, zvláště když jsem se ujistil, že je to neexistence stálá, pevná, doživotní. Často jsem přemýšlel o tom, že svou existenci ztratí člověk většinou vlastní vinou,

⁷⁹ Francouzští romanopisci a dějepisci. Pozn. red.

kdežto neexistenci může ztratit jen usilovným přičiněním svých rodičů. A myslel jsem na to zvláště onoho večera, kdy jsem seděl opuštěn pod Nahnutým zrcadlem v tomášském pivovaře, až poslední pivo ukazovalo hezky k půlnoci.

Tomášská ulice stála v měsíčním světle, jako by čekala na zázrak. Zdi *Valdštejnské zahrady* byly vážné a slavnostní a koruny stromů seděly na nich jako zamlklí diváci. Před hostincem *U zlatého šífu* vonělo dříví z okolních ohrad. Pak se zase táhla nekonečná zeď zahrady Anglických panen,⁸⁰ zeď tak vysoká, že se i nebe s měsícem a hvězdami o ni lehce podepřelo. Proti zdi se temnal parčík a pak domky, jejichž zadní stěny se noří do Čertovky. V jednom z nich jsem se narodil.⁸¹ Hledal jsem jej bezděky očima již od *Zlatého šífu* a právě když jsem si řekl: „Tento to je,“ otevřely se v něm dveře, žluté světlo z chodby osvítilo na vteřinu postavu a zhaslo. Postava prošla parčíkem a objevila se v měsíční záři. Byl to štíhlý, útlý jinoch, jenž kráčet zvolna proti mně. Právě uprostřed oné nekonečné a nebetyčné zdi jsme se setkali jako dva broučci. A oba jsme se bezděky zastavili.

Snad to byl důsledek mého celovečerního přemýšlení, snad to byl kouzelný vliv mého rodiště; jisto je, že byl jsem pod onou nezměrnou zdí zachvácen pocitem vroucí rodinné lásky k neznámému jinochu. Ale i on se mile na mne podíval a řekl srdečně:

„Vítám tě v našem rodišti, Eduarde!“

Zachvěl jsem se radostí: v tu chvíli jsem cítil i věděl, že jsem se setkal se svým neexistujícím bratrem. Stiskl jsem mu vroucně ruku.

„I já tě vítám, bratře, jehož jméno dosud neznám!“

„Jmenuji se Josef, Eduarde. To abychom se doplňovali. Máme svátky hned po sobě. Tvůj patron je pyšný anglický král, můj prostý tesař.“

„Jak jsem rád, Josefe, že se s tebou setkávám! Pojd', projdeme se těmito krásnými ulicemi!“

⁸⁰ Dnešní Vojanovy sady. *Pozn. red.*

⁸¹ Autor se ve skutečnosti narodil na Újezdě čp. 423-III. *Pozn. red.*

„Nikoli, Eduarde. Usedněme raději tamo na břehu Vltavy. Valí se velebně jako chorál. Její hladina září jako kovové zrcadlo. Vrby se naklání nad ní jako nad vodami babylónskými a cikáda v jejich korunách pje své hymny noci. Pojd'me tam a chvalme krásu boží.“

Poslechl jsem sladké melodie jeho hlasu. Ale vyznat musím pokorně: v té chvíli přes všechny pocity lásky a přes všechnu zázračnost této příhody ozval se ve mně hlas profese, který pravil: Hle, o čem jsi snil, vyplňuje se ti. Shledáváš se s bratrem, jenž tě doplní. Jsi spisovatel střízlivý, on něžný poeta. Spojíte se a napíšete díla jedinečná.

Tu se usmál a ačkoliv jsem nahlas neřekl ani slovo, pravil:

„Ano. Myslím, že se doplníme dokonale. Dáš základ fabulace a já ji rozpředu. Utkáš epickou kanavu a já ji vyšiji lyrikou svých pasází.“

„Bude to krásné, Josefe,“ odpověděl jsem usedaje s ním do trávy. „My spolu vytvoříme nového člověka.“

„Nové dílo, Eduarde. Dílo je člověka důležitější.“

„Přemýšlejme tedy o povídce, Josefe. O své první společné povídce, dokonalé, krásné, hluboké i hravé.“

„Hrdinkou budiž žena.“

„Dobrá, Josefe. Žena vášnivá, smyslná, hebká, dravá. Krvežíznivá, úskočná a hříšná i v nevinosti.“

„Nikoliv, Eduarde. Žena je dárkyní blaha. Je něžná, cudná, sesterská, andělská.“

„To se mi nezdá, Josefe. Poznal jsem ji vždy jako rozsévačku vášní, sladkou d'áblici.“

„Ne, nosí útěchu, hojí rány přiřládajíc jen ruce. Je sladkou Matkou boží.“

„Hm. Viděl jsem mnoho žen. Probil jsem mnoho nocí v lokálech, kam postupně přišly všechny. Některé tam padly v rozvíření svých šestnácti let. Jiné přišly zklamány životem, když jim bylo třicet. Některé proklouzly, ale oči se jim rozevřely, když pocítily vůni neřesti. Přicházely tam i čtyřicetileté, aby se naposled zpily životem. Byly necudné jak opice.“

„To není to pravé, Eduarde. Pravá žena je obrněna svou vznešeností. Představuje živel nadsmyslný, projde bahnem bez poskvrny a její polhavi vytváří kolem ní magický čarokruh, vábíci i bránící. Její touhy jsou něžné, její snění čisté, její oddání se je na věky. Je svěťice.“

„Znal jsem jednu svěťici. Mužové se střileli, když se na ně neusmála. A ti, které vyslyšela, střileli se taky. Byla to prostitutka, prolezlá syfiliidou. Svěťice, jež nosila v sobě peklo nákazy, bohužel ne dost uzavřeně. Ve čtyřiceti letech byla pouliční běhnou, která se opíjela ve výčepech v průjezdě. Jednou v zimě se ožrala a umrzly jí nohy. Byly jí amputovány, dostala berly. A o berlách se pohupovala v temných uličkách a beznohá sháněla zákazníky dále. Našla jich dost na výstupcích za Týnským kostelem. Chlubila se mi, že nakazila dva tisíce lidí.“

„Fuj, Eduarde! Takové věci přece nemůžeme ani napsat! To je hrůza! Budíš ve mně ošklivost.“

„Přiznám se, že se mne tato slova dotkla.“

„A o čem tedy budeme psát?“ zeptal jsem se rozmrzele.

„To je tvá věc, abys vymyslel téma. Ale ušetři mě, prosím, věcí tak nechutných, jako byla tvá profanace svěťice. Nechápu, jak můžeš něco takového přenést přes rty. Bude asi ještě dlouho trvat, než se shodneme k dokonalému dílu. Jsem příliš jemně založen, příliš delikátní a citlivý. A pak mám vkus.“

„Tot' abych se bál otevřít zobák, Josefe, když jsi takový estét!“

„Nemluv hned tak hrubě! Nač ten neurvalý tón? Já mluvím s tebou zdvořile a ve svém nitru i omlouvám nízkou citovou úroveň, kterou jsem u tebe shledal.“ Jeho povznešený tón mě dopálil tak, že jsem vyskočil a přecházel, abych se uklidnil. Ale Josef pokračoval v milostivém kárání:

„Musíš si vzít ze mne příklad. Všimni si, prosím, jak něžně se každého problému dotýkám, jak jsem vlastně cudný, pokorný a všecek věřící. Jsem zkrátka pravý opak tebe...“

Ted' už jsem se nepřemohl. Rozkřikl jsem se a vykřikl zběsile:

„Ano, tys delikátní, něžný, zdvořilý, citlivý, vkusný, cudný, pokorný, věřící, prostný, tys dítě boží a vyvolený páně a já jsem tvůj pravý opak, vid'?

Já jsem tedy sprosták a hrubián, necita a necuda, nafoukanec a trouba, nezdvořák a neotesanec, pytel vší sprostoty a nádoba kalu?“

„Ale bratře, to si vyprošuji...“

„Nic nepros a hybaj, odkud jsi přišel, než tě přetáhnu holí! Táhni si ke všem sakramentům, neboť ty, vznešený, moudrý a spravedlivý, vlastně tu nemáš vůbec co dělat!“ Podíval se na mne vyčítavě a šel přede mnou až k oné nesmírné zdi u Anglických panen, pak se skrčil a vstoupil smutný do plakátu S. K. Slavie, kde se rozplynul.

Tak nedošlo k povídce, jejímiž autory by byli Bratří Bassové; ale nyní snad chápete, proč jsem výrok o úctě a lásce ke svému neexistujícímu bratru pozměnil z času přítomného na čas minulý.

Krásy našeho Krasu

I.

Ať tu historii kroutím sem nebo tam, vždycky se počátek najde u toho padoucha Vančury.⁸² Přijel jsem do Brna za obchodem, zastupoval jsem tehdy patentní šle *Pipifax*, doktora Valáška prášek proti opruzení a kapesní rychlopočítadlo *Moment*. Vančura byl můj krajan, spolužák a kamarád, proto jsem ho večer vyhledal. Seděl *U Stopku*, uvítal mne nadšeně a hned mne uvedl do své společnosti.

„To je pan Honzík, dámy a pánové, starý kamarád a takto operetní tenor z Vinohrad.“

Podíval jsem se užasle na Vančuru, ale ten mne již vmáčkl vedle tlusté blondýny, která na mne vrhla zbožňující pohled. Víte, tlusté blondýny jsou odjakživa moje slabost a když jsem si uvědomil, že jako zástupce patentních šlů *Pipifax* a prášku proti opruzení doktora Valáška jsem nula, kdežto jako vinohradský tenor že všechno vyhraji – odpustíte mi snad tu slabost: já toho Honzíka na sobě nechali. Věnoval jsem se sousedce a ani nepozoroval, jaký je o mne zájem. Teprve po chvíli, když Vančura se všemi přítomnými se už dost našpítil, povstal jeden starší pán, zaťukal kudlou na sklenici a Vančura vykřikl:

„Silentium!“

Pak se starší pán ujal slova a jménem celé společnosti dovolil si uvítat slovutného umělce, zavítavšího do našeho města, jakož i požádat ho, aby laskavě dal něco k lepšímu.

Pánové, ten slovutný umělec, to byl pan Honzík, to jsem byl já! Vy znáte můj hlas; vy víte, jakými hrozbami jsem byl donucen k tomu, abych *U Šuterů* nikdy nezpíval; vy znáte historii, kterak jsem byl po prvních taktech *Hej Slované* vyhozen od *Fleků*, protože jsem zpíval

⁸² Spisovatel Jiří Mahen, vlastním jménem Antonín Vančura. Pozn. red.

s nimi, a tak profanoval nejposvátnější nadšení; a teď si představte toho padoucha Vančuru, který mi kamarádsky domlouval, abych jen něco spustil. Vymlouval jsem se, jak jsem mohl: indispozice, zakouřená místnost, nedostatek not, lékařský zákaz. Nato Vančura vstal a prohlásil, takové drahoty že dělám vždycky a že se nechám hodně pobízet, že to však potom stojí vždy za to. Pánové, jak se potom na mne společnost sesypala a co zvláště vyváděla ta tlustá blondýna, to je mi hanba líčit. Už jsem jednu chvíli chtěl utéci, ale Vančura mne popadl za kabát, dovlekl mne ke klavíru a nějaký vlasatý mladík udeřil do kláves za strašného tleskání a volání „Výborně“!

Tož jsem teda zpíval.

Víte, já mám rád operetu. Když přijede našinec z túry, notes napěchován uzávěrkami, nic ho tak neosvěží jako takový *Dreimäderlhaus*⁸³ nebo *Czardásfürstin*.⁸⁴ A když nás jede celá parta ve vlaku, ať už to bereme nordbáňkou⁸⁵ nebo po štěgu,⁸⁶ vyhvízdáme celý repertoár Marischky i Mizzi Zwerenz.⁸⁷ O to, co zpívat, nebylo mi tedy zle a já teda, když Vančura jinak nedal, spustil. Ale co pak přišlo, to bylo hrozné.

Za prvé: ten mladík u klavíru měl sice dobrou vůli, ale mnoho toho nedovedl. Já jsem laik, pánové, a vím jen tolik, že hrát bez not je jako prodávat bez vzorků, ale co on prováděl, to už bylo trochu mnoho. My jsme se smluvili, že zazpívám árii *Bratří, jsem zamilován k zbláznění*. Vrhle se na klavír jako dravec, že jsem se jen taktak uchytil. Ani v jednom taktu, ani v jedné notě se se mnou neshodl! Zpíval jsem tedy sám, jak to dá cit, a jen tak trochu jsem mu dával nohou takt. Ale co on hrál, to bylo všechno možné, jenom ne to, co já zpíval!

Ale za druhé: společnost Vančurova nebyla zrovna nejlepší – tak asi podle něho. Nejdřív se tvářili náramně nadšeně, ale když jsem začal

⁸³ Opereta *Dům u tří děvčátek* rakouského skladatele Heinricha Berté s melodiemi Franze Schuberta. *Pozn. red.*

⁸⁴ Čardášová princezna – opereta Imre Kálmána. *Pozn. red.*

⁸⁵ Česká severní dráha. *Pozn. red.*

⁸⁶ V železničním slangu Společnost státní dráhy. *Pozn. red.*

⁸⁷ Vídeňští operetní zpěváci. *Pozn. red.*

zpívat, začli se oni bavit, nejdříve potichu, pak hlučně, pak se smáli a ťukali sklenicemi, takže jsem musel strašlivě řvát, abych je všechny překřičel.

Za třetí: najednou vám ten pianista uprostřed zpívání zarazí. Já na něj kývnu, cože jako je a víte, co on řekl? Že prý on už je hotov! Tož jsem to musel až do konce zpívat sám a to víte, když má samotný lidský hlas bez piana přerušovat takový rámus v hospodě, to není maličkost!

Ale oni to uznali. Když jsem skončil, byli bez sebe nadšením. Vančura sám mne přišel obejmout, ačkoliv, víte, ta blondýnka by mi byla bývala milejší. A abych prý ještě něco přidal. Vybral jsem si tedy árii z *Veselé vdovičky*. Pianista se chvíli zdráhal, že prý to tak nedovede, jak já to potřebuji (sám to tedy cítil, chudák), ale Vančura mu potichu něco domluvil a on tedy hrál. Šlo to znovu, jenže byl rámus ještě větší a já musel ještě více řvát, abych to všechno překřičel. Až jsem měl strach, aby mi nespád kýlový pásek, jak jsem napínal všechnu sílu. Ale pak jsem musel ještě přidat a zase a znovu, a víte, co jsem shledal, když jsem už docela ochraptěl? Pánové, je mi to stydno říci, ale ta společnost se zatím, s odpuštěním, docela ožrala. Blondýna zmizela s nějakým inženýrem, ostatní dámy také odešly a těch pár chlapů, co zůstali, chovalo se ke mně tak sprostě, že jsem jen koukal, jak bych se dostal ven. Vančura taky cítil tu hroznou nespravedlnost, zaplatil a šel se mnou.

„Víš co,“ povídá venku, „uděláme ještě jedno pivo v *Besedě*. Tam chodí přece jen lepší společnost.“

Šli jsme tedy do *Besedy*. Všude bylo plno, všude Vančuru zvali ke stolu – bůhví, odkud má tolik známostí. Ale on mne vedl až na konec a tam mne posadil mezi šest strašně tlustých pánů a povídá:

„Dovolte, pánové, abych vám představil svého přítele pana Hubáčka, mistra Šumavy střední váhy.“

Bylo mi to nepříjemné, jaká je to zase komedie, ale nechtěl jsem krajana blamovat. Jen ten termín *mistr Šumavy střední váhy* nešel mi dobře na rozum. Co je to: Šumava střední váhy?

Ale vtom už se na mne ti páni otočili a jeden z nich povídá:

„Nazdar, kolego. Zrovna tu máme spor. Mluvili jsme o polovičním nelsonovi a tady kolega Šitanc tvrdí, že v Anglii jsou kravaty dovoleny.“

„Pánové,“ odpověděl jsem spravedlivě, „to vám mohu směle dosvědčit.“

„A já, ksakru, říkám, že ne!“ rozkřikl se on a praštil pěstí do stolu, až se sklenice vyšinuly z tácků.

„Dovolte,“ řekl jsem mu, snaže se mluvit laskavě a vlídně, abych ho poučil co možno nejšetrněji. „Dneska sice pracuji v jiné branži, mám hlavně prášek proti opruzení doktora Valáška. Ale před tím jsem dělal i do kravat a to vám mohu říci, že vkus Anglie je v té věci dokonce směrodatný. Široké vázanky, takzvané scarf, jsou přímo původu anglického, ačkoliv i všechny jiné druhy kravat jsou určovány Anglií! Tak např. úzké, černé kravaty neobyčejné délky od Addisona & Cie, barevné kravaty firmy Burrey and Son, plesové kravaty...“

V tu chvíli jsem měl dojem, že se celá společnost zbláznila. Vyvalili na mne oči, pak se podívali po sobě a nejsilnější z nich, ten, co prve tak praštil do stolu, dopil najednou pivo, odpliv si přes stůl, narazil si klobouk do očí, vstal a zničehonic mne vám popadl levicí vzadu za krk, pravicí za šosy a než jsem mohl říci slůvko protestu, už mne nes přes celou zahradu až ke vratům. Tam mne vyhodil do jízdny dráhy a ještě za mnou křik:

„Ty grázle!“

Pak se zase vrátil.

Pánové, byl jsem jako u vyjevení. Už mne kolikrát hnali kunčafti ze dveří, ale to se mi ještě nestalo! Taková surovost! První má myšlenka byla, že se vrátím a budu žádat o vysvětlení, ale vtom přišel Vančura a přinesl mi klobouk.

„Nic si z toho nedělej, kamaráde. To jsou atleti, s těmi je moudré porovnání těžké. Půjdeme radš na čtvrtku do *Zádruchy*.“

Šli jsme tedy do *Zádruchy*, pak do vinárny v klášteře, pak ještě na černou kávu do *Slavie*. Bůhví však, co se Vančura potřeštil: v *Zádruze*

mne představil jako inženýra od Ringhofferů⁸⁸ a přivedl mne do trapné situace, protože tam seděli samí technici. Ještě horší to bylo v klášteře, kde mne doporučil jako čtvrtého do partie mariáše, ačkoliv ví, že umím hrát jenom *francefus*.⁸⁹ Rozhodl jsem se tedy, že zanechám všech ohledů a při kávě ve *Slavii* že ho požádám, aby mne ušetřil těchto hloupých komedií.

Sotva však jsme si tam našli místo, přisedl k nám nějaký Vančurův známý a Vančura mi ho představil:

„Pan doktor Absolon!“

Lekl jsem se: je to jistě Absolon, který má prokuru u *L. F. Morgens-terna*, *První moravská továrna na patentní šle, poutka a podvazky*. Srážka s konkurencí mi nebyla milá. Ale Vančura zachránil situaci.

„A to je můj dávný kolega, pane doktore, pan Kubásek, člen redakce *Času*.“

Tentokrát byl jsem Vančurovi vděčný, neboť v tomto zakuklení mohl jsem z prokuristy vytáhnout všelike informace. Doktor Absolon se choval náramně zdvořile, a tak jsem se chystal, jak pomalu převedu hovor na situaci na trhu patentních šlů a podvazků. Byl by to, pane, triumf, informovat se tak přímo u konkurenta, jak se to vlastně má s jeho odbytem.

Začal jsem tedy po chvílce urovnávat si pod vestou kšandy a když si toho prokurista všiml, vzdychl jsem si na špatnou kvalitu patentu *Pipifax*. Byla to lež, pánové, to vám snad ani nemusím povídat, protože není nad značku *Pipifax*. Ale já tehdy lhal naschvál, z chytristiky, abych ho vyprovokoval! Ale prokurista, chytrý pták, ani okem nemrkl. Naříkal jsem tedy vůbec na nesolidnost v obchodě, milý doktor zase nic. Dal jsem tedy pozor, o čem to s Vančurou mluví, a pozoruji, že prokurista je asi zuřivý turista.

⁸⁸ Továrna na železniční vozy v Praze na Smíchově. *Pozn. red.*

⁸⁹ Karetní hra, která se hraje s mariášovými kartami. *Pozn. red.*

„Jó, jó,“ vzdychl jsem si tedy, „turistika je krásná věc, ale musí být člověk na ni vyzbrojen. Co je platná nejkrásnější partie, když člověku povolují kšandy?“

Ale ten potvora prokurista ne a ne se zakousnout! Tož jsem se vzdal vší naděje, dal jsem si kšandy zas do pořádku a četl jsem naschvál v novinách. Prokurista s Vančurou pořád jen o kráse krajiny, o výletech a romantice. Nepletl jsem se jim do toho, protože řádné rychlíkové spojení je mi milejší než nejdivočejší údolí a na výletní vlaky se vykašlu, protože v neděli máme svůj francefus v *Edisonce* s juchtovým Kohnem a Oppenheimerem od Waldesa.

Ale jen jsem přestal s nářky na špatnou kvalitu šlí, začal mne prokurista tahat do hovoru. Bylo mi to nepříjemné, protože se mne ptal na redakční poměry *Času*. Co mu u všech kozlů bylo do toho? Člověk z obchodu má přece svou branži a ví, co si o těch novinářských škrabalech myslit, ať je to Petr nebo Pavel. Bylo mi z těch otázek horko, ale najednou jsem dostal nápad.

„Víte, pane doktore, já mám v listě svou rubriku a o politiku se ani nestarám. Napíši svůj *Národohospodářský obzor* a jak se, s kým se ostatní pánové perou, do toho mi nic není.“

Byl to moc šťastný nápad, protože jsem ho mohl pod záminkou interview později přímo požádat o nějaké informace na trhu šlí, poutek a podvazků. Ale on jen zakýval hlavou a povídal:

„To nevadí. Hlavní věc je, že jste tu. Čekám už čtyři neděle, až přijede nějaký žurnalista z Prahy.“

„Hm – potřebujete snad uveřejnit nějaký oficiální výkaz, výroční bilanci nebo úvahu o situaci na trhu šlí, poutek a podvazků?“

„Výborný vtip!“ rozesmál se prokurista, „skutečně, výborný vtip! Ty nešťastné kšandy vám asi stále leží na mysli. Chci vás, pane redaktore, pozvat k malé exkurzi!“

Pro Krista Pána! Snad mne nechce provést továrnou starého Morgensterna? Panečku, to by byla trefa! Myslím, že by byl šéf zcela bez sebe. Pošlu mu expres rekomando referát a jestli z něj za to nevyrazím

remuneraci, ať mi první konkurent plivne do tváře! Kul jsem železo zahorka.

„S největší radostí, pane doktore! Kdykoli vám libo!“

„Výborně! Tedy, řekněme, zítra, ve dvě hodiny na hlavním nádraží?“

„Prosím, prosím, milerád.“

„Tedy platí. Jsem velmi šťastný, že jsem se s vámi seznámil. Musím už jít. Poroučím se vám, pánové. Tedy nezapomeňte, pane redaktore, zítra ve dvě hodiny!“

Podal nám ruce a odešel. Chytil jsem Vančuru za rameno.

„Kamaráde, spískal jsi mi dnes večer svými nápady mnoho nepřijemností, ale tohle se ti povedlo! Za tohle ti už všechno odpouštím. To je zkrátka fenomenální.“

„Nu tak vidíš, blázne. Já přece vím, co dělám. Jen si dej, prosím tě, na Absolona pozor, je divoch. Spouštěl mne minulý týden na laně a udělal smyčku tak nepořádně, že mne vytáhli docela udušeného.“

„Co to mluvíš? Co mají šle, poutka a podvazky co dělat se spouštěním na laně?“

„A co ty se pořád blázníš s kšandami? Jako bys měl fixní ideu!“

„Žádnou fixní ideu, ale docela řádné zastoupení patentních šlů *Pipifax* pro Moravu a Slezsko. Ani jsem ti to nemohl dosud říci. Mimo to prášek proti opruzení doktora Valáška a kapesní rychlopočítadlo *Moment*. Ted' snad chápeš, jak se mi ta exkurze k Morgensternovi hodí.“

„K jakému Morgensternovi? Co blázníš? Jen si dej pozor a nenech se spouštět na laně, sice tě jistě uškrtní!“

„Co zase blázníš ty? Na jakém laně? A kdo mne uškrtní?“

„Kdo! Absolon!“

„Prosím tě... Vančuro... tady se něco stalo. Kdopak je vlastně ten Absolon?“

„Nu, doktor Absolon, z Muzea, objevitel jeskyní sloupských...“

„Pro boha živého, tohle je pěkný malér. A já myslel, že je to prokurista L. F. Morgensterna a že mne zve do své továrny.“

„Do žádné továrny, nýbrž k prohlídce jeskyní. Otvírá podzemní cestu na dno Macochy a chce, abys o tom něco do *Času* napsal.“

Byl jsem zdrcen. To je zas pěkná historie! A to všechno ten padouch Vančura!

II.

Pánové, jsem člověk povahy mírné a nemiluji nedorozumění. Kolikráte, když se Kohn s Oppenheimerem při francefusu pohádali, vzal jsem to raději na sebe, aby byl mezi námi pokoj a klid. Případ s doktorem Absolonom byl pro mne nesmírně trapný, ale nemohl jsem přece blamovat starého kamaráda, zvláště když jsem dobrovolně přistoupil na svou roli v jeho komedii. Ano, chybil jsem, že jsem neodmítl přetvářku a musel jsem tento konflikt rozřešit sám. Počínal jsem si co nejopatrněji. Hlavní věc byla vyhnout se doktoru Absolonovi. Na odjezd z Brna nebylo pomyšlení, neboť *Pipifax* i *Moment* těšily se čilému odbytu. Vystěhoval jsem se tedy ze *Slavie* a doktorovi jsem poslal lístek, že pro tentokrát mi nebylo možno jeho pozvání vyhovět. Byly to ostatně docela nepříjemné dny, kdy mne každé chvíle někdo oslovil jako tenoristu Honzíka, atleta Hubáčka nebo inženýra od Ringhofferů.

Stravoval jsem se na nádraží, byl tam číšníkem černocho Kristian; znal mne z Prahy a dával mi slušnější porce. Jednou – vidím to jako dnes, přinesl mi zrovna propečený bifteček – zvednu hlavu a spatřím před sebou doktora Absolona. Lekl jsem se ho jako zjevení, ale on se přihnul přátelsky a volal:

„Nevadí, pane redaktore, nevadí! Jedu zítra zase ven! Jdete se mnou? Spatříte nejkrásnější kousek Moravy!“

Chytil jsem se této vytáčky.

„To je škoda, pane doktore! Vidíte, zrovna dneska bych měl kdy, ale zítra nemohu. Dneska jsem náhodou volný...“

„Nu tedy pojedeme dnes! To jsem rád, že jsem vás našel. Už vás nepustím!“

Ted' jsem v tom byl! Nebylo možno se vytočit. Pokusil jsem se jen slabě o výmluvu na schůzku s Vančurou. Nabídl se ihned, že mu zatelefonuje. Tož jsem se vzdal a jeli jsme.

Cesta vlakem nám uběhla jakžtakž, protože se mluvilo o jeho psu, kterého vzal s sebou do kupé, a jiných všeobecných věcech. Teprve když jsme přišli do zalesněného údolí, začal být hovor nepříjemný.

„Toto je tedy naše krásné údolí,“ pravil tam doktor Absolon, „údolí naprosto opuštěné. Často byste se tu ani človíčka nedovolal.“

Nato zvedl mohutnou větev, ulámал haluze a když měl řádný klacek připravený, podíval se na mne a pravil ledově:

„Víte, co absolutně nesnesu, je přetvářka.“

Bylo mi, jako bych už tím klackem dostal po hlavě. Podíval jsem se na něho, byl o hlavu větší než já. Napadlo mě, abych se otočil a utekl, ale vtom on hvízdnutím přivolal svého policejního psa. Musel jsem se odevzdat osudu. Vzpomínka na polouškrceného Vančuru proletěla mi mozkiem. Bůhví, zda ještě spatřím doktora Valáška, bůhví prodám-li ještě jedno kapesní rychlopočítadlo!

Šel jsem tedy jak beran na porážku. Doktor Absolon s klackem a psem vedle mne.

„Přetvářka mne rozčilí, ba přímo urazí, ať už je formy jakékoli. A nejhorší je, když chlap, který ničemu nerozumí, vydává se za něco, čím není.“

Praštil klackem dvakrát do balvanu a zase se po mně tak podíval. Bylo to jisté: nějak se dověděl o mém podvodu a teď se mnou tady zatočí! Co kdybych křičel o pomoc? Ale byli jsme již tak daleko od poslední stavení a kolem nás nic než les, les a zase les.

Pokusil jsem se zkroušeně o zmírnění jeho hněvu.

„Chápu, pane doktore, chápu vás úplně. Ale přece člověk maně si musí opakovat památná slova: odpusť jim, neboť nevědí, co činí! Křesťanská láska k bližnímu...“

„Dejte mi pokoj s křesťanskou láskou! To vaše redakce je plná Tolstého, ale kam to povede? Víte, já mám jinou povahu: za ránu ránu a kdo mně dovede ubližovat, s tím neznám potom slitování.“

„Ano, pane doktore. Ale uvažte, že to, co vy považujete za akt osobní zloby proti vám, je přechasto výsledkem nemilých náhod, nepatrných příčin a nedorozumění, ba třeba jen nevinného žertíku!“

„A vidíte, právě tyhle nevinné žertíky mne dopalují nejvíce! Jsem tu, u čerta, se svým osobním dílem a se svou vědeckou prací a mám přece právo požadovat, abych byl tedy respektován! A zatím – co děláte vy v Praze? Tropíte si úsměšky z mého bádání!“

„Pane doktore,“ zvolal jsem a div mi slzy nevytryskly z očí, „tuto vám přísahám, že jsem nikdy nenapsal křivou větu o vaší osobě, že nikdy jsem nepromluvil špatné slovo o vaší práci, že naopak k vašemu dílu chovám jen nejhlubší úctu a vážnost!“

Zoufalá moje situace učinila z této přísahy projev tak vřelý, vášnivý a důtklivý, že se udiveně po mně podíval.

„Drahý pane redaktore, ale toť samozřejmé, že slova má nepadala na vás! Víím přece, že máte v listě zcela jiný obor!“

Zhluboka jsem si oddechl. Tož mne přece jen neprohléd! Jsem zachráněn! Ten klacek, toť pouhá libůstka! A pes? Což bych se já lekl psa? Pravda, jsem postavy malé, ale sporé, pánové, a kdyby se byl něčeho odvážil, to by byl přišel na pravého!

„Ostatně, všimněte si raději krajiny! Tak romantické údolí je věru k pohledání! Jen kdyby pražské vědecké kruhy měly více ohledu na naše práce moravské. To, co dnes spatříte, je věc tak úchvatná a jedinečná, že by se měla rozhlásit po celém světě. Co však místo toho sklidíte? Klacek mezi nohy nanejvýš. Máte tu např. docenta Hvíždálka.⁹⁰ Jakým právem píše ten člověk do vašeho listu? Jen prosím řekněte sám, jakým právem?“

Jakživ jsem neslyšel o docentu Hvíždálkovi.

„Mám u účtě doktora Herbena. Ale jak může přijmout do listu kritiku takové nuly, jako je docent Babočka? Co tomu říkáte vy, co tomu říkají ostatní páni, Dušek,⁹¹ Kunte,⁹² Fischer⁹³ a tak dále?“

⁹⁰ František Hvíždálek (1886–1955) ministerský rada ministerstva veřejných prací, skladatel. *Pozn. red.*

⁹¹ Cyril Dušek (1881–1924) novinář a politik, redaktor Času, za spolupráci s Masarykem obviněn z velezrady, poté československý vyslanec v Káhiře a Bernu. *Pozn. red.*

⁹² Ladislav Kunte (1874–1945) novinář a sociolog, odpovědný redaktor obnoveného Času. *Pozn. red.*

Bylo to zoufalé. Neměl jsem ponětí ani o Herbenovi, ani o Babočkovi, ani o těch ostatních. Strávil jsem svůj život mezi svými zákazníky a zaměstnavateli. Kdyby se mne pozeptal na cokoli z oboru šlí nebo zasýpacích prášků, mohl jsem mu dát odpověď jako konverzační lexikon. Ale noviny, redakce, vědecké aféry, to jsem znal jako Eskymák kapesní počítadlo. A to všechno ten padouch Vančura! Proklínal jsem jeho bláznovství, proklínal jsem chvíli, kdy jsem se z přehnané péče o zájem firmy zúčastnil sám tohoto podvodu.

Kráčeli jsme dále překrásným údolím. Ale co mi byla platná krása krajiny, když po každém kroku musel jsem si vymýšlet výmluvy, kterými jsem se bránil proti žhavému uhlí, jež mi můj společník sypal tu stále na hlavu! Bylo mi zle, když jsem si vzpomněl na všechny ty krásné obchody, které jsem mohl dnes udělat v rajónu *Prvního moravského Morgensterna* a které mi unikly, protože se tu potloukám v údolí a koukám jako vrták na pitomý potok, který vytéká z podzemí. Co je mi, u čerta, po všech těch ponorných řekách a spojitých jeskyních? A když už, dejme tomu, jsem si ten výlet napískal, proč tu mám poslouchat rozčilené výklady o předpojatosti jakési mé redakce? Vančuro, krajane, kamaráde, spolužáku, to jsem si od tebe nezasloužil! Proč jsem jen neměl odvalu a neřekl tomu pánovi, že se stal obětí neslušného žertu, ba hrubé, ohavné frašky? Proč jsem chtěl chránit padoucha Vančuru, který se bude válet smíchy, až mu vylíčím útrapy této cesty? Neboť útrapy to byly hrozné, pravá duševní muka. Víte, pánové, mám smysl pro krásu přírody a jako mladík, když jsem byl ještě příručím, nejednou jsem si s kamarády vyšel za bránu, do Selce⁹⁴ ke *Kapitánovi*, na Klamovku, kde se tehdy ještě tancovalo, nebo parníčkem do Chuchle, do hlavní restaurace. Vím tedy dobře, jaký je to požitek, v čistém venkovském vzduchu zasednout k sklenici od čepu a namazat si chleba porcíčkou másla. Ale takhle se vléci neznámou končinou, s neznámým člověkem a poslou-

⁹³ Otokar Fischer (1883–1938) literární a divadelní historik, kritik, básník, dramatik a překladatel. Profesor německé literatury na UK, šéf činohry ND. *Pozn. red.*

⁹⁴ Sedlec – vesnice při levém břehu Vltavy, k Praze byl připojen roku 1922. *Pozn. red.*

chat nadávky na neznámé kolegy – to bylo na mne příliš. Už jsem pak mlčel a jen stíral pot. A jen jsem pořád koukal, kdy už budeme u cíle, kde snad bude možno udělat dvě nebo tři piva a převést řeč na něco rozumného.

Konečně mi doktor Absolon oznámil, že jsme na místě.

„Ted’ se teprve začne vlastní exkurze. Nechci vám nic slibovat, ale tolik podotýkám, že jste první inteligent, který podniká se mnou tuto dobrodružnou pout’ odhaleným podzemím. Dostali jsme se už na pouhých třicet metrů ode dna slavné Macochy; až tuto vzdálenost prorazíme a cestu učiníme schůdnou, bude tato partie patřit k nejslavnějším senzacím celé Evropy. Ted’ teprve poznáte pravé krásy našeho Krasu!“

Chtěl jsem navrhnout, abychom si napřed trochu oddechli v hostinci, ale přešla mne řeč, když jsem spatřil cíl naší pouti. Představte si, pánové, stráž, ve stráni díru, u díry dřevěnou boudu – to bylo vše! O restauraci ani památky! A do té díry jsme ihned vlezli. Toho dne bylo vedro, pot se ze mne jen lil a tady jsme rázem vešli do učiněné lednice.

„Pro boha živého,“ pomyslel jsem si, „z toho bude nejmíň zápal plic. A co teprv můj starý hexnšus!“

Ale nesměl jsem se zdržovat, doktor se hnál již kupředu. Elektrické vedení svítilo nám na cestu prkny vyloženou. Ale těch schodů! Pořád to šlo dolů a dolů. Byly tu široké dřevěné schody, docela pěkné a pohodlné, pak přišly jiné, příkřejší, pak najednou takové úzké a nekonečné, že se mi z nich točila hlava, pak jsme kousek šli, až jsme zase přišli k železným točitým schůdkům, jako máme v magacíně,⁹⁵ a pořád jsme se hnali někam dolů. Vody tu kolem bylo jako po povodni, ze stěn tekla, ze stropu kapala, pod podlahou bublaly celé potoky, podlaha učiněná klouzačka, ale my tím letěli jako dva ševci. Kolem nás bylo plno nějakých neřádů, kterým doktor říkal krápníky, ale já se na to nemoh ani kouknout, protože jsem na konci té jeskyně viděl zase schody do nějaké díry. A taky jo. Doktor na ně vletěl a už to zase šlo, nahoru, dolů, nahoru, dolů a čím jsme se dostali dál, tím víc tam bylo vody. Zvenčí jsem byl

⁹⁵ Ve skladišti. Pozn. red.

promočen tím nekonečným okapem, zvnitřku potem – a to, prosím, v tom chladnu! Najednou se doktor ke mně otočí:

„Zde, pane redaktore, končí se část dosud obecenstvu přístupná. Jsme sto dvanáct metrů pod povrchem země. Nyní arci bude cesta poněkud obtížná, ale cíl stojí za to!“

A už se hnal dál. Pánové, co potom přišlo, to bylo boží dopuštění. Tma tam byla, že by v ní kulka uvízla a pak – žádná podlaha! Cítil jsem, jak se do toho mazu bořím a jak mi nohy ujíždějí na všechny strany. A najednou – bác! Chodba se snížila a já rovnou čelem do skály. A doktor to pořád přede mnou napichoval a když jsem nechtěl v těch šachtách zahynout, musel jsem za ním. Najednou to šlo z kopce, doktor křičel, abych si sedl na bobek a jel dolů, ale než to dořekl, už jsem jel. Jenže po zádech a valil jsem se tím bahnem, až mě dole chytil doktor do náruče. A zas to šlo dál, vodou, bahnem, zimou, tmou, tu jsem klopýt, tu jsem pad, tu jsem jel po zadnici, tu lezl po čtyřech, tu jsem se bacil do čela a tu jsem spad do jámy. Nakonec jsme se plazili po břiše, já s hlavou na doktorových kramflecích. Pak jsme mohli lézt po čtyřech a konečně jsme se vzpřímili.

„Tady jsme!“

Na ten výkřik doktor rozsvítil lampičku. Kdybych byl trochu při dechu, byl bych v té chvíli vykřikl hrůzou!

Vedle doktora stál nějaký chlap.

Sta metrů pod zemí! Myslel jsem, že mne raní mrtvice.

Zatím se ukázalo, že je to jen kopáč. Chodba se tady končila. Kolem leželo různé náčiní: krumpáče, dláta, motyky, kladivo, lopata. Kopáč se smál mému leknutí. Doktor se koukl na hodinky.

„Nemáme mnoho času nazbyt. Tož dávejte pozor!“

Nato vzal kladivo a třikrát buch – buch – buch udeřil do skály před námi.

„Pozor!“

Myslel jsem, bůhví co se nestane. A v příšerném tichu, jež tu panovalo, ozvalo se po několika vteřinách odněkud zdáli slabounké: ťuk – ťuk – ťuk. Jako když třikráte nehtem lupne.

„Slyšel jste? Pane redaktore, slyšel jste?“

Kývl jsem hlavou na souhlas.

Vzal znovu kladivo: buch – buch, buch – buch, buch, buch.

A zdáli to odpovédělo: ťuk – ťuk, ťuk – ťuk, ťuk, ťuk.

„To jsou kopáči z druhé strany! Dělí nás necelých třicet metrů! *Není to triumf?*“

Díval se na mne vítězoslavně. Čekal jsem, jaký zázrak teď přijde. Ale on poplácal kopáči na rameno a povídal:

„Nic platné, musíme zase zpět. Já polezu napřed!“

Nato zhasil lampičku a hrabal se zpátky.

Pánové, znáte mne, že jsem povaha mírná, takřka holubičí. Ještě jsem nikomu ve svém živobytí vlásku na hlavě nezkřivil. Ale to vám řeknu: kdybychom v tu chvíli byli kdekoli na povrchu země, byl bych ho zabil! Přísahám, že bych ho byl zabil! Vytrhnout mne z brněnských obchodů, hnát mne údolím do díry ve skále a pak vším tím svinstvem potmě pod zemí a to jen kvůli trojmu bouchnutí kladivem – byl bych ho zabil jistojistě.

Ale co jsem měl takto dělat? Musel jsem za ním zpátky. A šlo to stejně jako při cestě tam, jenže teď doktor strašlivě pospíchal. Hnali jsme se vzpřímeně, shrbeně, po kolenou, po bříše. Brodil jsem se vodami, klouzal bahnem, padal v blátě, klopýtal na kamení, řítil se do jam, škrabal se nahoru, utíkal po rovině, bez dechu, promočen, promrzlý, zoufalý. A pak přišly ty schody: bahnité, kamenné, dřevěné, železné, pomalé, příkré, rovné, točité, se zábradlím i bez něho, jedny po druhých, bez konce. Nohy mi zdřevěněly, ruce mi krvácely, těla jsem necítil.

Konečně, konečně spatřil jsem ve skále oblouk a boží sluníčko mne vítalo.

Tam vevnitř, u toho kopáče, jsem si umínil, že to tomu pekelnému doktoru řeknu, jen co vylezem na povrch, ale přišel jsem v takovém stavu, že jsem ze sebe nevypravil ani slovo.

A doktor stále přede mnou, jako by to byla procházka Rudolfskou ulicí. Jen jsme vylezli, už se řítil po stráni dolů a volal, abych si pospíšil, sice zmeškáme poslední vlak.

Tryskem jsme ubíhali prokletým údolím. Jak dlouho, ví bůh. Já byl přesvědčen, že běžím k smrti. Kdybych byl měl u sebe aspoň vzorky doktora Valáška! Když jsem zahlédl stanici, cítil jsem, že jsem u konce svých sil. Živ se do nádraží nedostanu. Zvonkové signály přijíždějícího vlaku zněly mi jako umíráček. Doktor se rozběhl ještě pro lístky. Vlak vjížděl do stanice. Stál jsem před nádražní ohradou a neměl jsem ani sil doběhnout ke vchodu.

Doktor Absolon vyrazil ze vrat, přiletěl ke mně a pochopiv situaci, popadl mne kol pasu a vystrčil na plot. Přepadl jsem jako žok a s posledním úsilím vlezl jsem do vagónu.

Na sedátko padl jsem bez sebe.

Ale než mne vědomí docela opustilo, slyšel jsem u sebe nadšený hlas doktora Absolona:

„Nuže, pane redaktore, co říkáte krásám našeho Krasu?“

* * *

Pánové, mám od těch dob jenom jedno přání: hrom zab padoucha Vančuru!

Pražský Sherlock Holmes

Mařena přijela do Prahy do služby. Ráno ji pán vyvedl z domu v Hopfenštokově⁹⁶ ulici, ukázal jí, kde je kupec, kde řezník, kde pekař, zavedl ji na Karlovo náměstí, prošel s ní parkem a ukázal jí *Černý pivovar*,⁹⁷ kam bude chodit pro pivo. Mařena kývla, že si to všecko bude pamatovat, šťastně ráno nakoupila a šťastně i v poledne trefila do *Černého pivovaru*. Ale sotva vzala džbánek s pivem, zabřinkla venku na náměstí muzika. S Mařenou to trhlo. Vyběhla na chodník a dívala se jako vyjevená. Shora se valily proudy lidí, muzika vyhrávala, že jí to nohama škubalo. A všechny ty davy se nesly pěkně v taktu, jen se to houpalo. Mařena byla jako omámená. Jakživa něco tak pěkného neslyšela. Ale už se celý ten příval vojáků a civilistů dostal až před *Černý pivovar*. A najednou vzal někdo Mařenu pod paží. „Mařenko, pojd'te s námi!“ vykřikl neznámý a protože muzika hrála a protože Mařeně už nohy tancovaly a protože ji ten mladík znal, ačkoliv se zaboha nemohla rozpomenout odkud, podlehla strhujícímu proudu, stiskla pevně džbánek a šla. A trumpety se smály, činely břinkaly a buben jako by si pochvaloval každé vykročení; a všechen ten radostný rytmus nesl Mařenu jako ve snách. Teprve když dohráli třetí kousek, prolétlo jí hlavou: páni čekají na pivo! Zamrazilo ji, vytrhla se svému průvodci, prodrala se tlačenicí ven a počkala, až celý průvod přešel. Pomalu se rozhlédla kolem, ale bylo jí úzko. Před ní stála nějaká vysoká věž, kolem byly samé ohromné paláce, nastavené řady tramvají rozjížděly se všemi směry, hřměly po kolejnicích, zvonily, automobily houkaly, pískaly, mečely, drožkáři křičeli, lidé se hrnuli sem a tam, všecko pospíchalo, ujíždělo, kvapilo, jen Mařena byla tu sama se svým džbánečkem, opuštěná, neznámá v neznámém. Najednou padla na ni z toho všeho spěchu a z těch veli-

⁹⁶ Navrátilova ulice na Novém Městě v Praze. Pozn. red.

⁹⁷ Pivovar na Karlově náměstí. Zbořen r. 1933. Pozn. red.

kých budov hrozná úzkost. Točila se vpravo i vlevo, ale kudy přišla, nevěděla. Jen cítila víc a více, že se dá do pláče, do strašlivého breku, aby se ti lidé nad ní smílovali a dovedli ji k pánům. A jak už natahovala moldánky, někdo ji zezadu oslovil:

„Copak tu hledáte, panenke, copak?“

Ohlédla se, za ní stál policajt. Veliký, silný, červené tváře. „Já... já nemohu trefit domů,“ vyrazila Mařena, „šla jsem kousíček, docela maličký kousíček s muzikou a teď se tu nevyznám.“

„A kdepak bydlíte?“

„Já... já nevím, jak se to jmenuje.“

„Jak dlouho jste v Praze?“

„První den.“

„A jak se jmenuje váš pán?“

„Já nevím.“

„A kde jste byla pro pivo?“

„Já nevím!“

Mařeně se už hrnuly slzy po tvářích. Policajt se díval na ni zamyšlen. Tohle byl těžký případ.

Najednou dostal nápad.

„Ukažte sem to pivo!“

Vzal džbáněk, odfoukl zbytek pěny, podíval se do něho, čichl si rozvážně a nasadiv k ústům pomalu učinil doušek. Pak si jazykem protřel patro, aby odborně prozkoumal chuť, a náhle se obrátil k Mařeně:

„*U Primasů*?“⁹⁸

Mařena zavrtěla hlavou. Tak se ten pivovar nejmenoval. Strážník učinil nový doušek, znovu jej vychutnával. „*U Šenfloků*,⁹⁹ co?“

„Ne, jináč.“

„Saprlot, tohle je zvláštní,“ poznamenal strážník a znovu se napil. „To přece není od Fleků?“

„Ne, to se jmenovalo jinak.“

⁹⁸ Oblíbený pivovar a hostinec na Václavském náměstí. Zbořen r. 1931. *Pozn. red.*

⁹⁹ Pivovar a lidový hostinec na Václavském náměstí. *Pozn. red.*

Ted' už byl i strážník se svým geniálním nápadem v koncích. Zvedl po čtvrté džbáněk, ale vtom kdosi rozhořčeně zahoukl:

„Že se nestydíte! V pravé poledne pít na ulici pivo! To jste ve službě! To si nemůžete zajít někam do domu?“ Policajt sebou trhl, srazil paty, levici se džbánekem přirazil, pravici vznesl k čapce. Pan revírní!

„Poslušně hlásím, pane revírní, já ne pro žízeň. Tuhle holka zabloudila a nevíme, odkud je. Tak snad podle piva...“

Revírní inspektor zabořil oči nejprve na strážníka, pak na Mařenu, pak na džbáněk. Vysvětlili mu znovu, co se stalo. Bručel a mručel, blýskal očima po lidech, kteří se už kolem kupili, ale co platné, něco se stát muselo!

„Půjčte sem ten džbáněk!“ zavrčel konečně na strážníka.

Ten mu jej uctivě podal a pan revírní nedbaje zvědavců, zvedl džbán a řádně si přihnul. Pak džbán spustil, díval se chvilku kamsi za Prašnou bránu, pak se oblízl, zatáhl za knír a povídal dobrácky:

„Nedělejte moc řečí a ukažte holce cestu. *Tohle je Černý pivovar.*“

Kterak pan Patera na Nový rok o dva štamgasty přišel

Povídka silvestrovská

Po leta letoucí, jak udeřila patnáctá hodina, mohl pan vrchní Patera v *Unionce*¹⁰⁰ klidně vrazit do posledního pokoje, kde se říkalo *U sofistů*, mohl se rovnou poklonit k „prvnímu vlevo“, totiž stolku, mohl tam mechanicky hodit stoh denních žurnálů a *Národní listy* podat do vzduchu přes stůl. V tu chvíli tam již byla pro ně napřažena ruka pana Bedřicha Másla, magistrátního úředníka, který byl přesnější než kavárenské hodiny. Ty se někdy předběhly, někdy zpozdily, někdy zůstaly stát; ale pan Bedřich Máslo se nepředběhl, nezpozdil, nezastavil; byl jako chronometr na hvězdárně, na něho nepůsobilo ani teplo, ani zima, jemu se nikdy nepříhoda žádná nehoda, jeho se nikdy nedotkla nemoc. Úřadoval si svůj život tak přesně jako svou kancelář. Jediný člověk v Praze se s ním na tuto pravidelnost mohl měřit – a ten přicházel k *Sofistům* o deset minut později: pan Rudolf Voděrka, účetní okresní nemocenské pokladny. Ten měl své místo v zadním pravém rohu. Jak dosedl, zaletěl očima k prvnímu vlevo a přívětivým kývnutím vzal na vědomí skutečnost, že se jeho pohled setkal se zrakem páně Máslovým. Pro oba to bylo radostné potvrzení, že svět pevně stojí ve svých základech a že se neděje nic, co by mohlo otrást jejich existencí.

Jinak spolu ti dva nepromluvili ani slovíčko. A nač také? Věděli o sobě navzájem vše, čeho k pocitu úcty a sympatií i vlastní blaženosti potřebovali. A tak se jejich pobyt v *Unionce* v malém podobal šťastné existenci národů, které nemají historii. Leč i na ně číhal osud s historií dost velkou, aby rozmetala toto krásné platonické přátelství. Dějiny lidstva vznikají z omylů; kdyby lidé vždycky věděli všechno správně,

¹⁰⁰ Kavárna Union v prvním patře Braunerova domu v Praze na Perštýně. Pozn. red.

kdyby netrčeli v bludech a šalebných představách, kdyby přesně znali o všem čistou pravdu, nebylo by historie. I kulturní dějiny by se scvrkly na pár stránek, neboť by odpadly záznamy o těch nesčetných geniálních objevech a vynálezech, které staré omyly postupně nahrazují novými.

Tak i nad tichým soužitím pana Bedřicha Másla a pana Rudolfa Voděrky se vznášela budoucí historie pro jeden jejich základní omyl a blud. Řekli jsme, že věděli o sobě vše, čeho k pocitu úcty a sympatie potřebovali. Ale byl v tom jeden docela kuriózní háček. Pan Voděrka byl přesvědčen, že malý, zavalitý, ale čiperný pan Máslo s veselými očima je Josef Suk, slovnitý mistr Českého kvarteta a profesor mistrovské školy na pražské konzervatoři. A pan Máslo, skromňoučký Bedřich Máslo, vzhlížel s úctou a obdivem k vysoké štíhlé postavě pana Voděrky s jeho snědou tváří a špičatým plnovousem v plném přesvědčení, že je to Max Švabinský, malíř a rytec z boží milosti.

Jak k tomu omylu došli, těžko vysvětlit. Byla tu u obou jakási vzdálená přibližná podoba, kterou letmý pohled na nejasnou reprodukci fotografie v některém časopise mohl klamně měnit v totožnost. Pomohlo tu i ono umělecké ovzduší *Unionky*, kde téměř každý host byl zároveň známá osobnost. A konečně přispěl k tomu omylu i pan vrchní Patera,¹⁰¹ který s nikým nijakých hovorů nevedl a pod uniformní oslovení *vašnosti* ukrýval všechny rozdíly světské i duchovní. Ať tedy ten dvojitý klam vznikl jakkoli, byl tu a měl hlavní podíl na blaženosti kavárenského odpoledne obou úředníků. Žádný z nich se neodvažoval druhého rušit nějakou dotěrností. Pan Máslo projevoval své sympatie k umění Maxe Švabinského jen tím, že denně se trochu hlasitěji dožadoval *Volných směrů*¹⁰² nebo *Kunst und Künstler*;¹⁰³ pan Voděrka se naopak okatě

¹⁰¹ František Patera (1871–1947) legendární vrchní číšník, odebíral pražské a evropské deníky, byl proslulý svým dobráctvím, hostům půjčoval i na útratu. *Pozn. red.*

¹⁰² Umělecký měsíčník spolku Mánes. *Pozn. red.*

¹⁰³ Berlínský ilustrovaný měsíčník pro výtvarné umění vycházející v letech 1902–1933. *Pozn. red.*

zabloubával do *Hudebních listů* nebo *Dalibora*.¹⁰⁴ Tato horlivost o cizí zájem měla jen za následek, že pan Máslo někdy svým kolegům na magistrátu vykládal, že velký obraz je jako malovaná hudba. „To není žádná teorie, pánové – já občas chodívám s mistrem Švabinským a ten vám nechte téměř nic jiného než hudební časopisy.“ Navzájem zase pan Voděrka vytvořil v okresní nemocenské pokladně teorii o jednotě všech umění: „Jako tuhle ten Josef Suk, dámy a pánové, ano, ten z Kvarteta. Takový muzikant to je a zatím jen furt leží v samých uměleckých revuích, že ano, a studuje umění výtvarná.“

Byl to blahý omyl, hřejivá fikce, v čem oba po léta žili. Suchý a chudý jejich život kancelářský byl pozlacen představou, že velký a slavný muž, k němuž tisíce lidí vzhlíží s úctou a obdivem, je tu, na dosah ruky, a že bylo by možno kdykoli ho sousedsky oslovit a on by jistě s kamarádkou srdečností odpověděl. Toto vědomí už stačilo pro štěstí obou skromných mužů. A přece se blížil den, kdy vše se muselo sesout a pohřbít. Byl to zrovna ten jediný den v roce, kdy si oba puntičkáři dovolovali malilinkaté vyhození z kopýtky.

Na Silvestra toho osudného roku byl pan Máslo se svými přáteli v malostranské pivnici, pan Voděrka s rodinou své kvartýrské v biografu. Oba chtěli jít spořádaně před půlnocí domů, ale oba na ulici pocítili, že snad v takový den, jednou do roka, by se mohlo ještě někde na chvilku zajít. A jako magickou silou přitahování, kráčeli si oba vstříc, pan Máslo od Malé Strany, pan Voděrka od Václavského náměstí, až se setkali, jak bylo ve hvězdách určeno, krátce před půlnocí v *Moravské vinárně*. Jediný volný stůl s dvěma židlemi dovršil přípravy osudu.

Přikročili k němu zároveň a v tu chvíli se spatřili a poznali.

„Jaká to náhoda!“ zvolal pan Máslo.

„Jaká to příjemná náhoda!“ vykřikl pan Voděrka.

„Dovolíte, abych přisedl?“ zeptal se pan Máslo.

¹⁰⁴ Duplictní názvy několika hudebních časopisů. Zde myšlen „Dalibor“ s podtitulem „Hudební listy“. Pozn. red.

„Na mně je, abych se dovoloval, mistře!“ opáčil rozechvřen pan Voděrka.

„Račte, prosím!“

„Dovolte, mistře!“

„Prosím, mistře!“

Když obojí to *mistře* po prvé zaznělo, měl pan Máslo i pan Voděrka na vteřinu pocit, že si ten druhý, opravdový mistr, z něho dělá legraci. Ale upřímně rozzážené oči zahnaly hned toto podezření. Dvě čtvrtičky vína se objednaly a oba skromní občánkové se zaradovali, že tihle umělci se dovedou spokojit s málem, nehazardují šampaňským, neutrácejí v nočním hýření.

„Odkudpak račte, smím-li se zeptat?“ načal rozhovor po chvilce vzrušeného mlčení pan Voděrka.

„Nu, byl jsem s několika kolegy na Malé Straně. A vy jste ráčil být...?“

„V biografku, v biografku,“ doplnil spokojeně pan Voděrka. Ale vtom si vzpomněl, jakého muzikanta to má u stolu, a honem dodal: „Hezké by to bylo – ale ta muzika, holt ta muzika, že ano! Samý škvár... Kdepak aby ti lidé podali našinci něco ušlechtlejšího, co by povzneslo jeho duši a naplnilo ji, jak se říká, tuchou nekonečna, že ano? Takhle nějakou symfonií, že ano, nebo aspoň nějaký kvartet... Ale v tom,“ dodal s úsměvem, „v tom je ovšem těžko konkurovat s maistry světového jména.“

„Hele,“ řekl si pan Máslo v duchu, „měl jsem recht: Švabinský je posedlý muzikou.“

A nahlas navázal: „Jó, hudební umění je náramná věc. To když já vidím dobře namalovaný obraz, to je pro mne jako koncert. Třebas jak byly na výstavě Mánesa ty rajky... víte, které myslím... to bylo pro mne jako komorní kvarteto... taková ňáká melodie v barvách. Všecko se v tom rámu tak kouzelně třpytilo...“

„Vida,“ myslel si pan Voděrka, „už je to tady, Suk, Josef Suk, mluví o barvách. Všecky uměny jsou v jednom, že ano. A jak o tom mluví, jak o tom mluví, to je požiteček!“

Padlo to na každého z nich, takové nesmírné blaho, že tu sedí s velikánem takového významu, že s ním může rozprávět, jakoby nic, o krás-

ných věcech umění a on ten geniální chlapík tady nic se nepozastavuje nad tím, že sedí jen s obyčejným úředníkem. Žádný rok se jim nekončil v tak slastné pohodě, v takovém duchovním požitku. První čtvrtičky rychle zmizely a pan Máslo rejdl po židli a široce vykládal, co si myslí o impresionistech a o kompozici, zatím co pan Voděrka lovil z mozku nějaké poučky o kontrapunktu a harmonii. Byli šťastni a byli si navzájem vděční za to štěstí.

„Hle, blíží se půlnoc,“ prohodil radostně pan Voděrka. „Přitukneme si, že ano!“

„Když ráčíte dovolit, zajisté,“ honem doléval sklenku pan Máslo.

Pak je pozvedli proti sobě.

„Na vaše zdraví, veliký maestro!“ zvolal pan Voděrka.

„Na vaše zdraví, božský majstře!“ pronesl pan Máslo.

Řekli to téměř zároveň a zároveň jim ruce se sklenkou klesly. Jakási bolestná výčitka vstoupila jim do zraku a oba s trochou smutku pronesli unisono:

„Proč mi tak říkáte, pane profesore?“

„Dovolte, maestro...“ vyrazil ze sebe pan Voděrka a tucha něčeho hrozného mu vehnala kapku potu na čelo. „Dovolte – já přece nejsem profesor!“

„Ale majstře – co to pravíte?“ zaúpěl Máslo. „Já nejsem profesor – ale vy?“

„Já... já... copak to nevíte, pane mistře, totiž pane profesore, že ano... já jsem Rudolf Voděrka, tuhlenonc z okresní nemocenské pojišťovny, Praha dvě – účetní...“

„Můj bože!“ a víno se panu Máslovi vyšplíchlo na třesoucí se ruku. „Dovolte, jaký profesor, já jsem Bedřich Máslo, prezidiální úředník magistrátu hlavního města Prahy...“

„Vy nejste Suk?“

„Vy nejste Švabinský?“

Vtom zhaslo světlo a ve dveřích kuchyně začali pomalu na pánvi odbíjet dvanáct. Když se poté rozsvítilo, nikdo v jásotu, hřmotu a objímání

nepozoroval, že malý stolek pro dva je opuštěn a na něm stojí dvě nedopité sklenky.

* * *

O patnácté hodině na Nový rok popadl pan Patera všechny denní listy s *Národními*¹⁰⁵ navrch, proběhl pokoje až k *Sofistům* a skryt za hromadou novin, vykřikl k prvnímu vlevo mechanicky: „Šťastný a veselý Nový rok, vašnosti!“ a podal tam *Národní listy*. Ale nebyla ruka, která by je převzala, a o deset minut později zůstalo i místo v protějším rohu vpravo prázdné. A nikdo nikdy v *Unionce* nezvěděl, jaká dvojité silvestrovská tragikomedie způsobila, že pan Patera na Nový rok o dva štamgasty přišel.

¹⁰⁵ Národní listy. Politický deník založený J. Grégrem, vycházel v letech 1861–1941. Pozn. red.

Kartáče

„Počátek nese pečeť konce a vše se vrací, odkud vyšlo. Uzavřený kruh, tot' symbol života. Všechny věci podléhají tendenci kruhu; chcete-li, doložím vám to historkou, jež je tak všední jako pravda sama.“

Všichni chtěli a záhadný inženýr, o němž se nevědělo, zda pracuje v lokomobilách nebo psacích strojích, natáhl se pohodlně v křesle a jal se klidně vyprávět:

V hierarchii věcí zaujímají kartáče poslední místo, připomínající tak ony ženy-hospodyně, jejichž služby sice každý rád přijme, o něž se však nikdo nezajímá. A přece tyto opovržené kartáče vzbudily během války po Praze poplach větší než vykradení Maiselovy synagogy. Tehdy nebyly již dlouhé a tuhé štětiny ruské, o nichž Dostojevskij píše, že jsou příznakem špatného stavu hospodářství ruského, protože čím hubenější svině, tím delší má štětiny. Nepřicházely již černé a lesklé štětiny z čínských prasátek, která pohánějí kuliové v Šanghaji kovovým bodcem na dlouhé tyči, zabodávající jim jej do hřbetu na způsob harpuny. V bahně polských silnic zanikaly nejkrásnější koňské ocasy a hřívy, Itálie zavřela své hranice a bílé, měkké, hedvábné žíně sicilských oslů, mezků a mulů putovaly do Ameriky. Hamburské přístaviště ztichlo. Nepřijížděly již bachraté parníky brazilské s nákladem palmových vláken z Města Svatého Spasitele Bahie při Zátocě Všech Svatých,¹⁰⁶ nejkrásnějším to zálivu Jižní Ameriky o 200 ostrovech. Palmové lýko, jež loupali indiáni kmene Tupi na řece Tocantins, zůstávalo nezužito ležet v Městě Svaté Panny Marie Nazaretské de Belem,¹⁰⁷ kde mají nejbizarnější katedrálu brazilskou. A američtí běloši, černoši, kreolové, mulati, mesticové i Aztékové marně svázeli svůj ixtle nebo mescalfibre¹⁰⁸ k lagunám zálivu Tampického; ne-

¹⁰⁶ Dnešní San Salvador v Brazílii. *Pozn. red.*

¹⁰⁷ Město Belem, dříve Pará. *Pozn. red.*

¹⁰⁸ Ixtle, mescalfibre, fourcroya – druhy vláknitých rostlin rodu agáve. *Pozn. red.*

bylo lodi, která by jej převezla přes Atlantik ke břehům rozehrmělé Evropy. A stejně opuštěny zůstaly v Mexiku ony podivuhodné stromy fourcroya, jež rostou bez květu čtyři sta let, po čtyři staletí hromadí sílu a energii svých štáv v naprosté zdržlivosti, až nakonec zabouří si nasažením laty patnáct metrů vysoké a pomilovavše se půldruhým milionem květů, odumírají v tiché rezignaci.

Nebyly suroviny a pan Tobiáš Morávek, továrník, teskně sledoval, jak ohromná spotřeba armády vyprazdňovala jeho hluboká skladiště jako nenasytné vakuum. Pytel za pytlem mizel a zanedlouho zbylo mu na nekonečných řadách stojanů jen sto kartáčů na koně, krásných oválných kartáčů z tvrdých čínských štětín, krátce střižených, provrtaných jeden jako druhý čtyřmi sty čtyřiceti šesti dírkami. Pan Tobiáš Morávek rozkládal si sto těchto svých mohykánků, hladil je očima, potěžkal ten či onen v ruce. Bylo to poctivé zboží, poctivě uděláno a poctivě kalkulováno: léta letoucí stál takový kartáč za staré měny sedmdesát krejcarů a od zavedení nové měny korunu osmdesát, při odběru aspoň 100 kusů, franko¹⁰⁹ nádraží Praha.

Tou dobou se nouze o suroviny stupňovala tak, že chlup ke chlupu museli kartáčníci shánět, a to ještě početný řemeslník zplakal nad olezlým výtvozem z posmežených odpadků, jemuž se nyní říkalo kartáč. Pan Tobiáš Morávek mohl být právem hrdý na zbytek své výroby; ale když mu Moritz/Mořic Hirschfeld, en gros et en detail,¹¹⁰ nabídl dvě koruny padesát za kus, zvítězil v něm obchodník nad výrobcem. S těžkým srdcem zřel, jak jeho kartáče mizejí v širokém pytli, dva a dva, jako sendviče v tlustém Bunnym v biografu. A když sluha pana Hirschfelda odvedl pytel, rozloučil se Morávek teskným pohledem se svými místnostmi a zbaven práce a zaměstnání, pustil se nazdařbůh do pražských ulic, dávaje se bezmyšlenkovitě cloumat davem jako bludný balvan vyrvaný přívalem z mateřské skály.

¹⁰⁹ Cena včetně dopravy, kterou hradí dodavatel. *Pozn. red.*

¹¹⁰ Prodej v malém a ve velkém. *Pozn. red.*

Ale ani panu Hirschfeldovi se nepodařilo kartáče tak rychle umístit, jak si původně představoval. Kupec mu použil pravidla o vis maior,¹¹¹ pytel zboží zůstal ležet v koutě a tak ke zlu, jež přivodila světová válka, ke ztrátám životů i statků, k vraždění, loupení a plenění nepřátel, ke vši té hrůze připočítával pan Hirschfeld i sto kartáčů na koně, o nichž říkával, že na nich „prodělá boty i kalhoty“. Celé jeho okolí už se chvělo hrůzou před okamžikem, kdy se pan Hirschfeld objeví bez těchto kardinálních součástí své garderoby; naštěstí však jednoho dne zavolał ho k telefonu konkurent Siegfried Brod. Mořic Hirschfeld byl neobyčejně zvědav, „co to ten protiva Brod chce“; kupodivu byl to jen přátelský dotaz, jak se vede panu Hirschfeldovi a zda je milostivá zdráva a co dělají obchody. Pan Hirschfeld odpověděl podrážděně, že „není to ani k umření, ani k životu“, a pak projevil mínění, že by mohli tedy zas odzvonit. Ale Siegfried Brod nebyl člověk, jenž by se dal vypudit od aparátu, jakmile byl jednou spojen. Proto zavedl hned řeč na společného jejich soka Mojžíše Bendita Nástupce. To bylo konečně reelní¹¹² téma pro pana Hirschfelda. Nic není více k zlosti, než když konkurent udělá šťastný úpadek. Nástupci Mojžíše Bendita chtěli se již po třetí položit na bok; a jak říkával Siegfried Brod, jdete-li třikrát do konkursu, musí vám to vynést aspoň na klidné živobytí nadosmrti. Setrval tedy pan Hirschfeld u telefonu, protože snaživý člověk, jenž má na mysli štěstí své rodiny, nikdy nesmí opomenout příležitosti, aby prostudoval okolnosti, za jakých se dá provést výnosný úpadek. A tak zkoumali a ohledávali oba odborníci situaci Mojžíše Bendita Nástupců jako dva mravenci pohozenou kostku cukru, až *náhodou* přišla řeč i na kartáče na koně.

„Mám jich tu sto kousků, prima prima od Morávka, ale ani pes se po nich nezeptá.“

¹¹¹ Vyšší moc. Pozn. red.

¹¹² Solidní. Pozn. red.

„Nač by potřeboval pes kartáče na koně,“ rezonoval pan Brod, „ale Siegfried Brod je může potřebovat, jsou-li ^{ff113} a po dvou korunách.“

Pan Hirschfeld se ihned rezolutně zapřísáhl, že pod čtyři koruny nemůže je dát, nechce-li prodělat. Siegfried Brod mu dal poté čestné slovo, že ze stejného důvodu nemůže dát více než dvě čtyřicet; a když se oba shodli, že prodělají nos mezi očima, sleví-li či přidají-li, sešli se po půlhodinové tahanici oba na zlaté střední stezce určené třemi korunami dvaceti haléři za kus, s 2 proc. skonta¹¹⁴ do 30 dnů.

Za normálních dob je zboží, po němž se ani pes nezeptá, pro kočku; ale pro lidi ve válce, říkal Siegfried Brod, je všechno dobré. Neznal sentimentalitu jako citlivý pan Morávek, ani neskládal rukou v klín jako mátoha Hirschfeld, který by „nejraději viděl, aby v obchodě platilo jako v aritmetice: minus a minus že dá plus“. Nikoliv, Siegfried Brod byl z jiného těsta. Vrhł se za svou spekulací jako sup na mrchoviště. Celé dny bylo ho vidět seskakovat a naskakovat do rozjetých tramvají, probíhat ulicemi, prodírat se davem ale každého večera vrátil se s nepořízenou. Jeho režie se zdvojnásobila od doby, kdy měl na starosti prokletých sto kartáčů. Denně kalkuloval nejnižší cenu, denně cena stoupala. Počítal a počítal jako elberfeldský kůň; ale spíše by byl v těch dobách prodal tisíc elberfeldských koní, kteří se vyznaží v odmocninách jako kandidát profesury, než sto kartáčů na ně.

A když byl konečně nadarmo prometl všechny konírny v Praze i v předměstích, uhodil se Siegfried Brod do čela. Neboť teprve teď se mu rozbřeskl v hlavě šťastný nápad. Erární dodávka! A už se rozjel k dragounským kasárnám.

Před vraty však zaklel: neboť z nich vycházel jeden z Mojžíše Bendita Nástupců. Krátké pokřivené nohy prohýbaly se pod tíží jeho poženaného panděra, masitou rukou s kratičkými nehty stíral mastnotu z obličejů věčně zpoceného, jehož bezbarvá očka mizela pod naběhlými laloky sádla a tuku. Tento věčně spekulující ploskochodec byl by po-

¹¹³ Nejvyšší kvalita. Pozn. red.

¹¹⁴ Sleva. Pozn. red.

strachem burzy, kdyby měl větší kapitál za sebou: takto byl jen nebezpečným sokem všech drobných spekulantů, kteří dělali bankroty, kupovali chabrusové partie¹¹⁵ a pořádali „úředně povolené výprodeje“ 10 % pod nákupní cenou, při čemž vždy ještě o 50 % okrádali. U něho bylo lze koupit vše za 10 % pod nákupní cenou, zboží i charakter. Jeho populárním heslem bylo „vydělat na zlatě nebo na blátě“; a je-li starou pravdou, že od etablování se k úpadku jde to rychleji než opačně, J. J. Meyerfeld jako šéf firmy Mojžíše Bendita Nástupci vysmíval se tomuto pravidlu a postavil se po každém úpadku tak rychle na nohy jako panáček z bezové duše s cvočkem.

Siegfried Brod byl nepřijemně dotčen; do mozku dralo se mu neústupné tušení, že tato ropucha zalehla již čistý pramének proponovaných jeho kšeftíčků. Přesto se ještě ovládl a tvářil se vesele, když se s „konkurencí“ zpozorovali.

„Jsem takřka už v posledním tažení,“ křičel Meyerfeld už z dálky, „a nevzala-li si mne dosud smrt, čert mne může stále vzít!“

„Povídejte pohádky malým dětičkám! Jste červený jako arcibiskup sadagorský a tlustý jako Yavuz Selim!“¹¹⁶

„Ano, pane, ale žaludek neslouží, pane. Mám, abych tak řekl, Achillovu patu v žaludku. A obchody – čím dál tím hůř. Hlásáte-li malý zisk, velký obrat, myslí každý, že ho chcete obrat; a kde chcete zvětšit svůj odbyt, jste nyní odbyt! Myslelo se, že dodávky... ale dodávkám dodalo, že není co dodávat. Zde máte příklad: dostal jsem výsadní zásobování celého pluku. Ale ví bůh, kde ty věci seženu. Postroje, seno, popruhy, kartáče...“

„Kartáče?“ vykřikl Siegfried Brod. Tedy to bylo pravda: tento žok sádla vypálil mu rybník! Všechna jeho práce přišla vniveč, že doběhl k cíli o půl hodiny později než tento protivný slimák.

Avšak tento protivný, ohavný slimák byl též jediný člověk, jenž mohl Broda vysvobodit od zlořečeného pytle s iniciálkami T. M.

¹¹⁵ Zboží prodávané za domluvenou uměle sníženou cenu. *Pozn. red.*

¹¹⁶ Yavuz Salim I. Hrozný (1467–1520) turecký sultán. *Pozn. red.*

Sto těchto kartáčů bylo jediných, které té doby existovaly.

Věděl to i Brod i Meyerfeld.

A o ně se rozpředl boj, který čtrnáct dní napíнал stejně tarokovou společnost v kavárně Meyerfeldově jako kulečnickovou partu v kavárně Brodově. Bylo to podivné: tento měl zboží, onen ho potřeboval, tento chtěl prodat, onen chtěl koupit, tento musel prodat, onen musel koupit – a přece, co tu bylo rozčilení a rozčilování, poskakování u telefonu, přísah, nářků, dušování, proseb, ironií, vtipů, vytáček i záludných úskoků!

Až dvanáctého dne podepsal J. J. Meyerfeld potě se a kroutě se objednacím lístek. Nikdy nebylo dosaženo takové ceny, jakou shrábl Siegfried Brod: jedenáct korun za kus, takové předražení nepamatovali ani nejstarší kávoví spekulanti. Meyerfeld však klidně dal zboží připravit pro příští den, kdy je měl sluha odnést do kasáren.

Toho dne však jakýsi rezervátní rozkaz obrátil kasárna vzhůru nohama a nazítří, o páté hodině ranní, rozevřela se vrata a muž u muže, kůň u koně, vyjížděli pestrí dragouni. Kopyta zvonila na dlažbě, dragouni hopsali v chladném vzduchu, trén se vybatolil z kasáren a dlouhý pohyblivý had z lidí, koní a vozů vinul se k nádraží.

A když se J. J. Meyerfeld ráno probudil, ujížděla již celá formace kamsi za Kolín, zatím co se mu kartáče válely ještě ve skladišti.

Zdálo se, že kletba nějaká je pronásleduje. J. J. Meyerfeld si dovedl sice ještě najít někoho, koho umluvil, ale celkem vzato, kartáče kolovaly po obchodnících, nezužitkovány putovaly vždy dále a jediné, co se měnilo, byla jejich cena, jež rostla jako řítící se lavina. Jako skříňka Pandořina přinášely svému majiteli jen starosti, strasti a nervózu a každý snažil se zbýt se jich, aby mu nezůstaly na krku při uzavření míru, kdy jejich cena klesne rázem na bývalou výši. A tak podobali se obchodníci kartáčnickým zbožím hráčům v Černého Petra a každému majiteli pytle s iniciálkami T. M. vyvstával pot na čele při pomyslení, že by jej mír zastihl ještě u něho. Mnozí pověřiví věřili v tajnou sudbu a nedotkli by se kartáčů ani za zlaté tele a obchodníci z ostatních oborů vidouce tuto šílenou štvanici, smáli se nad zkratkou T. M. a říkali „total – mešuge“.

A při tom zůstávaly všechny pokusy o dodávku těchto sto kousků marnými. Kdo měl koně, schránil si vlastní žíně a dal kočímu usmolit nový kartáč, a vojenské kanceláře byly jako indický chrám Pančapandava-mantapam, do jehož tajné svatyně dostanou se pouze ti věřící, kteří stráví v předsíni chrámové v zdrželivosti od masa, vína i lásky devět let, devět měsíců a devět dní.

Nikdo z postižených neměl takovou vytrvalost, a existoval-li vůbec někdo, kdo houževnatostí svou si mohl vynutit přístup do kanceláře, byl to uprchlík Chaim Maier Welkes z Dembice.

Na samé perifirii Žižkova, vysoko v novém, vlhkém ještě činžáku hnízdila rodina Welkesova. Tam bydlel, maje najatý pokoj a kuchyň, s ženou Rebekou, jež hlídala děti Chajimle, Modchele, Hašele, Mendele, Cirii, Ronju a Etl. Tam bydlil s nimi bratr Welkesův Schulim Aron a jeho žena Perl a jejich děti Samoel a Jankele a sestra Welkesova Shifre Lea a její muž Nechenje Eisig Jewker, a sestra Jewkerova Bascha, jíž se ztratil muž Osias Chim Neuburger a narodil synáček Davidi; a její švagr Moses Faiferl Neuburger, který nikdy nezabil veš, ani bezděky; a jeho dcera Reisel, jež měla modré oči; a její ženich Herch Wolf Melech, který studoval talmud na ješibah, vysoké škole v Sadagoře; a jeho matka Edel, jež byla hrdá, že má syna bochura, učeníka talmudu; a konečně starý otec Welkesův Juda Seimwel, který kašlal a zlobil se, že ti mladí lidé jsou tak málo spořiví, kdyžtě si nevezmou podnájemníka do špižírny.

Mužští příbuzní Welkesovi rozlézali se každého rána po ulicích žižkovských, postávající na rozích s krajany a provozující své velké umění malých obchůdků. Obyvatelstvo se jim vyhýbalo a oni žili ve velkém městě právě tak izolováni jako v ghettu; a jejich vzájemné obchody připomínaly výrok J. J. Meyerfelda, že dvěma polským židům na pustém ostrově stačila by vyplavená prázdná bedna k živobytí: prodávali by si ji navzájem tak dlouho, až by se oba stali milionáři.

Sám Chaim Maier opovrhoval však tímto systémem drobných kšeftíčků. Jemu tanula na mysli spekulace většího stylu. Jako sup bradatý za vyhlídnutou kořistí spouštěl se každého dne z výšin svého hnízda a přilnul v pokorném, poníženém postoji ke dveřím vojenské kancelá-

ře, čekaje na okamžik, kdy se mu podaří vnutit účetnímu důstojníku dodávku čehokoliv. Sedmkrát vnikl až do kanceláře, sedmkrát byl odmítnut a ordonance měly nejpřísnější rozkaz nevypustit uprchlíka dovnitř.

Ale Chaim Maier Welkes měl tak smutné oči a tak pokorný třaslavý hlas, že málokterá ordonance odolala jeho prosbám. A čeho taky by se nebyl odvážil, vzpomněl-li si, že doma čeká Chajimle, Modchele, Hachele, Mendele, Cirie, Ronja a malininká Etl se sladkýma očima! Že všichni čekají o hladu, až se tatemu podaří obchod!

Ale stále a stále vracel se Welkes s nepořízenou. Už neříkal vstupuje domů „šolaum alechem“.¹¹⁷ Naopak, odcházeje přál jen svým lidem:

„Zlomte vaz navzájem!“

A když ho při návratu vítal pokřik dětí a tázavé zraky starých, odlehčil si jen:

„Zaduste se vespolek!“

Starý jeho otec nebyl s ním spokojen.

„Tipeš,¹¹⁸ blázne!“ domlouval mu kašlaje, „jsi mešuge¹¹⁹ nebo metoref?¹²⁰ Proč nehleďš si drobných mecies, levných nákupů, jako tví švagři? Dva chadošim¹²¹ se již potloukáš a ani na rettoch, na ředkvičku jsi si nevydělal! Tvoji jingloch, tvoji chlapci mají hlad a ty chodíš kolem s plány jako Napoleon! Tos pěkný wart, pěkný hospodář!“

„Nech si svou šiur, svou přednášku,“ odpovídal nevrle Chaim Maier, „vím, co činím.“

„Zlom tedy nohy a ruce a přehoď si střeva, nedáš-li si poradit!“

Tak se ve zlobě končila každá debata, po níž se Juda Seimwel Welkes rozkašlal a Chaim Maier se opět ubíral ke dveřím „své“ kanceláře.

¹¹⁷ Šalom alechem – hebrejský pozdrav „Pokoj s vámi“. Pozn. red.

¹¹⁸ Hlupák. Pozn. red.

¹¹⁹ Potrhlý. Pozn. red.

¹²⁰ Blázen. Pozn. red.

¹²¹ Měsíce. Pozn. red.

Konečně se setkal tváří v tvář s důstojníkem. Proud úpěnlivých, neodbytných větiček řtil se na hlavu poručíkovu. Spíše by odolal útoku ruské setniny než prosebným kaskádám Chaima Maiera Welkesa, jenž je chrлил jako posvátný mlýnek Tibetanů modlitby. Poručík měl dobré srdce, ale přísné rozkazy o nutném šetření ho zdržovaly. Konečně se obrátil k šikovateli:

„Předepište panu Welkesovi objednávku na sto kartáčů na koně. Žádné již neexistují, a tak se ho zbavíme.“

Po chvíli již vyběhl Chaim Maier, lístek v ruce, a ploské jeho nohy ubíhaly k Žižkovu. Radostné výkřiky dětí ho uvítaly. Juda Seimwel slezl z postele a volal:

„Požehnaný, jenž přichází! Blahoslavené oči jeho, neboť viděly, kde my byli slepi. Blahoslavená ústa jeho, neboť mnoho bylo jim mluvit a slibovat věci nemožné. Blahoslavené uši jeho, neboť mnoho výtek bylo jim slyšet a přesto nesešel z cesty pravé. Šolaum alechem! Mnoho-li vyděláš?“

Schulim Aron pohlédl na bratra a řekl:

„Je velmi zchvácený. Mohlo by to být tři sta procent.“

A Nechenje Eisig Jewker, který se posud rozčileně drbal, řekl:

„Procenta nestačí. Nutno znát obnos.“

A počal se opět drbat. A Moses Fajferl Neuburger řekl:

„Prozatím má jen objednávku. Sečkejme s plesáním, až přinese peníze. Velké obchody jsou jako úhoř, vyklouznou často z ruky.“

A spatřiv veš na svém rukávě, vzal ji opatrně dvěma prsty, nadzvedl klobouk na hlavě a vpustil ji k jejím družkám. A zatím co starý Juda Seimwel opěval znova štěstí své rodiny, probral se syn jeho z rozčilení a opět se vydal na cestu do města, provázen přáním a žehnáním celé rodiny.

Smutný však byl jeho návrat; našel sice po dlouhém a úmorném pátrání a vyptávání, co hledal, ale cena byla tak vysoká, že mužové doma křičeli, děti řvaly a ženám vedraly se slzy do tichých, trpných očí.

„Ticho, mamzerim,“¹²² rozkřikl se Chaim Maier na děti, „nechte nás přemýšlet.“

Rozvíjel pak příbuzným svůj plán, dle něhož bylo nutno koupit kartáče stůj co stůj. Každý z příbuzných měl přispět finančně k podniku Welkesovu.

A opět se rozlehl domem na periferii křik a hluk. Mužové chytali se za hlavu, dušovali se a přísahali, že nemají peníze, že byli okradeni, že jsou žebráky. A když se nakřičeli, až okna drnčela, a když již nebyl posvátný pojem, při němž by neodpřísáhli svou chudobu a nemajetnost, jali se za kleteb a proklínání lovit v záadří propocené váčky s penězi a financovali podnik Chaima Maiera.

Po třetí utíkal mladý Welkes ulicemi Žižkova ku Praze. Koupil Morávkovy kartáče za příšernou cenu a táhl se s nimi ke kasárnám. Účetní poddůstojník strnul, když ho spatřil s pytlem. Nepotřebovali kartáče, objednávka učiněna, jen aby se zbavili dotěravce.

Opatrně prohlížel poddůstojník zboží, pojednou se však zachmuřil.

„Welkesi, co si to dovoluujete?“

„Milosti...?“ zakoktal ulekaně Welkes.

„Dodáváte nám kartáče o čtyřech stech čtyřiceti šesti dírkách, kdežto úřední předpis je pět set dvacet! Co to znamená?“

Chaim Maier se zapotácel. Jako z dále slyšel ještě zlobivý hlas:

„Seberte si své zboží a buďte rád, že jste tak hladce vyklouzl.“

Nato bouchly dveře a ubohý Chaim Maier osaměl se svým pytlem. Marný byl pláč a nářek. Dveře se mu již neotevřely.

Pokřik při vraždění nevinátek betlémských byl jen šumot travin proti nátku, jenž se toho dne rozlehl v mansardním bytě Welkesově. Mužové rvali si vlasy, ženy lomily rukama a děti pobíhaly, jako by pacholci Herodesovi stáli už za dveřmi.

Sto kartáčů bylo Waterloo pro obchodní napoleonismus Welkesův. Porážka dovršena, když následujícího dne oběhl Chaim Maier pražské obchodníky.

¹²² Bastardi. Pozn. red.

„Sto kartáčů na koně?“ usmál se každý. „Znám je, znám. Tady za tím pultem se mi válely, až jsem zešedivěl. A tehdy nestály ani polovinu toho, zač jsou nyní. Ne, díky, pane Welkesi, opravdu, ani vidět je nechci. Je na nich kletba.“

Jediného pana Tobiáše Morávka nemohl Welkes zastihnout doma. Vzdal se vši naděje a zničen a utmáčen usedl v parku na lavičku.

Jak se může objevit doma? Není co jíst – a on, Chaim Maier Welkes z Dembice, vytáhl všechnu hotovost do pochybené spekulace. Což není, není pomoci? Hospodine, Pane zástupů, shlédni milostivě na pokorného uprchlíka! Božíčku, tatíčku náš šedivý, můžeš dopustit, aby Chajimle, Modchele, Haschele, Mendele, zlatí hoši, měli hlad? Aby umíraly hladem moudrá Cirie a rozkošná Ronja? A Etl, maličká Etl s očima sladkým – ta že by měla umřít? Oh, Hospodine! Hospodine!

Srdce křečovitě žalem sevřeno, seděl Welkes nad svým pytlem jako prorok nad rozkotaným templem. Přemýšlel znovu o své situaci. A Hospodin vedl jeho myšlenky, že rozjasnil pomalu tvář a řekl si:

„Ano, ještě to zkusím. A podaří-li se mi to, zakoupím židli v synagóze.“

Celý následující den prochodil; vrátil se rozčilen a neřekl nikomu, kde byl.

Třetího dne uchopil třesoucíma se rukama osudný pytel a vyhledal pana Tobiáše Morávka, s nímž dosud osobně nemluvil. Tobiáš Morávek, stará křesťanská firma, váhal chvíli, když uslyšel příšernou sumu, kterou stály nyní jeho kartáče. Ale když spatřil svůj pytel a své iniciály, cítil podivné hnutí u srdce. A vzpomínaje hrozné duševní trýzně, kterou snášel po celou dobu, kdy nemohl prodávat nemaje zboží, otevřel nedobytnou pokladnu a vyňal balíček bankovek za balíčkem. Všechno, co mu kdysi vynesly vojenské dodávky, padlo nyní na koupi záludného pytle.

Ale měl je tu opět, ty své kartáče! A zatím co Welkes rozechvěn shraboval peníze, rozpáral pan Tobiáš Morávek jutový pytel a vytahoval své výrobky, dva a dva, jak je tam sám kdysi byl složil.

A jeho obchodnické svědomí se těšilo, že koupě nebyla učiněna nadarmo. Ještě včera dotazovala se ho ústřední skladištní správa vojenská, zda by nemohl okamžitě dodat něco kartáčů na koně. Může, pane! Tobiáš Morávek, továrník, je vždy na výši doby!

Ale této radosti se pan Tobiáš Morávek nedočkal. Telefonický dotaz byl fingován a pan Morávek se již nezabavil svého Černého Petra.

Kruh byl uzavřen: kartáče vrátily se tam, odkud vyšly.

Ale Chaim Maier Welkes z Dembice musel doma svým jingloch znovu a znovu vykládat, jak se dva dny předtím u telefonu v kavárně vydával za ústřední skladištní správu vojenskou...

Eduard Bass
Malá skleněná gilotinka

Edice Klasická česká próza
Redakce Slávka Járová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 8. 9. 2017

ISBN 978-80-7587-396-5 (epub)
ISBN 978-80-7587-397-2 (pdf)
ISBN 978-80-7587-398-9 (prc)
ISBN 978-80-7587-399-6 (html)